
3 1761 07275820 4

NOVÉ OBRAZY

Z KUKÁTKA

OD

VÁCLAVA KOSMÁKA.

II. DÍL.

V TELČI.

NÁKLADEM ČESKÉHO KNIHKUPECTVÍ EMILA ŠOLCE.

1896.

I.

Dva zlaté prsteny ve stříbrném srdci.

Májové slunko hřeje, vůně rozkvetlých stromů naplňuje celý svět, milý hlas kukačky zaznívá z vůkolních zahrad až do pokoje — a zrak zalétá radostně po krásném, zeleném vůkolí. A mysl zalétá do krásných, minulých dob a choré tělo i chorá mysl osvěžují se tím pohledem a vzpomínkami.

V takové divukrásné době seděli před lety v neděli odpoledne před velikým dvorem, jakých v Bavorsku mnoho viděti, dva mladí lidé.

Oba byli v národním kroji, ale oděv seděl jim neobyčejně vkusně a z řeči i pohybu bylo zřejmo, že nejsou jednoduchými, obyčejnými venkovany.

A tomu také tak bylo.

Ona byla jedinou dcerou bohatého dvořáka Edelbauera. Otec poslal Jetrudu, svého miláčka, do města, do klášterní školy, aby se tam přiučila jem-

nějším způsobům a šití, hlavně však proto, aby tam zbožně a mravně vychována byla.

Mladý muž, vedle Jetrudy sedící, byl dědicem též velkého dvorce „pod lipami“ (Lindenhof.) Jak se u synů zámožných dvořáků často stává, byl v mládí na hospodářské škole a teď měl převzíti po otci, který před čtvrtrokem zemřel, celé hospodářství.

Matka byla již stará a churavá, sestry provdány, nezbývalo tedy mladému Lindenbaurovi, než ohlednouti se po nevěstě.

Nešel daleko. Znal Edelbaurovu Jetrudu hned od mala, zašel tedy k její rodičům a nebylo mu potřeba dlouho prositi; dcera i rodiče svolili ochotně.

Teď tam sedí se svou nevěstou a rozmlouvají důvěrně, plni mladého blaha a radostných nadějí do budoucna.

„Pamatoval sis, Karle, všechno, co nám velebný pán dopoledne při cvičení řekl?“ tázala Jetruda.

„Jak bych ne! Vždyť mluvil tak od srdce a dával nám tak krásná naučení! Víš co, Jetrudko, slibme si svatosvatě, že se dle jeho rad a naučení zachováme.

„S radostí!“ pravila Jetruda. „Škodili bychom jen sami sobě, kdybychom neposlechli.“

„Ovšem,“ přisvědčil Karel a podal nevěstě

ruku: „Já ti tedy slibuji, že ti budu věrným manželem. Budu se varovati všeho přenáhlení, aby mezi námi nezavládla kyselost a budu se svědomitě o hospodářství starati aby zkvétalo.“

„A já ti slibuji totéž. Budu tebe ve všem dovoleném poslušna, budu dbáti na čistotu a pořádek v domě, aby se ti doma mohlo líbiti a tvou matku budu na rukou nositi. Dám pozor na čeládku, aby nic zlého nepáchala. Karle, budeme oba dobrým příkladem předcházeti. S čeládkou budeme se každodenně společně modlívati, aby mohlo v našem domě požehnání Boží přebývati.“

„Ano, ano, pokaždé, kdy bude jen trochu možná,“ přisvědčil Karel.

„Ale nezapomeňme na hlavní věc! Dá-li nám Pán Bůh děti, budeme se o ně starati, jak o nejdražší klenoty, aby z nich byli hodní, zbožní lidé!“

Jetruda se zapýřila a sklopila oči.

„No, no, proč pak se pýříš?“ přimlouval jí Karel vlídně. „Víš přece, že je stav manželský od Boha ustanovený k rozmnožení pokolení lidského. Děti jsou požehnáním Božím a v manželství bezdětném nebývá pravého štěstí.“

„Vím to všechno, vím, ale teď o tom nemluvme. — Donesu ti citeru a zahrej něco. Umíš tak krásně.“

Vstala, odběhla rychle do domu a vrátila se s citerou.

A rozkvetlou zahradou rozléhaly se pak sladké, zádumčivé zvuky zamilovaného nástroje horalů.

Hudba vylákala z domu též staré rodiče, doneseno pivo a bavili se důvěrným hovorem až do večera.

* * *

V době slunovratu byla svatba u Edelbaura, — hlučná, veselá svatba, na kterou byli všichni sousedé, všichni příbuzní pozváni, — celkem aspoň sto osob. —

Jetruda prosila sice otce, aby jí nestrojil svatby s hlučnou hudbou, ale starý Edelbauer zastrčil ruce za široký, vyšívaný pás, rozkročil se a zavrtěl rázně šedivou hlavou: „Ne, ne, to se nestane! Nejsem chudákem, abych své dceři nemohl pořádné svatby vystrojiti a ty nejsi zmrhalkou, aby sis jí nezasloužila. Vystrojím svatbu, že takové daleko široko ještě nebylo! Já jsem v domě pánem, já poroučím!“

„Dobře tak, tatíku!“ přisvědčila mu matka. „Lidé by nás pomluvili, že svou dceru ledajak z domu propouštíme. A co by si pomyslil ženich?“

„Ten je se vším srozuměn, co si já přeju,“ řekla Jetruda skromně.

„Až budete svoji, pak si dělejte podle svého, ale dokud jsem já pánem, stane se podle mého. — A teď dost! Neřeknu ani slova víc.“

Jetruda znala otcovu železnou vůli, proto neosmělila se déle prositi

Aby dokázal neoblomnost své vůle, poručil si Edelbauer hned do lehkého vozíka zapřáhnout a jel do městečka, kam byli přifařeni.

V hospodě vypřáhl koně, vypil sklínku piva a šel pak na faru.

„Pozdrav Bůh, pane Edelbaure," přivítal ho farář, podávaje mu jako kamarádovi silnou, masatou ruku. „Co si přejete?"

Edelbauer stiskl knězi ruku a potřásl jí: „Pozdrav vás také Pánbůh. — Přicházím k vůlivá té svatbě."

„Myslil jsem si to. — No jakž?"

„No jakž! — Znáte mě. Jsem Edelbauer a nerad bych byl lidem na posměch. Sezdejte mé děti jak můžete nejslavněji."

„Přejete si zpívanou mši svatou?"

„Toť se rozumí! Což pak je má dcera baráčníkova? Zpívanou mši svatou a hudbu na chóře a poručte rechtorovi, aby vzal mši, kde mají bubny a trumpety hodně mnoho práce. Ať okna řinčí! Bez bubnů a trumpet není žádná pobožnost."

Farář se usmál: „To si vyjednejte s panem varhaníkem sám. Do takových věcí se nerad pletu."

„Dobře. — Však sedí dole v hospodě. Má, zdá se mi, také vždycky žízeň, jako všickni muzikanti."

„A mám jíti k oltáři jen sám?“ tázal se farář dále. —

„To, to! Jděte s panem kaplanem a pozvete ještě některého třetího kněze, aby bylo všechno jak o pouti. Já zaplatím. A už dnes zvu vás všechny tři uctivě k hostině. Bude pro vás v panském pokojíku prostřeno.“

„Děkuji; bude-li možná, přijdeme jistě. — Tedy uděláme všechno co nejslavněji. — O kolika pak přijdete?“

„Jak o všech velkých svatbách — o jedenácté.“

„Ale jistotně! Ať zbytečně nečekám! Víte, že musím zůstati lačným.“

„Nestarejte se, pane faráři. Mám z toho rozum a držím ve všem na pořádek.“

„Tak jsme tedy domluveni?“

„Ano.“

„Tedy: pfüjt ihn a Gott a už jen všecko dobře vypravte, abychom nebyli pomluveni, a hleďte, ať máte v ten den dobrý hlas! Peníze jsou tady!“ udeřil na objemný opasek.

Potřásli si rukama a Edelbauer šel opět do hospody.

Varhaník seděl tam s několika zámožnými dvořáky a vousatým lesníkem v panském pokojíčku.

Hostinský přivítal Edelbaura prostě a srdečně: „Jsi už s farářem hotov?“

„Ano. Rozumní lidé jsou brzo umluveni.“

„Jdi dál. Je tam myslivec, rechtor a několik sousedů. Právě jsem načepoval, můžeš dnes poseděti.“

„Dej mi zatím džbán sem. Mám s tebou pojednání. Není potřeba, aby nás každý poslouchal.“

Hostinský donesl mu litrový kamenný džbán s cínovým poklopem a zasedli naproti sobě za dlouhý stůl.

Edelbauer napil se dlouhým douškem, oddechl a přichválil si: „Dobré! O svatbě ať máš také takové!“

„O které svatbě?“

„Což nevíš, že budu s neděle v úterý provdávati Jetrudu?“

„Slyšel jsem o tom cosi.“

„A to se ještě ptáš, o které svatbě?“

„Vždyť je tady víc hospod,“ řekl hostinský zdánlivě lhostejně.

„Ale já zde mám jen jednu hospodu a ta je tvá! Či se ti zdám špatným?“ doložil podrážděně a upřel na hostinského planoucí zraky.

„Co to mluvíš? bránil se hostinský. „Edelbauer je Edelbauer a takový host je každému hostinskému vzácným — i mnichovským.“

„Ti jsou hodrlumpi!“ Pronesl Edelbauer hrdě o nich svůj úsudek.

„Tedy chceš u mne slaviti svatbu?“ počal hostinský s jinou.

„Toť se rozumí! Kam bych uvedl své hosty, než do své hospody? Kde se mně líbí, tam se musí líbiti také jim.“

„Veliká čest pro mne,“ smekl hostinský čepičku.

Edelbauer se spokojeně usmál. „Tedy: ať máš o svatbě takové pivo, jako je toto — a ještě lepší, to ti povídám!“

„Nestarej se. — Kolik pak vás bude?“

„Chystej pro sto osob.“

„Co mám všechno přichystati?“

„Co bývá při největších svatbách a můžeš-li ještě něco víc přichystati, přichystej, Edelbauer bude provdávati jedinou dceru a ta není obyčejné děvče! Byla v městě, v klášteře vychována“ — nadul se a napil.

„Mám přichystati také cukrovinky?“

„Nezlob mne! Již jsem ti řekl: všecko, co můžeš! Ale, já tomu tak nerozumím, pošlu ti sem zítra svou starou, s tou se domluv. — Pro kněze, rechtora a ty ostatní pány prostři v panském pokojíku, ale co dáš jim, dej také všem ostatním, rozumíš? Ať nemám žádné pomluvy! Edelbauer může zaplatiti! — Pravda, ošiditi se nedá.“

„A já jsem se šiditi nenaučil,“ odvětil hostinský také sebevědomě.

„Jak pak bude s muzikanty?“ tázal se Edelbauer. „Objednáš mi je také?“

„Chceš-li, ano.“

Tedy objednej, ale nejlepší bandu!“

„Nestarej se. Srdce ti bude radostí skákati.“

„Tedy dobrá! A teď půjdu za rechtorem na domluvu.“

Odešel do vedlejšího pokojíka.

Tam trvala domluva až do pozdního večera.

Když konečně po desáté hodině Edelbauer odjížděl, bledla večerní záplava na jasné obloze a nastávala kratinká svatojanská noc. Na horách hořely svatojanské ohně, rozléhaly se zpěv horalů (jodlování) a výstřely, světlušky létaly vracejícímu se kolem samé hlavy, ale on neviděl a neslyšel, neměl smyslu pro krásy té noci. Hovořil neustále s koněm a sám se sebou: „Toto bude svatba, takové svět neviděl! — Hanzl hy a nezlob mne! O svatbě zaplete tě Francl celého do červených fáborů. Ja, ja, budeš pěkný a fuksa také. — Hříbata povezou nevěstu. Ty jsi na takovou parádu již tuze starý, — ale já se za tebe nestydím. Hy! — Večer musí nám dáti hospodský také punč! Ať je všecko nóbl, — však mám než tu jedinou dceru. Eh, neboj se těch blýskavých much, starý hlupáku, ty tě nepopíchají. Hy!“ —

S takovou přijel šťastně domů a chlubil se ženě, jak všecko dobře poručil. Na druhý den poslal ji k hostinskému, aby všechno ještě podrobněji umluvila a čeho doma bude potřeba, nakoupila.

V úterý po sv. Janě byla svatba, hlučná, veselá svatba, jak bylo umluveno.

Po zdavkách šli všichni hosté dle zvyku tamnějšího kraje za zvuku hlučné hudby do hostince ku svatební hostině. Hostince jsou tam již pro takové slavnosti zařízeny.

Hodováno, zpíváno a tančeno až do bílého dne.

Pak se hosté rozjeli, každý do svého domu.

Nevěsta jela s matkou.

V sobotu přijel mladý manžel a odvezl si ji na dvorec „pod lipami.“

* * *

S mladou hospodyní zavítaly do dvorce „pod lipami“ nová radost a nové štěstí, zrovna jak by po dlouhých, pochmurných dnech slunečko tam bylo zasvítilo. Zvláště matka hospodářova jejím příchodem pookřála a zrovna zmladla.

Lindenhof stojí na návrší v krásném, rozsáhlém sadě. Před vraty je celé stromořadí košatých, starobylých lip, v nichž po celé léto nesčítelné množ-

ství včel zvučí a bzučí. V koruně nejmohutnější lípy zbudoval si mladý hospodář sedátko a stůl. Pohodlné, dřevěné schody vedou nahoru. Odtud je krásný rozhled nejen na pole, luka a háje ku dvorci patřící, ale též na celou krajinu. Tiché, vlídné, o samotě stojící dvorce bělají se z bujné zeleně, tu a tam svítí zlaté báně věží nad bílými osadami a městysy, lesklé potůčky spíchají z černých lesů k jezeru, které tamhle v dáli jak obrovské zrcadlo září. Na břehu je viděti dvouvěžatý chrám s velkou budovou. Je to bývalý benediktinský klášter. Teď je soukromým majetkem, ale lid putuje ještě doposud z daleka ke chrámu, jako za dob, kdy zbožní a učení mniši lid tam poučovali, těšili a za něj se modlili. Za jezerem věží se místy zelené, místy šedé, skalnaté a nahoře věčným ledem pokryté hory vysoko do modré oblohy.

Za nimi leží naše krásné Tyrolsko.

Tam do košaté, vonné lípy zavedl mladý manžel svou ženušku, když ji byl po celém domě povodil a všechny světnice, sýpku, zásobárny a stáje ukázal.

„Tady je, milá ženuško, moje nejmilejší místečko," řekl, tiskna jí vřele ruku. „Poprosil jsem maminku, aby nám sem poslala první večeři."

„A nebudeme s čeládkou večeřeti?" divila se Jetruda.

„Dnes ještě ne. Dnes a po celý týden budeš jen jako hostem v domě. Prohledni si všechno, aby ses obeznámila. Ode dneška za týden odevzdá ti maminka vládu. Do té doby obstará ona sama všechno a ty poroučej, co si přeješ: všechno ti udělám po vůli. Rád bych, aby sis náš dům zamilovala.“

„Jsem zde již teď doma,“ usmála se Jetruda a pohledla mužovi mile do očí.

Lindenbauer ukazoval ženušce krajinu a jmenoval všechny dvory i osady. Některé Jetruda již znala a po neznámých se poptávala, jací lidé tam domují?

Před západem slunce donesla nejstarší děvečka večeři a stará hospodyň přišla za ní.

Mladí posadili matičku do prostředka a počali zapřádati plány pro budoucnost, jak budou šťastně a spokojeně žíti.

Květy lip voněly, teplý větérek šelestil v bohatém listoví a ze kraje zvonily sladce večerní zvony a zvonečky.

V Bavorsku má každý větší dvorec malou věžku se zvonkem, který ráno, v poledne i večer zvoní ku klekání a kterým hospodyň na poli pracující dělníky k jídlu a nebo v čas nebezpečí ku pomoci volává.

Též domácí zvonek zazněl ku klekání.

Rodina Lindenbaurova povstala, sepjali ruce a z koruny vonné lípy vznášela se jejich modlitba jako nejlahodnější vůně vzhůru, ku probouzejícím se hvězdám a nad ně výše vzhůru k Tomu, Jenž je každého večera rozžehá a budí.

Po modlitbě usedli zase.

Jetruda vzdychla z hluboka.

„Proč pak vzdycháš?“ tázal se jí manžel.

„Co asi dělají naši?“

„Vzpomínají zajisté také na tebe. Však se zítra v kostele uvidíme.“

„Zajisté“, usmála se Jetruda.

„Na oběd pozveme je k nám, aby ses s maminkou hodně vymluvila.“

„Děkuji ti, ale sotva pojedou. Chtějí mi v pondělí přivézti nábytek a pak zde zůstanou celý den.“

„A co tedy zítra odpoledne počneme?“

„Chceš-li mi něco k vůli učiniti, zajeďme si odpoledne do Tegernsee k Matičce Boží, aby nám vyprosila požehnání.“

„S radostí, ženuško! Maminko, pojedete s námi?“

„Ráda bych, ale kdo by dohlížel doma? — Jeďte jen sami. A teď, děti, dobrou noc, půjdu spat.“

* * *

Neděle. — Odpoledne.

Podél jezera jede po silnici k zámku Tegernsee lehký vozík. Na něm sedí mladý Lindenbauer se ženuškou.

„Zajedu tamhle do hostince, poručím vypřáhnouti koně a pak půjdeme hned do kostela," řekl Lindenbauer.

„Ale, je-li zamknut?"

„Však nám kostelník otevře."

Kostel byl však dokořán otevřen. K večeru měl býti pohřeb a kostelník prostíral právě na dláždění pokrov, na němž máry státi měly.

Lindenbaurovi vstoupili do krásného, prostranného chrámu, pomodlili se před svatostanem a obdivovali pak krásné malby na stěnách a na stropě a zlatem se lesknoucí oltáře.

V jedné poboční kapli byla umělá jeskyně s krásnou sochou Panny Marie, jak se zjevila v Lurdech. S rukama nábožně sepjatýma stálo zde krásné zjevení v bělostném rouše, opásáno blankytným pásem a hledělo vzhůru k nebeskému blankytu, jakby každého vyzývalo a každému ukazovalo, kam nejčastěji pohlížeti má.

Jetruda poklekla před sochou a modlila se dlouho a vroucně ku neposkvrněné Panně, by jí vyprosila šťastný a požehnaný stav manželský.

Mladý muž stál za ní, opřen o zeď a modlil se též.

Teprv po dlouhé chvíli vstala Jetruda. Poohledli se ještě jednou po chrámě a vyšli pak ven.

Od brány kostelní byl přerozkošný rozhled. Jezero leželo sotva sto kroků před nimi a lesklo se jako azurové zrcadlo. Ohnivé slunce svítilo z každé vlnky. V dáli za protějším břehem usmívaly se zelené hory, černala se hluboká údolí a na samém břehu bělala se tichá osada.

„Ach, to je tady krásně!“ zvolala Jetruda.

„Přeješ si, poplaviti se po jezeře?“ tázal se jí manžel.

„Je-li tobě libo; — mě by to těšilo.“

Lindenbauer zavolal na převozníka, sedli si do loďky, převozník ji odvázal, ponořil veslo do čistých, modravých vln a loďka plula tiše a mile po krásné vodě.

Jetrudino srdce zachvělo se blaženým štěstím, když ji vzal manžel mlčky za ruku. Dívala se k vysokým horám na tyrolské stráně a z očí zářil jí klid a mír, jak by každé bylo celým jezerem blaha.

Od hor zaznívalo přidušeně sladké zvonění zvonců stád, zádumčivé zvuky alpských rohů a chvílemi pronikavé zavýsknutí pastevců.

Mladí manželé seděli vedle sebe, ruku v ruce. a usmívali se tiše.

Od protějšího břehu z bílé osádky odrazilo najednou několik člunů.

Převozník upřel na ně zrak a řekl: „Pohřeb.“

Když připluly čluny blíže, smekl klobouk a pokřižoval se. Lindenbauer též.

Na prvním člunu ležela černá rakev. Chlapec s křížkem seděl u kormidla a dva veslaři veslovali, klopíce smutně hlavy.

Na ostatních člunech seděli příbuzní a známí. Modlili se hlasitě růženec.

Jetruda sepjala ruce a obličej jí sesmutněl.

Když čluny s mrtvolou odpluly, tázal se Lindenbauer:

„Jetrudko, proč jsi pojednou tak smutna?“

„Napadlo mi: kdy asi zaklepe smrt na dvéře našeho domu?“

„To ví Bůh. — Ale zažeň takové myšlénky. My teprve počínáme žíti.“

„Smrt přichází často i pro mladé,“ vzdychla Jetruda.

„Bude-li to vůle Boží, kdož se může protiviti? — Ty, otoč,“ poručil převozníkovi, „a zavez nás k pivovaru.“

V pivovaře, kde nalévaji daleko široko vychválené pivo, bylo plno horalů a hlučno. Citery zněly a mladí lidé luskali prstama dle taktu.

Lindenbauer poručil si svačinu.

Po chvíli řekla Jetruda: „Zde se mi nelíbí. Zaplať, pojďme na chvilku podívati se do městečka a pojeďme pak domů, abychom neotměli.“

V městečku uviděla Jetruda za oknem jednoho krámu sošku Lurdské Panny Marie.

„Tu bych si ráda koupila,“ zvolala radostně.

„Pojď a kup si ji.“

Zavedl ji do krámu a smluvil sošku. Jetruda koupila si zároveň lampičku a šeptala mužovi: Každou sobotu a každý svátek rozsvítím ji před Pannou Marií.

* * *

V pondělí před polednem vystoupila Jetruda na sedátko v mohutné zelené lípě před domem a vyhlídala v tu stranu, kde její rodný dvorec ležel.

Listoví lípy lesklo se a vonělo „mannou“ a na sta včelek bzučelo a zvonilo v bohaté koruně. Teplý větérek šelestil v listoví a celá lípa voněla medem jako velikánský oul.

Jetrudě bylo tak volno, tak blaze, jak by byla sama včeličkou.

A není každá dobrá hospodyň opravdovou včeličkou, pilnou, neunavnou od rána do noci? A nenalezá v tom neustálém hospodaření a těžení i z nej-

nepatrnějších věcí, jichž si mnozí ani nevšímají, své největší štěstí a celou spokojenost, tak že si při práci jako ta včelka neustále popěvuje?

Pojednou položila Jetruda ruku nad oči jako stínidlo a zahleděla se ku vzdálenému, stromovím porostlému pahorku. Ze stínu stromů vyjel lehký vozík a za ním dva nákladní vozy.

Jetruda poskočila radostí a spíchala dolů do kuchyně.

„Již jedou!“ zvolala radostně. „Za půl hodiny budou zde. — Maminko, mohu vám pomoci?“

„Ano, aby byl oběd hotov až přijedou. Řekni Josefovi, ať jim jde vstříc!“

Mladý hospodář chodil po dvoře a urovnával, kde něco na svém místě nestálo.

„Josefe, již jedou,“ volala na něho Jetruda, zářic radostí. „Máš jim jíti vstříc, — maminka kázala.“

„Když maminka kázala, musím arci poslechnouti,“ usmál se Josef. „Ty nepůjdeš se mnou?“

„Nemám času; pomáhám mamince v kuchyni.“

„Dobrá. Zazvoním tedy na čeládku, aby byli všichni doma, až přijedou. Beztoho bude brzo poledne.“

Šel k malé věžce sedící na střeše jako trpaslík, chytl za provaz a milý, vlídný hlas zvonku rozlehal se po polích a lukách ku dvorci patřících a dále po krajích.

Celádka na polích pracující nazdvihla udiveně hlavy.

„Co to?“ řekl nejstarší pacholek dívaje se na slunce, „ještě není poledne a již na nás zvoní. No, pojďme.“

Edelbauer zaslechl na svém vozíku zvonek, usmál se a začtveračil: „Matko, slyšíš, to zvoní nám. Vítají nás jako velké pány.“

„Ze ti vždycky takové hlouposti napadají,“ kárala ho žena. „Dej Pán Bůh, aby ten zvonek zvonil na štěstí. — Má pěkný hlas.“

„Ale náš má pěknější,“ namítal chlubně Edelbauer.

„Známější, proto milejší,“ prohodila žena a zahleděla se na Lindenhof. Bělal a usmíval se mezi zeleným stromovím, jak by je vítal.

Čeládka přišourala se pomalu na dvůr a pozdravila hospodáře.

„Umejte se,“ poroučel hospodář pacholkům, „a zůstaňte zde. Rodiče nové paní jedou. Přivítáte je, aby viděli, že na Lindenhofě panují manýry a pak pomůžete s vozů skládati. Vy, roby, jděte každá po své práci.“

Vyšel pak ven až pod návrší.

Vozy se již blížily. Starý Edelbauer kynul z daleka kloboukem. Mladý hospodář šel k vozíku, podal tchánovi a tchyni ruku a kráčel vedle vozu ku dvorci.

„Jak se máte?“ tázala se Edelbaurová.

„Já jsem jako v nebi,“ řekl mladý vesele, „a na Jetrudě není také žádného smutku viděti.“

„Bylo by zle, kdyby již teď se počala kaboniti,“ prohodil starý.

Přijeli ke dvorci. Starší pacholek rozevřel vrata dokořán a potřásl na přivítanou hlavou. „Pozdrav vás Pánbůh“, zabručel a drbal se klobouka.

Všecka čeládka stála na dvoře a zevlovala zvědavě na hosty. Obě hospodyně — mladá i stará — šly jim, usmívajíce se, vstříc.

Edelbaurovi slezli s vozu a nastalo vítání, prosté, ale srdečné. Podali si ruce a podívali se jeden druhému upřímně do očí. O líbání a slzách nebylo ani vidu.

„Pozdrav vás Pán Bůh. Vítám vás k nám,“ řekla stará hospodyně. „Pojďte dále a odpočiňte si. Jste beztoho unaveni.“

„Vypřáhněte koně, zaveďte do maštale, dejte jim obroku a přijďte pak hned k obědu,“ poroučel mladý hospodář pacholkům: „Skládati budeme až po obědě.“

Šli pak do domu.

Pro čeládku bylo ve velké světnici prostřeno a ve vedlejší pro hosty a hospodáře. Obyčejně jídávali všichni společně u jednoho stolu, ale dnes měli mladí manželé o lecčems s rodičemi rozmlou-

vati, čeho nebylo čeládce potřeba slyšeti; proto obědvali dnes ve zvláštní světnici.

Stará Lindenbaurová přičinila se, by hosty nejlépe uctila a též čeládka dostala sváteční oběd. Hospodář načepoval soudek vyleželého piva, a počastoval jak hosty, tak čeládku.

Když Edelbauer piva ochutnal, otázal se zetě: „Je to tvé vlastní?“

„Ano. Jak vám chutná?“

„Dobré je.“

„Však leželo už přes měsíc.“

„Jak velký kotel máš?“

„Na osm věder. — Po obědě vám ho ukážu.“

(V Bavorsku vařívají si n. větších dvorcích pivo sami.)

„Nemluvte pořáde a jezte,“ vybízela stará Lindenbaurová. „Z mísy nic neubývá. Vemte si ještě kousek,“ podávala Edelbaurovi husiny.

Starý napích. si notný kus a dal se znova do jídla. —

Z velké světnice zazněla hlasitá, společná modlitba čeládky.

„Mají již po obědě,“ řekl Edelbauer a vyšel ven. „Ondřeji,“ rozkazoval svému staršímu pacholkovi, „skládejte s vozů a postavte zatím všecko na dvůr. Ale ničeho neodřete!“

Edelbaurová vstala a počala se modliti.

„Kam pak, kam?" divila se stará hospodyň.

„Půjdu ven dohlížeti. Ta čeládka je tuze nerozumná a nepozorná, ještě by něco polámali."

„Maminko, půjdu s vámi," řekla Jetruda.

„Ale jezte ještě," nutila hospodyň. „Donesu ještě lívance."

„Děkuji vám, až později; teď není času", pravila Edelbaurová.

„Jak chcete. Půjdu také s vámi."

Všechny tři vstaly, pomodlily se a šly na dvůr. Muži zůstali seděti a radili se o hospodářství.

Na dvoře skládali kus po kuse, sám krásný, nový nábytek a truhly šactva, prádla a pláten.

„Bože, to jste toho dovezli," spráskla Lindenbaurová ruce. „Nač pak jste si dělali takovou škodu, vždyť máme sami plný dům nábytku."

„Vím, vím, že máte všeho", řekla Edelbaurová, „ale jaké by to bylo, kdyby mladá hospodyň přijela do domu na prázdném voze!? A pak by jí bylo v domě všecko tuze cizé, kdyby neviděla také svého vlastního nábytku. — Však ona proto vaším starým nábytkem pohrdati nebude! Naučila jsem ji, starých, ctihodných věcí si vážiti."

„To je dobře tak," chválila Lindenbaurová. — „Bolelo by mě to, kdybych viděla, že mladá paní

našeho starého nábytku si neváží. — Ale kam pak jen všecko postavíme?"

„Nestarejte se, maminko," řekla Jetruda. „Již jsem si všecko rozmyslila, kam co postavíme. Máme místa dosti a bude se vám to pak samé také líbiti. Nechte mi všecko na starosti. Pacholci mi pomohou a za hodinu, za dvě bude všecko na svém místě."

„Dělej si, jak se ti líbí, ale v mé světničce mi ničím nehýbej. Jsem na každý koutek již tak zvyklá, že by mne tam nic více netěšilo, kdybys mi tam něco přestavila."

„Nebojte se, tam nehnu ničím."

„Nechme jí tedy hospodařiti a pojďte se mnou, ukážu vám naše hospodářství," vyzvala stará Edelbaurovou.

Vodila ji z komory do komory, ukazovala jí zásobárny a když přišly na půdě ku staré kolébce, zastavila se u ní Lindenbaurová a šeptala: „Tu dám omalovati a bude jako nová. Již teď se na to těším, až v ní bude nějaký ten andílek ležeti."

Edelbaurová se blaženě usmála: „Já také. Jen dej Pánbůh, aby to bylo šťastné." — —

Mezitím vodil mladý hospodář tchána do chlévů, konírny, stodoly, do kůlen, ukazoval mu dobytek, nářadí a ptal se ho při mnohých věcech o radu. Šli pak do sadu a do včelína i do malého pivovárku.

Edelbauer pochvaloval všechno a usmíval se spokojeně, že dceru do tak krásného statku provdal. —

„No, máš všecko krásně zařízeno,“ pravil, když celý dům obešli. „Můžete tady žíti jako v ráji. Jen aby vám dal Pánbůh zdraví a svatou spokojenost, jiného vám neschází.“

„O to prosím každodenně“, řekl mladý hospodář.

„Tvůj otec byl dokonalý hospodář, Bůh ho slav“ doložil Edelbauer. „Je to na každém místě viděti. Buď také takovým a nevyrovná se ti daleko široko nikdo.“

Vrátili se do domu.

Tam bylo již vše přestavěno a nový lesklý nábytek naplňoval celý příbytek jaksi milou vlídností. —

Staré Lindenbaurové se ta změna valně nelíbila, protože byla starému zařízení po tolik roků uvykla, ale vidouc, že Jetruda v její vlastní světničce, kterou považovala za svou výměnku, ničím ani nehnula, mlčela, myslíc si: „Nová hospodyň, nový pořádek; nový pán, nový krám.“

„Maminko, jak pak se vám líbí tady ta Panna Maria?“ ukazovala Jetruda na sošku Lurdské Matky Boží, upevněnou na hlavní stěně. Stála na krásném podstavci s lampičkou.

„To je krása,“ zvolaly obě stařeny a oči zaleskly se jim radostí.

„Tady bude náš domácí oltář,“ řekla Jetruda. „Každou sobotu a každý svátek rozsvítím lampičku a budeme se zde společně modlívati.“

„Tak, tak, milá dceruško,“ pochválila ji matka, „Panna Maria vyprosí ti za to všechno, co bude ku tvému spasení.“

„Pěkné to tady máte, pěkné,“ zvolal starý Edelbauer. „Rád bych tady u vás zůstal, ale potřeba pamatovati na navrátila.“

„Co pak vám to napadá!?“ bránila stará hospodyň, „vždyť jste ještě ani neposvačili, ba ani ještě oběda nedokončili. Jděte za stůl, hned vám přinesu svačinu.“

Zasedli a rozmlouvali až do západu slunce. Pak se rozloučili. Stará Edelbaurová s Jetrudou si poplakaly, Edelbauer pověděl zeťovi na rozchodnou několik okutých žertů a jeli pak domů v blaženém přesvědčení, že pro svou dceru učinili, seč byli, a že šťastnější mladé hospodyně býti ani nemůže.

* * *

Život v spořádaném horském statku podobá se horskému potůčku: plyne jasně, klokotá vesele a když ho i někdy bouře neštěstí nebo přílišných sta-

rostí pokalí a rozvodní, brzo se zase vyjasní a teče opět tiše, ale neunavně mezi bujnou zelení zámožnosti a milým kvítím věrnosti a spokojenosti.

A když v zimě napadnou sněhy, a ledy všechno pokryjí, potůček i pod sněhem a ledem plyne tiše sice a nepozorovaně, ale neunavně.

Tak plyne též život na Lindenhofě.

Přešlo léto, nastaly žně, česání ovoce a tlačení moštu; z horských luk sváženo seno, z lesa dříví a když padly první mrazíky, vrátil se krásný, tučný dobytek s hor dolů.

Nadešla tichá, útulná zima s dlouhými večery. Ve velké světnici zvučela večer citera, vypravovány báje a pohádky a den ukončen pak společnou modlitbou před lurdskou soškou.

Lidé v městech bývají sotva tak spokojeni a šťastni v osvětlených divadlech, jako ti horalé při svých patriarchálních zábavách.

Pominula i zima a nové jaro přiletělo se skřivánky od jihu na perutích teplého, vlahého větru. Sníh tál, tu a tam zelenala se už tráva, vzduch voněl a vše oživlo jarním veselím.

Jen Jetruda počala býti zádumčivou a stará Lindenbaurová pohlížela na ni oukradkem starostlivě a o samotě častěji si povzdychla.

Jetruda klečívala teď déle a častěji než dříve před lurdskou soškou, zvláště byla-li sama doma

a vroucné modlitby vznášely se z jejího srdce vzhůru k zázračné matce.

A jaká byla toho příčina?

Od zdavků uplynul skoro již rok a stará Lindenbaurová nepozorovala na mladé hospodyni ještě žádných známek, které by byly slibovaly, že její nejtoužebnější přání, „malého andělíčka“ kolébati, brzo vyplněno bude. A to bývá zvláště u bohatých rolníků za velké neštěstí považováno. Stará Lindenbaurová těšila se na potomka, který by, až ona sama již dávno v hrobě bude, až i její syn do hrobu klesne, ve dvorci hospodařil.

„Bože můj,“ vzdychávala, „nebudou-li míti dětí, do jakých rukou přijde pak tento krásný dům a celé hospodářství? Co jsem se tady napracovala a můj nebožtík, — Pán Bůh dejž mu všecko dobré — se mnou! Jak jsme se starali, aby naši potomci měli pěkně ustláno — a pakli jich nebude? Nesmím na to ani pomysliti.“

Podobné myšlénky kormoutily často její staré, dobré srdce, ale „nevěstě“ neřekla ani slova. Cítila sama, že se nebohá beztoho trápí a nechtěla jí bolu ještě přitěžovati. Umínila si, že se bude horlivě k sv. Anně modlívati.

Jetruda pociťovala však dobře její tichý zármutek a ten jí ležel na duši, jako chmurný mrak. Hledala každodenně několikráte útěchy a pomoci před soškou Panny Marie Lurdské.

Mladý hospodář truchlil ovšem též, že nemá posud naděje na potomka, ale zakrýval to bedlivě před svou manželkou. Byl k ní stále něžným a dobrým, jako prvního dne po zdavcích.

V neděli po sv. Janu Křtiteli pravila Jetruda manželovi, když se vraceli z ranních služeb Božích: „Dnes rok byli jsme v Tegernsee. Pamatuješ?“

„Ano, dobře. — Nepřála bys si, dnes tam zase jíti?“ —

„Právě jsem tě chtěla o to poprositi.“

„Pojedeme tedy. Pospěš si s obědem, abychom mohli brzo vyjeti.“

Po obědě jeli.

Jetruda byla celou cestu smutna a v Tegernském chrámě klečela a plakala dlouho před Lurdskou sochou. Manžel hleděl na ni lítostně a oči se mu též zarosily.

Když vyšli z kostela, uchopil ji za ruku. „Jetrudo, proč jsi tak plakala? Co tě trápí?“

„Však sám dobře víš,“ pravila, klopíc hlavu.

„Nevím, jakou bys mohla míti příčinu?“

„Nepřetvařuj se, mužíčku, znáš ji dobře. Ale pojďme chvíli k jezeru na procházku a nestůjme zde, aby se na nás lidé nedívali.“

Šli tedy k jezeru a procházeli se v stromořadí. Kráčeli zamyšleně vedle sebe.

Po chvíli počala Jetruda: „Muži, toto mlčení je pro mne pravé mučení. Nesnesu ho déle. — Po delší dobu pozoruji, že bývá tvá matka smutna a tebe také něco tíží. Vím dobře, co.

„Nic mne netíží! Což nám něco schází?“ řekl muž jakoby vesele.

„Ano, schází nám dítě,“ vzdychla Jetruda. „Jsme již rok spolu — a Pánbůh nám ještě nedal, nač čekáme.“

„Co není, bude. Proto se netrap. Mnozí manželé měli děti teprv po letech. Buďme trpělivi.“

„Já bych sama ráda trpěla, ale když vidím matku smutnou a tebe také tajně zasmušilého — srdce by mi puklo! Co jsem se již namodlila a naplakala, aby mě Pán Bůh vyslyšel, ale nejsem té milosti hodna. — Onehdy mi napadlo přísloví, že máme hledati pomoci napřed u lidí a teprv, když lidé pomoci nemohou, smíme Boha prositi, aby zázračně pomohl. V Mnichově jsem slyšela, že bezdětné paní jezdívají do lázní a mnohá prý byla pak šťastnou matkou. Jakpak, neměli bychom se také lékaře poraditi?“

Mužovi zaleskla se naděje v očích.

„Ano, ano! Dobře, že ti to napadlo. Pojďme hned. Zde je vyhlášený lékař, ten nám zajisté dobře poradí.“

Zašli k lékařovi. Ten jich potěšil a radil, aby

mladá paní jela do Františkových lázní. Vypravoval jim několik případů, že ty lázně výborně paničkám prospěly.

Mladí manželé jeli všeci potěšeni domů a on byl opět jednou skutečně vesel.

Stará matka přijala novinu s velikou radostí, sepjala ruce a zvolala: „Dej Pánbůh, aby ty lázně pomohly! Dceruško, jeď, jeď co nejdříve a kdyby dvě krávy na to padly, nešetř peněz a jeď.“

A tak zavezl Lindenbauer svou žínku ještě téhož týhodne do Františkových lázní.

Avšak ani Františkovy lázně nepomohly.

Rok za rokem plynul.

Jetruda stále smutněla víc a více. Jejího veselého zpěvu, jenž se v první době manželství tak často a tak radostně domem rozléhával, nebylo teď slyšeti a zazněl-li někdy její krásný, zvučný hlas, vznášel se písní Mariánskou vzhůru k nebesům a chvěl se tlumeným bolem.

Muž tvářil se šťastným a spokojeným, aby manželce nepřitěžoval, ale potajmu si často myslíval: „Proč se starám? proč se dřu? — Na koho?“

Stará Lindenbaurová klonila hlavu níž a níže, jako zralý klas a vadla, žloutla víc a více. — Na kolébku na hůře nemohla se ani podívati a když tam jednou se starou děvečkou zase šukala, spatříc kolébku, řekla: „Juliáno, podívej se, když se mi

nynější hospodář narodil, byla tahle kolébka mým nejmilejším nábytkem v celém domě, ale teď se na ni ani podívati nemohu. Mám sto chutí ji rozsekati a spáliti.

„To by mladou hospodyni bolelo", pravila Juliána.

„Vím, vím a proto toho neudělám, ač jsem se již naděje vzdala, že bychom jí ještě někdy potřebovali "

„Kdož ví, nebudeme-li?"

„Ne, ne", kroutila stará hlavou, „darmo mě těšíš. Jsou již sedm roků spolu a — pořád ještě nic. — Juliáno, věř mi, kdyby Pán Bůh dal, že bych nějakého potomečka v této kolébce ještě spatřila, s radostí bych si pak sama do té velké kolébky, co má víko s křížem, ulehla; vím však, že se té radosti nedočkám".

„Tetičko, nemluvte tak smutně. Vstoupají mi slzy do očí." —

Stařena se té radosti v kolébce nedočkala, za to ulehla sama do té velké kolébky dřív, než se nadála.

* * *

Listí opadalo. Ráno a k večeru vystupovaly z jezera a z potoků hustější a dusivější mlhy a někdy ležely na celé krajině po celé dny. Již polétaly i sněhové popráškу.

Blížil se den Všech Svatých.

„Karle," řekla stará Lindenbaurová synovi, „na Vše Svaté zavezeš mě do kostela — pěšky bych tam sotva přišla."

„Ani bych vás nepustil," odvětil syn.

„Zůstanu tam u sestřenice na noc a na Dušičky zase pro mne přijedeš."

„Proč byste tam zůstávala přes noc? Odpoledne na Vše Svaté zavezu vás domů a na Dušičky zase do kostela."

„Ne, ne. Ráda bych se sestřenicí porozprávěla — však kdož ví, sejdeme-li se na jaře zase a v zimě, víš beztoho, že do kostela nemohu — a pak bych se také ráda večer s ostatními lidmi na hřbitově pomodlila. Bývá to tak krásné, když tolik světel na hrobech hoří. V loni ani před loni jsem večer na hřbitově nebyla a v noci se mi pak zdálo, že mi dušičky hrozily."

„Jak si všecko hned k srdci berete", usmál se syn. „Je-li to vaše přání, zůstaňte si tam přes noc a modlete se, jak dlouho vám bude libo."

Ve svátek Všech Svatých zavezl Lindenbauer matku s manželkou do farního městyse a když mladí po ranních službách Božích odjeli, šla stařena ku své příbuzné a zažila u ní velmi příjemný den. Povídaly si o starých, krásných časech, kdy oběma ještě tváře kvetly a oči hořely, kdy se točívaly za

zvuku citery; vypravovaly si o prožilých starostech a neštěstích a prolévaly slzy na staré rány, nikoliv horké, hořké slzy, ale hojivé, jako balzám. Když se počalo stmívati, šly na hřbitov.

Bezmála na každém hrobě hořela lucerna nebo lampa. Děti opatrovaly malé voskové svíčičky.

Kolem velkého kamenného kříže uprostřed hřbitova modlil se klečící zástup růženec.

Mrazivý vítr dul s oblohy, po níž lítaly roztrhané mraky a smetal poslední žluté listí se stromů na tiché hroby. — Chvílemi posypalo je nahoře letící mračno bílým, měkkým snížkem.

Stará Lindenbaurová šla napřed na manželův hrob, pak na hroby svých zemřelých dítek, rodičů a ostatních příbuzných i známých a na každém modlila se dlouhou chvíli. Chtěla všem zbožnou návštěvu učiniti a s nimi pohovořiti slovy přímluvné modlitby.

Chvíle za chvílí minula a kdož ví, jak dlouho by se stařena byla ještě modlila, kdyby mráz, jenž jí tělem projel, k odchodu ji nebyl přinutil.

Spala nepokojně a časně ráno prosila sestřenici, aby jí svařila piva, že je jí jaksi nevolno.

Po službách Božích nutila syna, aby brzo zapřáhl.

Když přijeli domů, prosila Jetrudu: „Rozestel mi, lehnu si. Podrobila mě zima.“

Ze zachlazení vyvinul se zánět plic a sedmého dne po Dušičkách obnášeli stařenu hromničkou, až její smrtnou úzkostí potrhané oči na vždy vyhasly a v sloup se obrátily. Pak dovezl stolař tu černou, velkou kolébku, v níž mrtví tiše až do velkého kuropění spí, položili do ní stařenčino tělo, zavezli je dolů do městyse a spustili do lůna země právě na tom místě, kde kosti jejího manžela zpráchnivěly.

Ve dvorci pod lipami nastal teď život ještě tišší, než býval jindy v zimě. Celý dům zdál se býti prázdným, stařenku postrádali všichni na každém místě. Hospodář chodil smuten, Jetruda utírala si co chvíle oči a stará děvečka zapomínala se dlouho a volala při práci „tetičku," jak by ještě po domě šukala.

„Pánbičku," lekla se pak po každé a pokřižovala se, „co to mám za hloupou hlavu? Volám na mrtvou chuderku. Pánbůh dej jí tam šťastné ráno!"

Pes hledal stařenku několik dní po celém domě a žrádlo jinou rukou, než její, podávané, zamítal dlouho. Ba i krávy ve chlévě ohlížely se, nenese-li jim stařenka po krajíčku a bučely smutně.

Ale zvířata zapomněla brzo na zemřelou, čeládka rozveselila se též za krátko opět, jen syn a Jetruda zůstali zádumčivými. Ani nové jaro nepřineslo jim veselí, ač se obloha právě tak jasně usmívala, slunko právě tak radostně hřálo, ptactvo jásavě šveholilo a stromy rozkošně kvetly jako za dřívějších jar.

Jetruda modlívala se teď ještě častěji a vroucněji než dříve a Lindenbauer, vida její rostoucí zádumčivost, přemýšlel, jak by ji zaplašil.

Nakoupil poučných a zábavných knih a předčítal své ženušce ve volných chvílích. Avšak ani nejrozmarnější knihy nezaplašily chmury s jejího obličeje, leda jen že na okamžik přeletěl po něm úsměv, jako zásvit měsíce po zamhlené zemi.

Nejvíce zamilovala si obrázkový měsíčník „Katolické missie.“ V tom čtávala ráda nebo poslouchala manžela čtoucího o vzdálených, velkých zemích, kde světlo křesťanství tmavé mraky pohanstva teprv s velkou námahou pronikati počíná; o hrdinských obětech a činech missionářů a o děsné bídě a zanedbanosti tamějších domorodců. Kdysi zvolala, unešena tou četbou: „To jsou praví hrdinové, ti kněží a bratří a ty sestry! Ti přinášejí tomu nebohému lidu největší oběť, oběť života a nejdražší dary — víru a pravou vzdělanost!“

„Ano, jsou to věru hrdinové,“ přisvědčil muž. „Jetrudo, jsi-li srozuměna, věnujeme na katolické missie každoročně 200 nebo 300 zlatých, abychom měli také nějakou zásluhu.“

„Jak bych s tím nebyla srozuměna!? Ale co jsou i milliony zlata proti té oběti, kterou ti missionáři a ty missionářky den ze dne přinášejí!?“ zvolala Jetruda unešením všecka rozčilena. „Rozvaž, milý Karle, kdybychom věnovali ročně i 500 zl.,

jaká by to byla velká oběť? Nemáme se na koho starati a je nám to lhostejno, uložíme-li přebytek někde do spořitelny, nebo-li ho dáme těm nebohým almužnou. Ovšem, dáme-li ty peníze na missie, budeme míti „Zaplať Pán Bůh“, a ve spořitelně rostl by nám jen ten bídný mamon, ale tak i tak — sedíme zde pěkně v pokoji a máme všeho dosti, nač si srdce jen vzpomene. To není velká zásluha.“

Karel se zamyslil a po chvíli řekl: „Arci. Avšak, — co můžeme více učiniti? Já přece nemohu jíti za missionáře a ty za missionářku?“

Jetruda pohledla na muže dlouhým, klidným pohledem a řekla pak pološeptmo: „Kdyby nás byl Pán Bůh dětmi obdařil, pak by to bylo nemožno, ale tak, jak jsme — proč bychom nemohli?“

Karel se lekl: „Jetrudko, co to mluvíš?!“

„Mluvím pouze o možnosti. — V Mnichově jsem ve škole slyšela, že bezdětní manželé jsou-li oba srozuměni, mohou se rozloučiti, pakli on i ona někam do kláštera vstoupnou, — arci on do mužského a ona do ženského. — To jsem slyšela. Teď jsem však tvou ženou, slíbila jsem ti lásku a věrnost do smrti a jsem tedy pod tvou vůlí. Že tě miluji a že jsem ti věrnou, víš dobře.“

Manžel stiskl jí ruku: „Vím, vím, mé srdce. — Nechme těch rozčilujících řečí.“

* *
*

Rozmluva ta stala se osudnou a rozhodnou.

Myšlénka o možnosti rozchodu doutnala v srdcích obou manželů neustále a rozněcovala je stále více. Nepromluvili sice po dlouhou dobu ani slova víc, ale hospodář četl teď zprávy o missiích v dálných zemích mnohem horlivěji než dříve a chodíval často zamyšlen.

Jednoho dne zajel si do městečka k faráři.

Kněz se jeho návštěvě podivil.

„Vítám vás, Lindenbauře. Co pak vás ke mně vede?“ otázal se, podávaje příchozímu ruku.

„Rád bych se vás v jisté záležitosti poradil. Ale, prosím pěkně, aby to zůstalo mezi námi.“

„Přejete-li si toho, zajisté. Jsem kněz! — Posaďte se.“

Posadili se a Lindenbauer, zahleděv se jaksi rozpačitě do země, mlčel.

„S takovou se nedozvím nic,“ řekl farář žertuje. „Když jste již zde, ven s tím, co máte na srdci. Čím dřív, tím líp.“

Lindenbauer přejel si rukou čelo a oddechl si zhluboka: „Ano, ven s tím! — Pane faráři, je možná, aby se dva manželé, kteří nemají dětí, jako já s mou ženou, mohli rozejíti?“

Kněz pohledl na něho všecek vyjevený. „Příteli, co to mluvíte? — Stalo se u vás něco?“

„Bůh chraň! Jsme živi v nejlepší shodě a lásce, říkajíc jako dva holubi.“

„Nač tedy taková otázka?“

„Velebný pane, jsme spolu již na deset roků — a nemáme dítěte.“

„Co není, může býti. Čekejte trpělivě a modlete se.“

„To činíme také, zvláště má žena klečívá celé hodiny před Lurdskou Pannou Marií, ale marně, — nejsme takové milosti hodni.“

„Poraďte se s některým lékařem.“

„Již se stalo. Byla až ve Františkových lázních, — — škoda peněz!“

Farář odkašlal rozpačitě: „Jaká porada? Netrapte se proto, však je víc bezdětných manželů a žijí spolu docela spokojeně. Kdož ví, jestli byste si někdy, kdyby vám byl Pán Bůh děti dal, nepřáli, abyste žádných neměli! Mnohého otce, mnohou matku připravilo nezdárné dítě před časem do hrobu!“

„To jsem si všecko již rozvážil a nereptám proti Bohu a má žena také ne —“

„Co tedy chcete?“

„—ale když nám Pán Bůh nedal dětí, minuli jsme se s účelem, pro který stav manželský ustanoven byl: vychovávati pro Pána Boha děti.“

„Toho vám ovšem popřáno není,“ pravil farář, „avšak stav manželský je také pro to ustanoven,

aby se manželé vespolně podporovali a láskou život si zpříjemňovali — a to, to přece u vás je?"

„Ano, ale jaký z toho zisk pro věčnost? — Má manželka je velmi nábožná a já také nejsem právě pohanem a rádi bychom si zabezpečili štěstí věčné, když nám ho zde na zemi dáno není."

„To je velmi chvalitebné. Ujměte se chudých, opuštěných dětí a budete míti větší zásluhu, než kdybyste vychovali své vlastní."

„Takový máme též úmysl, ač jsme o tom spolu se ještě nedomlouvali, ale vím dobře, co si moje manželka myslí. Chceme se ujmouti těch nejopuštěnějších dětí a obětovati na jich vychování všechen náš majetek, náš život, vše, vše, co máme!" pravil Lindenbauer rozhorluje se.

„Výborně! Proto ale netřeba vám pomýšleti na rozchod."

„Ó ano. — Pane faráři, směli bychom se rozejíti, kdybych já šel někam do daleké země za missionáře a má žena někam jinam do ženského kláštera?"

Farář vyskočil. „Člověče, blázníte?"

„Myslím, že ne!"

„Jak vám mohla tedy taková myšlénka napadnouti?"

„Mně samému ani nenapadla; přišla na ni má žena."

„Co, co!“ zakýval farář povážně hlavou. „Ona? Divná věc. — Vím, že ji, říkajíc, na rukou nosíte — a ona připadá na takové myšlénky?“

„Vím, co ji na ně přivedlo,“ řekl Lindenbauer a vypravoval knězi, že často čtávají o missionářích a jich působení v dalekých, pohanských krajinách a jak ji taková četba vždy nadšením naplňuje. „Tou četbou připadla na takové myšlénky,“ doložil.

Farář se trpce usmál: „Můj milý, takové věci se pěkně čtou, ale skutečnost je velkou, hrdinskou obětí. Takové každý schopen není. Jen si rozvažte, jak by vám bylo, kdybyste měli opustiti jeden druhého, všecky známé, krásný váš dvorec, svou vlast a všecko, nač jste od malička uvykli a jíti do neznámých, pustých krajů! A to by byla teprv ta nejlehčí část oběti, těžší by na vás ulehla později. — Ne, ne, — vypuďte takové myšlénky z hlavy!“

„Tedy bychom se mohli rozejíti?“

„Upřímně řečeno, kdybyste oba do některé řehole vstoupili, ano — arci s povolením duchovní i světské vrchnosti, ale manželi byste zůstali až do smrti, a ne abyste si myslil, že byste mohl z řehole vystoupiti a vzíti si jinou ženu!“

„Velebný pane, co si o mně myslíte? Miluji svou manželku z nejhlubšího srdce a kdyby mi dnes umřela, nechci žádné druhé ani viděti.“

„Tedy zůstaňte pěkně pohromadě a vyžeňte si

ty podivné myšlénky z hlavy. Připadáte mi jako chlapci, kteří čtávají povídky o Indiánech a chtějí pak za nimi utéci do Ameriky. — Poradím vám něco: když vzala vaše manželka útočiště k Panně Marii Lurdské, nechť zajede až do Lurd samých, možná, že ji tam Matka Boží vyslyší. Na podzim pojede tam poutní vlak z Mnichova, mohla by jeti s ním."

„Děkuji, pane faráři, to je dobrá rada. Řeknu to ženě."

„Tak, tak, ale o tom rozchodu s ní nemluvte a nepleťte jí hlavy ještě více."

„Nezačne-li sama, budu mlčeti. Chtěl jsem jen jistotu věděti. Zaplať Pán Bůh za poradu."

„Rádo se stalo."

* * *

„Vítám tě, Karle," podávala Jetruda mužovi ruku, když se z městečka domů vrátil. „Co je dole nového?"

„Nic zvláštního. Jenom jsem se dozvěděl, že vyjede letos z Mnichova poutnický vlak do Lurd."

„Do Lurd?" zvolala Jetruda radostně a oči zahořely jí nadějí. Hned však sklopila hlavu a vzdychla: „Ach, to pro mne není."

„Co tím myslíš?"

„Jak bych ráda aspoň jedenkráte v životě do Lurd zaputovala, avšak — jak se od tak velkého hospodářství utrhnouti?“

„Však by pouť do Lurd netrvala ani tak dlouho, jako tvůj pobyt v lázních,“ těšil ji manžel.

„Což, tehdy byla ještě tvoje matka živa,“ řekla Jetruda smutně, „kdo by však teď vedl hospodářství?“

„Což by to naše stará děvečka nedovedla? Té bys mohla dům bez starosti svěřiti?“

„Dovolil bys mi tedy na pout?“ tázala se Jetruda lichotivě.

„Pakli máš tam touhu, proč bych ti toho potěšení nepřál?“

„Jak jsi dobrý!“ zašeptala manželka něžně. „Mně není o potěšení, ale doufám, že bych tam, kde tolik zázraků se stalo, také došla vyslyšení.“

„Máš-li pevnou důvěru, pak jeď pod každou podmínkou.“

„A víš jistě, že poutní vlak pojede?“

„Jistě. Řekl mi to sám pan farář.“

„Pan farář?“ pohledla Jetruda na manžela pátravě. „Byls u něho?“

„Abych ti nelhal — byl,“ řekl muž poněkud rozpačitě.

„Mluvils s ním také o té jisté záležitosti?“ vyzvídala Jetruda.

„Mluvil,“ přisvědčil odhodlaně. „Mezi manželi nemá býti tajností, proto ti povím všechno. Zašel jsem si k němu a požádal ho o poučení, je-li vůbec možnost, abychom se rozešli. Doufal jsem, že je to nemožné a že pak upokojím tebe i sebe —“

„A on však řekl, že by to bylo možná, není-liž pravda?“

„Ano.“

„Vidíš, že jsem byla dobře poučena.“

„Ale řekl mi také velmi vážně, abychom si takových vrtochů nepřipouštěli, že by nás to později oba mrzelo a Pán Bůh že toho nežádá.“

„To je pravda — a já toho také nežádám, pakli ty po vyšší dokonalosti netoužíš.“

„Radil mi, aby ses vydala na Lurdskou pouť, tam že možná budeš vyslyšena.“

„Poslechnu s tvým dovolením. A kdy vyjede poutní vlak?“

„Na to zapomněl jsem se zeptati.“

„Půjdu tedy hned zítra sama k panu faráři a poprosím ho o podrobnější zprávy.“ — —

Po třech nedělích vyjel z Mnichova vlak do světoslavného poutního chrámu v Lurdech — a Lindenbaurová jela v něm s velkým růžencem na krku.

* * *

Jetruda vykonala pobožnost v Lurdech s největší vroucností. Když s ostatními poutníky ze zázračné jeskyně a z nádherné, mramorové basiliky do hostince se vrátila a unavena cestou i vroucím rozčilením na lože k odpočinku ulehla, měla přepodivný sen.

Přišla k ní Matka Boží, jak ji představuje socha v jeskyni, položila jí chladivou, jemnou ruku na rozpálené čelo a ukázala do dálky na skupinu dítek osmahlých, až černých, podivných cizích tváří, jak je vidívala vyobrazeny v missionářských listech, usmála se a zašeptala: „Tamhle jsou tvé dítky!“ Na to zmizela.

Jetruda procitla a první její myšlénkou bylo: „Jsi určena za missionářku.“

Sladkou útěchou, jako vůní jarních květů, oddýchalo její srdce.

* * *

Lindenbauer jel své manželce až do Mnichova vstříc. —

Poutníci šli v slavnostním průvodu do chrámu Panny Marie, Bohu za ochranu poděkovat.

Po slavném Te Deum vystoupil na kazatelnu Trappista z Marian Hill v Africe a vyzýval poutníky a poutnice, aby každý, komu okolnosti, zdraví a věk dovolují, věnovali se službě ubohých černochů v Na-

tálu v Africe. Každý: rolník, řemeslník, učitel, kněz — může býti missionářem a vzdělavatelem těch opuštěných, nevědomých lidí. Plamennými slovy líčil bídu duševní i hmotnou toho lidu a poukazoval na věčnou odměnu, která nemine nikoho, kdo se jich ujme.

Lindenbauer stál opřen o zeď, naslouchal a zdálo se mu, že každé slovo platí jemu.

Po ukončených službách Božích vyhledal ženu, zavedl ji do hostince a tam při obědě mluvili dlouho a důvěrně hleděli si do očí.

Ku třetí hodině odjeli domů.

* * *

Slunce právě zapadalo, když vjel Lindenbauer se ženou na dvůr.

Všecka čeládka shrnula se kolem hospodyně a vítala ji radostně jako by z mrtvých povstalou. Stará děvečka radostí plakala.

Hospodyně podělila je obrázky, růženci a medailkami, svlekla cestovní šaty a šla se podívati po domě. Krávy, jakmile uslyšely její milý hlas, obracely hlavy a hleděly na ni důvěrně. Pes chodil za ní, kam se hnula, krok za krokem věrně jako stín. Jetrudino srdce naplnila podivná tesknota: „Toto všechno máš opustiti, odtrhnouti se od toho,“ vzdychla a slzy vyřinuly se jí z očí.

Když však vyšla z chlévů na dvůr a uzřela modrou oblohu, zahleděla se do ní a posvátný úsměv ozářil jí obličej.

„Opustíš toto vše a půjdeš odtud za účelem vyšším!“ ozval se jí v srdci druhý, jasnější hlas a šla radostně do světnice.

Starší děvečka zazvonila právě na čeládku k večeři.

Zasedli všichni ku společnému stolu a hospodyně vypravovala o své pouti, o krásách krajin, kudy jeli a zvláště o Lurdech: o zázračné jeskyni, o velebné a nádherné basilice, o množství poutníků, o divech a zázračných uzdraveních, jaké tam bezmála každodenně se udávají, o mocných dojmech, jimiž se tam všecka zachvívala.

Vypravujíc zahořela na tvářích mladistvým růměncem, oči její plápolaly nadšením a hlas mimoděk zmohutněl. Mluva její vyšinula se k básnické kráse.

Všickni naslouchali s utajeným dechem jako nějakému nadšenému kazateli a div hospodyni očima nepohltili.

Jen hospodář hleděl zamyšleně před sebe na stůl, jakoby se ostýchal na krásný obličej své ženy pohlížeti.

Když se hospodyň po dlouhém vypravování konečně zamlčela, vzdychl hospodář z hluboka a

pravil: „Krásně's nám to pověděla, velmi krásně, jsi však zajisté unavena a je čas jíti na odpočinek.“

„Necítím pražádné únavy,“ řekla hospodyň, „ale pro vás je čas, abyste si odpočali,“ obrátila se k čeládce.

„Ó, my bychom poslouchali do bílého rána,“ zvolala starší děvečka.

„To věřím,“ přikývl hospodář, „je však opravdu čas. Pomodleme se, dohlédněte ještě k dobytku a jděte pak spat.“

Povstali. Starší pacholek modlil se hlasitě, všickni poděkovali za večeři a odešli každý za svou prací. —

Hospodář a hospodyně zůstali sami.

„Co pak dělá naše lípa?“ tázala se Jetruda.

„Co by dělala? Stojí, jak stála.“

„Ráda bych se ještě dnes na ni podívala.“

„A opravdu nejsi unavena?“

„Pranic. Zdá se mi, že jsem tou dlouhou cestou ještě osvěžila.“

„Přeješ-li si tedy, pojďme do lípy.“

Vyšli před dům a vystoupili po schodech do koruny lípy a tam si usedli.

Večer byl krásný a lahodný. Vlažný povánek šelestil v hustém listoví. Z tmavé oblohy hleděly hvězdičky milým, vlídným světlem dolů k tiché zemi.

„Zde jest přece nejkrásněji,“ zašeptala Jetruda, „a proto jsem tě sem na nejkrásnější místo zavedla, bych ti vypravovala krásný sen, který jsem v Lurdech měla.“

„Bylas vyslyšena?“ tázal se muž radostně.

„Byla a nebyla. Poslouchej!“

A Jetruda vypravovala manželovi, jak se jí v Lurdech ve snu Panna Maria zjevila a co jí řekla.

Muž poslouchal pozorně a uchopil pak manželku za ruku a vzdychl. „Tedy je nám to přece souzeno, sebe a tento dům a všechno pro Boha opustiti! — Ženuško, pravím ti upřímně, když dnes v Mnichově ten missionář z Afriky k nám mluvil, zdálo se mi, že je od Boha poslán, by mě zavolal do toho Marianhillu.“

„Mně bylo také tak,“ vyznala Jetruda.

„Je-li to vůle Boží, poslechneme,“ řekl muž uctivě, bezmála šeptmo, „ale napřed vyčkáme času.“

„Ano, jak si přeješ. Jsi mým pánem.“

„Rodiče tvoji by k našemu úmyslu nikterak nesvolili a tvou matku by to snad uvrhlo v předčasný hrob. Počkáme tedy s uskutečněním našeho úmyslu, až jich nebude.“

„Ano. Ale jak, kdybychom pak byli sami již také staří a k takové oběti neschopni?“

„Pak bychom v tom viděli pokyn s hůry, že Bůh takového úmyslu s námi nemá. Čekejme tedy.“

„Ano," zašeptala Jetruda. „Matka Boží nás neopustí."

Nad východem vzplanulo nebe a velká, krásná luna, odznak Matky Boží, vystupovala velebně nad obzor, jak by Máti Páně zbožným manželům slibovala, že jich skutečně neopustí.

Na Lindenhofě plynuli dnové v tiché, požehnané práci jako vlny v jasném potůčku.

Jetruda navštěvovala s manželem častěji staré své rodiče a ti dojížděli také několikráte za rok na Lindenhof. Byli všichni zdrávi, všude jim kvetlo požehnání Boží, jen kolébka Jetrudina zůstávala stále prázdna. Za to vyrůstalo kolem mladého Edelbaura dětí, jako makových paliček. Jetruda, kdykoliv rodiče navštívila, pohrávala si s bratrovými dětmi. Před lety činívala to, tajíc závist v srdci, teď milovala je však jak své vlastní, poněvadž se již vzdala vší naděje na vlastní děti a umínila si v srdci, že některé z nich přijme za vlastní, pakli by dal Pánbůh starým rodičům dlouhý věk.

A podobalo se, že ho dosáhnou. Starý Edelbauer byl ještě zdravý a silný jako dub, ač táhl již na sedmdesátku a stará byla širší než delší, opravdu jako šafářka. Takoví lidé dožijí se obyčejně v horském, svěžím, zdravém ovzduší vysokého stáří. Žili tedy všichni klidně, bez velkých starostí o budoucnost jako kuřátka na dvoře.

Ale když bývá klid a bezstarostnost mezi drůbeží na dvoře největší, snese se někdy z nenadání jestřáb jako blesk, uchvátí některé a odnese je střelhbitě pryč.

Podobně se stalo u Edelbaurů. — —

Jednou v zimě, když odešla čeládka po obědě po své práci, zasedla Jetruda k šití a hospodář, zapáliv si dýmku, předčítal hlasitě z „Katolických missií.“

Venku leskl se sníh v sluneční záři, ve světnici bylo jasno, teploučko a klidno až milo. Anděl spokojenosti a míru seděl vedle manželů. Hospodář četl pomalu a rozvážně dobré půl hodiny. Tu zacinkaly na dvoře zvonečky. Pes pod lavicí vyskočil a zaštěkal.

Hospodář ho okřikl, napnul sluch a řekl vstávaje: „To jsou tatínkovy zvonky. Toť jsou nenadálí hosté.“

„Ale milí,“ doložila Jetruda a vstala též.

Šli oba na dvůr.

Se saní slézal Edelbaurův starší pacholek. Nazdvihl těžkou beranici a pozdravil.

„Vítám tě, Ondřeji,“ přivítala ho Jetruda. „Tys to? Myslila jsem, že jedou naši. Co pak dělají?“

„Matka vás pozdravuje a máte k ní přijeti.“

Jetruda se lekla: „Snad není nemocná?“

„Přišly na ni jakési mdloby,“ zvěstoval pacholek suše.

„Pro Boha!“ zvolala Jetruda. „A kdy?“

„V poledne, když jsme přijeli z lesa.“

„Pojď do světnice,“ zval hospodář pacholka. „Nač zde stojíme v mrazu?“

Vešli do světnice a hospodář jal se Ondřeje vyptávati: „Byli jste tedy v lese? Co jste tam dělali?“

„Káceli jsme tam ty velké smrky.“

„A přijeli jste již v poledne domů?“

„Ano, stala se nám při tom nehoda.“

Jetrudě počalo se srdce svírati. Znala Ondřejovu chladnou povahu a tušila, že přináší nějakou hroznou zvěsť.

„Ondřeji, pro Boha, mluv! Co se stalo?“

„Ten jeden strom padl na starého hospodáře,“ řekl Ondřej, mžouraje očima, jakoby zadržoval slzy.

„Na tatínka?“ zalomila Jetruda rukama a opřela se pak o manžela. „Má něco polámaného?“

„Baže má. Co všecko, ani nevím.“

„Ty můj Bože! Má chudák zajisté strašné bolesti“.

„No, bolestí nemá,“ řekl Ondřej a sklopil zamračeně oči.

Hospodář objal ženu, upřel na pacholka zrak a poručil mu: „Mluv: je živ nebo mrtev?“

„Živ není. Než jsme ho dovezli domů, rozloučil se se světem.“

Jetruda zavrávorala, zakryla si oči a hořce zaplakala: „Umřel — a bez zaopatření umřel!“

Hospodář posadil ji na lavici a těšil ji, jak mohl. —

„A matka?“ tázal se po chvíli Ondřeje, jenž pořád ještě u dveří stál.

„Když ho spatřila mrtvého, svalila se jako sloup. Vzkřísili ji a zanesli na postel. Teď volá pořád po vás,“ obrátil se k Jetrudě. „Máte přijeti hned.“

„Toť se rozumí, hned pojedeme, jen co zapřáhnou. Ženuško, vzpamatuj se, je to dopuštění Boží. Proti Jeho vůli nesmíme se vzpírati. Přistroj se, za chvíli pojedeme. — Ondřeji, sedni si. — Obědvals?“

„Ale kde! U nás je soudný den.“

„Děvečka ti něco donese. Já zatím poručím zapřáhnouti.“

* * *

Třetího dne pochovali starého Edelbaura.

Jeho věrná družka životem nemohla ho k poslednímu odpočinku doprovoditi. Ležela mrtvicí raněna na loži.

Za měsíc na to vezli též její mrtvolu na hřbitov a uložili ji vedle hrobu manželova.

Na jejich hrobech stojí společný kříž. Zasloužili si ho, vždyť věrně v životě společně všechny kříže nesli. —

Nic na světě nedojímá duši člověka mocněji a nekáže o marnosti a nestálosti všeho pozemského přesvědčivěji, jako smrt milovaných osob.

Když se Lindenbaurovi z pohřbu staré Edelbaurové vrátili, chodil hospodář zamyšleně dlouhými kroky po světnici. Jetruda ukládala šaty do skříně. Nikdo z nich nepromluvil dlouho ani slova.

Pojednou zastavil se muž před Jetrudou, pohledl jí vážně do očí a řekl:

„Tak tedy již tvoji rodiče oba svůj dvorec opustili.“

„Ach ano,“ vzdychla Jetruda.

„A my náš také opustiti musíme. Řekni upřímně — teď je k tomu vhodná chvíle — počkáme, až nás Pán Bůh povolá a nebo ho opustíme pro čest a slávu Boží dříve?“

„Jsi pánem, poruč.“

„V této záležitosti poroučeti nebudu, abys na

mne někdy snad nenaříkala. Mluv, co praví tvé srdce?"

„Znáš beztoho moje smýšlení. Jsem ochotna, pro rozšíření svaté víry mezi pohany a k vůli spáse těch ubohých vše obětovati a opustiti."

„Rozvážila sis to dobře?"

„Již před lety a úmysl můj je nezvratný, pak-li ty s ním souhlasíš."

„Souhlasím úplně. — Pojedeme tedy zítra k panu faráři na poradu." —

Manželé jeli skutečně hned druhého dne do městečka k faráři.

Když mu svůj úmysl přednesli, zamyslil se zkušený kněz a řekl:

„Domníval jsem se, že se vám ten vrtoch již dávno z hlavy vykouřil — a zatím s ním přicházíte znova."

A jal se jim ten krok všemožně vymlouvati.

Líčil jim srdečnými slovy, jak jim bude zatěžko až přijde den, kdy tak krásný dvorec, k němuž celou duší přirostli, opouštěti budou, až nastane rozloučení s příbuznými, s čeládkou, s dobytkem, se stromovím, — se vším, co jich těšívalo — a zvláště až si budou spolu naposled v tomto životě podá-

vati ruce, až jeden na druhého naposled pohlížeti budou. —

Kněz byl sám vlastními slovy dojat, manželé stáli však klidni a muž na farářovu domluvu odvětil krátce:

„Den rozchodu a rozloučení se přišel by jednou neúprosně, až smrt na okno zaklepe. Uvolili jsme se, neočekávati jí a dobrovolným rozchodem větších zásluh si získati.“

„Jste s tím srozuměna?“ upřel farář oči na Jetrudu.

„Jsem úplně,“ řekla pevným hlasem.

„Rozloučení se se vším, co bylo dosud vašeho, byla by jen menší část oběti, kterou přinésti zamýšlíte,“ pokusil se kněz znova manžele zkoušeti. A líčil jim, jaká převeliká břemena, jak obětiplný život jich v missiích očekává: nezvyklé podnebí, nezvyklá strava, opuštěnost a odloučenost od starého světa. —

„Tam nebudete míti pražádného pohodlí,“ končil farář. „Život váš tam bude nad míru lopotný, tvrdý, — bude to stálé umírání.“

„Aspoň pak lehčeji umřeme, až smrt skutečně přijde,“ odvětila Jetruda.

Kněz pohledl na ni překvapeně a sklonil pak uctivě hlavu.

„Přátelé," pravil dojat, „jsem zde již pětadvacet let farářem, táhne mi již šedesátý rok, ale podobného případu křesťanské obětavosti jsem doposud nepoznal a jenom v starých knihách o podobných četl. Ode dneška nebudu vám více toho kroku vymlouvati: vidím, že ho chcete učiniti po zralém uvážení. — Abyste však směli se rozejíti na vždy, k tomu je potřeba svolení vyšších úřadů církevních i světských."

„Proto právě přicházíme k vám s prosbou, abyste nás v tom ráčil podporovati a je-li vám možno, s námi do Mnichova zajel."

„S největší ochotou," slíbil kněz, „ač vám již teď předpovídám, že vám velké obtíže kladeny budou. Ale pro případ, že by úřady k vašemu rozvodu svolily, kam zamýšlíte pak jíti?"

„Já bych šel k Trapistům do Nátalu," pravil Lindenbauer.

„A já půjdu do kláštera, kde jsem byla vychována a poprosím důstojnou paní představenou o radu, kam bych se mohla hlásiti. Půjdu třebas kraj světa, jen bude-li mi tam možno, Bohu nesmrtelné duše získati." — — —

* * *

Po dlouhém vyjednávání obdrželi Lindenbaurovi skutečně povolení k rozvodu a rozchodu.

Celá krajina byla jejich krokem poděšena.

* * *

Žně byly ukončeny, všechna úroda ve stodolách, sklepích a komorách, ozimí zaseto a jen pole k jarnímu setí ležela ještě nezorána. Listí počalo žloutnouti, podzim zavládl kolkolem. Babí léto táhlo své bílé niti modrým, suchým vzduchem. Vlaštovky již dávno odletěly, ostatní tažné ptactvo stěhovalo se za nimi do dálných, teplejších krajin a též manželé Lindenbaurovi strojili se k odchodu přes moře do vzdálených, neznámých jim zemí. Radili se, co s krásným dvorcem a celým majetkem počíti.

Počalo jíti do živého, blížila se doba, kdy měli se rozloučiti se vším svým statkem a tu zachvělo se jim srdce zármutkem, jak jim farář předpověděl.

Dříve měli v úmyslu dvorec a všechno, co v něm je, dražbou prodati — sklizeň byla beztoho již prodána — aby co možná nejvíce peněz utržili a na dobročinné účely věnovati mohli. Teď se jim však svíralo srdce při pomyšlení, že by ten krásný

statek měl se dostati do cizích rukou, milý dobytek a nábytek od rodičů zděděný že by měl býti rozprášen do celého světa. A co by se stalo se starou, věrnou čeládkou?

Jetrudě tekly při těch představách po tvářích slzy. Sama se jich lekla; doufala, že bude silnější.

„Jetrudo," pravil muž, „neplač. Můžeme si rozloučení usnadniti. Tvůj bratr má dva syny. Ondřej je již schopen pod dozorem otcovým hospodářství říditi. Poslechni, co mi teď napadá. Aby dům a polnosti nepřišly docela do cizích rukou, nabídnu tvému bratrovi, aby si koupil náš dvorec za odhadní cenu — dobytek a nábytek mu dáme nádavkem. Za to pak mu položíme podmínku, aby naši čeládku v domě nechal, dokud jí bude libo. Tak by zůstal dvorec v rodině, bratrovi bychom pomohli lépe své dcery zaopatřiti a nám by zůstal k dobročinným účelům ještě značný kapitál. Dvorec je odhadnut na čtyrycet tisíc marek (asi dvaadvacet tisíc zlatých), ač stojí mezi bratry za padesát tisíc a s dobytkem a vším nábytkem přes šedesát tisíc marek."

„To je nápad z Boha!" přisvědčila Jetruda mužovi. „Pak by nám nemohla přízeň vyčítati, že jsme dědičný statek vyhodili a já bych se s lehkým srdcem odtud stěhovala, kdybych věděla, že vše zůstane pohromadě, jak bylo. Jen má-li můj bratr tolik peněz!"

„Ať si vypůjčí. Dostane beztoho vše z pola darmo. Zajeďme si ještě dnes k němu.“

Edelbauer přijal švakrův návrh s radostí a umluvili se, že hned druhého dne zajedou do města k notáři, vyhotovit kupní smlouvu a obstarati přípis na jméno Edelbaurovo, aby si mohl od záložny vypůjčiti peníze. Švakrová a děti obklopily Jetrudu a prosili ji s pláčem, aby neodcházela a zůstala na svém statku.

„Nemučte mne zbytečně a neztrpčujte mi poslední chvíle mezi vámi,“ prosila Jetruda. „Je již vše ujednáno, nemůžeme vzíti slova zpět. — Představte si, že jsme umřeli a modlete se za nás jako za mrtvé.“ — —

* * *

Do čtrnácti dní bylo vše vyjednáno a zařízeno.

Loučící se manželé věnovali deset tisíc marek na záduší, ozdobu farního chrámu a na chudé; třicet tisíc podrželi pro sebe, každý polovičku, aby nepřišli do klášterů, kam se uchýliti chtěli, s prázdnou. Zbytečné šaty rozdělili mezi známé a chudé, — jenom prádlo a na cestu potřebný oděv si nechali.

V den před odjezdem sjela se na Lindenhof všechna přízeň a celé sousedstvo na rozloučenou. Též farář přijel.

Vystrojena veliká hostina, bylo však při ní smutno, jak bývá po pohřbu. Farář pronesl zdravici, by Bůh odměnil těm, kteří pro vlastní a nebohých divochů spásu svůj statek a vše pohodlí opouštějí, bohatstvím a blahem věčným, nehynoucím. Napomínal přítomné, by odcházejícím rozloučení pláčem a marným předstíráním neztěžovali a požehnav jim naposled, odešel vážně, dojat až do hlubin srdce. — Ostatní rozjeli se též brzo, jen Edelbaurovi zůstali v Lindenhofě.

Čeládka chodila smutně a děvečky si bez přestání utíraly oči.

„Nemohu se na to déle dívati“, řekla Jetruda mužovi. „Pojďme ven, podívat se ještě jednou na naše bývalá pole.“

Šli tedy ven do polí — naposledy.

Slunce klonilo se již k západu. Vzduch voněl smutnou vůní vadnoucího listí. Vybledlé podzimní kvítí dívalo se teskně s mezí. Na mokřinách stál zasmušilý ocún a zavíval velký svůj květ, jak by se strojil k zimnímu spánku.

Manželé šli tiše vedle sebe, leč že Karel chvílemi prohodil: „Tohle pole má tolik a tolik výsevku a nejlíp se na něm daří to a to —"

U každého pole se zastavili a pohlíželi na ně, loučíce se s ním.

Zatím slunko zapadlo. Z městečka dole vlnily se po krajině velebné zvuky zvonu.

„Klekání", zašeptala Jetruda. „Pomodleme se."

Sepjali ruce a modlili se hlasitě, pohlížejíce na moře světla, které se lilo po obloze tam, kde právě zdroj pozemského světla, Boží sluníčko zapadlo.

Když zvon dozněl, pravil Karel: „Podíváme se také do lesa?"

„Ano. V lese je večer tak krásně a úplněk právě vychází."

Šli volným krokem k nedalekému, Lindenhofu patřícímu lesu. Táhl se do mírného vrchu.

Když vstoupili do lesa, bylo tam již temno, jako v starém gothickém chrámě, jenom žluté světlo měsíce probleskovalo mezi stromovím a ozařovalo svými paprsky bílé břízy, že se leskly jako stříbrné sloupy. Ticho, tichounko kolem kol, jen svadlé, spadlé listí pod nohama kráčejících šustělo a křupělo.

Chvílemi zachvěla se bříza, jak by jí mrazilo. V rokli bublal potůček a chladivý větérek přinášel odtud sladkou vůni, jak by tam někde stála rakev, ověnčená vonným božím dřevcem.

Manželé kráčeli vedle sebe v tichém zadumání.

Pojednou zaslechli táhlé, přitlumené zvuky, jako vzdálených varhan.

„Co to?“ otázala se Jetruda.

„Kdož ví? Zní to jako varhany. Takové zvuky bývá zde častěji slýchati. Staří lidé ujišťují, že je zde někde zapadlý klášter, já ale mám za to, že to zvučí modříny tamhle pod skalou, když s nimi větřík zahrává.“

„Ach, to je krásné,“ vzdychla Jetruda a naklonila hlavu, naslouchajíc, až ty zvuky zase se ozvou. —

A břízy se zachvěly a hned na to nesly se lesem opět ty tajemné, zvukové vlny, stoupajíce a klesajíce, jak by mistrovské ruce klávesy probíraly. —

Jetruda sepjala ruce a když zvuky v dáli zanikly a povzdechem umřely, zazářil její obličej blaženým úsměvem a zašeptala:

„Jak je zde klidno a pokojno! Ruch a lomoz

života sem nepronikâ a ty sladké zvuky jsou hlasy s nebe. Táhnou duši mocným kouzlem vzhůru, kde bude věčný klid a pokoj, jak zde v této chvíli. — Srdce mi praví, že tato chvíle je předehrou našeho budoucího života."

„Dejž to Bůh!" naklonil Karel hlavu a obrátil se k návratu. —

Na Lindenhofě po celou noc bezmála ani oka nezavřeli.

Přede dnem poklekla Jetruda naposled před Lurdskou soškou a modlila se s celým domem dlouho a vroucně.

Pak sedli za usedavého pláče všech bývalí i noví hospodáři na vůz a odjeli.

Starý pacholek, zatvrdlý mrzout, utíral si, zavíraje vrata, oči a bručel:

„Jak živ jsem o tak hloupých nápadech neslyšel! Zanechati tak krásný dvůr a žíti mezi divochy! Eh — —!"

Děvečky vyběhly před dům a hleděly za odjíždějícími. Stará děvečka plakala hlasitě, div jí srdce nepuklo.

Pes seděl vedle ní a vyl žalostně. A po celé tři dni a noci seděl, nevida hospodáře a hospodyně

v domě na zdi u vrat, díval se na cestu, kudy odjeli — a neustále vyl a vyl. —

* * *

V Lurdském chrámě klečel Lindenbauer se svou manželkou ve vroucných modlitbách pohříženi. Byli oba černě, svátečně oděni.

S chóru zněly velebné zvuky varhan; lid zpíval libozvukou píseň ku poctě Neposkvrněné.

Na oltáři hořelo plno svící. Dým nejjemnějšího kadidla naplňoval vysoké prostory velechrámu. Kněží konali v drahocenných, zlatem zářících rouchách nejsvětější oběť.

Zvonek zacinkl ku přijimání.

Velké množství kajícníků vstalo a blížilo se uctivým krokem k oltáři. Mezi nimi byli též Lindenbaurovi.

Kněz obrátil se k lidu a ukazoval nad skvostným zlatým kalichem bělostnou Hostii.

Stříbrný zvonek zazněl třikráte a lid, skloniv hlavy hluboko k zemi, bil se zkroušeně v prsa a přijímal pak Tělo Páně.

Lindenbauer a Jetruda klečeli vedle sebe a přijímali naposled společně Toho, jenž za nás vše obětoval.

Po přijímání klečeli oba dlouho a dlouho v zbožném rozjímání. Zvuk varhan již utichl, svíce na oltáři zhašeny, lid se z chrámu vytratil a vystřídal se s novými poutníky, ale Karel a Jetruda klečeli ještě vedle sebe.

Konečně se muž ze zbožného rozjímání probral a pošeptal své družce:

„Jetrudo, bude čas. Vstaňme a pojďme do jeskyně.“

Jetruda vstala a šli spolu k zázračné sluji. Posvátné to místo bylo prosebníky naplněno. Karel a Jetruda protlačili se až ku zábradlí u zázračného pramene, poklekli, nazdvihli rozevřené ruce po příkladu ostatních poutníků, pohlíželi vzhůru ku jeskyni, v níž se Neposkvrněná Bernadottě zjevovala a prosili Ji o mateřské požehnání ku kroku tak rozhodnému a mocnou záštitu.

Na sta svící plápolalo v jeskyni, tiché modlitby poutníků šepotaly jako listí vonné lípy, zázračný potok klokotal a poblízká řeka Gava šuměla radostně.

Karel i Jetruda byli zbožností unešeni. — Muž

vyňal z kapsy stříbrné srdce s řetízkem na zavěšení, stáhl z prstu zlatý svatební svůj prsten a vložil ho do otevřeného srdce. Jetruda stáhla též svůj prsten a položila ho vedle prstenu manželova. Karel uzavřel srdce, nazdvihl je oběma rukama a modlil se společně s Jetrudou, jak se byli dříve umluvili, ale šeptmo, aby ostatních nevyrušovali: „Neposkvrněná Panno! Do Tvého nejčistšího srdce vložili jsme neporušenou svou manželskou věrnost. Přijmi tuto skrovnou obět od nás a doprovázej nás ochranou svou na všech cestách, které ku cti Boží a spáse svých bližních podnikneme. Oroduj za nás, abychom též sami někdy spásy věčné došli. Budiž pozdravena, Hvězdo mořská!“

Napili se na posilu na drsnou cestu života, kterou si vyvolili, zázračné vody, vrátili se pak do basiliky a poprosili správce chrámu, by jejich skrovnou oběť ku poctě Matky Boží v chrámě zavěsil.

A tak visí teď v Lurdech dva zlaté prsteny ve stříbrném srdci a viseti budou dlouho, dlouho — i když těch, kteří pro spásu bližních a čest Boží manželského štěstí a všeho pohodlí se zřekli, mezi živými více nebude — až své cesty doputují.

* * *

Z chrámu zavedl Karel Jetrudu do hostince, v němž měli svá zavazadla. Poobědvali pospolu naposled a slíbili si, že, pak-li představení dovolí, jednou do roka jeden druhému zašle list.

Nadešla doba, kdy měla Jetruda k Mnichovu, kde se chtěla připravovati na svůj úkol, na missie v Australii, odjeti.

Karel doprovodil ji k nádraží.

Tam stiskli si naposledy ruce a pohledli si upřímně do očí.

„Karle, Bůh buď s tebou,“ řekla Jetruda pevným, odhodlaným hlasem. „Děkuji ti za všechnu lásku. Nezapomínej na mne v modlitbách.“

„Jetrudo, můj strážný anděli, ochraňuj mne vždy v duchu,“ pravil Karel pohnutým hlasem. — „Vícekráte se neuvidíme.“

„Až v údolí Josafat — — — —“ zašeptala Jetruda, stiskla mu ještě jednou ruku a vstoupila do vlaku. —

Parostroj pískl a unášel ji do dalekého světa.

Karel hleděl za vlakem, zdali mu Jetruda ještě jednou na rozloučenou z okna pokyne.

Nepokynula. Měla hrdinské srdce.

Brzo na to odnášel i jej vlak k Belgii do kláštera Trapistů, kde se chtěl podrobiti přípravě na missie v Jižní Africe.

Bůh buď s vámi, vy zlatá srdce!

II.

Mučenky.

Je pátek.

Právě odzvonili na věži tři hodiny.

Vzpomínám oné světospasné Oběti na Golgotě, nad níž úžasem trnul celý svět: nebe, země i peklo!

Vzpomínám zároveň oné milojemné pověsti, jež se kolem této truchlohry vlídně svou zelení a krásným svým květem vine.

Když náš Pán a Spasitel s těžkým břemenem kříže na Kalvarii vrávoral, zelenala se úponkovitá květina právě na tom místě, kde Pán ukřižován býti měl, kolem bílých lidských kostí, které z odpravených kdysi zločinců tam ležely a přikrývala je svým listovím.

Katané sňali Pánu těžké břímě a chystali se kopat jámu pro kříž.

Utrápený Spasitel klečel mdlobou na zemi a podpíral se rukama o tvrdou skálu.

První katan zakopl motykou zrovna vedle květiny. Pán náš, vida to, rychle stonek květinový stranou posunul, aby mu ublíženo nebylo. Přišel trpět za jiné, za všechny, ale pro něho neměl trpěti nikdo, ani nepatrná květina: proto posunul stonek její stranou — ve své lásce všeobjemné.

Na to strhli Pánu oděv s těla, přibili Jej třemi hřeby na tvrdé dřevo, nazdvihli kříž, zasadili do země a Spasitel, vztýčiv trním korunovanou a zbodanou hlavu, pohledl kolem sebe na lid hulákající, nevděčný, pohledem nevýslovně laskavým a smutným zároveň, jak se dívá otec na své choré dítko.

Svatá Jeho krev kapala krůpěj po krůpěji k zemi, kletbou Boží pro hřích člověka stižené.

Jedna krůpěj padla též na květinu u kříže. Sotva že se jí ta spásonosná, oživující krev dotekla, probudila se v květině vroucná touha po zdroji blaha, po Slunci všeho světa. Vzepnula se, ovinula kříž, zavěsila se na kopí, po němž podával žoldnéř Pánu houbu octem naplněnou, vyšinula se dále až k trnové koruně, propletla ji svou zelení jako věncem vavřínovým, kladla chladivé listy své na žhavé čelo Spasitelovo a květem svým líbala a pila Jeho předrahou krev.

Pod křížem stála Máti Páně. Ráda by byla do svých měkkých rukou vzala bolavou hlavu Sy-

novu a pot i krev utírala, ale nemohla. Když viděla, že květina místo ní Spasiteli tu službu koná, zašeptala: „Požehnána buď, dobrá květino. Můj Syn ti tásku tvou odplatí.“

Na to zvolal Spasitel skály pronikajícím hlasem: „Dokonáno jest!“ naklonil hlavu a vydechl duši.

A slunce shaslo, země se třásla a skály pukaly.

I květina na kříži sklonila svadlý svůj květ. Nechtěla déle žíti, když Dárce všeho života skonal. Co je květ beze svitu slunce? Nač by byla déle kvetla, když shaslo nejen slunko na nebi, ale též Slunce všech světů?

Přeletělo bouřné léto, uvadl podzim, přešla chladná zima a rozzelenalo se jaro nové. Též květina na Golgotě rozzelenala se znovu, nasadila poupě a když se poupě rozvinulo — div divoucí — zářil květ novou, dosud nevídanou ozdobou. V kalíšku jeho bylo viděti kopí s houbou, tři hřeby a kolem nich trnovou korunu. Lidé žasli a pojmenovali květinu „mučenkou“, proto že chovala v květě svém nástroje umučení Páně*).

A to jméno zůstalo jí až po dnes.

Že laskavě objímala nástroje umučení Páně, jsou jí ty nástroje teď ozdobou a oslavou.

*) Mučenka = passio flora = Passionsblume.

Květina „mučenka" jest obrazem lidí, kteří snášejí nezaviněné utrpení trpělivě z lásky k Bohu. Z utrpení takového řine jim pak nejbohatší zdroj štěstí a požehnání.

Několik takových lidských mučenek vám ukáži.

I.

Nezapomenutelný František Čelakovský zapěl v jedné ze svých písní:

»Divná věc, Bože můj,
to stvoření ptačí
z hrdélka malého
pro tolik sladkého
zpěvu jak vystačí?

Ale je divnější
nad slavíčka hlásky,
jak se do útlého
srdce panenského
vejde tolik lásky?« —

Nejdivnější však věc — po mém zdání — jest, jak mnohdy snese lidské, po radosti toužící srdce bol tak veliký, že by stačil otráviti půl světa — jak ho přetrpí po celá dlouhá léta — a nepukne?

* * *

Onehdy zašel jsem si do poutního místa N. — Pomodliv se napřed k Bohu a bolestné Matce, Jejíž socha na hlavním oltáři stojí, vyšel jsem z chrámu podívati se na městečko. Hned za kostelem stojí fara a vedle ní malý domek. Mezi nimi a kostelem teče potok. Dva dřevěné můstky vedou do květinových zahrádek, pečlivě pěstovaných. Za domkem vypíná se lesnatá hora.

Stanul jsem u velkého, železného kříže, ozdobeného nástroji umučení Páně a zadíval se na přívětivý domek.

Zahrada byla jeden květ a zapadající slunce hořelo v jasných oknech jako zlato.

Pod okny na lavičce seděla mladá, sličná dívka, měla kolem sebe rozdivného kvítí: nezabudek, slziček, suchokvětu a pletla věnec. Byla oděna jen jednoduše a přece se nezdála býti obyčejnou dívkou.

„Co je to zač?“ myslím si.

A jak již všetečka jsem, šel jsem přes můstek do zahrádky, smekl klobouk a pozdravil slušně.

Dívka nazdvihla hlavu a pohledla na mne udiveně velkýma očima.

„Odpusťte, slečno, že vás vyrušuji. Pletete velice krásný věnec. Zajisté ku zítřejší slavnosti?“

Povzdychla z hluboka a zavrtěla hlavou: „O ne. Ten přijde na rakev.“

„Na rakev?“ zvolal jsem zaražen.

„Umřela nám tetička“, zašeptala dívka, sklonila hlavu a pletla dále.

Zármutek je posvátný. Neosmělil jsem se slečny déle obtěžovati, dal jsem jí uctivě „s Bohem“ a odešel.

V městečku jsem se pak poptával, kdo v tom domku bydlí a kdo tam umřel? Vypravovali mně, že tam bývá vdova po učiteli se svými dítkami a že jim umřela „slepá Josefka“.

A kdo byla ta „slepá Josefka“?

* * *

Je to střelby a hudby!

Májové slunko se směje, les voní a z myslivny vede si nový pan učitel z poutního místa N. nevěstu do kostela — Františku, mladší dceru myslivcovu. Nevěsta je krásná a zdravá, jako lesní růže. Jak by byla pro ty bílé šaty a zelený věnec na hlavě schválně stvořena!

Když byla již ze dvora ven, ohledla se ještě jednou po rodném domě a uviděla starší sestru Josefku s děvečkami státi přede dveřmi a za svateb-

níky se dívati. Vytrhla se družbovi, běžela jako střela zpět, padla sestře kolem krku a vzlykala.

Josefka byla bledá, churavá. Div nezavrávorala, když jí sestra tak vášnivě okolo krku padla.

„Prosím tě, proč tak pláčeš a proč utíkáš zpátky?“ ptala se zastrašená Josefka.

„Sestřičko, odpusť mi, že se vdávám dřív než ty,“ škytala nevěsta.

Sestra přitiskla ji k srdci, pohladila jí rozpálené tváře a pravila těšivě, chlácholivě: „Jsi přece ještě jen nerozumné děcko! — Kdo pak by si mne, nemocnou vzal a kdo by opatroval tatínka, kdybych šla z domu? Víš, že mi zvykl. — Pojď, pojď za ženichem; podívej se, již se ohlíží.“

Vzala sestru za ruku a vedla ji až před vrata.

Když se vrátila, zavolala na děvečky: „Děvčata, do kuchyně, ať se nám tam nic nepřipálí.“

Sama běžela však do pokojíčka, kde se sestrou spávaly, klesla na pohovku, položila hlavu na ruce a zažalovala: „Ach teď budu docela opuštěna! Maminky nemám, Františka zítra odejde a tatínek bývá po celý den v lese. A až umře, co ze mne bude?!“

Vzmužila se však brzy. Utřela si oči a spíchala do kuchyně strojit sestře svatební hostinu. Byla jí teď matkou a mateřská láska přemahá nejtrpší bol.

* * *

Venku sněží rychle, hustě, neustále, že se až mžitky člověku před očima dělají, hledí-li chvíli do toho sněhového reje.

V myslivně je tichoučko, teploučko.

Josefka sedí u okna a šije. Pantáta hoví si v lenošce u kamen, kouří a čte v kalendáři. Nohy má flanelem ovinuté. Diana leží vedle něho po levé straně vedle kamen u plivátka – a kdykoliv pantáta zakašle nebo sebou hne, otevře oči a podívá se bděle a opatrně na něho. Po pravé straně má pantáta nízký dětský stolek, na něm džbánek s pivem, měchuřinu s tabákem a důtky s píšťalkou.

Hodiny na stěně „cvak, cvak", a pařezí v kamnech „prask, prask".

Pantáta položil kalendář na klín, vyndal dýmku z úst a plivl na zem.

„Pepi!"

„Ano, pantáto", obrátila dcera obličej k otcovi. „Ale, ale, již zase pliváte na zem?"

„A kam mám plivati? Na strop?"

„Máte přece v koutku drtinák. Víte, že k vůli vaší dně nesmíme umývati."

„Však není také potřeba. Nastel na zem slámy. A nezlob mne!" zabručel a vyplivl opět.

„Pepi!"

„Ano, pantáto".

„Uvař mně k večeři šrutku uzeného“.

„Ale pantáto, mám pro vás lepší večeři: hovězí polívečku a zadělávané telecí.“

„Což pak jsem koutnice? — To si sněz, ty fainová, sama, a mně uvař šrutku se zelím. — Sirky sem!“

Josefka vstala a donesla otci novou škatulku sirek na místo prázdné.

Pantáta otevřel škatulku, vytáhl zapalovačku, škrtl — hlavička uletěla.

Bác — ležely sirky na zemi.

„Kozel je po těch nových vynálezích!“ vzkřikl zlostně až v obličeji zrudl. „Dones mně křesání“. —

„A kde je máte?“

„Kde bych je měl, ty trdlo? V kabeli!“

Josefka běžela ven pro křesání a pantáta zatím huboval: „Je to trápení, když člověk sám nemůže! Všecko je to hloupé, jako štěňata. — Diano, kdybys byla člověkem, ty bys mně jinak sloužila“.

Diana podívala se na pána a udeřila radostí několikráte ohonem o zem.

Josefka donesla habán, ocilku a kamínek.

„Tady, pantáto“.

„No, žes to přece našla!“

Rozkřesal, položil doutnající habán do dýmky, přitlačil a přichválil si: „No, toto je přece správa. A teď jdi a přistav mně tu šrutku.“

„Ale pantáto, vždyť vám pan doktor uzené zakázal.“

„A sám ho pěkně papá!“ zasmál se myslivec zlostně. „Mám hladem umříti? Jdi a vař, sic —!“ a sáhl po důtkách.

Josefka svěsila hlavu: „Uvařím vám, chcete-li, ale zítra budete míti zase větší bolesti.“

„Však jich nebudeš trpěti ty. — Jdi, jdi, Pepi,“ dobrouchal ji. „Jsem dnes rozmrzelý. — Kdy pak ten chlap hajný přijde, abych se s ním mohl vyzlobiti?“

Josefka odešla do komory pro šrutku, aby vyplnila vůli otcovu. Byla ještě bledší než obyčejně a vzdychala z hluboka.

„Sáhl po důtkách,“ šeptala „a byl by mne snad sešlehal jako psa, kdybych byla neposlechla. A myslím to přece jen k jeho dobru! Pane Bože, dej mi trpělivosti, sice té jeho umíněnosti a bezohlednosti déle nesnesu!“

Pak šla do kuchyně.

Děvečka hleděla na ni soustrastně.

Pohled ten bodal ji do srdce. Byla by ráda vše od otce snášela, jen kdyby cizí lidé jeho surovosti nepozorovali.

„Proč se na mne díváš?“ tázala se děvečky zhurta. —

„Slečinko, je mi vás líto.“

„Mne? — nevěděla bych proč?“

„Divím se, jak ty pantátovy vrtochy přetrpíte?“

„Blázníš, Ančo? Jaké vrtochy?“

„Nezapírejte, slečinko, vím dobře, jak vám pantáta za všecku vaši starostlivost ještě nadává. Pantáta křičívá, že ho člověk musí slyšet, i kdyby nechtěl.“

„Za to nemůže. Je chudák nemocný a neví často ani, co bolestí mluví. — Víš co, Ančo? Zaslechneš-li někdy něco, mlč o tom před lidmi, jako hodná děvečka. Která vynáší každé slovo z domu, ta je horší než had.“

Z pokoje zaznělo písknutí.

„Pantáta volá,“ trhla sebou Josefka. „Ančo, přistav tu šrutku a přilož hodně, aby se brzo uvařila.“

Odběhla do pokoje a služka hledíc za ní, myslila si: „Toto je hotový anděl. Za všechno sužování toho starého nelidy ještě se zastává. — Jestli pak jí to Pán Bůh někdy odplatí?“

* *
*

Je ve čtvrtek po polednu.

Pantáta dřímá. Josefka sedí u okna, opírá hlavu o zeď a dřímá též.

Venku svítí slunce a sníh na jedlích se jiskří, jak by celý les byl z drahokamů.

Svatý pokoj panuje v myslivně i kolem ní.

Najednou Diana vedle pantáty nazdvihla hlavu a zakňučela.

Pantáta procitl.

„Co je, Diano?“

Venku před vraty zazněly zvonky.

„Pepi!“ zavolal pantáta.

„Ano, tatínku.“

„Někdo k nám jede. Což neslyšíš? — Podívej se, kdo to je?“

Josefka odběhla a za okamžik rozlehly se v síni radostné výkřiky.

Františka se svým manželem vstoupili do světnice. Pantáta se usmál a chtěl na uvítanou povstat; jakmile však na nohu našlápl, zasyčel bolestí a klesl do lenošky zpět.

„Prokletá noha! — Vítám vás, děti. No, že se přece jednou jdete na starého tátu podívati. — Umírám tady bolestí a vy jak byste o tom ani nevěděli.“

Františka přifantila se k otci, políbila mu ruku a pohladila šedivou hlavu.

„Máte veliké bolesti, tatínku?“

„Jak by mně v nohou nebozízky vrtal. Je to

k nesnesení, milé děvče,“ žaloval jí starý. „Kdybych aspoň tebe tady měl.“ A pohladil jí tváře.

„Což, já bych ze srdce ráda u vás byla, ale kdo by mému mužíčkovi vařil?“

„Ten ať jde do hospody“.

„To tak!“ zasmál se učitel a podával starému ruku. „Kdybych byl chtěl v hospodách se povalovati nepotřeboval jsem se ženiti.“

„Však bych vám ji poslal zase zpátky, až bych se uzdravil, ale pokud jsem nemocný, potřeboval bych jí tuze. Po Josefce není nic.“

Chudera sebou trhla a pohledla na otce bolestně.

„Co, co?“ divila se Františka čtveračivě. „Neobsluhuje vás dobře?“

„Do hrobu mne připraví!“ křikl starý. „Před včírem jsem dostal na večer chuť na uzené maso. Jářku: Josefko uvař mně šrutku.“

„A neuvařila vám ji?“ divil se učitel.

„Uvařila, ale právě to byla ta chyba! Dobře věděla, že mám uzené zakázáno a že po něm dostávám velké bolesti, ale ne, myslila si: sklapni starý, chceš-li, aspoň budu míti svatý pokoj!“

„Ale tatínku!“ rozplakala se Josefka, „co to mluvíte? Což jsem vám neřekla, že uzeného nesmíte? Když jste ale sáhl — —“

„Snad nechceš na mne žalovat?“ durdil se starý.

„Ať jsem sáhl po čem chtěl, jsem otec a mám právo. Což jste mně dovezli?“

„Limonádu.“

„A slivovice již nemáte? Limonádu pívají na bále, slivovice však patří pro nemocné na posilněnou.“

„Slivovice je pro vás jedem,“ řekl učitel pevně. „Kdybych vám ji dal — a dal bych ze srdce rád, kdybych směl — naříkal byste na mne, jako na Josefku. — Pantáto, buďte trochu trpělivějším.“

Myslivec si zakroutil vousy a zabručel: „Čert mně to poradil, že jsem dal dceru kantorovi! Kantoruje i mne!“

* * *

Zima pominula a s ní též pantátova dna.

Od jihu zavál vlažný vítr a roztajený sníh řinul se s hor a lesů bystřinami v údolí, kde bydlí lidé v osadách na pohled klidných a vlídných.

Ale vlídné lásky a klidu je v těch osadách pramálo.

Starost o chléb vezdejší, ba někdy i holá bída rozvaďuje lidi a pudí je z malých, útulných světniček ven.

Zvláště v tomto podjaří zůstal málo kdo doma.

Kdo byl jen poněkud práce schopen, spíchal do lesa nedbaje bláta, ni sychravého vlhka.

V lese připadalo to přepodivně. Velké množství stromů stálo s ulomenými vršky, haluzemi, neb byly na dobro vyvráceny. Zdálo se, jak by byl duch hněvu s vytaseným mečem nad lesem v bouři letěl a do krásných stromů sekal. Ale nebyl to vichor hněvivý, byl to tichý, chránivý snížek. Snesl se tiše na les, proměnil jej v krystalový chrám, ale že toho sněžného požehnání nebes bylo přehojně, nesneslo ho stromoví a lámalo, vyvracelo se pod jeho tíži, tak jako člověk pod přílišným štěstím klesává.

Lidé z osad tam v dolině nakoupili si těch vývratí a teď se rozléhá celý les ranami seker, hlasitým hovorem, smíchem, tu i tam též zpěvem. —

Pantáta myslivec stojí ve světnici oblečen do lesa. Na hlavě má čepici z veverčích kůžek, na sobě krátký, šedý kožíšek, na jednom boku rukávník ze svého, kdysi zamilovaného jezevčíka, Azora, na druhém boku čutoru a na nohou boty z dobré ruské juchty.

„Je ten chlap, hajný, již tady?“ tázal se Josefky.

„Čeká již dlouho v kuchyni.“

„Tak s Pánem Bohem,“ pokynul starý hlavou a přitlačil víčko u dýmky.

„Kdy vás mám s obědem čekati, pantáto?“

„Což vím, kdy ty chlapy tam v lese spořádám? Před třetí hodinou tady sotva budu.“

„Tedy s Pánem Bohem", políbila mu dcera ruku, „a dejte, pantáto, na sebe pozor, abyste nestál někde dlouho ve vodě."

Myslivec byl dnes jaksi neobyčejně měkký. Pohladil dceru a řekl skoro jemně: „Milé děvče, myslivost je těžký stav; člověk nemá času mazliti se sám se sebou. — Neměj o mne starosti, dám pozor." —

Když myslivec s hajným odešli, stoupla si Josefka k oknu a dívala se do zeleného lesa, nad jehož vrcholy vystupovaly sloupy bílého kouře z ohňů drvařův; dole prokmital mezi štíhlými kmeny tu a tam ještě sníh a na modré obloze svítilo však sluníčko tak jasně a hřálo přes sklo v okně tak mile, že se počalo Josefce též srdce rozehřívati.

Měla právě pokdy, proto si zasedla ku starodávnému klavíru po matce, jenž měl také podnožku pro buben a fagot a dala se do hry a zpěvu.

Tak volno a klidno nebylo jí u srdce již dávno. Otec byl opět zdráv a vlídnější než obyčejně, sama cítila se též svěžejší, jakoby blížící se jaro novou sílu jí přinášelo — i usmála se a počala svou zamilovanou píseň zpívati:

»Růžička se hněvá,
že lístečků nemá.
Počkej jen, růžičko,
počkej jen maličko:

až zahučí hrom,
obalí se strom
květem červeným,
listem zeleným«.

Když kanárek v kleci uslyšel její hlas, dal se též do zpěvu a jásal až radost.

Josefka vstala, polaškovala s ním a šla pak do kuchyně vařit oběd.

Děvečka ji přivítala s radostným úsměvem: „Že jsem vás přece uslyšela také jednou zpívati!“

„Což mám býti pořád smutna?“

„Toto! Pán Bůh miluje veselost. — Ani jsem nevěděla, že máte tak krásný hlas“.

Každému člověku chvála lichotí. Na ta slova dala se Josefka znovu do zpěvu.

Tak vařily za žertu a zpěvu.

Hodiny s kukačkou odbily a odkukaly dvanáctou.

„Je poledne, pomodleme se“, řekla Josefka.

Poklekla děvečka vedle ní a modlily se v tiché, osamělé myslivně polohlasně k Té, která jest potěšením zarmoucených.

Ještě se ani nedomodlily, uslyšely přede dveřmi cupání.

„Což pak se naši již vracejí?“ divila se děvečka a vyskočila otevřít dvéře.

V síni stál hajný a díval se jaksi zděšeně.

„Vítám Vás, hajný," pozdravila ho Josefka, „kde pak zůstal pantáta?"

„Pantáta — slečinko — nelekejte se — pantáta —"

„Pro Boha, co se stalo?" zvolala polekaná Josefka.

„Rozzlobil se v lese s lidmi, najednou se svalil a leží tam jako mrtvý."

Josefka chytla se stěny, zbledla a padla děvečce do náručí.

* * *

Bezmála u každého myslivce visí někde na stěně známý, hrubě malovaný obraz „myslivcův pohřeb".

Malba je, jak již praveno, hrubá, ale myšlénka plna lesní poesie. Krásní jeleni nesou rakev zelením ověnčenou, mysliveckým kloboukem a tesákem ozdobenou; nesou ji statně a vážně, jako šlechticové doubravy, kteří svému udatnému nepříteli po rytířsku poslední čest vzdávají. Křížek před rakví nese, nemýlím-li se, zajíc, liška a medvěd zpívají, veverky jsou ministranty a za rakví jdou ostatní obyvatelé krásného lesa: srny, jezevci, divoký kanec ba i ježek. A rakev obletuje vše, co v lese píská, jásá a kráká: jako by po smrti aspoň v lese vše nepřátelství se končilo, doprovází ta nerozumná zvěř svého bývalého

pána a ničitele. „Dnes mně a zítra tobě“ dýchá z celého obrazu a tato světověká pravda stírá všechen hněv a září klidnou truchlotou jako podzimní slunko.

Na obraze tom jest „myslivcův pohřeb“ arci krásný — jinak bývá však ve skutečnosti. —

Třetího dne po úmrtí myslivce bylo v myslivně opět živo, skoro jak o svatbě Františčině, jen že mluvili všichni polohlasně a úsměvu nebylo na žádném obličeji. Na dvoře stál vůz chvojím ověnčený a polesňova bryka. Myslivci v parádním šatě chodili sem tam, škaredili se a kouřili mlčky smotky. Jen když se dva potkali, zabručeli do vousu: „Tohoto nebylo také potřeba“; nebo: „Ta Josefka by měla zůstati doma, omdlí nám tam“.

Konečně vyšel polesný ze dveří, ohledl se po dvoře a zavolal: „Je vše hotovo?“

„Je“, odvětil červenovousý myslivec, kamarád nebožtíkův. „Přestěhujeme ho s Pánem Bohem, ať je tomu konec.“

Šli do síně, kde ležela rakev chvojím a věnci ozdobená na lavici.

Červenovousý odstrčil židli se svěcenou vodou a hromničkou, pobídl ostatní myslivce: „Auf, auf!“ hryzl se horními zuby do dolního rtu, aby mu slzy nevyhrkly, chopil se rakve u hlavy, ostatní v prostředku a u nohou a nesli mrtvého pantátu na vůz.

„Tak, tak, kamaráde, již tě neseme“, šeptal rudovous a slzy mu řinuly po tvářích přes vše namáhání. „Toho jsme se nenadáli ani ty — ani já, že to bude tak zkrátka.“

Z pokoje rozlehl se srdcelomný pláč. Dvě paničky vyvedly Josefku smutečně oděnou. Byla chudera jak zeď bledá a vrávorala.

Položili rakev na vůz, posadili Josefku do bryky, paničky zasedly si vedle ní, hajný postavil se před vůz s mrtvolou, myslivci, přízeň a několik žebráků za rakev, polesný posadil si klobouk na hlavu, kývl rukou: „S Pánem Bohem!“ a smutný průvod hnul se do krásného, zeleného lesa.

Ptáci zpívali, veverky dívaly se z vysokých hnízd, žebráci odříkávali Otčenáš za Otčenášem a Josefka omdlévala.

V osadě pochovali pantátu se vší možnou okázalostí, zahráli a zazpívali mu pěknou píseň, při requiem byli u oltáře čtyři kněží, ale co bylo vše platno, když tím pantátu nevzkřísili?

Po pohřbu byli hosté ve škole počastováni a druhého dne vyšetřována úředně pozůstalost po zemřelém.

Shledáno, že kromě nepatrného podílu po matce, jenž byl uložen, zůstalo jen velmi málo hotových peněz, které sotva na pohřeb stačily. Nebožtík dal všechny své úspory mladší dceři. Doufal bezpochyby,

že bude ještě mnoho let žíti a že též pro starší, churavou dceru uhospodaří. Zatím ho zachvátila smrt z nenadání jako blesk a nezanechal opuštěné dceři nic, než nábytek a několik kousků dobytka.

„To nebylo dobře“, vrtěl polesný nespokojeně hlavou, „když vybavil paní učitelovou pořádně, měl také na druhou dceru pamatovati. Nemyslil jsem, že je tak nepředložený člověk.“

„Prosím, pane polesný, nechte ho v pokoji spáti. Však dlouho nebudu a na ten krátký čas mně snad postačí, co po něm zůstalo a kdyby ne — — Bůh a Matka Boží mne neopustí.“

Pan učitel, jenž se byl po řeči polesného zakabonil, podal Josefce ruku a řekl upřímně: „Švakrová, za tuto řeč vám děkuji. Pán Bůh vás neopustí a my také ne. Odstěhujte se k nám a dokud já budu živ, nepoznáte bídy. Svůj majeteček si uložte, kam vám pan polesný poradí, abyste měla do čeho kousnouti, kdybych před vámi umřel.“

Josefka pohledla naň vděčně velkýma, jasnýma očima. „Toho si nepřeju a snad toho také Pán Bůh nedopustí, — ale půjdu k vám s radostí a co je mého, to je též vaše.“

* * *

Ve škole rozkvetl Josefce skutečně nový svět. Bylo tam hlučno a veselo po celý Boží den. Školáci

dopoledne i odpoledne přicházeli a odcházeli; vedle školy jezdily vozy, ba někdy i kočáry, chodili cizí a domácí lidé bez ustání a Josefka seděla první čas bezmála ustavičně se šitím neb háčkováním u okna, ale práce pramálo podělala. Kostel byl naproti škole — jen přes cestu a to Josefku nejvíce těšilo: chodila tam každodenně.

Ta proměna, nový ten život zaplašily jí brzo trudné myšlénky a počala očividně osvěžovati.

„Jak živa jsem nemyslila", pravila jednou sestře, „že lesu tak brzo odvyknu".

Mladá učitelová se usmála: „Líbí se ti u mne?"

„Líbí", přikývla Josefka hlavou a objala sestru.

„A brzo se ti zalíbí ještě více", zašeptala Františka a položila hlavu starší sestře na rameno, jako dítě matce.

* * *

Ve škole je radosti a hluku! Slaví tam křtiny a ouvod zároveň. Narodil se jim chlapeček — chlapeček, jakého ve světě nebylo, není a nebude! Toho náhledu byly všechny: matka, tetička Josefka, babka i kmotřenka a šťastný otec přidal se samo sebou k nim. Toho zázračného klučíka umínili si také důstojně na svět přivítati a oslaviti. Na křtu svatém dali mu tři jména: František, Josef, Rudolf!

„Toto je šikovné,“ mnul si blažený otec ruce, „František jmenuje se po panu kmotříčkovi, Josef po mně a Rudolf po dědouškovi a jak je to zároveň dynastické!“

Když novokřtěňátko z kostela donesli, byla na jeho počest slavnostní hostina. Celé potoky husí, kačení a kuřecí krve tekly v oběť mladému občánkovi, ba i tři zajíci zhynuli pro něho hanebnou smrtí na útěku, jako kdysi Taliáni u Solferina. K hostině byl pozván důstojný pan děkan i s kaplanem — vedle pana kmotra a paní kmotřenky, kteří seděli na prvním místě — pak několik pánů učitelů z vůkolí a kdyby byli tehdy bývali již páni školdozorci, jako dnes, zajisté byl by též velectěný pan inspektor z Brna pozván býval a též přijel aneb aspoň telegram poslal. — Mimochodem: telegram byl by býval milejší — to já jen tak — — —

A při hostině bylo pečínek, salátů a cukrovinek a piva, vína, kávy, čaje — — Nechci vám dělati laskomin, proto přestávám. —

Malý František Josef Rudolf ležel ve vedlejším pokoji v koši pod závojem a jakmile jen zaškňoural, do všech ženských jak by šídlem píchl, hned běžely k němu a když se kmotřenka za okamžik vrátila, řekla zkušeně: „Ano, ten je teď v domě pánem. Ten se vám ještě naporoučí!“

Za půl druhého roku na to byly opět křtiny

ku poctě Františky Terezie. Dceři dali jen dvě jména a hostina byla o stupeň méně skvostna. Později byly křtiny třetí, čtvrté, vždy opět o několik stupňů tišší — podle hudebního názvosloví decrescendo — ale přece slavné a radostné dost a dost.

Ve škole hemžilo se a batolilo té malé čeládky, až měly matka, tetička i chůva plné ruce práce. Bývalo pláče dost, ale smíchu ještě více a čas plynul všem — až na malé přeháňky — šťastně a spokojeně, nevěděli ani jak. Den po dni, měsíc po měsíci, rok po roce ztrácely se jim jako maková zrníčka mezi prsty.

Ano, jako maková zrníčka!

Mák jest otcem spánku *) a spánek jest bratrem smrti. A smrt přišla do školy, kde žili jako v blaženém spánku, přišla za bratrem a přišla z nenadání, jak mívá obyčej.

Pan učitel počal jednou na podzim naříkati, že ho drobí zima a na dušičky nemohl dohráti requiem. Zavedli ho domů, položili do postele a za týden vynesli ho na hřbitov: umřel na osýpky.

Byl to smutný pohřeb. Jen jedno dítě mohlo jíti s matkou a tetičkou za rakví; ostatní tři zůstaly doma, protože neuměly ještě dobře choditi.

---

*) Z máku připravuje se uspávací odvar, proto jest též makovice odznakem spánku.

Když se vrátily ze hřbitova, padla vdova sestře kolem krku a zabědovala: „Teď nemám nikoho, než tady ty čtyry ptáčky a tebe, sestřičko!“

Josefka ji přitiskla k srdci a těšila: „Neplač. Co je mé, to je tvé. Mnoho toho není, ale ráda se o to s tebou rozdělím, však umru beztoho dříve, než ty.“ —

A slovo to zdálo se býti prorockým.

Třetího dne na to rozstonala se též na osýpky. Neumřela sice, jak si přála, smrt by jí byla bývala andělem svobody, — stihl ji však žalostnější osud, uložen jí těžký kříž, vtlačena jí na hlavu mučenická koruna: osýpky vrazily se jí do očí — nebohá Josefka oslepla!

Chudera slepá pomáhala sestře děti vychovávati, k Bohu vésti a též živiti, dokud její jmění stačilo, a když bylo vyčerpáno, živila ji sestra a sestřenky ji opatrovaly až do hrobu.

Byl to zajisté trpký život, z chudé ruky bráti chléb — ale Josefka nenaříkala nikdy a za chléb vezdejší dávala sestře i jejím dětem chléb nebeský.

Říkávala: „Bůh vám to zaplať světlem věčným. Nevidím sice světla Božího, ale modlím se za vás, abyste nežili jako ve tmách, abychom se kdysi všichni v tom věčném světle spatřiti mohli.“

Když umřela, pletly jí věnce, jak jsem vám vypravoval a s pláčem ji ku hrobu doprovodily.

Vidím slepou Josefku v duchu, jak hledí oblažena do nejjasnějšího jasna slávy Boží.

II.

Modrá, jakoby s oblohy spadlá čekanka u silnice zachvěla se na svém stonku. — Proč? Ze strnisk zafoukl první mrazivý vítr a s damaziny*), pod níž čekanka kvetla, spadl první suchý list. I zaleklo se tiché, trpělivé kvítko, tento pokorný žebráček u cesty, zasmušilo se, že zima s chladem a hladem již se blíží — a zachvělo se na svém stonku.

Slunce vystupovalo k poledni, svítilo a hřálo, ale zasmušilo. — Kam se poděly jará jeho horoucnost, rozněcující, úchvatný jeho plamen a oheň? Ten oheň, jenž uchvátil a roznítil ptactvo ku zpěvu a kde kterou rostlinu k rozkvětu? — Ach, kvete sice ještě na tisíce kvítí, ale všechno hledí smutně, jako lidé, když stojí u lůžka na smrt chorého; tu i tam pěje ptáček, ale hlas jeho zní jako kvílení a slunko svítí jako hromnička.

Tesknota letí světem a bílý její závoj letí za ní. Lidé praví, že je to babí léto, ale lidé nic nevědí: — je to závoj tesknoty.

---

*) Damazina = durancia, druh švestek = Damascener-Pflaume. —

Po zaprášené silnici šel volným krokem mladý drátař. Šel bos a místo úzkých, vlněných nohavic měl vetché plátenice. Záplatovanou halenu přehodil si přes rameno. Kožená torba, kotouč drátu, dřínovice, několik pastí a drátěných parátek — to byl celý statek jeho.

Ne, nebyl to celý jeho statek. Na nejhlavnější jsem zapomněl: v torbě měl růženec a na řemeně na prsou mosazný křížek. Ten se leskl z daleka. Když čekanka pod damazinou mladého drátaře spatřila, šeptala hladověnce,*) jež vedle ní kvetla: „Podívej se, tamhle přichází chudoba s křížem. Jak krásně jí ten kříž zdobí!“

Hladověnka se usmála, že má mezi lidmi tak hodného příbuzného a hleděla naň radostně.

Bůh ví, zaslechl-li mladý drátař šepot čekančin nebo ne, že šel a zrovna vedle ní se posadil. Byl by si málem na ni sedl, ale spozoroval ji za včas a uhnul. Přejel modrý kvítek prsty a řekl něžně: „Ne, ne, ublížiti jsem ti nechtěl.“

Zahleděl se na damazinu nad sebou. Na haluzích u vršku bylo ještě plno ovoce a nikde výtky. Kdož ví, jak se damazina sem octla? Ostatní stromy podél silnice byly neovocné: lípy, jasany, topoly; jen právě tam, kde si drátař usedl, stála damazina a haluze její ohýbaly se ovocem.

---

*) Hladověnka = Hungerblume = Draha verna.

Drotárek měl hlad. Jak ovoce spatřil, usmál se, sehnul jednu haluz, trhal a jedl. Z nedaleké osady zazvonilo poledne. Drotárek pustil haluz, až sebou vysoko mrskla, smekl rychle klobouk, poklekl na mez a modlil se.

Když poledne dozvonilo, pokřižoval se, sehnul haluz opět a jedl dále.

„Dnes mám dobrý oběd,“ přichvaloval si a spokojený úsměv pohrával mu po pěkné, osmahlé tváři a svítil mu z velkých, modrých očí.

„Pomalu! Nesněz všechno!“ zachraptěl za ním drsný hlas.

Drátařík se ulekl a rychle se obrátil.

Stál před ním otrhaný, zarostlý chlap s ranečkem pod paží.

„Natrhej mně také, mám hlad“, poroučel vousáč hochovi.

„Držte klobouk,“ pravil drátař ochotně, trhal a házel pobudovi do roztrhaného slaměňáka.

„Už dost,“ zabručel vousáč a usedl na příkopu. Dal se do jídla.

„Nemáš kus chleba?“ osopil se.

Hoch otevřel torbu vyndal dva krajíčky, větší dal nezvanému hosti a do menšího zakousl se zdravými bílými zuby.

„Toto je můj celý oběd. Zatr . . . . é živobytí!“ nadával vousáč.

„Kdybychom se jen vždycky tak měli“, řekl dráteníček. „Přijde zima, bude led a sníh a na stromech nebude nic, než jeřabina. A i ta je někdy dobrá, když je tuze velký hlad.“

Pobuda pohledl naň pohrdlivě: „Jsi jaksi tuze hloupý. Tento oběd se ti líbí? Mně by bylo milejší, kdybych měl tu slivovici, co z těch damazin zde mohla býti. — A v zimě se také plahočíš světem?“

Hoch přikývl hlavou.

„Já ne!“ řekl trhan sebevědomě. „Až přijde zima a mráz mne dopálí, ukradnu někde něco nebo někomu nadám a budu na celou zimu zaopatřen.“

„Kde pak?“ divil se drotárek.

„Což jsi takový mezulán? — V kriminále! Tam není zle! — Až ti bude v zimě nejhůř, vyveď také něco a uvidíš, jak je dobře na Cejlu.“

Chlapec pohledl naň ulekaně a položil ruku na kříž na řemeni.

„To by byl hřích,“ zašeptal.

„Ah co hřích! Věříš také ještě na hříchy, hlupáku? — Chodíš světem již dlouho?“

„Čtyři léta.“

„A sám?“

„Ne, se strýčkem.“

„A kde je?“

„Tamhle v těch osadách chodí.“

„A v zimě také chodí?“

„Ano.“

„Řekni mu, že je stará trouba, že je starý osel, když si neví v zimě lepší porady. — Kam jdeš?“

„Tamhle,“ ukázal dráteníček v pravo.

„No, já jdu k Brnu. — Tak dři tu zatr.... ou bídu jak můžeš, když jinak nechceš.“

Vstal a šel v levo, odkud přijížděl právě kočár.

Trhan se zastavil, ukázal na kočár a volal na chlapce: „Podívej se, tamhle jede zase taková pijavice nás chudých lidí. No počkej, však přijde čas, že ti tu naši krev vymačkáme!“

A pohrozil holí na kočár.

Dráteníček svěsil smutně hlavu. Řeč pobudova ho zabolela. Když kočár k němu přijel, vstal, nazdvihl širák a pozdravil.

Pán v kočáře hodil mu na silnici dva krejcary.

Dráteníček je zdvihl, poděkoval, přehodil halenu přes rameno, vzal hůl do ruky, pohledl vděčně na strom, vytáhl z torby růženec a zabočil v pravo.

Kříž na řemeni zaleskl se v záři poledního slunka.

„Chudoba s křížem již zase odchází“, šeptala hladověnka. „Škoda, líbila se mi.“

„Počkej, však zase přijde“, pravila čekanka. „Chudoba obchází světem v tisícerých podobách“.

Dívaly se za dráteníčkem až zašel za kopec. Pak se na sebe usmály a počaly dřímati. Včelka jim k tomu hrála písničku.

III.

Setmělo se. Teplý vzduch ležel ospale na tiché zemi. Stromy a křoviny klímaly. S oblohy, večerní záplavou ještě prozářené, hleděly hvězdy malýma, mdlýma očkama. Srp měsíce klonil se k západu.

Ve vsi štěkali psi, kdesi na horním konci zavrzla vrata a od silnice rachotil ještě opozdělý vůz.

Čtvrtník Brázda zamkl chlév, zastrčil dvířka u vrat, odvázal Šekla a šel pak do světnice.

Na stole blikala malá olejová lampička a mladá hospodyň uspávala kojence.

„Vítám tě,“ zašeptala, aby dítě nevyrušila. „Že přece již jdeš. Dřeš se, chudáku, tak dlouho do noci.“ —

„To já rád, jen když můžu o vlastním pracovati. Před loni bylo ještě hůř; tenkráte jsme musili na robotu. Nynčko je radost býti sedlákem. Co pak dělá Pepinka?“

„Již zavřela očka. — Na polici máš v hrnci mléko a chléb; prosím tě, nalej si na mísku a nadrob si, nerada bych dítě vzbudila.“

Hospodář donesl si mísku s mlékem, pomodlil se a počal večeřeti. „Tak jsem rád, že již máme to obilíčko všechno doma. — Pozítřku, dá-li Pánbůh, půjdeme do Tuřan na svatou pouť a pak se dáme pomalu do mlácení."

„Na pouť budeš musiti sám," řekla žena. „Pepinku bych vzíti nemohla a kdybych ji doma nechala, co by si maminka s ní počala?"

„Jak rozumíš," přisvědčil muž. „A kde jsou maminka?"

„Šly za tatínkem do výměnku; chudáček starý dostal zase velké bolení do noh."

Brázda měl ještě otce a matku, kteří žili na výměně. Starý Brázda byl již po několik roků neduživ; měl bolavé nohy a nemohl než o berlách choditi.

„Má chudák trest," vzdychl hospodář. „To si utržil na robotě, když vysušovali močály nad utopencem. Ja, ja, ten jakživ zastal! No, děkuju Bohu, že ta robota přestala. Pole si nynčkom obdělám sám a když dá Pán Bůh jen prostřední úrodu, máme chleba všickni dost a mohu ještě několik zlatek dluhu splatiti." —

Brázdová pohlednouc na dítě se usmála a zanesla je mužovi ukázati: „Podívej se, jak pěkně spí. Položím ji a půjdeme také spat."

Pokropila dítě svěcenou vodou a vložila do kolébky. Odklidila mísu se stola, rozestlala postel a poklekla vedle muže k večerní modlitbě. —

Ve světnici nebylo slyšeti než šepot modlících se, vznášející se ku vlasti věčné a cvakot hodin. Povídaly: „Krok, krok — krok, krok — pořád cváláš — ve hrob — za hrob — krok, krok.“

Po chvíli vstali. Muž ulehl, hospodyň šla zastrčit dvéře u síně, sfoukla pak světlo a ulehla též.

Sotva dolehli, již spali. Člověk upracovaný a ve svědomí svém spokojený nepovaluje se dlouho bezesný na lůžku.

Ve světnici tma a ticho.

Najednou se však venku vyjasnilo. — Co to? Vychází snad měsíc? O ne; ten je teprv v první čtvrti a zapadá již. — Bože, co to za světlo?

V osadě zatroubil ponocný na poplach a zakřikl: „Hoří!“

A „hoří, hoří!“ slyšeti se všech stran. Již tlučou i na velký zvon a venku je jasno jako za bílého dne. Plameny šlehají vysoko k tmavé obloze.

A Brázda se svou manželkou oddychují tiše v klidném spánku; neslyší, nevidí ničeho — jak to nemluvně na kolébce vedle nich.

Tu však zabubnoval kdosi vší silou na okno a pronikavý ženský hlas volal: „Josefe, Marjáno, pro-

buďte se! Pro Boha, což jste mrtví? Nelekejte se, hoří" —

Brázdová procitla a hleděla jako pomatená vůkol sebe. Nevěděla, co se děje.

„Hoří, hoří!" křičel hlas před oknem.

Brázdová leknutím zdřevěněla. S největším namáháním vynutila ze sebe: „Josífku, Ježíš Maria Josef! — hoří!"

Muž vyskočil, pohledl oknem ven a zalomil rukama: „Zle je! to je naše stodola!"

Oblekl se na polo a vyběhl ven.

Matka stála na zápraží, spínala ruce a plakala: „Můj Božínku, co se toto jen děje? — To je naše stodola!"

Pes krčil se a vyl strachem.

Brázda chopil se oběma rukama za čelo, jako by se chtěl vzpamatovati a řekl: „Maminko, nebojte se, zůstaňte u tatínka a u dítěte — tady se vám nic nestane. Je bez větru; až sem se oheň nedostane; stromy v zahradě nás chrání. Řekněte Marjáně, aby mně šla pomoci odvázat dobytek."

Otevřel vrata a spíchal pak do chléva.

Venku v osadě troubil již pastýř, jak by chtěl hnáti do stáda. Poplašený dobytek běžel za ním.

Z chléva spíchal Brázda zahradou k stodole. Hořela jedním plamenem jako svíčka. Lidé sbíhali se s putnami a háky, starosta přijížděl tryskem s lejtou.

* * *

Za hodinu nezbylo z celé Brázdovy stodoly a celé jeho sklizně ničeho, než čtyry popukané zdi, několik opálených trámů a hromada doutnajícího, spáleného obilí. Sousední stodoly byly zachráněny.

Lidé se rozešli, jen pulmistr a několik sousedů zůstalo u spáleniště na stráži, aby se doutnající hromada znovu nevzňala.

„Toto jsme měli nemilého hosta“, pravil pulmistr, potřásaje hlavou.

„Nemilého,“ přisvědčil radní Písař, malý, hubený mužík, který za svých mladých let proseděl rok v německé škole v městečku. Považoval se sám a byl též od některých za hrozně učeného považován. „Ba, že nemilého.“

„Ještě chvála Hospodinu, že nebyl vítr, když to vypuklo,“ podotkl kostelník, „mohli jsme na této straně býti všichni nešťastni.“

„Nynčko by bylo již hůř,“ vmísil se do řeči ponocný, starý voják — „začíná táhnouti luft.“

„To se stává po každém ohni,“ poučoval Písař. „Učili jsme se ve školách, že oheň dělá luftcúk.“

„Vždycky luftcúk,“ přisvědčil kostelník. „Je to divná věc, ale pravda je to.“

„Hlásný, jste tady také?“ řekl pulmistr.

„Ano, poslušně prosím. — Mám jíti do osady na hlásku?“

„Není potřeba — eh — beztoho dnes zloději nebudou strašiti. — Tentok, co pak jsem chtěl hodného říci? Nevíte, hlásný, má hospodský otevřeno?“

„Hned se podívám.“

„Beztoho že má otevřeno, to se samo sebou rozumí,“ pravil Písař. „Sousedi se tady umordovali a budou teď zavlažovati.“

„Nám by kapička také neškodila“, naznával pulmistr. „Mám toho čmoudu plný krk. — Eh, co myslíte, sousedi, jak pak, abysme si — tentok — poslali pro trochu piva?“

„Jak pak jináč?“ souhlasil Písař ochotně. „Ale kdo ho zaplatí? Vlastně by měl tady Brázda — hasili jsme mu —“

Brázda seděl u spáleniska na špalku — (státi nemohl, chvěly se pod ním nohy) — a hleděl jako rozumem pominulý na doutnající hromadu obilí. Neviděl a neslyšel ničeho kolem sebe, neslyšel ani, že Písař chce, aby platil pivo.

„Hasili jsme mu, je to pravda“, kývl pulmistr hlavou, „ale neuhasili. Je nynčkom beztoho chudák, musíme ho šetřiti. Myslím, abysme si — tentok —

poslali na obecní — co myslíte? Co můžeme na chudákovi chtíti?“

„Ba právě!“ schválil náhled ten kostelník. „Pan pulmistr je dobrotivý a uznalý — všecka čest! a bylo by to od nás hanebné, kdybysme na tom chudákovi něco požadovali.“

„Vy, kostelníku,“ ozval se Písař ostře, „rozvážím-li to venkoncem, musím říci, že vám do toho nic není, ale abyste, páni sousedé, nemyslili, že chci snad chudé lidi utlačovati — nikdy, to já nikdy! — souhlasím, aby se poslalo pro trochu něčeho na obecní účet.“

„Teda hlásný“, obrátil se starosta velitelsky, „zaskočte do hospody, ať nám — tentok — pošle džbán piva.“

„Poslušně prosím: který džbán?“

„Který chce! Nač se teprv ptáte?“ osopil se naň Písař.

„To bude teda ten velký,“ pomyslil si hlásný, usmál se spokojeně a zmizel ve tmě.

„Oho, tamhle vyšlehl zase plamen,“ zvolal kostelník. —

„Francku, zalej to,“ poroučel starosta svému pacholkovi. „Rád bych věděl, jak ten oheň povstal?“

„Bezpochyby kouřil někdo na večer v stodole,“ soudil Písař. „Ja, ja, ta neopatrnost, ta neopatrnost!“

„Sousídku,“ zavolal pulmistr na Brázdu, „nekouřil jste na večer ve stodole?“

Brázda se probral ze zadumání a pohledl udiveně na pulmistra. Seděl celý v černém stínu, jen obličej byl propukajícím plaménkem jasně ozářen.

„Já — kouřil? — Nekouřívám nikdy,“ zavrtěl hlavou. „Nemám ani fajfky.“

„Skutečně — nekouří; zapomněl jsem,“ pravil starosta polohlasně. „Tak tady kouřil váš starý.“

„Ten chudák po celý den z výminky ani se nehnul. Bolí ho zase nohy.“

„A nebyl tady u vás někdo cizí?“

„Nebyl.“

„Pak bylo založeno — nic jináč — založeno bylo“, rozsoudil starosta. „Divná věc, kdo mohl založiti?“

„Což je málo darebáků na světě?“ řekl Písař. „Co je vždycky má řeč? Vzdělanost schází! Kdyby bylo více vzdělanosti, nebylo by tolik darebáků!“

Brázda zahloubal se opět do smutných myšlének a slzy počaly mu po osmahlých tvářích řinouti. —

Kostelník to spozoroval. Šel k přednostovi a šeptal mu: „Pane pulmistře, podívejte se, Brázda chudák pláče.“

Starosta byl dobrý člověk, přistoupil k Brázdovi, položil mu ruku soustrastně na rameno a řekl měkkým hlasem: „Sousídku, neplačte. Nějak bylo, nějak bude a pomůžeme vám co možná. Neplačte a doufejte v Pána Boha.“

„Hospodin vás neopustí,“ doložil kostelník.

„Ó nepláču nad svou vlastní bídou,“ pravil Brázda, „jsme se ženou ještě mladí a můžeme pracovati, ale mám staré rodiče, nemocného tatínka, ten pracovati nemůže a kde já nebohý včil vezmu pro něho výměnu? Chudák starý bude trpěti hlad!“

A Brázda přejel si mozolovitou rukou oči.

Tu zazněl ze tmy hlasitý pláč.

„Kdo to?“ lekl se pulmistr.

„To je starý Brázda“, zašeptal kostelník.

„Mé dítě, neplač a nestrachuj se o mne!“ volal starý Brázda a belhal se o berle a opřen o manželku k synovi. „Rád budu trpěti i hlad, jen když vím, že mám tak hodného syna. Nic si z toho nedělej, synáčku, že jsme vyhořeli. Tvá láska nahradí mně všecko! Zaplať ti, dítě, Pán Bůh to zlaté slovo!“

A padl synovi kolem krku.

Nad hromadou vyšlehl plamen a ozářil šedivého otce, jenž líbal svého syna.

„No, hladu — hladu vás trpěti nenecháme,“ řekl pulmistr pohnutým hlasem.

IV.

Krásní podzimní dnové s jasným, teplým sluněčkem pominuli brzo. Obloha počala se kaboniti víc a více, nevlídný vítr foukal a cásal jako zuřivec v korunách stromových a kamkoliv člověk pohledl, všude nastláno svadlého, spadlého listí.

Též hladověnce potrhal vítr divoch chudinký šat a odnesl Bůh ví kam. Vypadala chuderka jako pravý žebráček a klonila se ku své otužilejší družce — čekance, jak by hledala u ní přístřeší. Ale čekanka byla sama též zubožena. S květné korunky opršel jí lístek za lístkem a klonila holou hlavičku smutně ku chladné zemi.

Nastaly mlhy a pršky a silnice se rozblatila. Muž se žlutým orlíčkem na čepici seškraboval bláto od rána do večera. V poledne sedával někde pod stromem a obědval suchý chléb. Ostatní pohrabáči najímali si na podzim, když počali plískanice, nádenníky, jen muž, o němž vypravuji, nenajímal žádných. Byl chudý, měl doma šest dětí a proto se dřel raději ode tmy do tmy sám, aby uspořil dětem na šatky a na chléb. Mají-li dvě ruce osm krků živiti, nelze jim lenošiti.

Před sv. Martinem napadal první poprášek a zima přitužila. Pohrabáčovi bylo těžko celý den bez teplého jídla vydržeti, proto mu nosívala nejstarší dcera, dvanáctiletá Mařenka, oběd.

Jednou za jasného dne, když slunko vesele svítilo a po bílém snížku drahokamy selo, vzala Mařenka sebou malou sestřičku, čtyřletou Anežku. Capkaly po silnici, co jim nožky stačily, aby tatínkovi oběd nevystydl.

„A je tatínek ještě daleko?“ tázala se Anežka.

„Tamhle hrabe, vidíš?“

„Aha!“

„Pojď, poběhneme kousek, abychom tam byly spíše.“

Mařenka vzala sestřičku za ručku a daly se do běhu.

Pohrabáč vzpřímil se, podepřel se o železné hrábě a pohledl v tu stranu, odkud děti přicházely. Když je spatřil, usmál se a pohrozil jim, aby tak neběžely.

Děti zmírnily krok.

»Mařenko, nech mě chvilku nésti.“

„Sama bys toho neunesla; poneseme spolu.“

Podala sestřičce košík a chytly ucho každá za jednu stranu.

„Dnes mi nese Anežka oběd?“ řekl pohrabáč lichotivě, když se děti přiblížily. „Ta je hodna; to mi bude dnes chutnati.“

Děvčátko pohledlo na otce vesele a radostná blaženost smála se mu z oček. Nazdvihlo ručičku.

„Chceš mi dáti pac? No dej.“

Podal jí ruku, děvčátko plesklo a políbilo mu ji. Otec ji pak vzal do náručí a poceloval ji.

„To jsi hodná panenka, žes za mnou přišla. A není ti zima?“

„Není.“

„Tatínku, pojďte obědvat, než vám to vystydne“, napomínala Mařenka otce jako mladá hospodyň.

Pohrabáč postavil Anežku na zem, smekl čepici, pokřižoval se a počal se modliti. Bylo to právě u damaziny, vedle níž stály skřehlé čekanka a hladověnka. —

„A co pak jste mně donesly?“ tázal se muž, domodliv se.

„Prosnou polévku, ta zůstane dlouho horká“, řekla Mařenka nazdvihujíc víko u koše.

„A potom knedle s povidlím“, vyzradila Anežka. „Panečku, ty jsou dobré.“

„Chutnaly ti?“

„O jé!“

„Snědla celou“, pravila Mařenka.

„A chtěla bys ještě?“ usmál se otec na Anežku.

Dítě mrklo očkama.

„Ale Anežko, snad bys nechtěla od tatínka“, kárala ji Mařenka. „Počkej až doma, maminka ti schovala.“

„Nevaď se s ní", řekl otec, „je ještě malá. Počkej, má kočičko, nechám ti kousek. Pojď, hačni si tady vedle mne na víko, aby ti nebylo zima."

Položil víko na mez a posadil Anežku na ně; sám si sedl na starou houni a obědval. Anežka hleděla mu do úst jak pejsek.

„Co pak dělá maminka?" tázal se pohrabáč.

„Uspávala Lujzinku. Ta dnes od rána pláče. Maminka povídala, že dostane zoubky", vypravovala Mařenka. „Je polévka ještě hodně teplá?"

„Podívej se, jak se z ní kouří. Řekni mamince, aby mně ji častěji vařila. A co dělají ostatní děti?"

„Karlík je dnes zase ve škole přes oběd."

„Zpropadený kluk! Což pak již zase zavroubil?"

„Dal Strouhalovému Tomšovi pohlavek."

„Pohlavek? Počkej, až jen přijdu domů, odvyknu mu to pohlavčení. Anežko, tady máš, dojez tu polévku." — Vzal druhý hrnek s knedlíky a jedl dále. „A náboženství uměl?"

„Uměl dobře."

„Hlavu má dobrou", bručel pohrabáč mezi zuby, „ale nedobrý je, jak zlý duch."

Mařenka ohlížela se po silnici. „A tatínku, kolik hromádek jste dnes rozhrabal?"

„Již pět, milé děvče. Nadělal jsem se, až mně záda bolí."

„Až přijdete večer domů, dáme vám polštář na lavici, lehnete si pěkně ke kamnům a já vám budu čísti. Přijdete brzo?“

„Až se tmou, milá brachu. Mám mnoho práce. Anežko, tu máš kousek.“

Dojedl, utřel si ústa a modlil se za oběd. Malá Anežka pokřižovala se též, sepjala ručičky a hleděla k jasnému slunku — —

„To jsou také chudí lidé, viď?“ ptala se hladověnka. —

„Ano, ale spokojeni“, pravila čekanka.

V.

Uplynul rok od toho dne, kdy jsem poprvé naslouchal hovoru čekanky s chudobinkou pod damazinou tam u silnice.

Již celý rok! Jak rychle přeletěl! Jak tamhle ten popelavý holub.

Šel jsem opět touže silnicí a když jsem přišel k známé damazině, podíval jsem se, zdali pod ní čekanka a chudobinka ještě žijí?

Byly tam obě. Bouře, jež nedávno zuřily a mohutné stromy vyvrátily, příbytky lidské zapálily, bohatou úrodu na polích zničily, přeletěly přes ně a — neublížily jim. Ano, po těch bouřích jsou čekanka

i chudoběnka jaksi ve svátečním šatě. Déšť je umyl a opral, listí jejich osvěžil a obě hledí vesele a vlídně kolem sebe.

Tak již mnohdy zuřila děsná bitva. Děla i pušky chrlily oheň, dým a spousty smrtonosných střel, země duněla, domy hořely a bořily se, lidé padali na zemi a teplá, červená jejich krev barvila tu rodnou matičku; všude bědování, pláč a křik — a uprostřed té hrůzy spalo dítko tiše ve své kolébce a když bitva dohučela a dovraždila, otevřelo očka — a usmívalo se nevinně na svět, jako ta čekanka s chudoběnkou.

Sedl jsem si k starým známým pod damazinu, která byla tentokráte od housenek ohlodána a smutně bez ovoce stála.

Dal jsem se s nimi do hovoru.

„Jak se máte?“ ptám se.

„Dobře“, odvětila čekanka. „Pán Bůh nás šatí a živí: dobře se máme.“

„A jak se ty máš?“ otázala se mne chudobinka.

Vzdychl jsem: „Nemohu říci, že dobře, ale přece se mám ještě lépe než zasluhuji.“

Tomu nevinná kvítka nerozuměla.

Čekanka se zamyslila a po chvilce pohledla na mě a zašeptala: „Nejsi s námi z přízně?“

„Já? Jak ti může něco takového napadnouti? Já — a z přízně s vámi?!“

„Nehněvej se, mně to samo od sebe nenapadlo. Onehdy šly zde po silnici dvě panny a jedna řekla: „Proč pak nás nechává ten kukátkář tak dlouho čekati?“ A druhá na to: „Bezpochyby schudl na rozumu.“

„A jak jsme uslyšely o čekání a o chudobě“, zašeptala chudobinka, „hned nám napadlo, že jsi snad teď s námi spřízněn.“

Pohledl jsem rozpačitě na obě a pomyslil si: „Vida, jak dovedou důtklivě kázati.“

Na štěstí zahrčel na silnici kočár a vyprostil mě z rozpaků. Přijížděl lesklý nádherný kočár, tažený dvěma krásnými brůnami. Na kozlíku seděli premovaný kočí a lokaj a v kočáře obstárlá paní s mladým pánem.

Dle podoby byli to matka a syn.

Paní se usmívala, hleděla laskavě na chorého, patrně bledého neb z choroby vyvázlého syna a mluvila bez ustání. Mladý pán naslouchal, chvílemi se usmál, ale úsměv jeho byl vynucený, chladný, tupý. —

Kočár zabočil na silnici k městu S . . .

„Dám se také v tu stranu,“ řekl jsem. „Čekanko, chudoběnko, buďte tu s Bohem — na shledanou!“

„S Bohem!“ zašeptaly květinky. „Nezapomeň na nás.“

Šel jsem za kočárem. Zmizel mi brzo za kopcem. Což cestování v kočáře s ohnivými koni je pohodlné a rychlé, ale člověk pěšák vše důkladněji vidí a zažije více.

Než jsem do města došel, stmívalo se již.

Od zámku zaznívala hudba. Šel jsem po ní.

Na trávníku nedaleko nádherného sídla hraběcího tančili svátečně odění venkované a venkovanky. Houfy měšťanů dívaly se na ně.

Smekl jsem před jedním pánem pěkně klobouk: „Uctivě prosím, co je to zde?"

„Paní hraběnka dává dožinky," odvětil měšťák suše, pohledl na mne ostře a prohnul nohu několikráte v koleně, jak by mi chtěl ukázati, že je něco lepšího, než já.

„Děkuji uctivě," uklonil jsem se, aby pán viděl, že také rozumím móresům a ustoupil stranou.

Díval jsem se na tančící. Zářili všichni radostí a nikdo by nebyl řekl, že ta těla, jež se zde tak pružně otáčela a prohýbala, každodenně těžkou prací zmořena bývají.

Po chvíli počal neobyčejný ruch.

Ze zámku přišli lokaji v lesklé livreji a donesli stůl a dvě židle a volali na zástup ne příliš vlídně. „Rozestoupnout se! Místo pro Excellenc paní a mladého pána — již jdou!"

Lid se ochotně rozestoupnul a vítal radostným voláním slávy paní hraběnku, jež opřena o rámě svého syna dělníky navštíviti přicházela.

Hudba zahrála intrádu a když se vrchnost posadila, zazněl pojednou jakoby výstřel a zářivá prskavka vylítla vzhůru, ku tmavé obloze a vysoko nahoře se rozstříkla na mnoho, mnoho hvězd. Ty pak padaly jako ohnivý déšť dolů.

Radostný výkřik udivení rozlehl se kolkolem. A po první prskavce vyletěly jiné, červené, zelené, modré, ba vytryskly celé snopy ohnivé. Konečně vyletělo slunce a ozářilo kouzelným světlem celé skupení.

Pohledl jsem na hraběnku a mladého pána.

V záři umělého slunce zdála se býti mladou a stopy byvalé krásy osvěžily. I mladý pán vypadal krásně jako na obraze, jak nějaký princ v pohádce, — tak půvabně bledý. Pomyslil jsem si: „Bože můj, jsou ti lidé šťastni! Mají vše, co srdce ráčí a jest jim maličkostí, jiné aspoň na několik hodin šťastnými učiniti, jako teď ty dělníky. Bohatství je přece velkým štěstím.“

Ohňostroj dohořel, hudba zahrála na novo a paní hraběnka po chvíli odešla, provázena jásáním lidu.

V noci jsem nemohl dlouho usnouti. Přemýšlel jsem o tom, co bych dělal, co bych podnikal, kdybych byl velkým boháčem.

Konečně jsem usnul a zdálo se mi o krásných zahradách, o velebných chrámech a velikých městech; slyšel jsem hráti hudbu, jel jsem přes moře do jakési rajsky krásné země. Tak se střídal ve snu obraz s obrazem, až ranní slunko mne probudilo.

Vstal jsem, posnídal, šel za hlasem zvonu do kostela na mši sv. a pak jsem se vydal do vůkolí, podívat se na krásy přírody.

Odpoledne vrátil jsem se opět do města.

Před samým zámkem vrazil jsem do zástupu lidu. Všichni hleděli zděšeně a šeptali si cosi.

Jaký to rozdíl — včera a dnes. Včera ples a jásot a dnes — tlumený šepot.

Zástup se rozstoupl a čtyři muži nesli na nosítkách mladého hraběte. Mrtvá, krvavá jeho hlava spočívala na zelené chvoji a byla ještě bledší než včera při ohňostroji.

Mladý pán si vyjel na koni do lesa. Tam se kůň splašil, shodil jezdce a nebohý spadl tak nešťastně, že zůstal mrtev.

Vše hledělo smutně, soustrastně na mrtvolu. Kolkolem hrobové ticho, jen přidušené škytání žen je slyšeti.

Pojednou zazněl od zámku srdcelomný výkřik. Paní hraběnka stála na schodech a když uzřela mrtvolu jediného svého syna, vykřikla výkřikem zoufalým a padla k zemi.

Nebude teď ve svém lesklém, nádherném zámku mučenkou až do smrti? Nebude ji mučiti žal o jediného syna až do hrobu?

Šťastná jest vedle ní i nejchudší nádennice, která z noci do noci vydělává chléb svým kvetoucím dětem. —

VI.

Bylo časně ráno.

Slunko ještě nevstalo, jen nad východem šednuly rozčeřené mraky, jako za bouře moře, víc a více do jasna.

Z luk vystupovala smutná mlha.

Studený, vlhký vzduch mrazil až do kostí.

Čekanka s chudoběnkou stály u silnice zimou skřehlé a tulily se k sobě. A vedle nich seděly a tulily se k sobě dvě děvčátka asi čtrnáctiletá. Košíky v bílých plachtách stály vedle nich.

Chudery šly z daleka do Brna do továrny pracovat. Vstaly brzo po půlnoci, vypravily se na cestu a teď odpočívají.

Seděly chvíli vedle sebe mlčky.

Jedna jmenuje se Marie, druhá Františka.

Mají obě svěží, cestou a chladným vzduchem zaruměněné tváře; jen že je Františka mnohem útlejší než Marie.

Františka seděla loket opřený o koleno, hlavu o dlaň a hleděla snivě před sebe.

Marie měla ruce na klíně složené a přemýšlela. Velké, tmavé oči jí jen jen hořely. Pojednou přeletěl jí po tváři blaživý úsměv.

„Františko," řekla.

„Co chceš?"

„Měla ta Klárka včera krásný pohřeb!"

„Arci."

„Čtyřiadvacet droužek nás bylo. Nynčko jsem si je v hlavě čítala."

„A ty krásné věnce na truhle."

„A ti mládenci a ta muzika!"

Teď zabřeskl zase na Františčině tváři úsměv, ale zasmušilý jako touha po domovině. S damaziny spadl jí purpurový, porosený, jako slzami zmočený list do klína. Vzala jej do ruky, pohrávala si s ním a pravila: „Po každé, když tu smutnou muziku při pohřbu některého děvčete slyším, vyhrknou mi slzy a myslívám si: „Kéž bych já v té truhle pod těmi věnci ležela! Bylo by mi líp!"

„Ale jdi," pohledla na ni Marie udiveně, „snad bys nechtěla umříti? Já jsem ráda na světě."

„Já ne; volila bych si hned umříti," vzdychla Františka.

„A proč?"

„Prosím tě, co máme na tom světě? Ani se

doma hrubě ohřáti a potěšiti nemůžeme. Ostatní děvčata jsou pořád u své maminky a se svými bratry a sestrami. Když ve dne pracují, jsou s ostatními na poli nebo na panské nivě, povídají si anebo zpívají pěkně a když přijde večer, sejdou se, loupají turkyň, nebo derou peří, nebo šijou a vypravují si zase, až jdou domů spat. A my? Co máme my chudery? V pondělí časně ráno musíme z domu, jsme celý týden v té dusné továrně, nic plechého nesníme a co musíme za celý Boží týden přeslechnouti, víš sama dobře.“

„Máš pravdu. Někdy bych některé to chlapčisko s chutí po hubě břinkla,“ přisvědčila Marie.

„A když přijde večer, nemáme zase žádné radosti. Kdybychme se mohly aspoň někde sejíti a chvíli šíti nebo punčochy plésti a pohovořiti si nebo něco pěkného čísti, tak ale musíme se městem toulati jako bludné ovečky a v noci se pak v továrně někde krčiti jako pejsci.“ A nebohé se hlas lítostí chvěl. „Ještě kdyby tak bývalo v některém kostele večer svaté požehnání, aby se člověk aspoň v tom kostelíčku potěšiti mohl,“ doložila.

Marie zasmušila se též a svěsila hlavu.

Seděly opět chvilku mlčky.

Nad východem se vyjasnilo, ranní vánek zavál, zašelestil v damazině a sesypal celou piršku vadnoucího listí na smutná děvčátka.

Po chvíli vzmužila se však Marie, nazdvihla hlavu a řekla: „Ah co! Dobře se arci nemáme, ale nějak to přetrpíme a až se vdáme, bude nám líp!“

„Prosím tě, kde pak líp!“ vzdychla Františka. „Vzpomeň si jen na Kučerku nebo Soukaninku, co ty od mužů zkusí.“

„Což — Kučera a Soukanina jsou surovci.“

„Arci že,“ přisvědčila Františka, „ale když se děvče továrnické vdá, bývá manželství zřídka šťastné. A není také divu. Víš, my jsme pořáde jen v továrně, k vaření a ostatním domácím pracím nepřijdeme celý rok a když se potom taková vdá, nerozumí doma ničemu a muž je s ní nespokojen.“

„Nač ty všechno nemyslíš, ty mudrlantko!“ zasmála se Marie. „Takovými myšlénkami já se netrápím. Nějak bylo, nějak bude! Kdyby měl člověk o všem přemýšleti, musil by se zblázniti.“

„To ne, ale lépe by nám bylo umříti, kdyby to byla vůle Boží,“ pravila snivá Františka.

„Nemluv mi pořád o smrti!“ zvolala Maria vstávajíc. „Však smrt beztoho dost brzo přijde. — Vstaň, pojďme.“

Vstaly, uvázaly si koše na záda a šly k Brnu — nebohé, mladé, od domácího krbu odtrhnuté — otrokyně práce.

Andělé strážní vaši doprovoďtež a ochraňtež vás a vaše vrstevnice též.

VII.

U Křtin stojí na pokraji lesa, tam kde počíná krásný, až k Jedovnicím táhnoucí se žleb, kříž pod košatými stromy.

Šel jsem onehdy k polednímu v tu stranu na návštěvu ku příteli.

V noci před tím byl silný mráz, na den vyjasnila se však po ranní mlze obloha do jasného modra, sluníčko hřálo mile, babí leto lítalo a se stromů padalo žluté i purpurové listí k zemi pomalu, chvějící se, jakoby mrtví motýli klesali ze vzdušné své oblasti do hrobu.

Smutná vůně nesla se světem: to vzpomínala země na zemřelé své vonné dítky květinky. Jen chvílemi zadul tichý větřík a zašelestil ve svadlém listí na stromech a to kapalo pak hustěji dolů, jako plynou hustěji slzy, kdykoliv nový, bolný povzdech z prsou se vyřine.

U silnice vystupoval z malého ohníčka modravý kouř. Ovocnáři trhali tam se stromů pozdní švestky a vařili si oběd. Šel jsem pomalu, maje v srdci sladkou tesknotu. Bylo mi sladko, že je tak krásný, jasný den; že ty čekanky a chudoběnky a světličky na mezích tak milými, známými očky na mne pohlížejí; že to sluníčko se ještě tak rozehřálo, až komáři radostí v teplém vzduchu tančí a rejdí a kde

který ptáček vesele cvrliká: ale zároveň tesknila útroba má a smutek zahaloval mi mysl, že je to snad poslední krásný den, že jest to snad poslední jeseň, jíž jsem se dožil a že snad brzo svadnu a k zemi padnu, jak ten žlutý list tady přede mnou. — Veliký, černý havran letěl nízko při zemi a pohyboval smutně křídloma, živý to prapor smrti.

Tam, kde stojí kříž, sešel jsem se silnice a zabočil po svém zvyku k milému mi vždy lesu, v němž se všudy cítívám doma.

Popošel jsem několik kroků po šustivém listí a zasedl pak v houští na pařez. Mlází, v němž jsem seděl, zakrývalo mě a listí bylo úplně žluté. Díval jsem se z toho houští na krajinu jako malovaným oknem.

Jak tam bylo krásně; jak pokojně, jak daleko od hluku, hněvu a honu světa! Měl jsem v srdci představu klidného blaha, jež poutalo před časy poustevníky po celý život k lesní poušti.

Neseděl jsem ještě dlouho v dumání, tu mě vyrušil z něho hovor na silnici. Od Křtin přicházel vysoký, vyzáblý muž s harfou; asi dvanáctileté děvčátko jej vedlo.

„Budeme brzo u kříže?“ tázal se slepec.

„Hned tam budeme, tatínku.“

„Odpočneme si tam a poobědváme.“

Děvče zavedlo otce k stupni u kříže, slepec se

posadil, položil harfu opatrně vedle sebe, smekl čepici a řekl: „Napřed se pomodlíme.“

Pokřižovali se, sepjali ruce a modlili se pohlasně k Tomu, Jenž deští na spravedlivé i nespravedlivé a Jehož slunko svítí všem, boháčům i chudým — jen slepým ne.

Když se pomodlili, podalo děvčátko otci košík, jejž neslo na zádech. Slepec nazdvihl víko, hmatal v koši opatrně, vyndal dva kusy chleba, jeden dal dcerušce a druhý nalomil sám sobě.

„Kadlátek si vem, co chceš,“ řekl.

Jedli tiše a spokojeně.

Po chvíli usmál se slepec a natáhl nohy: „To slunečko dnes krásně hřeje!“ pravil.

„A jak krásně svítí!“ doložilo děvčátko.

Nebohý svěsil hlavu a zabědoval: „Kýž bych aspoň jednou slunečko svítiti uviděl!“

Dceruška pohladila jej po ruce a pravila chlácholivě: „Nenaříkejte, tatínečku. Maminka říkává, že za to uvidíte slunce věčné a my se na ten úmysl vždycky modlíváme.“

Slepec přitiskl její hlavu k prsoum a řekl: „Ne, nebudu naříkati.“

Svadlý list spadl mu se stromu na hlavu. Sáhl po něm a ohmatal jej.

„Svadlý list. Jakou má barvu?“

„Červenou.“

„Červenou. — Vidíš, Ludmilko, jak jsi šťastna, že máš zrak. Děkuj za to Pánu Bohu. — Najedla jsi se již?“

„Ano, zaplať Pán Bůh.“

„Pomodlíme se tedy a půjdeme dále.“

„Tatínku, udělám napřed věneček tady na kříž; tamhle na louce je plno naháčů.“

„Uvij, uvij, mé srdce; počkám na tebe.“

Děvče odběhlo na louku a slepec podepřev hlavu o dlaň, zamyslil se. — Zdvihl se tichý větřík, listí šelestilo — celý les hudl a tichounce pěl.

Slepec sáhl po své harfě, bloudil chvíli prstama ve strunách a zapěl pak polohlasně, že jsem mu ztěží porozuměl, slohu, bezpochyby dle písně, kterou lidem po hospodách zpívával, pro sebe samého přizpůsobenou:

»Zasviť mi ty, slunko zlaté,
na poslední z světa krok,
rozniť v prsou city svaté,
usuš slzí horký tok.
Neopusť mne, Boží Máti,
slunce věčné zřít mi dej,
Až se budu odtuď bráti,
za syna mě svého měj!
Zasviť mi ty, slunko zlaté,
na poslední z světa krok,
rozniť v prsou city svaté,
usuš slzí — horký — tok. —

Při posledních slovech zajikl se a slzy tekly mu po tvářích. —

Za chvíli šel dále hráti lidem za almužnu veselé písně — ubohý slepec.

VIII.

Venku mráz a sněhová vánice. Meluzina skučí v komíně a za teplými kamny krčí se huňatý pes Gajdoš. U kamen na lavici sedí babička s vnoučaty a řeže špejlky. V koutě u stola tluče hospodyně koření a hospodář brousí dlouhý nůž.

„Děti, hádejte, co to je," řekla babička, „vaří se to, peče se to a nejí se to."

Desítiletý Frantík vyvalil na babičku oči.

Marjánka, starší sestřička, zasmála se: „To nevíš? Vždyť to držíš v ruce! To je špejlek!"

Frantík se ušklíbnul a šel za otcem.

„Dones mi měchuřinu," naporučil otec Frantíkovi; „a sirky! Vyhasla mi fajfka."

„Kolik sádla dostaneme pak z toho bagouna?" prohodila hospodyně.

„Myslím, že bude vědro," pravila stařenka. „Je právě tak pěkný jako ten, co měli moji nebožtíci rodiče v r. 1805, když tu byli Rusi. Tenkráte jsme také dostali vědro."

„Babičko, jak to bylo s těmi Rusy? Povídejte nám!“ žebronila Marjánka.

„Kde pak je Mikuláš?“ tázala se babička.

„V maštali, zakládá koním,“ odpověděl hospodář.

„Františku, běž pro něj, aby to taky slyšel.“

Františk vyběhl ven a za chvíli vrátil se se svým nejstarším bratrem Mikulášem, statným jonákem, vojákem.

Babička jala se vypravovati. „Když byla roku pátého ta strašná vojna... zlati děti... to vám byla hrůza, ani nemohu vám vypověditi. — Koule z kanonů lítaly přes naši střechu a srazily nám komín. — Tedy tenkrát zůstal za našimi humny polomrtvý ruský voják. Nebožtík můj otec donesl jej do světnice a maminka má ošetřovala jej ve dne v noci jako vlastního syna. To byl vám člověk! Byla jsem tehdy teprve malé děvčátko, ale vidím jej i dnes, jak by živ přede mnou stál. Byl vám krásný, jako náš sv. Jan Křtitel na oltáři. Ráno i večer dlouho se modlíval a před každým jídlem křižoval se devětkrát. Škoda, že jsme všemu nerozuměli, co mluvil! Ležel u nás dva měsíce a když okříval, nosíval mě v náručí a zpívával mi přepodivné písničky, jakých naši chlapci jakživi nezazpívají. Naučil se naposled mluviti tak jako my a zpívával mi tak, abych tomu rozuměla. Jednu z těch písniček zapamatovala jsem si až dodnes. Poslouchejte, zazpívám ji vám.“

Babiččin obličej zasvitl odleskem mladosti i zazpívala:

1. Zabělel se snížek, zanemohlo tělo i hlavička má,
i hlavička má,
nikdo nezapláče pro tělo bílé,
tělo kozáka.

2. Ni otec, ni máti, bratr, ni sestřička,
ni žena jeho —
a jenom zapláče pro to tělo bílé
věrný druh jeho.

3. S Bohem buď, bratře, převěrný můj druhu,
ach brzo umru,
udělej mi, bratře, převěrný můj druhu.
z javora truhlu.

4. Pochovej mě, bratře, převěrný můj druhu,
v sadě višňovém,
ve višňovém sadě na žlutavém písku
tam pod jeřábem.

„Babičko, to je krásné," vzdychla Marjánka.

„Bože, dítě," pohledla hospodyně na Mikuláše, „kdybys musil tak na tu vojnu — — v novinách pořáde straší —"

„Co pak ti napadá," chlácholil muž ženu. „Kdo pak by v té zimě vojnu začínal?! — Babičko, zpívejte dál!"

A babička počala znova:

5. Rosti, strome tenký, rosti do vysoka
v hustou korunu
a rozlož své větve shora ke kořeni,
listí v dolinu.

6. Ukryj moje tělo kozácké a bílé
i hlavěnku mou,
aby moje tělo kozácké a bílé
nesesinalo,
od jasného slunce, od bujného větru
nesprách nivělo!

V tom zatloukl kdosi na dvéře.

„Františku, běž otevřít,“ poroučel hospodář.

Do světnice vešel posel z pošty.

„Pánbůh dej dobrý večer a potěš vás! Tady máte psaní cito cito. Dostanu 27 kr.“

„Cito cito,“ zakroutil hospodář hlavou a vzal opatrně list. Roztrhl obálku a jal se čísti.

Žena stoupila mu za záda a dívala se přes rameno do listu.

Pojednou klesly hospodářovi ruce: „Ježíš Maria — Mikuláši!“ zvolal. „Do 24 hodin máš dostaviti se do Brna. Pojedeš na ruské hranice.“

„Vždyť jsem říkala, že tento rok bude nešťastný,“ zvolala babička.

„Ach mé nebohé dítě,“ zalkala matka. „Nebudeš-li ty jako ten kozák ležet v sadě višňovém?! Nešťastná každá matka, která vojáka porodila!“

„Tatínku, kdy musím v Brně býti?“ ptal se Mikuláš.

„Synáčku, zítra do této chvíle.“

„Pak zapíchněme bagouna hned, abych aspoň ještě té zabijačky užil,“ řekl Mikuláš a vzal nůž.

IX.

V loni na podzim zajel jsem s několika známými na sv. Hostýn, kde Máti Boží ode dávna divy tvoří. — Jel jsem tam tehdy — s uzarděním to píšu — ve svém životě poprvé.

„Kukátkář a nebýti před tím nikdy na Hostýně!“ pomyslí si snad čtenář.

Milý příteli, mně to řekli tehdy moji spolucestující do očí a nechtěli ani věřiti, že by to pravda býti mohlo. Ale pravda je to, ne sice svatá, věrná však.

Jeli jsme dráhou železnou až k poslední stanici před Bystřicí — jméno její jsem už zapomněl — a odtud šli jsme polní cestou až k úpatí slavné hory.

Představoval jsem si sv. Hostýn jinak. Myslíval jsem, že je to hora holá, jako jest většina kopců kolem Brna, — i z daleka zdála se mi takovou a zatím ji vidím lesem až k vrcholu porostlou a jakým krásným lesem! A z té zeleně usmívala se na nás dolů bílá růže — chrám Růže nebeské.

„To jest tedy ta půda krví hrdinných křesťanů posvěcená!“ vzdychl jsem s úctou. „Zde byli naši křesťanští předkové pohanem Tatarem obléháni, zde vyprosila Máti Boží žízní hynoucím vláhy s nebe a posilněni naši předkové porazili pak Tatara a osvobodili vlast od záhuby časné i věčné!“

Šli jsme vzhůru po strmé stráni až k lesu. Než jsme do stínu vešli, ohledl jsem se po krásné Moravěnce, jež se dole jako koberec pod námi rozprostírala — koberec zelený, osadami a městy protkávaný.

Pak jsme šli lesem kamenitou cestou k posvátnému vrchu vzhůru. Modlili jsme se jako praví poutníci — růženec. Myslím, že kdo má jen aspoň trochu křesťanského ducha v těle, nedovede na sv. Hostýn bez nějakého toho Otčenáše vystoupiti.

Cesta nás zavedla napřed k pramenu, jenž z kamení řine a nikdy nezaniká. Jenom za časů Tatarů prý vyschl. Voda ta jest nad míru dobrá, jakých je málo a lid ji prohlašuje za zázračnou.

Na lavičce u pramene seděla dívka — kostnatá, silná a malý raneček ležel vedle ní.

„Jak pak, dceruško, také na svatý Hostýn?“ otázal jsem se jí.

„Jdu již odtud,“ řekla prostě.

„Již? To jste si časně přivstala.“

„Jsem časnému vstávání zvyklá.“

„A sama jste byla na pouti?“ tázal se jiný.

„Sama. Nemám na světě nikoho, než Pána Boha a Panenku Marii — jsem siroteček.“

„A oč jste Matičku Boží prosila?“

„Aby mně zjednala nějakou službu; jsem bez ní,“ vzdychla dívka.

„Vy bez služby?“ podivil jsem se. „Tak statná osobečka!“

„Měla jsem služeb již víc, ale netrefila jsem ještě na dobrou. V jednom domě se nemodlívali, v druhém byly křiky a hádky a já v hříších nerada bývám. Zašla jsem si tedy k Matičce Boží, aby mně nějakou dobrou našla. — Ráda bych pracovala, jen kdyby u hodných lidí.“

„Nebojte se, matička Boží vám nějakou hodně dobrou vyprosí,“ těšil jsem ji.

Dívka pohledla na mě důvěrně a usmála se: „Myslíte také?“

„Zajisté.“

„Nebohá, dobrá děvečko!“ vzdychl jsem a umínil si, pomodliti se též za ni, by její prosba byla vyslyšena.

Před svatyní stál jeden z velebných Otců z Tovaryšstva Ježíšova, jimž duchovní správa na Hostýně po letní dobu svěřena jest. Když nás spatřil, přijal nás s radostí a zavedl do svatyně, kde právě malíři malovali.

Je to tam velmi krásné, ale popisovati vám to nebudu. Nechť si, kdo jest dychtiv, sám na sv. Hostýn zaputuje, — však mu to neuškodí.

X.

Když dívka na sv. Hostýně prosila Matku Boží o službu, byla chudera, ovšem — velká chudera, ale tenkráte bylo teplo a pěkně a třeba neměla přístřeší, nemusila se přece aspoň o svůj život báti.

Dnes vám však ukážu jiné mučenky, ještě bědnější a soustrasti hodnější. —

Padá-li hustý sníh a zaskučí-li chvílemi vítr v komíně, je milo, miloučko seděti v teplé světničce a dívati se oknem ven, jak snížek za snížkem padá, jak se ta bílá pokrývka klade na větve, na střechy, na cestu a tam vzadu na pole výš a výše; jest příjemno, až se člověk mimoděk vesele zasměje, dívati se, jak občas dají se sněhové vločky do rozpustilého reje, když jim vítr zapíská skočnou.

A milo, milounko jest asi také stromečku v lese, když se na něho snížek pěkně jemně, po tichounku klade, až vypadá všecek jako chlapeček v bílé zimní beraničce a v bílém kožíšku.

Milo, miloučko jest asi také zajíčkovi, když se pod takovým stromkem do sněhu zahrabe a tam si hoví, až se nad ním kouří.

Jest také rozkošno, zabaliti se do teplého kožichu, sednouti do saní a za praskotu karabáče a řehtání rolniček letěti po sněhové dráze.

Konečně je i to pěkná věc a zdravota k tomu — sní-li člověk klobásu, pustí-li čtvrtku mladého vína za ní, pak dýmku odravku do úst — juchtovice na nohy, kožich na sebe, beranici na hlavu a hajdy někam pěšky na hodinu cesty a nebo s puškou do lesa.

Ale nemíti na těle teplého oděvu, na nohou dobré obuvi, v žaludku málo nebo nic a před sebou dlouhou cestu v takové sněhové chumelenici – pak přestává všechna příjemnost — pak to jde, milí drazí — o ten drahý život!

Nemluvím zde o tulácích z řemesla, ti nezasluhují politování. A jak by ho zasloužili? Jeden takový pobuda — neměl na těle a na nohou nic než hadry — vrazil jednou s třemi vyžebranými krejcary do hospody. Poručil si kořalky, vypil, zajedl vyžebraným krajíčkem chleba, ohřál se chvilku a šel pak dále. Venku fičel vítr a zima řezala až strach. Trhan se zatřásl a zabručel: „Brr, to je dnes sychravo na řemeslníky! Tělo, když jsem dal do tebe, nemohu na tebe: marš!“ A upaloval k nejbližší osadě.

Ale -- nač povídám, o kom chci vypravovati? Poslechněte. —

Od Chuderova k městečku jdou dva pocestní tovaryši, jak říkáme, vandrovníci — František Černý

a Jiřík Věrný. Oba jsou z jedné farnosti, oba stolaři. Jsou slušně, ale na lehko oblečeni, na zádech mají lehké kufříky, jaké jsou teď u vandrovníků ve zvyku a klobouky hluboko na oči vtlačené.

Na podzim vyšli do světa, hledat si práci, pochodili pěkný kus světa, našli také na několika místech práci; když však seznali, že by se ničemu nepřiučili a mistr že chce je dříti, šli opět dále. O nějaké úspoře nebylo ani řeči. Chudáci byli rádi, když neměli hladu.

Konečně jich to bezvýsledné potloukání se světem omrzelo: Umínili si, že se dají jinou stranou k domovu a nenahodí-li se jim cestou nějaká obstojná práce, že raději zimu doma přesedí u teplých kamen.

„Aspoň se najíme do syta suchých brambor a nebudeme cizím lidem na obtíž,“ řekl Černý.

„Ba“, přisvědčil mu Věrný. „A nějaký kousek té práce se nám doma také nahodí, abychom si aspoň na sůl k těm bramborům vydělali — a kousek chleba.“

„Kdy můžeme tak domů doraziti?“

„Tuze spíchati nesmíme, abychom se snad v některé osadě s dobrou prací neminuli,“ řekl Věrný, „ale do Třech králů budeme snad přece doma.“

Černému zalesklo se radostí v očích: „Kamaráde, byla by to radost, kdybychom tak na Tři krále přišli

10*

a najednou v síni zazpívali: „My tři králi jdeme k vám!“

Věrný se usmál: „Vždyť jsme jen dva!“

„Nechť, však by nás přece pěkně přivítali.“

„Dejž to Pán Bůh,“ vzdychl Věrný a přestal se usmívati. Doléhala na něho starost a obava.

Dali se tedy k domovu.

Šli a šli, poptávali se u každého mistra, ale kloudné práce nenašli. Šli a šli a hledali až přes Vánoce, až přes Nový rok, ale marně. Teď mají domů jen asi dva dni cesty a spíchají, aby do sv. Třech králů domů došli.

Ale cesta je neodbytna. Udeřila krutá zima a ode dvou dní padá sníh hustě. Leží ho až po kolena a místy, kde je nějaká zmola, až po pás, ba až po krk — jak je zmola hluboká.

Jdou chudáci teď od Chuděrova k městečku, umrzlí, hladoví. Cesta vede hlubokým lesem, dobře půl druhé hodiny dlouhým. Není to silnice, je to jen vozná, hrbolatá cesta, po níž vozívají dříví. V pravo i v levo jsou co krok prohlubiny, jichž není viděti, — sníh vše urovnal. Stopy není také žádné: sníh padá hustě a za chvíli je každá stopa zasypána.

Jdou unavenýma nohama v hlubokém sněhu pracně. Co chvíle zaboří se některý do prohlubiny. Jsou utrmáceni, až jim s čel při vší zimě teče pot a na tvářích přimrzá.

„Bože, Bože, jak do toho městečka dojdeme?“ zabědoval Černý. „Nemohu již.“

„Jen dál, Františku,“ pobízel a těšil jej Věrný, „nemůže tam býti daleko.“

„Nemáš v kapsi nějakou kůrku?“ žebronil Černý.

Jiřík sáhl do kapsy. „Mám tady ještě krajíček: rozdělme se.“

Rozlomil namrzlý krajíček na dva nestejné díly a dal větší slabšímu příteli.

Zastavili se, oddechli si, ukousli chleba, každý shýbl se pro hrstku sněhu, zavlažili ústa a tak svačili chudáci opuštění v pustém, hluchém, nemilosrdném lese — ve sněhu a mrazu.

„Nic platno, dále s Pánembohem,“ vzmužil se Věrný, „sic tady přimrzneme.“

Dali se dále cestou.

„Jak pak máme ještě daleko?“ řekl Černý.

„Bůh ví. Zdá se mi, že jdeme již věčnost a v Chuděrově nám přece řekli, že tam za dvě hodiny budeme.“

„Pro Boha, snad jsme nezbloudili?“ lekl se Černý.

„Nemyslím. Neviděl jsem nikde širší cesty.“

„Tamhle se cesta dělí,“ ukázal Černý v před.

„Řekli nám, že máme jíti pořáde rovno.“

„Ale ta, co tady jde trochu v pravo, je širší: dejme se tou.“

„Nemám chuti," zakroutil Věrný hlavou, „ale snad nás anděl Páně neopustí. Pojďme."

A šli mlčky, chvílemi klesajíce. A sníh padal houšť a houšť a nikde ani hlásku. Černý zůstával pozadu.

„Pojď, Františku, pojď, nic platno. Již snad budeme brzo na kraji lesa. Jen kdyby se tak nechumelilo! Není ani na 50 kroků viděti."

Šli zase několik kroků. Najednou zapadl Frantík až po ramena do zmoly.

„Jiříčku, zle je!" vykřikl.

Věrný se ohledl a lekl se: „Kams to padl? Podej mi ruce, vytáhnu tě."

„Kamaráde, nech mě tady umříti a zachraň sám sebe. Já bych se do městečka tak jak tak nedovlekl — podej mi, Jiříčku, ruku — s Pánem Bohem — a dojdeš-li domů — pozdravuj naše — a pověz jim, kde jsem zahynul."

„Já tebe opustiti?" zvolal Věrný. „Raděj bych tady s tebou umřel. Podej mně ruku a vzchop se přece trochu."

„Nic platno — nemohu — Jiříku —"

V tom vystoupil z lesa vousatý myslivec.

„Pro Boha vás prosím, lidé, jste opilí nebo co?"

„Ach, zlatý pane," řekl Věrný, zaradovav se, když myslivce spatřil, „neměli jsme v ústech dnes

ani kapky, leč vodu. Prosím vás, smilujte se, a pomozte mi, aby tady můj nebohý kamarád nezmrzl.“

Myslivec změřil si oba bystře a když poznal, že jsou slušní lidé, otázal se:

„Kam jdete?“

„Do městečka.“

„A který čert vás tady touto cestou nese? Měli jste jíti tamhle.“

„Vidíš, Františku,“ pravil Věrný smutně, „měls mě poslechnouti. Teď se musíme vrátit. Vstaň.“

„O vracení se není ani řeči,“ pravil myslivec zhurta, „zmrzli byste na cestě oba. — Slyšel jsem vaši rozpravu a poznal jsem, že máte oba dva srdce. Abyste věděli — já je také mám. — Tady máte hlt borovičky, abyste se vzpamatovali a půjdete ke mně na noc. Za chvilku tam budeme. Má stará začne sice broukati, až vás uvidí, ale až jí povím, jak jste se tady loučili, umlkne. — Vy tady z toho sněhu ven! Ruku sem!“

Vytáhl Černého, dal se mu napiti z čutery, Věrnému též a vedl je pak domů. —

Myslivcová, když uslyšela, jak již zmrzali, nevěděla, kam napřed skočiti. Opatřila je jako syny.

Myslivec klábosil s nimi pak dlouho do noci.

* * *

A před sv. Třemi králi zazpívali Černý s Věrným doma skutečně, když se setmělo v síni: „My tři králi jdeme k vám.“

Když pak po večeři vypravovali, jak by byli málem zmrzli a jak je myslivec zachránil, plakal kde kdo. Na konec řekl starý Černý — mudrlant od jakživa: „Vida, vida — jsou také vousatí andělé strážní!“

XI.

Popolední spánek je tichounký vánek, jenž poletuje motýlovýma křídloma kolem každé umdlené hlavy a v hlavách těch vyluzuje sny tak krásné, jako jsou národní písně. — Zní a šumí to v každé té hlavě přepodivně, jakby vítr pohrával v strunách nějakého nástroje. V hlavě staré zvučí jako harfa a vypravuje o dávných událostech, o starostech a bolestech života; v hlavě jinocha a panny šelestí rozkvetlý háj a žežulka kuká — a v kudrnaté hlavičce dítěte bzučí malá včelka a zpívá ukolébavka matčina.

Kvítky jsou též dítky Boží a po polednu si také rády sdřímnou a když klímají, zpívá jim muška i včelka sladké „zú — zú —“, matička země šepotá jim v trávě pohádky a slunečko je zahřívá.

Takovému kvítku je pak jako dítěti na kolébce

A čekanka s hladověnkou u silnice zdřimly si též, když mladý drátař odešel. Usmívaly se ještě

ve spánku; zdálo se jim o dráteníčkovi, o krásné chudobě s křížem.

Sotva však si chvilku zdřimly, blížily se opět kroky, tiché, drobné kroky.

Čekanka procitla a zbudila svou družku: „Hladověnko, podívej se, dvě panenky.“

Po silnici kráčely dvě klášternice celé černé, jako vlaštovky, jen na čele a na krku stkvěla se každé jako sníh bílá pruha a na prsou zářil žlutý penízek s obrazem Marie Panny.

U damaziny, kde před chvilkou seděl dráteníček, zastavila se starší a řekla: „Tady je pěkně. Odpočineme si zde a pomodlíme se hodinky“.

Usedly, vyňaly z váčků modlitební knížky a modlily se polohlasitě.

Když se domodlily, pravila mladší: „Mnoho-li pak máme?“

Starší vysypala z tašky hromadu drobných peněz na klín a dala se do čítání.

Chudoběnka otevřela udivením oči. „Ty jsou bohaty!“ šeptala.

Zkušenější čekanka usmála se: „To nejsou jejich peníze. Nasbíraly je pro opuštěné sirotky a nemocné. Samy jsou chudy jak my dvě. Nemají ničeho, než ty šaty na těle“.

„A kdo jim dává jísti?“

„Pán Bůh — jako nám“.

Pán Bůh — jako nám —“ opakovala si chudoběnka a zahleděla se zamyšleně do dálky.

„Hle, hle, tamhle přichází jakási slečinka,“ zvolala.

A skutečně blížila se jakási slečinka v světlých, lehkých šatech. Na hlavě měla slaměný klobouček s velkou kyticí a stínila se červeným slunečníkem. Byla ještě mladá, ale hubená. Teď byla chůzí rozehřáta a obličej jí jen jen hořel, obyčejně bývaly však tváře její zajisté bledy.

Když přišla ke klášternicím, pozdravila.

Poděkovaly a starší se tázala: „Kam pak, slečinko?“

„Do Brna.“

„Jste jaksi unavena. Odpočiňte si tady s námi.“

„Dovolíte-li,“ zašeptala slečna, stáhla slunečník a sedla si vedle jeptišek.

„To je dnes horko,“ pravila.

„Je teploučko, je,“ přisvědčila starší. „Děkujme Pánu Bohu, že nám to teploučko dává; až nastanou mrazy, bude hůř.“

„Ach ano,“ vzdychla slečna.

„Jste snad Brněnka?“ otázala se mladší sestřička, pohlížejíc zkoumavě na slečniny městské šaty.

„Nejsem, ale přebývám v Brně. Jsem výpomocnou učitelkou.“

„Učitelkou? A kde, prosím?“ tázala se starší důvěrně.

Slečna jim pověděla a vypravovala, že byla doma několik dní na dovolené a teď že se vrací.

„Tedy učitelkou!“ pravila sestřička. „To jste tedy poloviční klášternice. A mnoho-li máte, prosím, služného?“

„Dvacet zlatých měsíčně,“ řekla učitelka a sklopila oči, jak by se za to hanbila.

„Jen dvacet zlatých?!“ divila se sestřička. „A z toho si platíte také byt?“

„Ano.“

„Ale jak můžete, prosím vás, býti živa?“

Slečna vzdychla. „Musím býti živa a jsem, ale jak!“ A vzdychla opět.

„Vypravujte nám.“

„Ach, je mne až hanba vypravovati, ale vám to mohu říci, vy se mně nevysmějete.“

„Kdo pak by se mohl smáti!“ zvolala mladší sestřička soustrastně.

„Můžete si pomysliti, jaký ten můj život je,“ dala se slečna do vypravování. „Za byt platím měsíčně čtyři zlatky a když zaplatím za prádlo a ostatní maličkosti, kterých nevyhnutelně potřebuji, nezbude mně než 13 zlatých. Za to mám ráno snídani a v poledne oběd, ale když přijdu na večer ze školy unavena, umluvena, uzlobena, tak že bych hladem snad

té zdi ukousla — a nemám ani kouštinka chleba, ani suchého bramboru — musím jíti bez večeře spat“.

„Chuderko!“ zašeptala mladší sestřička, pohledla na učitelku soustrastně a slzy zaleskly se jí v očích. „Chuderko, jak to vydržíte?“

„Ó je to trpké, že vám nemohu ani pověditi! Kolikráte jsem si již pomyslila, když mně hlad žaludek svíral: „Jsi v tom a v tom domě známa, jdi tam a řekni: Mám hlad, prosím vás, dejte mně kousek chleba!“ — ale stud mně nedal. Raději jsem ulehla a na posteli si poplakala. Ó, kolikráte jsem měla slzy k večeři!“

A nebohé se chvěl pohnutím hlas.

Sestřičky plakaly s ní.

„Ale, že si nehledáte nějakou jinou živnost?“

„A jakou, prosím vas? Kam se podíváte, všude je lidí, jak včel v úle. Myslím si: Trp, jen trp, však se snad přece staneš skutečnou učitelkou a pak bude lépe.“ —

„Je takových učitelek, jako jste vy, více?“

„Arci že. Když se sejdeme, vypravujeme si o své nouzi a tak se těšíme. Někdy se i zasmějeme, když si vzpomenem, že máme dělati dámy a ke vší bídě také ještě rozličné podniky podporovati!“

Starší sestřička se zamyslila a řekla: „Divím se vám, že neřeknete: „Světe, měj mne rád“ a nejdete do kláštera?“

Slečna na ni udiveně pohledla.

„Nelekejte se tak toho kláštera. Vidíte, kdybyste šla do kláštera za učitelku, byla byste bez starosti. Tady v Slavkově potřebují školní sestry české učitelky jako soli a v jiných klášteřích též. Přijaly by vás s otevřenou náručí a byla byste zaopatřena do smrti. O hladu a bídě byste vícekráte nezvěděla. O nás se Pán Bůh vždycky stará.“

„Ale já jsem vlastenka a chci vlasti sloužiti,“ namítala učitelka.

„A v klášteře byste nemohla?“ ozvala se mladší. „Též my jsme vlastenky a vštěpujeme dětem lásku k rodné zemi a řeči. Vlasť a řeč jsou dary Boží a kdo Boha opravdově miluje, musí si vážiti všech jeho darů.

Učitelka pohledla na sestřičku s úctou, ale namítala opět. „Klášter by na mně požadoval věno a já ho nemám.“

„Vezmou vás beze všeho, máte-li jen zdravé tělo, zdravou duši a něco v hlavě.“

„Skutečně? — Rozmyslím si to,“ řekla učitelka váhavě.

Hovořily ještě chvilku, pak si daly s Bohem a starší sestřička, podávajíc učitelce ruku, pravila: „Do kláštera vás přinutiti arci nemohu, ale když

vám bude nejhůř, přijďte nás navštíviti, u nás se nalezne vždy něco pro utišení hladu.“

Když odešly, šeptala hladověnka bázlivě: „Nevěděla jsem, že chodí chudoba také v pěkných šatech.“

„A častěji, než se zdá,“ doložila čekanka.

III.

Co tatínek činí, vždycky dobře činí.

(Volně dle Andersenovy báchorky).

Když jsem byl ještě malým chlapcem, slyšel jsem jednou povídačku a ta se mi tehdy tuze líbila. Vzpomínám si na ni častěji a líbí se mi vždy více a více. To je nejlepším znamením, že je to skutečně pěkná povídačka a proto vám ji budu vypravovati, abyste ji také poznali.

V podhoří stojí na konci osady selské staveníčko — nevelké a staré. Došková střecha jest mechem porostlá, dřevěné stěny jsou nakloněny, okna malá a jen jedno je otvírací. Na zahrádce nakloňuje se přes tyčkový plot bezový keř (modřík) k potoku, na němž plove několik kačen. Na dvoře jest k boudě přivázán starý, nevrlý pes; vítá každého zlostným štěkotem.

V tom domku bydleli obstárlí manželé, lidé jim říkali stařeček a stařenka, oni však sami sobě „tatínku“ a „maminko.“

Byli chudi a přece měli jednu věc zbytečnou. Byl to starý kůň, kterého měl stařeček jak oko v hlavě. Jezdíval s ním po léta na výdělek, výdělky byly však v poslední době tak špatné, že se staří lidé jednoho večera usnesli na tom, koně buď prodati anebo za něco jiného vyměniti.

„Ale za co?“ potřásl starý rozvážně hlavou.

„Tomu ty, tatínku, nejlíp budeš rozuměti“, pravila stařenka. „Bude právě trh v městečku, zajeď si tam a koníčka buď prodej a nebo jej za něco vyměň. Co uděláš, bude dobré. Tak, tak, tatínku, zajeď si na trh.“

Druhého dne ráno uvázala mu po snídaní šátek na krk, — tomu rozuměla přece líp než on — zatočila oba cípky trochu do výšky, utřela klobouk zástěrou a posadila mu jej trochu šikmo na hlavu, tak že stařeček vypadal skoro režonsky.

„A fajfku,“ poručil starý.

Stařenka poskočila k oknu, donesla dýmku a míšek s tabákem, starý si nacpal a zapálil, podal ženě ruku a šel vsednouti na koně.

Stará ho doprovázela až ke vratům a na rozloučenou řekla: „Těším se již na to, co domů doneseš nebo dovedeš.“

„Neboj se, špatného to nebude nic," sliboval starý a vyjel kurážně z vrat.

„O to nemám strachu," šeptala si stařenka. „Náš tatínek se nedá, ten tomu rozumí!"

Byl parný den. S bledé oblohy pálilo slunko, po silnici jelo a šlo tolik lidí, že se dusivý prach bez ustání zdvihal a člověku ani zvířeti volně dýchati nedal — a nikde stinného místečka k odpočinku! Mouchy sedaly v celých rojích na ubohého koně, že se nestačil ani oháněti.

„Nebohé dobytče!" vzdychl starý. „Groš na silnici vydělaný je skutečně trpký!" rozumoval. „Prodám koně a víckrát jiného nechci!"

Za chvíli dohonil člověka s kravkou. Byla to pěkná kravka, ne veliká, na nízkých nohách; ale roztomilá a vemínko měla až radost.

Stařík díval se na kravku se zalíbením a myslil si: „Je zajisté dobrá dojka. Nebyl by to špatný handl, kdyby mi ji chtěl dáti za mého valacha."

Vyndal dýmku z úst, odplivl a zavolal: „Hej, človíčku, kam pak, kam?"

„Na trh."

„Já také. Pojďme spolu. — Počkejte, slezu. — Co pak chcete za tu kravku?"

„Ještě ani sám nevím; až jak budou na trhu platiti."

„Je ta kravka dobrá dojka?"

„No a jaká! Když jsem ji vyváděl z domu, žena ji celou zulíbala a všechny děti plakaly. Ne prodal bych ji, kdybych nemusil: ale potřebuji koníka a nemám dost peněz, proto musí kravka na trh."

„Koníka chcete koupiti?" zaradoval se starý: „Jak pak, abychom spolu handlovali? Kůň stojí arci za víc, než kravka, ale rád bych nějakou kravku a na trhu neví člověk, jakou dostane. Tato je, jak povídáte, dobrá dojka, co mi na tom? — dejte mi ji tady za valacha."

Sedláček pohledl napřed pátravě na koně, pak na staříka, nechce-li z něho míti dobrý den a řekl: „Myslíte to opravdově?"

„Toť se rozumí. Jak živ jsem neselhal. — Chcete-li, pleskněme si."

„Požehnej Pánbuh," pleskl sedláček a podal starečkovi provaz, na němž kravku vedl.

Sedláček vzal koně za uzdu, popleskal ho a usmál se: „Tak mám cestu na trh ušetřenou. Stařečku, požehnej vám té kravky Pánbůh. Pojedu zrovna domů."

Vyhoupl na koně a dal se cvalem k domovu.

Stařeček mohl se teď také vrátiti, vždyť koně již vyhandloval, ale pomyslil si: „Když jsem se již na trh vydal, podívám se až tam, aspoň něco uvidím a budu moci mamince doma vypravovati, —

beztoho chudera po celý Boží rok o světě ničeho neuslyší.“

Šel tedy dále k městečku. Ač byl starý, vykračoval přece statně a kravka také.

Za chvíli dohonil člověka, jenž vedl ovci. Ovce byla pěkná, bez řeči, — dobře chovaná a měla krásnou vlnu.

„Toto je krásná ovečka,“ pomyslil si stařík, „tu bych měl rád! Kravku nám bude beztoho těžko uživiti, ale pro ovci bylo by pastvy za humny dost a v zimě mohli bychom si ji vzíti do světnice, aby nám nebylo tak smutno,“ stavěl si zámky v hlavě. „Dala by nám vlnu a maminka upletla by teplé punčochy, však nám ty staré již dosluhují. A co by měly děti ze vsi za radost! V celé osadě není ovečky. — Hej, človícku,“ zavolal na muže s ovcí, „je ta ovečka na prodej?“

„Žádná ovečka, je to notná ovce, jakých málo!“ odvětil muž schlubivě. „Proč se ptáte? Chcete ji snad koupiti?“

„Rád bych.“

Muž pojednou zpřívětivěl: „S radostí vám ji prodám, staroušku. Je to vzácné plemeno, přál bych vám ji. Co mi za ni dáte?“

„Peněz nemám,“ vyznal stařeček, „ale chcete-li, vezměte si zde tu kravku a dejte mi vaši ovečku.“

S tím byl muž arci srozuměn. Vzal si kravku a dal stařečkovi ovečku.

Tento ji pohladil, ulomil jí se stromu u silnice halouzku a zalichotil: „Pojď, pojď, ovečko milá, dobrá, u nás ti nebude zle.“

Vedl ovečku na provázku dále. U stežníka setkali se s člověkem, jenž nesl pod paží krásnou, velkou husu.

Stařík pohledl na ni překvapen a zvolal: „Akulajde, to je husa! Takové jsem ještě neviděl. Ta tě má sádla a co peří! Tu kdybychom měli! Maminka již dlouho povídá: Kdybych jen měla husu! Potřebuji peří do polštářů, jsou již jen jako dlašky. — Počkej, maminko, donesu ti husu, abys měla také jednou radost. — Hej, človíčku, nechtěl byste se mnou handlovati?“

„A nač?“

„Tady na tu ovci. Dejte mi za ni vaši husu.“

Člověk podíval se na stařečka, není-li napilý, dal mu rychle husu a pospíchal s ovcí pryč.

Stařeček vzal husu pod paždí, potěžkal ji spokojeně a šel dále.

Byl již u samého města. Lidé hrnuli se sem i tam a silnice byla plna vozů, dobytka i lidí. Stařík se chtěl vyhnouti tlačenici, překročil příkopu a šel brázdou podél brambořiště, které patřilo mýtnému. U plota byla uvázána podivná slepice, chocholatá,

chomolá — na vysokých nohách. Mýtná ji tam uvázala, aby se jí v tlačenici nezatoulala a neztratila. Stařeček jak živ takové slepice neviděl. Zastavil se a hleděl na ni všecek udiven

„Co je toto za slepici?“ kroutil hlavou. „Je větší než kohout. Ani na faře takové nemají. Tu kdyby naše maminka viděla, že by ji chtěla — již k vůli vzácnosti. — A co, však můžeme my, chudí lidé, také něco vzácného míti! Každá slepice najde své zrnko a tato jistotně najde dvě. Chytrost kouká ji z očí. Uživí se bezmála sama a za vajíčka utržíme pěkný groš. — Hej, pane mýtný, je to vaše slepice?“

„Ano. A proč?“

„Nedal byste mi ji tady za tu husu?“

„Husu mi za ni chcete dáti?“ podivil se mýtný „I s Pánembohem!“

Stařeček vzal si tedy vzácnou slepici a poohlížel se po hospodě. Však si také zasloužil sklínku piva a kousek chleba. Byl cestou a horkem unaven a k tomu ke všemu ještě tolik toho vykonal, — za koně měl slepici.

Právě naproti mýtu byl hostinec „u vola.“

„Tam si zajdu a odpočinu si,“ řekl sám k sobě a šel. —

Ve dveřích vrazil do hostinského, jenž nesl na rameně plný pytel.

„Počkat!“ zvolal stařík. „Vrazili jsme do sebe. Co to nesete?“

„Shnilá jablka prasatům. Kdosi mi je nechal v nálevně státi a pánům tam smrdí.“

„Plný pytel jablek?“ podivil se stařeček. „Tolik jablek kdyby maminka viděla, spráskla by ruce. V loni jsme měli na naší jabloni jen jedno jedinké. Maminka je dala na almaru a tam stálo přes celou zimu, až shnilo. Jářku: „Zahoď ho.“ — „Nač?“ řekla. „Shnilé jablko je přece lepší, než žádné“ — a tak je na almaře až podnes. Kdyby měla tady ty v tom pytlu, to bylo by radosti!“

Hostinský se šelmovsky usmál. „Chcete je? Co mi za ně dáte?“

„Tady tu slepici.“

„Dobrá; zde jsou.“

Stařeček vzal pytel, zanesl ho do nálevny, postavil ke kamnům a poručil si piva.

V nálevně bylo plno sedláků, koňařů, řezníků — ba i několik cikánů sedělo v koutě za stolem. Jeden křičel přes druhého a bylo hluku a smíchu a hádky, až šla hlava kolem.

Kamna byla horká, poněvadž v kuchyni pekli a vařili. Jablka v pytli, přistavená ke kamnům, počala za chvilku syčeti „š-š-š-š“. —

„Pst! Co to?“ zvolal řezník nedaleko kamen sedící.

Hluk na chvilku utichl a všichni poslouchali.

„To syčí tady má jablka,“ řekl stařeček.

Řezník se ohledl na pytel a zakabonil se: „To je ten pytel se shnilými jablky? Proč jste ho neodnesl, hospodský?“

„Odnášel jsem jej, však jste viděl, ale tady stařeček jej ode mne koupil.“

„Koupil?!“ podivili se hosté. „A zač?“

„Za slepici — a za jak pěknou!“ chlubil se hostinský.

Řezník vyvalil na stařečka udivením oči a otázal se: „Prosím vás, z kterého konce světa jste, že jste dal za to shnilisko slepici?“

A stařeček vypravoval za všeobecného napnutí a smíchu, jak vyjel z domu na koni, toho že proměnil za krávu, krávu za ovci, ovci za husu, husu za slepici a teď že má místo koně tady ten pytel shnilých jablek.

„Na mou duši, takového obchodníka, jako vy jste, jsem ještě neviděl!“ smál se řezník. „Toto je přece kšeft: za koně donésti domů pytel shnilých jablek!“

„Všaktě dostane doma od staré za každé jablko bouchanec. Nechtěl bych jich míti na zádech,“ řekl druhý řezník.

„Oho!“ bránil se starý, „takových pořádku doma nemáme. Má stará mě ještě pochválí a řekne: Co tatínek udělá, je všechno dobře.“

„No, to by nemusila míti kouska rozumu,“ udeřil první řezník na stůl.

„Však ono to tak hladce nevypadne,“ řekl druhý řezník. „Stařečku, vsaďme se, že dostanete boucnance.“

„A že ne!“

„Ano, vsaďme se třebas o dvě stě zlatých proti dvěma zlatkám!“ přidal se první řezník k návrhu. „Platí, stařečku? Pojedeme s vámi a dostanete-li od staré, dáte nám dvě zlatky a pochválí-li vás, dáme vám my dvě stě!“

„Platí,“ pleskl stařeček.

Vypil každý ještě sklínku, pak naložili pytel s jablky na vůz, sedli všichni tři a jeli. Stařeček vezl se domů jako pán.

Přichvaloval si: „Kdyby ta jablka k ničemu jinému nebyla, aspoň se s nimi vezu. Jinak byl bych musil já starý člověk v tom prachu capkati pěšky.“ A zapáliv si dýmku kouřil spokojeně.

Když dojeli před stařečkův domek, stála stařenka právě mezi dveřmi.

„Vítám tě, tatínku,“ volala radostně. „S kým pak se to tady vezeš?“

„To jsou dva páni řezníci; zavezli mě schválně domů,“ odpovídal stařeček, slézaje s vozu. „Pozdrav tě Pán Bůh maminko. Jak pak ses měla?“

„Dobře. A jak ty, tatínku?“

„Děkujíc Pánubohu, také dobře. Valacha jsem šťastně prohandloval.“

„Ano? No vidíš. Což, neměla jsem o to strachu, však ty tomu rozumíš. A zač hos prohandloval?“

„Za krávu.“

„Zaplať Pánbůh za mlíčko již napřed!“ zvolala stařenka. „Teď budeme mívati zase mléčnou polévku a máslo a sýr. To byl rozumný handl.“

„Ale kravky nemám; dal jsem ji za ovci.“

„To je ještě lepší,“ pravila stařenka rychle. „Ovce nám dá také mlíčko a brynzu a ta prý je zdravější, než kravský sýr. A pak ovečku snadněji vyživíme, než krávu, nepotřebuje tolik píce.“

„A vlnu nám dá,“ prohodil starý.

„Ano, ano, na to bych byla málem zapomněla. Z vlny mohu naplésti teplých punčoch a co bychom měli z krávy? Ta vlny nedá, té vylíná všecka srsť. Dobře říkávám, že jsi rozvážný, rozumný muž.“

„Ale za chvíli jsem za ni vyhandloval husu.“

Stařence se zalesklo v očích. „Tak budeme

míti letos na sv. Martina husu? Na to se těším; neměli jsme již po kolik roků husiny."

„Netěš se, maminko, nadarmo," pravil stařeček, „za husu jsem pak vyměnil krásnou chomolou slepici."

„To byl zdravý nápad!" zvolala stařenka. „Slepička nasnáší nám vejce, ty pak vylíhne a budu míti plný dvůr kuřat. To bylo dávno mé tajné přání. Jak paks ho tak uhodl?"

„Milá brachu, z toho nebude také nic: za slepici jsem vyhandloval pytel shnilých jablek."

„Teď ale abych ti zrovna kolem krku padla!" zvolala stařenka. „Počkej, povím ti proč. Chtěla jsem ti uchystati dobrou večeři — vajíčka na másle. Vajíčka mám, ale žádnou pažitku. Šla jsem k sousedce, aby mi jí špetku dala, však jí má v zahradě na záhoně dost. Ale ta lakotice mi ji zapřela, že prý v jejich zahradě nerůste, jim že nerůste vůbec nic, ani shnilé jablko ne. — Odešla jsem s nepořízenou, ale zlobí mně to posavad. Teď se jí mohu pomstíti. Vezmu těch jablek do klína a zanesu jí a řeknu: „Když vám, chudáku, ani shnilé jablko v zahradě nevyrostlo, přináším vám jich tady několik ctí a darem. — Děkuji ti, mužíčku, za ta jablka; když jsi je vyhandloval, bylo to skoro jako vnukuutí. Kde pak jich máš?"

Řezníci poslouchali a divili se čím dál tím

více. První řekl: „Toto se mi líbí. Čím dál s kopce, tím je ta stará spokojenější. To stojí opravdu za peníze.

A vyplatili stařečkům dvě stě zlatých.

Věru, nezůstane nikdy bez odměny, vyvolí-li si žena heslo: „Co tatínek činí, je vždycky dobře!“

IV.

Krásný pohřeb.

Dávno nebylo tak krásného máje, tak slunivého, tak teplého, vlahou tak požehnaného, jako je letošní.

Dlouho dřímala matička země pod rubášem sněhovým a snila o rajském dítku, radostným věncem ozdobeném jaru a čekala na ně. Ale mrazivé vichory bránily mu přijíti. Teprv před vzkříšením vyjasnila se obloha, oteplil se vzduch a země slavila též vzkříšení. První den května jako zázrakem obalil se kde který strom květem a listem zeleným, rozkvetly louky a háje, rozepěl se kde který ptáček a radostí poskočilo kde které srdce.

„Bože, to je krása! Kéž by bylo neustále jaro!“ slyšel jsem kdysi slečnu Kláru zvolati, když zavedla babičku do rozkvetlé zahrady. „Babičko, teď zajisté ozdravíte. Jaro musí každého vzkřísiti a kdyby byl již napolo mrtev.“

„Nevěř tomu," usmála se stará paní smutně, „právě na jaře umírá mnoho lidí."

„To musí býti smutné, umříti, když celý svět kvete, voní a zpívá," vzdychla slečna. „Na jaře bych nechtěla umříti."

„Proč?" pravila babička. „Když o smrti rozjímám, pomyslila jsem si již často, proč jsem neumřela za mlada, když jsem ještě kvetla jako růže? Byla bych nepoznala všech těch starostí, bolestí a námah, které mě potkaly a na věčnosti byla bych snad šťastnější než budu. Milé děvče, umříti ve své nevinnosti, v máji života a pochována býti pod májové kvítí, to je krásná smrt!"

A měla stará paní pravdu.

Dne druhého května zemřela ve slavkovském klášteře chudých školských sester ctihodná sestra Maria Leonia Rundt, rozená Polka ze Saybuše. Když ctihodné školské sestry v Bílé Vodě zamýšlely založiti ve Slavkově klášter a dívčí školu a představená svých sester se ptala, které z nich by dobrovolně nesnadné té úloze podvoliti se chtěly, hlásila se sestra Leonie první. Naučila se výborně česky a když jí pak řízení slavkovské klášterní školy svěřeno bylo, počínala si v duchu ryze českém. Byla vlastenkou s tělem, duší, vlastenkou, jakou jen Polky býti dovedou; přenesla lásku svou k matičce Polsce na sesterskou Moravu, či lépe: rozdělila srdce své:

půl dala Bohu a polovinu věnovala Polsce a Moravě. Byla dámou velenadanou, bystrého ducha, uhlazených mravů, postavy vysoké, štíhlé, aristokratické. Z obličeje jejího zářila moudrost, svatý klid a dětinná veselost. Churavěla plícním neduhem již po leta, ale nikdy jsem ji neviděl smutnou. Vždy se usmívala a o své chorobě mluvila jen žertovně a o smrti jak o návratu do domova — těšila se na ni.

O její poslední hodince mohl s ní člověk mluviti bez obalu, jak o každé jiné důležité věci. Slíbil jsem jí jednou — mluvil jsem s ní v celém svém životě asi pětkrát — že jí přijdu na pohřeb, jak jiné slibujeme přijít na svatbu – a přijala ten slib s opravdovou radostí – jako nevěsta.

Když mi bylo oznámeno, že zemřela, spěchal jsem dostát svému slibu. Dne čtvrtého května ráno o šesté hodině šel jsem do kláštera obětovat za zemřelou mši svatou.

Vzduch voněl zdravotou, vlhký pochládek mírnil paprsky jasného slunka a v stromořadí jásalo ptactvo.

Bylo to věru slavnostní jitro.

Brána klášterní byla otevřena.

Vstoupil jsem.

Všudy ticho. Jen služka zametala listí a odpadky květin, z nichž vily věnce.

V levo v otevřené hovorně ležela mrtvola sestry Leonie v rakvi. Nikdo se u ní ještě nemodlil; svíce hořela jí u nohou.

Ležela jako ulomená lilie, svatý klid na bledém obličeji, v řeholním svém rouše, v rukou růženec a kolem černé kukly na hlavě věneček. Rakev byla obložena věnci a mrtvola obrázky svatých.

Nebylo mi ani, jako bych se díval na mrtvolu; zdálo se mi, že hledím na klidný spánek unavené, upracované panny. Přál jsem jí ho a pomodlil se za ní. —

Po mši sv. tázal jsem se ctihodné představené kláštera, jak sestra Leonie umřela. Odpověděla mi: „Chvála Bohu, dobře. Trpěla mnoho, trpěla dlouho, ale trpěla dobře!“

Víte, co je to dobře trpěti?

Nedlouho před smrtí pravila plačícím sestrám: „Neplačte. Budete-li něčeho potřebovati, řekněte to mně a já vám všechno vyprosím, bude-li Pánbíček chtíti.“

Kýž bychom já a ty, čtenáři, před smrtí tak mluviti mohli!

Když se nit jejího života již trhala, řekla sestrám: „Svíci. — Již nevidím.“

Podali jí svěcenou svíci do tuhnoucí ruky. Světlo pozemské jí shaslo, za to jí zasvitlo svaté světlo, jež nikdy nezhasíná.

Tak doufám v Boha.

Po osmé hodině šli jsme ji pochovat. Rakev věnci pokrytá ležela v průjezdu. Kolem ní stály družičky v bílých šatech, žačky zemřelé. U zdi ctihodné sestry, zahalené černými závoji a odchovanky klášterní školy v černých šatech. Krásné děvčátko drželo polštář se zlomenou svící a věnečkem.

Po modlitbě kněží zapěn krásný, smíšený sbor, z něhož zde druhou a třetí sloku kladu:

»Co dnes kvete, zítra vadne,
jako sen vše pomine;
květ oprší, krasy vnadné,
kdy jen Tvůrce pokyne.
Tak zde panna v plném květu,
růžička jak spanilá,
opršela v mladém věku,
ctnou hlavičku sklonila.

V rakvi kvítím ozdobená,
ustrojená u věnec,
spí nevěsta vyvolená,
v rukou kříž a růženec.
Nad rakví, hle, z rozmariny
zřít panenský věneček;
lůžko její bude z hlíny
zbudovaný hrobeček.«

Prosté tyto verše byly zajisté již nad rakví mnohé panny zpívány, ale snad málo kdy tak případně, jako nad mrtvolou sestry Leonie. Proto mě

pohnuly až k slzám. Ne, že bych byl sestry Leonie litoval, ale bylo mi líto, že neležím v rakvi místo ní, že jsem neumřel v mladém věku smrtí takovou, jako ona. — —

Odnesli jsme rakev do kostela. Tam zpívány hodinky za zemřelé a Requiem. Po celou tu dobu stálo děvčátko, které neslo cestou podušku s věnečkem a zlomenou svící, s ručičkama tak krásně sepjatýma a očkama pobožně k oltáři obrácenýma, jako znázornění nevinné duše, jež pozírá v slávu Boží.

Z chrámu Páně doprovodili jsme ji na hřbitov. Šli s námi všichni žáci měšťanské školy se svými pány učiteli a mnozí příznivci zemřelé. Hodnostářů neviděl jsem na pohřbu žádných. A nač také? Vždyť byla zemřelá jen chudou školskou sestrou a chudoba nemá teď ve světě vážnosti.

Dobře, že před Pánem Bohem je jinak!

Slunko zářilo jasně a radostně, když jsme přišli na slavkovský hřbitov, jenž jest opravdovou zahradou. Slyšel jsem tam zpívati ptactvo, viděl rozkvétati krásné kvítí.

Když rakev do hrobu spustili, zazpívali zpěváci:

»Svadla růže v plném květě,
marné o ni nářeky,
přesazená, v lepším světě
vzkvete znovu na věky.

Bohu žila ze vší síly,
v odměnu teď sladce spí,
Spasitel ji zase milý
brzo ze sna probudí.

Nuže, žij tam v krásném ráji
v klínu Panny Marie,
kde duch jako kvítek v máji
u Boha se rozvije!«

„Ano,“ pomyslil jsem si, „ty se zajisté jako kvítek v máji u Boha rozvineš! Zaseli jsme tě zde, símě drahé, položili jsme tě, ulomená lilie, do tmavého, chladného lůžka v krásném měsíci máji. Květ se stromů bude pršeti na tvůj hrob, přiletí ptáček, zapěje ti, přiletí sladká včelka, zabzučí ti; zaduje větérek s nebeských sadů, zasmějou se hvězdičky s vysoka — a ty budeš ležeti a dřímati, — dřímati — až zazní povel k soudu. Pak vstaneš v podobě liliové a zaskvěješ se v máji věčném. —

Čest budiž památce tvé a duch tvůj panujž na vždy v klášteře slavkovském — duch nejen křesťanský, ale též vlastenecký!“

V.

Boží mlýny.

(Psáno r. 1895.)

I.

»Ja cos mně to, má milá,
za perečko dala?
Modrá fialenka
z něho vykvetala.

Modrá fialenka
velice voňavá,
moja frajarenka
všecka uplakaná.

Co pláčeš, naříkáš,
galanečko, o mě?
šak já ti dojedu,
až bude po vojně.«

(Mor. národní píseň.)

V Zábřežicích stojí pod osadou u potoka neveliký mlýn, jen o jednom složení, známý po celém kraji pod jménem „Hastrmánek" proto, že prý před časy v lesním rybníce, z něhož potok ke mlýnu vytéká, vodník (hastrman) býval. Staří lidé vidívali prý ho často na hrázi na sluníčku se ohřívat, a běda každému, komu o sv. Vítě v jeho rybníce koupati

se zachtělo: toho zatáhl zajisté do nejhlubší hlubočiny a již světla denního nespatřil.

Tomu je však již dávno a dnes tam hastrmana nikdo již nespatří. Buď se odstěhoval někam jinam, anebo dokonce umřel. Kdož to ví?

Stará Koutná, která sbírá po lesích hojivé byliny, dušuje se arci, že hastrman v rybníce pořád ještě bývá, a když se tam předloni pastýřův Kuba utopil, zaplesalo jí srdce: „Vidíte, že hastrman tam ještě je! Žádný jiný nezatáhl Kubu pod vodu, než on. Sama jsem mrtvého do truhly oblékala a viděla jsem na vlastní oči, — třebas jsou staré, přece ještě dobře vidí, — že měl na levém lýtku modřiny. Ty byly od prstů hastrmana, jak ho táhl dolů.“

Ale čemu pak taková stará, uplkaná baba rozumí? Brýlatý pan doktor naznal, že Jakuba popadly ve studené vodě křeče — a dost! —

Hastrmana tedy již není, ale zábřežický mlýn je přece pořád ještě „Hastrmánkem“. —

Mlýn klepá právě vesele. Hojná jarní voda žene kolo jarou silou.

Ale lidé ve mlýně nejsou tak veseli, jako mlýn.

Mlynář stojí venku u vantrok, kouří z dřevěné dýmky a hledí zasmušile na kalnou vodu. — Též jeho myšlénky jsou zakalené.

„Těšil jsem se, že to děvče zavedu pod dobrou střechu — a tu máš!“ vzdychl na to zhluboka.

Mlynářka sedí ve světnici u okna, dívá se do zahrady, slzy kanou jí jedna za druhou po boubelatých tvářích, a naříká:

„Ta vojna, ta nešťastná vojna!“

Po zahradě chodí Josef, syn hajného Věrného, s mlynářovou Mařenkou . . . Jarní sluníčko mile svítí a hřeje, na stromech rozvíjí se mladé, jemné lupení, břehy a meze usmívají se novou, radostnou zelení, a z ní vykukují modré fialky a roztodivné žluté a bílé kvítí. Vzduch voní svěží, hojivou zdravotou a skřivánci, sedmihlásci, čermáčci a celá ta zpěvná drobotina jásají jak o závod.

A mladí lidé kráčejí v tom zemském ráji přece jen smutně a hovoří spolu polohlasně.

„Mařenko, nevěs tak smutně hlavy, však ta vojna věčně nepotrvá, a jak se vrátím, budeme svoji,“ těšil Josef Mařenku. Byl silný a svižný, lesem odchovaný chlapík. Tváře mu jenjen hořely, oči šlehaly jiskry a tmavé kníry pod nosem trčely hrdě, vyzývavě. Byl třicátník a zdál se býti mnohem mladším.

„Jestli se vrátíš!“ vzdychla Mařenka a oči se jí zakalily.

„Nestrachuj se tak, má dušinko; každá kulka netrefí.“

„Ale mnohá! — A kdyby tě tam některá zabila, co bych si já ubohá pak počala?“

„Zapomněla bys, Mařenko, — čas prý každou ránu zhojí — a po čase vdala bys se za jiného.“

„Ó nikdy! Nedostanu-li tebe, jiného nechci.“

Josef uchopil ji za ruku a stiskl ji. „Děkuji ti za to milé slovíčko.“

Přišli právě k živému plotu, který mlynářovu zahradu od cesty, vedoucí k blízounkému lesu, dělil.

„Nepůjdeme ještě jednou k našemu zamilovanému místečku?“ vyzýval Josef Mařenku. „Do poledne je ještě dlouho a vyjedeme teprv o dvou hodinách. Na rozloučení doma mám ještě času dosti.“

„Půjdu s radostí. Aspoň se tam můžeme na rozloučenou ještě jednou spolu pomodliti.“

Josef otevřel úzká dvířka a vykročili ze zahrady ven na cestu. Přešli po lávce potok a dali se k lesu. Černal se hned za potokem na svahu hory.

Josef držel Mařenku za ruku a kráčeli jako děti tiše vedle sebe.

Březí počalo se též již novou zelení odívati a mladé, skoro průzračné listí lesklo se v záři slunka, jakoby bylo z nejjemnějšího skla.

„Josefe, proč nemluvíš? Mluv, však tvého hlasu dlouho slyšeti nebudu.“

„Napadla mi smutná myšlénka.“

„A jaká?“

„Mařenko, já se smrti nebojím. Je-li mi to souzeno ve vojně zahynouti, Pánu Bohu poručeno; ale jednoho se bojím: aby mě tam nezmrzačili. Kdybych se měl vrátiti o jedné noze, nebo bez ruky, to by bylo pro mě horší, než smrt! Jak bych se pak uživil? A ty bys mě pak jistotně také nechtěla.“

„Josífku, nemluv tak před rozloučením!“ zvolala Mařenka. „Pán Bůh nedej, abys se vrátil mrzákem, — ale vrať se jakýkoli, jen se vrať! A kdybys byl tím nejbídnějším mrzákem, já tě neopustím a vezmu si tě a budu tě opatrovati a živiti. Tady máš mou ruku na to!“

„Ty dobrá dušinko, tak mluvíš teď, ale kdybys pak viděla bídného mrzáka před sebou, mluvila bys jinak.“

„Nikdy!“

„A kdybys se i ty chtěla hotově odhodlati a mě si vzíti, vaši by ti nedovolili.“

„Bude mi brzy 24 let a pak nebudou naši míti moci nade mnou.“

Josef zakroutil si kníry a řekl: „Nechme těch smutných řečí. Snad mě Pán Bůh ochrání.“

„A Matička Boží,“ doložila Mařenka. „Jsme již u ní.“ —

Vystoupili ještě několik kroků do kopce a pak se les rozevřel a před nimi se leskl rybník. Na hrázi

stály mohutné, rozvětvené duby ještě s loňským, uvadlým lupením. Nové počalo teprve sotva pučeti.

Na největším dubě byl přibit na dřevě malovaný obraz Panny Marie. Kolem dubu ležely velké kameny.

„Tak, tady jsme," řekla Mařenka.

„Posaďme se na chvilku," pravil Josef, „však, kdož ví, budu-li zde ještě jednou seděti."

„Začínáš již zase tak smutnou?" kárala ho Mařenka. „Budu sem chodívati každý den a Panenku Marii prositi, abys se šťastně vrátil."

„A v kterou chvíli?"

„K večeru."

„A já budu na tebe také každého dne k večeru pamatovati," sliboval jí Josef, „ať budu, kde budu, byť i v střelovém dešti."

Stiskli si ruce a zamlčeli se.

Josef zahleděl se na vodní hladinu a dokola po milém mu lese.

„Teď bude les nejkrásnější — a já musím do dalekého světa," vzdychl si. „Kolik pak roků budu pryč?"

„Kuku!" zakukala kukačka v nedaleké houštině.

„Jenom jeden!" zajásala Mařenka. „Zakukala jen jednou. — Ale bude to beztoho dosti dlouhý, smutný rok!" vzdychla hned na to zasmušile.

„Jen kdyby jich nebylo více!“ pravil Josef.

„Víš co, Josefe? Pomodleme se k Matičce Boží, aby jich nebylo více.“

Poklekla před dřevěným obrázkem, Josef klekl vedle ní na jedno koleno a modlili se hlasitě k mocné Pomocnici křesťanů.

Tichý les neslyšel zajisté dávno tak vroucí modlitby. —

„A teď se vraťme,“ řekl Josef, když se domodlili. „Bude brzy poledne.“

Šli zpět lesem do mlýna. V zahradě natrhala Mařenka barvínku a fialek, uvila kytičku a dala ji Josefovi: „Tady máš na památku.“

„Děkuji ti, Mařenko,“ uklonil se Josef a zastrčil si kytičku do knoflíkové dírky. „Až uvadne, budu ji nositi na srdci, a dá-li mi Pán Bůh šťastný návrat, vrátím ti ji a poprosím o čerstvou.“

Šli pak do mlýna. Josef se vzmužil a přistoupil k mlynářovi: „Pantáto,“ pravil, podávaje mu ruku, „málo platno, — nastává loučení. Pán Bůh vás tady zachovej ve zdraví, a vrátím-li se zdráv z té vojny, smím pak poprositi o vaši Mařenku?“

Mlynářka s Mařenkou zakryly si zástěrami oči a zaplakaly hlasitě.

Mlynář stahoval oči a svíral ústa, aby nepropukl také v pláč, tiskl Josefovi ruku a řekl přidu-

šeným hlasem: „Zachraň vás Pán Bůh — a nám všem ve zdraví navrať! To ostatní — se pak — tento — s Pánem Bohem!"

Josef přistoupil pak k mlynářce a Mařence a chudákovi vyhrkly teď též slzy. Podal jim ruce a řekl zajíkavě jen „S Pánem Bohem!"

„S Pánem Bohem!" zvolaly obě a mlynářka padla mu kolem krku.

II.

»Má moje mamička veliký žan,
že sa jej synaček do vojny dan.«
(*Mor. nár. píseň.*)

Josef odešel spěšně ze mlýna. Mlynář s mlynářkou vyšli za ním až na dvůr, Mařenka jen mezi dvéře jak se na počestnou pannu sluší a patří.

V hospodě hrála vojákům, kteří měli odpoledne k armádě se odebrati, hudba, ale Josef jakoby jí neslyšel, spěchal na druhý konec osady a dále k hájovně, na pokraji lesa stojící. Byl by měl k ní od rybníka lesem blíže, ale zašel si k vůli Mařence a k vůli rozloučení s mlynářovými.

Zarostlý hajný stál před dveřmi a vyhlídal syna.

„Vítám tě," zavolal na něho zdaleka. „Dobře, že již ješ; čekáme s obědem a matka nemůže se tě ani dočkati."

„Byl jsem ve mlýně rozloučit se."

„Však vím, žes nehulákal v hospodě," stiskl mu otec ruku. „Pojď dále! — Matka je žalostí již zase všecka nemocna."

Josef si povzdychl a šel do světnice.

Hajná seděla na rozestlané posteli a rozevřela naproti synovi náruč.

„Vítám tě, můj zlatý synáčku; již jsem myslila, že ani k obědu nepřijdeš."

Josef přistoupil k posteli, pohladil matku a řekl lichotivým hlasem: „Co pak vám to maminečko napadlo! Jak pak bych mohl poslední chvíli jinde býti než doma? Zašel jsem jen do mlýna se rozloučit."

„Dobře jsi udělal," pochválila ho matka, a „patřilo se to; jen že jsem se strachovala, že tě před obědem nepustí. — Bětuško!" volala na dceru do kuchyně, „dones oběd!"

Bětuška, krásné, červenolící děvče, donesla na veliké míse veverčí polévky. Tu Josef nejraději. Proto hajný obcházel dva dni před tím celý les, aby notnou zásobu těchto opiček našich lesů zastřelil. Bětuška postavila mísu na pokrytý stůl, a že byla v rodině nejmladší, pokřižovala se a počala po starém, dobrém zvyku modlitbu před jídlem hlasitě říkati.

Když se pomodlili, šel Josef k matce: „Maminko, vy s námi nepřisednete? Pojďte, zavedu vás."

„Zlatý synáčku, nemám na jídlo ani pomyšlení. Pojezte s Pánem Bohem sami.“

„Maminko, nepůjdete-li, nebude ani mně chutnati.“

„No, abych ti posledního oběda nepokazila, půjdu.“

Opřela se o synovu ruku a šla šoulavými kroky ke stolu.

Byl to smutný oběd. Matce tekly po tvářích do lžíce slzy, muži hleděli zasmušile, otec dával synovi dobrá napomenutí a i Bětuška, ač bývala jindy veselou řechtulkou, tentokráte mlčela, a div bratra smutnýma, věrnýma očima nepohltila.

Když poobědvali, zavedl Josef matku opět k posteli a otec vytáhnuv z kapsy tobolku, strčil synovi několik bankovek do ruky: „Tady máš, Josefe, pro případ potřeby.“

„Tatíčku, nechte si to, já se neztratím,“ odmítal Jesef peníze. Doma jich bude více potřeba.“

„Jen si vem, synáčku, jen vem!“ volala matka. „My hlady neumřeme.“

„Nevíš, co tě může potkati,“ řekl rozvážně otec „Vím, že jich nepromarníš, — však's je také vydělával, — a pak toho není mnoho.“

„Tedy: zaplať Pán Bůh!“ poděkoval syn. „Možná, že vám je vrátím, jak jsou. — Bětuško, svázala's mi raneček?“

„Ano, tamhle leží,“ ukázala na lavici u kamen. „Máš v něm všecko.“

„Knížky také?“

„Jak pak bych na modlitby mohla zapomenouti!“

Josef pohledl na hodiny. „Je už jedna pryč. Již je všecko marno, — o dvou hodinách vyjedeme — musím jíti.“

Hajnová po těch slovech zalomila rukama a zabědovala.

„Podívám se ještě po domě,“ řekl Josef a odešel ven.

Otec šel za ním.

Josef pohladil psa na řetězu, vešel do chléva, popleskal krávu a jalovičku, a pak se podíval do malé zahrádky, jakoby se chtěl i se stromy a včeličkami rozloučiti.

„S Pánem Bohem!“ vzdychl, „jestli pak to všecko ještě jednou uvidím?“

Hajný zahryzl se do vousův a odplivl.

„Josefe, rozlučme se hned tady,“ řekl synovi. „Ženské toho nakřičí beztoho dost, a kdyby ještě nás dva loučiti se viděli, bylo by křiku ještě více, — a ve vsi musíme stavěti hrdiny. Nikdo nesmí nás spatřit měkkými!“

„Tedy tatínku, zaplať Pán Bůh za všechno!“ řekl Josef krátce a políbil otci ruku.

Hajný přitiskl ho k srdci a políbil: „Bůh tě opatruj a vrať se mi!“

„A starému hrdinovi, který ještě Napoleona pamatoval, zaleskly se v očích slzy.

„A teď pojď, ať je brzy po tom, sice se rozpláčeme ještě všichni.“

Šli do světnice. Josef převlékl se do svých starých vojenských šatů, které mu, když před rokem z vojny domů šel, dali, a zakroutiv si pak kníry, jakoby si tím zmužilosti dodati chtěl, přistoupil k matce a podával jí ruku:

„Maminko, nestoňte mně. Až se vrátím, ať vás vidím zdravou!“

Matka ovinula mu ruce kolem krku a počala syna svého líbati a svatým křížem znamenati. „Ach, což já, stará žena, nechť umru, jen ty, můj zlatý synáčku, zůstaň na živě. Ó ta vojna, ta nešťastná vojna! — Požehnej a zachovej tě tam Pán Bůh sám — a mé mateřské požehnání —“

Josef poklekl překonán k nohám matčiným.

„— doprovázej tě na všech tvých cestách!“ doložila matka a hlava její klesla na rámě synovo.

Josef zulíbal matce ruce a vyvinul se jí z náručí.

Stará klesla všecka zdrcena do podušek zpět.

„Bětuško, s Bohem — a neplač!“ políbil Josef plačící sestru a spěchal ke dveřím.

III.

»Co su to za koně
v tej naši dubině?
Pase ich ma mila,
košulenku šije.

Když ju vyšivala,
žalostně plakala
a bilym šatečkem
oči utirala.

Komu ty, ma mila,
košulenku šiješ?
To tobě, synečku,
jak pomašíruješ.«

(Mor. nár. píseň od Příbora.)

Touž chvíli, když se Josef doma loučil, spěchala mlynářova Mařenka s malým, bílým balíčkem k rybníku a odtud lesem zrovna k hájovně. Nikdo jí neviděl, nikdo jí nepotkal.

Zrovna, když Josef otvíral dvéře k odchodu, vešla do síně.

Josef se jí až lekl. „Ty jsi tady? co pak se stalo?"

„Nic. nic, Josífku. Chtěla jsem tě jen ještě jednou spatřit, proto jsem přišla lesem, aby mne nikdo neviděl — a nesu ti tady něco do té vojny."

„Ty dobrá dušinko! Co pak je to?"

„Ušila jsem ti košili a všila do ní tolik povzdechův a pak ještě něco, co tě před neštěstím ochrání. Prosím tě, kdyby přišlo k válce, obleč si tuto košili. Slib mi to!"

„Zde ruka na to!“

„Tak od této chvíle budu míti pokojnější mysl.“

„Bětuško, dej mi košili do ranečka!“ požádal Josef sestru.

„Pojď do světnice, Mařenko!“ zvala Bětuška kamarádku, „a potěš maminku.“

Rozloučili se ještě jednou, pak vzal hajný synův raneček a šel s ním k osadě.

Staré matčiny oči a mladé nevěstiny a sestřiny hleděly přes slzy za nimi, až muži v osadě zmizeli.

IV.

Ptajó se ptajó,
kemo to hrajó?
Šohajíčkovi
koňa sedlajó.

Nic se neptéte
a jenom hréte,
Šohajíčkovi
koňa sedléte.

Přisedla k němo,
šeptala jemo:
»Hezké senečko,
nechoď na vojno.«

(Mor. nár. píseň.)

Hajný s Josefem šli rázným, vojenským krokem k osadě. Nemluvili ani slova, jen když přicházeli k první chaloupce, prohodil hajný krátce: „Až přijdeš na hranice, jdi někde ke svaté zpovědi. Člověk neví, co ho může potkati.“

„Půjdu,“ slíbil Josef. „Sám jsem na to pomýšlel.“

Zabočili kolem první chalupy. Z hospody zaznívala hudba. Tenkráte ještě neznali v Zábřežicích

křídlovek a bombardonů: řinčel tam ještě starý, poctivý cimbál, housle kvičely, basa hučela a jako jediný ústupek nové době vřískal klarinet. Ale Zábřežickým hrály při té hudbě všechny žilky v těle a později nemohli dlouho té nové „plechové muzice" přivyknouti.

„Je to kus blázna, ten Havranův Jurka," řekl hajný nevrle, „že si dává tak vyhrávati, jakoby šel na svatbu."

„Což je jemu!" prohodil Josef, „on neztratí ničeho a kulky se nebojí — však víte."

„Vím, ó vím! Jen že jsem doposud chlapa nepřistihl, a když není důkazů, těžko někoho viniti. — To ti povídám, Josefe, neukazuj mu žádného podezření a neměj s ním nic zlého! Víš, jejich rod pochází z cikánů — jsou to mstiví lidé. — A pak — budete tam z naší osady sami dva, jste u jedné „kumpanije," možná, že ti bude dobrým, kdyby se ti něco přihodilo."

„Pán Bůh nedej! — Ale na vojně je člověku kamarád nejbližším a dokud bude Jurka jen trochu člověkem, budu mu kamarádem a nepoložím mu stébla přes cestu."

Došli k hospodě. Otevřenými okny valil se tabákový dým a křik a zpěv a hudba.

Hospoda byla plná lidu. Staří muži, vysloužilí vojáci, seděli za stolem a vzpomínali dávných časů,

kdy byli na vojnu pochytáni a v poutech odvezeni. Tenkráte jim nebylo do smíchu, teď však vypravovali o tom jak o nějakém hrdinství, a běda každému, kdo by byl o vojanštinu jen jediným neuctivým slovíčkem zavadil! Na lavicích podél stěny sedělo několik starých bab. Jak pak by se byla mohla bez jejich přítomnosti a kritiky tak důležitá událost, jako je odjezd vojáků do války, odehráti? — Mezi nimi seděla též Jurkova matka a vedle ní jeho milenka, Jalovcova Kača se svou matkou.

Svobodná chasa obstupovala hrdinu dne, Havranova Jurku. Stál před hudebníky, snědý štíhlý chlap. Vlasy a husté, tvrdé kníry měl jako cikán černé a oči mu blesky jenjen sršely. V ruce držel plecháč a zpíval vysokým, jasným hlasem:

»Počkej, Piemonte,
bude stezka ouzká,
až tě bude vyprovázet
infanteria rakouská.«

Jurka sloužil u pěchoty, a proto hrozil Piemontovi, proti němuž pod Radeckým (roku 1848.) do boje táhnouti měl, hlavně „infanteriou.“

Hudebníci záhráli nápěv, chasa se smála a staří vysloužilci přikyvovali hlavami a povídali si: „Co chce ten Piemontek? Známe ho! Toho nebude míti Radecký ani na snídaní dost!“

„Kačo, kde jseš?“ zavolal Jurka na svou milenku. Pojď sem a zavdej si!“

Kačá vyskočila a šla bez ostychu k Jurkovi. Vzal ji kolem krku a podal jí plecháč. „Tu máš a připij mi na zdraví a neplač o mě, to ti povídám!“

„Co bych plakala?“ zazubila se Kačka. „Milejší by mi bylo, kdybys nemusil na tu vojnu a mohl si mě vzít, ale když jináč není, jdi s Pánem Bohem!“ A hlas jí při posledních slovech přece změknul.

„Však já se ti zase navrátím,“ ujišťoval ji Jurka.

„O to nemám strachu. Taková nedobrota, jako ty, ta nikde nezahyne!“

„Pánbíčku, to je vojanda!“ křižovaly se baby.

Hajný s Josefem vešli do nálevny.

Jakmile Jurka Josefa spatřil, odstrčil Kaču a šel mu vstříc. „Vítám tě, kamaráde! — Už jsem myslil, že ses někde před tou vojnou schoval. Nic se toho Piemonta neboj, tomu vyprášíme záda! Pojď a rozvesel se trochu mezi námi! Pěkně vítám, pantáto hajný. Pusťte sem za stůl pantátu hajného!“ rozkazoval Jurka nápadně úslužně. „Pane hostinský, čerstvého pivečka pro pantátu hajného.“

Muži u stola uhnuli, hajný si zasedl a mrsknuv po Jurkovi očima, myslil si: „Ty lišáku mne svou zdvořilostí neošidíš! Nejsem dnešní. Kýž by ti tam některý ten Piemont kus olova do prsou pustil! Oddechl bych si.“

Josef šel k pulmistrovi a rychtářovi, kteří seděli vedle sebe u ouředního stolu. „Pánové nepojedeme již brzy?"

„Jen si také trochu zavdejte," přimlouval mu pulmistr, a „nemáte-li chuti na pivo, dá vám hospodský vína."

„Děkuji, sklínku vína vypiju. Ale, prosím, poručte zapřáhnouti, abychom přijeli v čas do „transporthausu" a nebyli hned první den trestáni."

„Chcete-li, dám zapřáhnouti," svolil pulmistr, „ale Jurka se nemá jaksi k tomu odchodu."

„Což, ten by tady hulákal do půlnoci. Tómu je tři jako pět. Musím míti za něho rozum."

„Francku," zavolal pulmistr na svého syna, „jdi zapřahat a přijeď sem!"

Když vůz přijel, nutil Josef Jurku k odchodu.

„Pojď, kamaráde, pojedeme!"

„A už, mám ještě žízeň. Času dost."

„Není času dost! A když přijedeme do města dříve, tím lépe; tam se můžeme zastaviti, tam dostaneme lepšího."

„Tedy s Pánem Bohem, když jinak není," odhodlal se Jurka, uslyšev o lepším pivě. A počal se se všemi loučiti. Naposled s Kačkou.

„Kačenko, měj se tady dobře a jak jsem ti řekl: neplač! A kdyby se ti, co budu na vojně, ně-

který trefil a chtěl si tě vzíti, na mě čekati nemusíš, — rozumíš? Jen se vdej vesele! Nebudu ti žádných výčitek dělati a nezastřelím ani tebe ani sebe."

„Jdi, ty nedobroto!" smála se Kačka a plakala zároveň. „Ještě při rozloučení žertuje."

Vojáci vyskočili na vůz, hudba a celá osada doprovázely je až na konec osady, a tam dala matka Jurkovi místo mateřského požehnání na cestu — baňku kořalky.

V.

»Pozorský zámek
šindelem pokrytý,
leží tam synek
v železách zakutý.«

(Mor. nár. píseň.)

Josef měl do Brna trapnou cestu. Jurka pil z láhve doušek za douškem, kázal u každé hospody zastaviti, a když konečně sám večer do města dojeli, seskočil u prvního hostince a zasedl si tam jakoby na věčnost.

Teprve k deváté hodině podařilo se Josefovi po dlouhém přemlouvání a prošení Jurku z hospody vypraviti. Přijeli do kasárny před samým čepobitím. Jurka nemohl ani na nohou státi a Josef musil ho pod paží vésti.

Důstojník, který měl téhož dne službu a povolance přijímal a zapisoval, zakoulel očima a spustil

na Jurku zostra: „Tak se dostavuješ, ty lumpe? Jak se jmenuješ?“

Jurka vzpřímil se, jak mohl, položil levou ruku na skráň a hlásil se: „Georg Havran, poslušně melduju!“ a zavrávoral při tom, div Josefa neporazil.

„Chlape, jsi na mol ožralý!“ zařval na něho důstojník. „Tak se rukuje?“

Jurka se zapomněl, že není doma v hospodě a spustil také zhruba: „Já, že jsem ožralý? Kdo mně to může říci? Vy jste ožralý a ne já.“

Důstojník sáhl po šavli, ale vzpamatoval se a zakřikl na stráž: „Dejte chlapa do želez!“

Několik vojáků přiskočilo, chopili Jurku za ruce a dali mu železa.

Jurka skřípal zuby, ale přesile ubrániti se nemohl. Zavedli jej do tmavé komory a tam ležel až do bílého dne.

O páté hodině ráno budil buben vojáky. O šesté hodině měli se vydati na pochod do Italie, kam právě Radecký všechny záložníky svolával.

Vypustili Jurku z vězení. Byl všecek umořený a první jeho cesta byla do kantiny, aby sklinkou kořalky ochablé síly vzpružil.

K šesté hodině zavířil buben znova. Důstojník, který večer Jurku do želez dáti kázal, přišel v plné zbroji a kázal záložníkům postaviti se v šik.

Jurka stál vedle Josefa. Když spatřil důstojníka, zasršely mu oči a zašeptal Josefovi: „Ten pomašíruje s námi?“

„Ano!“ přisvědčil Josef.

Jurka usmál se ďábelsky a šeptal: „Počkej, chlape, tobě se odměním! Až přijdeme do patálie, první kulka bude tvá.“

Josef pohledl na Jurku polekaně a pohrozil mu, aby mlčel.

VI.

»Byua vojna, byua,
Byua patalia,
Byuo . . . .
Krvi po kolena.

Ja škoda, přeškoda
Tej krvi červenej,
Co sa rozlévauá
Po trávě zelenej.«

(Mor. nár. píseň.)

Záložníci táhli urychlenými pochody z Brna dolů do Italie, kde právě slavný Radecký proti Piemontovi bojoval. Dne 23. března 1848 byl nepřátelskou přesilou po několikadenním pouličném boji z Milánu vytlačen, ale již dne 27. května útočil proti Piemontovi od Verony, porazil ho 25. července u Custozzy a právě za rok po ústupu z Milánu, dne 23. března 1849, u Novary.

Josef a Jurka kráčeli po celou dobu dlouhého pochodu do Italie vždy vedle sebe, — byliť nejen v tétéž setnině, ale též v jedné tlupě — a spávali

též vždy vedle sebe. Ač byli nestejných povah a Josef z počátku po nepěkném výstupu v Brně proti Jurkovi kyselost cítil, přece je vzdálenost od domova a námahy i nepříjemnosti pochodu znenáhla sblížily tak, že mezi nimi povstal bezmála přátelský poměr. —

K Veroně, kde byl tehda Radeckého hlavní tábor, došli v druhé polovici května.

Sotva že si dva, tři dni odpočinuli, byli jim rozdány náboje a zvěstováno, že časně ráno potáhnou do boje.

Josef šel k vojenskému knězi a poprosil o sv. zpověď. Večer vzpomněl si na slib Mařence daný, že si před bitvou obleče košili, kterou mu darovala. Oblekl si ji, ulehl a spal klidně, až ho víření bubnů probudilo.

Na rychlo seřaďovaly se pluky, starý Radecký přijel v průvodu svého štábu, přehlížel vojsko a zajev pak na koni v čelo armády, vytáhl šavli a velel k modlitbě.

Vrchní vojenský kněz udělil všem apoštolské požehnání, hudba zahrála nábožný chorál a za zvuku povzbuzujícího, ohnivého pochodu táhlo vojsko, vzdávajíc maršálovi poctu, proti nepříteli.

Oddíl vojska, jemuž byl pluk Josefův a Jurkův přidělen, nesrazil se po celé dva dni s nepřítelem. V noci z druhého na třetí den tábořili nedaleko le-

síka. Jurka, zvyklý na potulování se lesem, té noci nemohl spáti. Po půlnoci zaslechl z lesa ptačí hlasy a viděl též několik ptáků z lesa k táboru a přes tábor dále letěti.

Nazdvihl hlavu a pozoroval podivný ten zjev kočičím zrakem a liščím sluchem. Pojednou vyskočil a šel ku strážnímu stanu.

Důstojníci, jimž byla dohlídka na stráže svěřena, seděli kolem ohně, kouřili a hráli v karty.

„Co chceš?“ tázal se desátník před stanem stojící, když Jurku spatřil.

„Chci s panem komandantem mluviti.“

„Co mu chceš?“

„Tuze důležitou novinu mu nesu.“

„Jakou?“

„To řeknu jenom jemu.“

„On spí. Řekni to tady pánům důstojníkům.“

„Nikomu to nepovím, leč panu komandantovi.“

„Ten k vůli tobě nevstane. Neblázni a pověz to tady panu hejtmanovi, sic můžeš něco horšího slíznouti, než v Brně. Pamatuješ se?“

Jurka zaťal zuby, zajiskřil očima a řekl pak: „Zaveďte mě tedy k němu.“

V tom však vyšel setník již ze stanu.

„Co je to tady?“ otázal se nevrle.

Desátník i Jurka vzpřímili se, vzdali čest a desátník pravil:

„Poslušně melduju, tento muž ví prý velkou novinu a chce s panem komandantem mluviti."

„Jak se jmenuješ?" otázal se setník Jurky.

„Georg Havran."

„S panem komandantem nemůžeš mluviti. Jakou víš novinu? Pověz to mně!"

„Tamhle v lese je nepřítel."

„Jak to víš? Přední stráže doposud ničeho neoznámila."

„Chlap je bezpochyby opilý," řekl druhý důstojník, jenž také ze stanu vyšel. Byl to právě ten, který Jurku v Brně do želez dal.

Jurka zajiskřil očima znova a bránil se: „Poslušně prosím, nejsem."

„Jak to víš, že je v lese nepřítel?" tázal se hejtman.

„Je teď teprve jedna hodina po půlnoci a slyšel jsem již ptáky v lese se plašiti. To je znamení, že v lese není pokoje, že je někdo vyplašil. A několik ptáků vyletělo z lesa zrovna k našemu táboru a přes stany letěli tamhle. To je důkaz, že nepřítel se plazí proti nám, sice by byl nevyhnal ptáky k naší straně."

Důstojníci pohlédli udiveně na sebe a pan hejt-

man řekl německy: „Ten chlap může mít pravdu. Toto je nápad!“ Pak kývl na Jurku: „Pojď se mnou k panu komandantovi!“

Vzbudili velitele, předvedli k němu Jurku a ten mu vypravoval, co pozoroval.

Velitel se zamyslil, pochválil pak Jurku, že je tak pozorný, a slíbil mu odměnu, pakli jeho domněnka objeví se pravdivou.

Velitel svolal potichu na rychlo důstojnictvo, poradil se s nimi a za krátko byl celý tábor bez víření bubnův a vřeskotu trub vzhůru. Mužstvu poručeno, aby v největší tichosti posnídalo a se seřadilo. Důstojnictvu dány rozkazy a než ještě ranní červánky na obzoru vzplanuly, postoupilo vojsko blíže k lesíku.

Nikde řinkotu zbraně, nikde rachotu bubnů, jen koně důstojníků frkali.

Tak stál celý voj tiše, až se počalo rozednívati.

Z potoku, který kolem lesíka tekl, vystupovaly husté páry.

Když obzor jasnými červánky zahořel, postoupily přední stráže až k potoku. Tu zaduněly z lesa střelné rány.

Jako na kouzelný povel zarachotily na rakouské straně bubny, zazněly trubky, povely důstojníků rozléhaly se ranním vzduchem a celé vojsko hnulo se vstříc nepříteli.

Z lesa sršela palba Piemontův a mnohý náš vojín rozléval krev svou „po trávě zelenej.“

Důstojník, který Jurku potrestal, šel v čele setniny.

Setník velel: „Palte a setnina vystřelila do lesa. Josef a Jurka také.

V tomtéž však okamžiku zavrávoral důstojník před setninou a klesl k zemi.

Josef pohledl na Jurku a viděl kolem jeho úst posměšný úšklebek. Neměl však kdy, přemýšleti. Ucítil nepřátelskou střelu na prsou. Sáhl k srdci, ale krev netekla. Jenom v kabátci byla díra.

Nabíje-li znova. Boj zuřil po celý den a skončil slavným vítězstvím u Custozzy.

Když večer unaveni ulehli, šeptal Josef Jurkovi: „Ty, kamaráde, nepomstil's se dnes tomu . . . však víš . . . z Brna“

„Mlč!“ zasyčel Jurka, „sic — —!“

„Budu mlčeti,“ slíbil Josef, „ale ode dneška je konec našemu kamarádství. — Toto ti Pán Bůh neodpustí.“

Jurka se zasmál a za chvíli usnul.

Usnouti Josef však nemohl. Jurkův hrozný čin nedal mu spáti. Trapné myšlénky vířily a vřely mu mozkem. Rozvažoval: „Neměl bych Jurkův zločin představeným oznámiti? Je to zakrývání cizího hříchu. — Ale jak to Jurkovi dokážu? Upře všechno. —

A neřeknu-li ani slovíčka, budu míti do nejdelší smrti nepokojné svědomí. — Pane Bože, dej mi dobré vnuknutí, abych nehřešil! Byl jsem beztoho smrti již tak blízko. — Jak se to jen stalo, že ta kulka pouze uniformu prostřelila a do těla nešla? — Andělíčku můj, děkuji ti, že's mě zachránil.“

A Josef složil ruce na prsa a počal se potichu modliti.

Vroucností roznícen, tlačil ruce na prsa a zpozoroval právě u srdce cosi tvrdého.

Ohmatával, co to? a poznal, že má v záhybě na prsou zašitou jakousi medailku.

Vytryskly mu z očí slzy.

„Dobráček, Mařenka, zašila mi do košile medailku, aby mě chránila a Pán Bůh její modlitbu vyslyšel. — Zachránila mi život! Pane Bože, dej mi vrátiti se zdravě z této války, abych se jí mohl za její dobrotu odměniti!“

Modlil se vroucně ještě dlouho, až se konečně i jemu na oči snesl sen, jak omamující makový květ.

Časně ráno probudilo je víření bubnů.

Vojsko mělo odpočinek. Důstojníci s malými oddíly vojska prohlíželi bojiště a mrtvoly padlých. Cenné věci a listiny u mrtvol nalezené uschovány k odeslání příbuzným a mladá, mrtvá těla pak od zákopníků zakopána. — Poranění byli zaneseni do prozatímních nemocnic k ošetřování.

V poledne veleno vojsku, dle setnin se seřaditi.

Důstojníci vyvolávali jména a u každého, po němž se nikdo nepřihlásil, udělali křížek.

Přišla řada na Jurku.

„Georg Havran!“ zavolal důstojník.

„Hier!“ křikl Jurka.

Setník velel: „Vortreten!“

Jurka vykročil z řady a postavil se před setníka jako šňůra.

„Za tvou obezřetnost, kterou jsi vojsku velkou službu prokázal, jsi jmenován desátníkem! — Abtreten!“ —

Jurkovi zablýskly se hrdostí oči. Vzdal čest a vrátil se zase do své řady.

Po prohlídce řekl Jurka hrdě Josefovi: „Vidíš, jsem již kaprálem, a ty pořád ještě pouhým infanteristou.“

„Však bys jím nebyl, kdybych jen cekl,“ řekl Josef.

„Mlč, sic —“ a pohledl naň hrozivě. —

Válka trvala pak ještě po celý rok. Teprve 23. března 1849 porazil Radecký u Novary Piemonta na hlavu a uzavřel s ním příměří.

Záložníci vrátili se pak domů.

VII.

Vylezu, vylezu
Na Krakovsku věžu,
A tam se podívam,
Kaj milého vezu.

Počešení nemam,
Počeš mě Pan Bůh sam,
Počeš mě synečkem,
Jako karafiat.

(Mor. nár. píseň.)

Vídeňskou silnicí rozhléhala se veselá vojenská hudba. Po ukončené válce vraceli se záložníci z Italie domů. — Ač celou tu dlouhou, obtížnou cestu vykonali pěšky, — tenkráte železnic ještě nebylo — přece nebylo na nich únavy viděti. Vykračovali si statečně a na osmahlých tvářích jevila se radost a hrdost. Radost, že konečně jdou domů, a hrdost, že pomohli slavného vítězství vydobyti.

V ulicích stálo po obou stranách plno lidí, měšťákův i venkovanů. Mnozí stáli tam z pouhé zvědavosti, velká část čekala však na vracející se příbuzné nebo aspoň známé vojíny. Kdykoli někdo spatřil svého vojáka, zakýval na něho radostně a spěchal pak vedle řady, v které kráčel.

Na rohu u starobrněnského kláštera stála tlupa venkovanů ze Zábřežic. Byl tam hajný, pulmistr, dva staří veteráni: domkař Kocáb a čtvrtník Veleba, pak několik chasníků, matka Jurkova a Jalovcova Kačka. Čekali na Josefa a Jurku. Stáli s nataženými krky a div si oči nevykoukali. Zvláště staré Havrance a Kačce jezdily oči semotam, jako ještěrky.

Setnina za setninou přešly, Josefa a Jurky však nikde.

Všichni počali již trnouti, že očekávaným snad nějaké neštěstí se přihodilo. Přicházela poslední setnina.

„Tamhle je!“ zvolala Kačka a ukázala na Jurku.

Vykračoval první v přední řadě. Nebyl bez mála k poznání. Byl hubený, osmahlý, až černý, jako pravý cikán, ale z očí sršel mu oheň. Na čáce, dubovým listím ozdobené, měl širokou, žlutou portu a u šavle házel se mu žlutý třapec. Viděl dobře matku, Kačku a ostatní, ale věnoval jim jen jediný pohled a kráčel hrdě dále.

Kačka, matka a ostatní přidali se k jeho řadě a vykračovali s ním po vojensku. Kača šla těsně vedle něho.

„Odejdi stranou!“ poručil jí Jurka. „Čekejte před kasárnou; za půl hodiny vyjdeme ven.“

Josef byl o několik řad za Jurkou. Šel též na kraji a na límci bělala se mu jedna hvězdička. — Ale což je jedna proti dvěma!

Starý hajný, jakmile spatřil syna, šel k němu, usmáli se na sebe a stiskli si ruce.

„Vítám tě,“ řekl hajný.

„Co dělají doma?“ otázal se Josef krátce.

„Všecko zdrávo. Pozdravují tě. — Půjdete hned dnes domů?“

„Ne, až zítra.“

„Uvidím tě ještě dnes?“

„Ano. Jděte ‚k slunci,‘ přijdu za vámi.“

„Dobrá.“

Hajný odstoupil od syna a doprovodil vojsko až ke kasárně.

Ostatní Zábřežičtí chtěli tam čekati, až vojáci vyjdou; ale hajný jim řekl: „Nač bychom tady zevlovali? Před půlhodinou nebudou propuštěni. „Pojďme k ‚slunci‘, přijdou tam za námi.“

Ženské neměly sice chuti, ale na domluvu ostatních poslechly a tak šli všichni do hostince ‚u slunce‘.

Kača nesla v košíku pro Jurku koblihy na sádle smažené a cukrem posypané, a těšila se již předkem, jak se mu zavděčí.

V hostinci zasedli za dlouhý stůl, poručili si piva a čekali na milé vojáky. Kača s Havrankou seděly u okna a vykukovaly bez ustání, nejdou-li již ti zlatí vojáčci.

Hostinec byl nabitý. Z každé osady bylo tam několik lidí, kteří na vracející se vojáky čekali. Bylo veselého hovoru až k ohluchnutí.

„Všimli jste si našeho pana kaprála?“ zvolal Veleba silným hlasem, aby překřičel hluk. „To je jeden muž! Viděli jste, jak mašíroval? To je krok! Jako struna!“

„Je, je,“ přisvědčil Kocáb jakožto znalec hlubokým hlasem. „Inu, pro nic za nic ho kaprálem neudělali.“ —

„Však je pan frajtr Věrný také krásný muž,“ řekl pulmistr, zašilhav po hajném, aby jeho otcovské srdce nebylo zarmouceno.

„Jak by nebyl!“ velebil Veleba. „Toť se rozumí, že je. Chvála Bohu, tak krásných dvou mužů, jako jsou ti naši, nemá žádná obec daleko široko! Zábřežice mohou se s nimi chlubiti!“

„Vždycky a všady!“ dosvědčil Kocáb.

„Hned v neděli uděláme jim na počest muziku,“ navrhl první stárek.

Kači poskočilo srdce. „To si zatančíme!“ zazubila se. Radostí, že bude muzika, zapomněla dívati se oknem ven.

Hajný pojednou vstal a šel před hospodu. Spatřil zdaleka tlupu vojákův a mezi nimi Josefa. Otcovské srdce sevřelo se mu radostí, že vidí syna zdravého.

Popošel mu vstříc a políbil jej. Pak podal Jurkovi ruku: „Vítám vás, hrdinové. Výborně jste bojovali. Pojdte, pojďte, čekají na vás.“

Jurka sáhl levou rukou na rukověť šavle, aby se mu pěkně zahoupala, pravou otřepal popel se smotka a zakroutil si kníry.

Vkročil do nálevny hrději, než by sám Radecký byl učinil.

Zábřežičtí vyskočili a zvolali jako jedním hrdlem: „Ah, pěkně vítáme, pane kaprál!“

Tlačili se kolem Jurky a podávali mu ruce.

Jurka pozdravil napřed odměřeně po vojensku a pak podával jednomu po druhém blahosklonně ruku v bílé rukavičce.

„Těší mě, že jste nás přišli až sem přivítati, mě a tady pana frajtra,“ ukázal na Josefa.

„Ach, můj synáčku zlatý, což nevidíš svou starou matku?“ zaplakala Havranová a drala se tlupou mužů k synovi.

„Vítám vás, maminko,“ podával jí Jurka ruku, „jak bych vás neviděl? Jak se máte? Znáte mě ještě?“ —

„Ach Bože, brzy bych tě byla nepoznala, zlatý synáčku. Takový pán je z tebe! Že se toho nebožtík tatík nedočkal!“

„Neplačte, neplačte!“ chlácholil ji Jurka. „Jsou ještě větší páni na světě. Ah, Katy je tady také!“ usmál se Jurka a podal jí ruku. „No, jak se ti líbím?“

Kača se zajikla a nemohla ani odpověděti, ale její oči pravily zřetelně, že větší krásy nad Jurku na světě neznají.

„Pánové, posaďte se mezi nás a přijměte od nás poctu!“ zval pulmistr. „Zasloužili jste si jí. Pane hostinský, sem! Co máte nejlepšího! Čeho si, pánové, přejete? Piva, vína?“

„Vína jsme se napili v Italii dosti,“ chlubil se Jurka, „až se nám omrzelo. Mám chuť na pivo.“

„Tedy, pane hostinský, piva; ale ať je čerstvé, nóbl.“ —

Kača nazdvihla víko u koše a podávala vojákům: „Vem si, pane kaprále, a vy, pane Josefe, také!“ —

„Tos donesla pro nás? Děkuju ti, ale to není strava pro vojáky. My milujeme maso. Pane hostinský, máte čerstvý kuláš?“

„K službám.“

„Sem s ním!“

Hostinský obsloužil hosty a ti jedli a pili, právě jako vojáci po marši.

Když se zasytili, vyzval je pulmistr: „A teď nám vypravujte, jak jste se měli.“

Jurka počal se chlubiti, že zachránil celou armádu a kdyby jeho opatrnosti a rozumu nebývalo, že by se byli sotva domů vrátili.

Zábřežičtí poslouchali s ústy obdivem otevřenými a pulmistr prohodil:

„Za takový kousek zasloužil jste vlastně více, než kaprálství!“

„Což, kdybych byl býval aspoň oficírem, když jsem ten kousek vyvedl, byl jsem dnes již obrštem, ale „kmán“ může si oblízati všech pět, udělají-li ho

aspoň kaprálem,“ chlubil se Jurka. „Ano, kdybych uměl dobře německy a pérem se oháněti, měl bych již aspoň jednu zlatou hvězdičku, ale tak — —! Teď panuje jenom péro a německá řeč — — a všechen ostatní rozum a kuráž a šikovnost jsou ničím! Tak jde svět. Ybrygens — jsem spokojen s tím, co mám. Však jsem první ze Zábřežic, co se stal kaprálem.“

„Svatá pravda, “ přisvědčili Zábřežičtí.

„A je to čest pro celou naši slavnou obec!“ udeřil Kocáb rukou na stůl, „čest a sláva!“

Hajný mrkl na syna, vstal a vyšel ven na dvůr. Josef šel za ním.

„Nemohu toho chlubení přeslechnouti,“ řekl hajný synovi. „Je pravda, že se tak vyznamenal?“

„K tomu kaprálství pomohly mu jeho pytlácké zkušenosti. Však vám to všecko doma povím. Ale kdybych chtěl mluviti, byl by dostal místo hvězdiček kulku.“

„Pakli jí zasloužil, nemine ho jistotně, ne-li na vojně, pak doma nebo kdekoliv,“ pronesl hajný vážně přidušeným hlasem.

„To jsem mu také řekl. — A co děláte doma? Je maminka zdráva?“

„Poléhá, jako dříve. Není o nic lepší ani horší. Že ještě tak. — No — a děvče je jako buk.“

„A Mařenka?“

„Ta chodí k nám den ze dne. Pořád se ptala, kdy přijdeš. Dnes si daly slovo s Bětuškou, že půjdou na číhadlo, aby tě zdaleka viděly, až půjdeš. Již tam zajisté jsou."

„Chudery — a darmo," usmál se Josef dobrácky. —

„Josefe, můžeš-li, doprovoď mě kousek, — vytratím se a půjdu domů. Matka by strachy umřela, kdybych se dlouho nevrátil. Aspoň ji potěším, že přijdeš zítra jistotně a že jsi zdráv."

„Nemáme ještě zaplaceno," upozornil Josef otce.

„Dnes jde všecko na obecní."

„Ale aspoň rozloučit bychom se měli."

„To také chci. — Pojďme!"

Vrátili se do nálevny, každý vypil svou sklínku a vstali pak.

„Sousedé a pane kaprál, s Bohem!" podával hajný ruku. „Půjdu napřed."

„Snad byste nás neopustil?!" volali ostatní „Půjdeme za chvilku také."

„Znám ty vaše chvilky," pohrozil jim hajný a přitlačoval si pak tabák v dýmce. „Na mě čeká doma služba, nemám pokdy vysedávati. Nic za zlé přátelé, a dobrou noc!"

„Ještě aspoň sklínku," nabízel pulmistr.

„Děkujeme, máme všeho dosti."

„Ty nás také opustíš?“ upřel Jurka na Josefa zraky.

„Doprovodím otce.“

„Doprovodím!“ usmál se Jurka potupně. „Jdi si tedy, mazle!“

Když hajnovi odešli, ušklíbl se Jurka: „Starý má službu!“ zabručel, pomysliv si: „Počkej, nastane ti peprnější služba, až jen budu doma.“ — —

Josef doprovodil otce až za město a cestou vypravoval mu, jaké podezření na Jurku má.

Starý potřásal povážlivě hlavou: „Ten chlap nám ještě škaredě zatopí, ale jak jsem ti řekl: dnes anebo zítra ho kulka nemine! Mlýny Boží melou zvolna, ale jistě!“

VIII.

»Co se to červená nad tó dědinó?
Je-li to tam kvítí, já tam poběhno.
A to není kvítí, to je můj milé,
Proto se červená, že je upřímné.«

(Mor. nár. píseň.)

Mlynářova Mařenka seděla u rybníka v lese na témž místě, kde se s Josefem před válkou loučila.

V noci bouřilo a padl sytný déšť.

Les dýchal milý pochládek a osvěžující vůni.

Ptáci švitořili vesele a listoví na dubě, pod

nímž Mařenka seděla, chvělo se a šeptalo odvěkou, oblažující pohádku o štěstí a blahu.

A srdce Mařenčino rozumělo této pohádce a chvělo se též očekáváním štěstí a blaha.

Večer byla až do tmy v hájovně, čekajíc na Josefa a když konečně starý hajný jen sám přišel, vesel a spokojen, a zvěstoval, že Josef teprve zítra se vrátí, pošeptalo cosi Mařence v srdci: „Půjde zajisté kolem Hastrmánka, aby přišel nejkratší cestou domů. Budu ho tam očekávati a poznám hned, zůstal-li mi věrným.“

Mlynářka se sice chvíli rozmýšlela, když jí Mařenka svůj úmysl sdělila, ale která matka nemiluje dceřina ženicha též sama, zvláště je-li hodný a neláká ho všemožně? Proto řekla Mařence: „Srdce drahé, jdi, ale vezmi si trávnici, aby tatínek ničeho nepozoroval, a přijde-li tam Josef skutečně, dělej, jako bys tam byla náhodou.“

Mařenka pospíšila, nažala trávy jen tak pro jméno a sedla si pak na kámen pod obrázkem na dubě.

Vytáhla růženec a modlila se na poděkování, že Josef šťastně a zdráv z vojny přišel.

Na štěstí nebyla obloha zamračena, jinak by byla ta její modlitba sotva oblaka pronikla, protože Mařenka bez ustání obracela zraky v tu stranu, kudy vedl chodník od města. Vedl dlouhým, přímým průsekem, vyrubaným k vůli honům. Nad ním klenuly

se větve stromů jako střecha. Daleko na konci, kde se průsek docela úzkým býti zdál, nakukovala pod tu zelenou střechu smavá, modrá obloha, jako milé, láskyplné oko do okénka.

A do toho nebeského oka pohlížela Mařenka bez ustání, až se na něm objevila štíhlá postava muže v bílém vojenském kabátě.

Mařenka zahořela v obličeji a srdce jí mocně zabušilo.

„Josef!“ zašeptala radostně a uschovala růženec.

Postava mužova stále rostla a blížila se. Když přišel Josef k samému palouku, vstala Mařenka, zapomenouc na matčinu radu, a šla mu vstříc.

Josef spatřiv ji, zrychlil krok a podával jí zdaleka obě ruce: „Ty's tady, Mařenko? Těší mě, že tě první potkávám. Myslil jsem na tebe celou cestou. Co zde děláš?“

„Žala jsem trávu — a děkovala Matičce Boží, že tě zachránila.“

„A já mám děkovati Jí — a tobě, zlatá Mařenko,“ řekl Josef rozechvělým hlasem a objal Mařenku kolem krku.

„Mně?“ divila se Mařenka, tulíc se k němu a pozírajíc mu důvěrně do věrných očí.

„Ano, též tobě, dobrá dušičko. Podívej se sem!“ ukazoval na díru v kabátci, kterou mu v boji ne-

přátelská střela prostřelila. „Kdyby nebyla právě na tom místě bývala medailka, kterou's mi tajně do košile zašila, ležel bych teď tam ve Vlaších někde pod morušovým stromem."

Mařence vyhrkly slzy: „Je to pravda?"

„Zde máš důkaz!" podával Josef Mařence kouli. „Dal jsem k ní přidělati stříbrný řetízek a nesu ti ji darem. Doufám, že ti bude milým."

Mařenka vzala olovo, jež mohlo býti snadno smrtonosným, a políbila je.

„Dražšího a milejšího daru nemohl's mi přinésti. Zavěsím si řetízek kolem krku."

„Jak ti libo, Mařenko. Já tvou medailku budu až do nejdelší smrti nositi."

„A teď pojďme poděkovati Matce Boží!" zašeptala Mařenka místo odpovědi.

A před dřevěný obrázek na dubě poklekli opět dva mladí lidé jako před dvěma roky, a ještě vroucnější modlitba vznášela se vzhůru ku Hvězdě strážné, než tehdy.

IX.

»Svítí měsíc pod zeleným dubem,
Pověz, milý, esli svoji budem?«

(Mor. národní píseň.)

Havranův Jurka vrazil všecek upocen do Zábřežické hospody. Byl v starých, ošumělých, vojen-

ských šatech, které mu dali jako výslužné. V plátěné kabeli na komisárky měl skrovný svůj majetek: dva kartáče, jedny střevíce a několik kousků prádla.

Hospoda byla prázdna, jen mouchy poletovaly po špinavých stolech.

Jurka hodil kabelu na lavici a šel k otevřenému, na dvůr vedoucímu oknu. „Hospodo, kde je kdo?“ křikl jako na cvičišti. „Co je to za pořádek? Hosti čekají a nikde živé duše.“

„Hned, hned,“ ozval se pod kůlnou hlas hospodského. Štípal právě dříví. Odhodil sekeru a vyšel na dvůr. Spatřiv Jurku, usmál se, smekl rychle pomačkaný slaměňák a ukláněl se: „Ah, pěkně vítám, pane kaprále. Vzácný host. Těší mě, že se zase ve zdraví vidíme.“

Jurka se hrdě rozkročil, kroutil si levou rukou černé kníry a pravou podával hostinskému blahosklonně na přivítanou.

„Pozdrav nás ruka Páně,“ potřásal mu hostinský pravicí. „Prosím, špacírujte sem do ‚extracimry‘. — Smím něčím sloužiti?“

„Neptat se!“ řekl Jurka úsečně. „Mám v žaloudku jako v peci. — Máte čerstvé pivo?“

„Načepuju schválně,“ uklonil se hostinský. „Tak vzácný host nepřichází každý den. Mějte strpení, za chvilečku bude zde.“

„Dejte mi tedy zatím stupečku rumu, abych pot trochu zarazil.“

Hostinský mu nalil, Jurka vyklopil jedním douškem, zapálil si viržínku a chodil pánovitě po světnici, čekaje na pivo.

Za kratičkou chvilku vrátil se hostinský s napěněným plecháčem. „Tady je, prosím, čerstvé od čepu Je to ležák! Něco nóbl fajn!“

Jurka odfoukl pěnu a podíval se hluboko do plecháče. Oddechl si pak, mlaskl jazykem a přichválil si: „Věru, dobré! Pěkně jste mě přivítal. Nemáte k tomu hodně uležené tvarůžky?“

„Mám, mám — pravé olomoucké. Hned donesu.“
Jurka zasedl za stůl a dal se do jídla a pití.
Hostinský sedl si naproti němu a počal jej baviti.

„Kde pak zůstal pan frajtr Věrný, že nepřišel s vámi?“

„Ani mi o něm nemluvte!“ zaškaredil se pan kaprál. „To není voják, to je baba! Povídám mu: ‚Pojďme napřed na máz piva, abychom svůj návrat jako vojáci pořádně oslavili,‘ — ale kde! — nechtěl ani slyšet. Dal se zrovna lesem k ‚hastrmánku‘ pomazlit se s tou svou fiflenou. — Jářku: vem tě rohatý! Já půjdu, kam pořádný voják patří. A tady jsem také.“

„Výborně! Já takové ty rozmazlené vojáky také nemám rád.“

„Kdyby bylo po mém, strhl bych mu i tu jednu hvězdičku. — Beztoho si jí nezasloužil,“ máchl Jurka rukou a chopil se plecháče.

„Škoda, že je pan pulmistr na poli! Poslal bych pro něho, abyste měl lepší ‚untrholt‘. Já vás tak baviti nedovedu.“

„Však se s ním uvidím večer,“ pravil Jurka, podávaje hostinskému prázdný plecháč. „Doneste mi ještě jeden a pak půjdu, aby mi pak matka místo přivítané nehučela, že si jí ani nevšímám.“

Hostinský donesl druhý máz.

Pan kaprál zavdal si po kaprálsku, stlačil viržínku u zapáleného konce, aby lépe hořela, a ptal se pak hostinského: „Co pak je zde nového?“

„Nového? Nemohu ničím sloužiti. Je všecko při starém, leč že hajný na Habří předevčírem umřel. Zítra prý bude míti pohřeb. Znal jste ho?“

Jurkovi zajiskřily se oči. „O, tuze dobře!“ ušklíbl se. „Kdo pak bude po něm hajným?“

„Kdož ví, koho pan hrabě udělá? Uchazečů bude dost. Je to pěkné místo.“

Jurka se zamyslil a spláchl myšlénky notným douškem.

Okolo okna mihla se ženská hlava s červeným šátkem.

V nálevně zavřískl Kačin ostrý hlas: „Kde je kdo? — Nebyl tady ještě pan kaprál?“

„Kačenko, tady jsem,“ ozval se Jurka. „Pojď sem za mnou!“

„Ah, tady — jako velcí páni. No pravda. — Vítám tě tedy do Zábřežic.“

„Děkuji ti, má panenko. Hačni si tady pěkně vedle mne a zavdej si! Proč pak mě hledáš?

Kačka nadzdvihla plecháč, zašeptala: „Stálé zdraví!“ a omočila v pivě pysky.

„Nic tak!“ zavrtěl Jurka nevrle hlavou. „Tak se u nás nepije. Chceš-li býti mou ženou, upij pod palec, však nám pan hostinský ještě donese. — Kdo není do jídla a do pití, nebude ani do práce.“

Kaćka poslechla a dokázala, že je do práce.

„No — a proč mě tedy hledáš?“

„Já bych si byla sama netroufala,“ řekla Kačka, hrajíc si před hostinským na upejpavou, „ale tvá maminka se tě nemůže dočkati. Přišla k nám, podívat se, nejsi-li u nás a když tam nebyls, řekla: ‚Prosím tě, děvče, jdi se podívat, není-li v hospodě. Celá trnu,‘ povídala. ‚Měla jsem v noci strašný sen: viděla jsem Jiříčka celého v krvi a bojím se, aby se mu něco nestalo. On má‘ — povídala — ‚tuze kurážnou krev a řekl-li mu tam v městě někdo křivé slovo, mohlo býti neštěstí ještě v poslední chvíli, než se vrátí,‘ — povídala. — Tak jsem tedy šla a tady jsem. Prosím tě, pojď, abys ji utišil. Oběd je již také uvařený.“

„Hned půjdu, jen ještě vypijeme jeden plecháč, aby bylo do třetice všeho dobrého.“

„Vezmu ho raději k obědu domů.“

„K obědu půjdeš pak pro celý džbán,“ řekl Jurka rozhodně. „Tak dobrého piva vždycky nedostaneme. — Pane hostinský, tedy ještě ten třetí.“

Vypili do třetice.

Jurka zaplatil, — měl v tobolce několik bankovek —, zapálil si čerstvou viržínku, poručil Kači, aby mu nesla plátěnou kabelu, poděkoval hostinskému po vojensku a šel se svou nevěstou k Jalovcovům. Vykračoval si pružně a hrdě, jak o parádě, a dívaje se pohrdavě na doškové chalupy a domy, řekl: „Je to tady přece jen mizerná ves!“

„Inu ano, město to není,“ vzdychla Kačka, „ale kdybychom jen takový půllán měli, bylo by dobře.“

„Hm, — půllán!“ ušklíbl se Jurka. „Co si půlláník vydělá, to já také “

„Tak, tady jsme už doma,“ řekla Kača, otvírajíc dvířka na dvůr. „Maminka už čeká na zápraží.“

Stará Havranová vyhlídala skutečně s velikou nedočkavostí svého jediného syna. Vypadala jako pravá cikánka: žlutá, scvrklá, hubená; jen pravé černé oko — levé měla vypíchnuté — hořelo nad dlouhým, orlím nosem pronikavým, vášnivým ohněm. Jakmile syna spatřila, běžela mu s otevřenou náručí

vstříc a padla mu kolem krku: „Ó můj zlatý, drahý synáčku, tak tě přece zase vidím! Už jsem myslila, že tebe mé oči jakživy vícekráte nespatří.“

„Také že ne,“ zažertoval Jurka, „vždyť máte jen jedno.“

Kača se hlasitě zařehtala: „Jurko, ty jsi přec jen čtverák.“

Havranová se dala do pláče: „Já tě tady s bolestí čekám a ty se mi ještě vysmíváš!“

„No ne, maminko,“ chlácholil ji syn, „já jen špásem. Vítám vás pěkně a těch komedií nechte, ať se na nás celá hloupá ves nedívá. Víte, že nejsem takových věcí milovníkem. To se příčí mé vojenské nátuře.“

Stará Jalovcová vyšla ze síně. Byla od vaření uhřátá a polosvátečně oblečena. Na obličeji zářil jí též sváteční úsměv.

„Vítám vás, milý Jiříčku,“ zvolala podávajíc mu obě ruce. „Toto je radost, toto je radost! A jak jste krásný a zdravý! Skoro bych řekla, že jste na té vojně omládl a vyrostl. No, nestůjte tady a pojďte do světnice!“

Šli do světnice, Jura první, stará Jalovcová poslední.

Na stole byly už toufarové talíře, lžíce a vidličky, každá jiného braku.

„Tak vás ještě jednou u nás vítám," řekla Jalovcová, „a posaďte se tady za stůl. Jak pak jste se na té vojně měl?"

„Jak vidíte — dobře. A zdá se, že jste mi uchystaly oběd."

„Ano, jestli s ním pan kaprál nepohrdne."

„U jídla — kaprál — nekaprál. Víte, že nejsem vybíravý. Máte-li tam v kuchyni něco, sem s tím, mám hlad. Když jíst, tož jíst."

Kača odskočila do kuchyně, matka za ní a za chvíli donesla velikou mísu nudlové polévky a v ní celou uvařenou slepici.

Jurka pohledl spokojeně na slepici a počal si bez dlouhého křižování nabírati polévky. Ženské pomodlily se a přisedly též.

„Jiříčku, ta slepice je celá tvá," řekla Kača. „My si vezmeme jen polévky a pak máme venku vdolky."

Jurka nabodl si bez rozpaku a zdráhání slepici a díval se po noži.

„My panských nožů nemáme," omlouvala se Jalovcová. „Máte beztoho nějaký nůž v kapse, pokrájejte si to svým."

Jura vytáhl z kapsy křivák a neviděl a neslyšel ničeho, až poslední kost obral a ohlodal.

„Toto jsem si pochutnal!“ přichvaloval si, odstrkuje talíř. „Kačenko, vezmi džbán a zaskoč pro pivo. Tady jsou peníze.“

Kača donesla piva, Jurka pil a nutil ženské, až byli všichni v růžovém rozmaru. Zvláště Kači hořely oči i tváře radostí a pivem. Jazyk, vždy jak se patří ohebný, rozvázal se jí nadobro.

Když ji Jurka kolem krku objal, přivinula se k němu, pohledla mu zamilovaně do očí a řekla: „Jiříčku, jsi šťastně zase doma, a proto pověz mi, kdy budeme míti svatbu?“

Jurka trochu zchladl, zakroutil si kníry a odpověděl: „Víš co, Katy? Jakožto pan kaprál bych mohl pomýšleti výš, ale jsem muž od slova a vezmu si tě.“

„Oči bych ti vyškrabala, kdybys šel za jinou!“ pohrozila mu Kača.

„To bych nerad, a proto si tě vezmu, ale dříve ne, až budu míti službu. Víš, bere-li si bída nouzi, bývá potom v domě patálie, a já mám již té v Italii až po krk.“

Kača zaškňouřila se, jakoby se byla octa napila, a řekla táhlým hlasem: „Ó jé, až budeš míti službu!? Kde pak jakou dostaneš?“

„Bylo by zle, aby kaprál, a tak zasloužilý voják jako já, služby nedostal!“ nadul se Jurka. „Slyšel jsem, že habrovský hajný bude míti zítra pohřeb.“

„Ano, také jsme to slyšely,“ přikývla Jalovcová.

„No tak. Je po něm místo uprázdněno. Hned zítra půjdu k nadlesnímu a požádám ho o tu službu. To by bylo pro mě místo jako stvořené.“

„Což to,“ usmála se Havranová trpce, „ale bude se o ně zajisté také hajných Josef ucházeti.“

„Toho se nebojím,“ řekl nakurážený Jurka. „Je jen frajtrem a já jsem kaprálem! Proti mně prohrá vždycky! Nebojte se, ještě zítra budu hajným.“

X.

»Počkej . . . . . má milá,
zastřelím ti jelena.«

(Mor. nár. píseň.)

Na návrší u lesa bělá se jednopatrová myslivna. Stojí v košaté zahradě. Před vchodem je celý háj vonných růží všech druhů. Nade dveřmi pyšní se mohutné jelení parohy.

Zářivé slunko vystupuje k polednu a polívá svět radostí a blahem.

Dvéře myslivny se otevřely. Vyšla mladá, krásou a zdravím zářící nadlesňova dcera, zasmála se velikýma, hlubokýma očima na růžovou zahrádku a na černý les, nadýchala se dlouhým douškem vonného ozónu (lesní vůně), zastínila dlaní oči a

pohlížela na cestu, vedoucí ku farní osadě, jakoby někoho očekávala.

„Ještě nejede!“ zašeptala. „Kde pak je tak dlouho?“

Šla pak ku svým miláčkům a sestřičkám, krásným růžím, rozkvétající chválila a obdivovala, uvadající litovala, ale všechny milovala.

Štíhlý, rozumný ohař Šíp šel věrně za ní a když s růžemi mluvila, díval se zkoumavě na ni, s kým to asi mluví, a nevida živého tvora, potřásl nevrle hlavou a zakňučel nespokojeně.

Pojednou nazdvihl hlavu i výtku, zaštěkal a byl několika skoky u plotu.

„Konečně tatínek už jede!“ zaradovala se Růženka a spěchala před zahradu.

Ale nadlesní nejel. Za to vykročil z lesa Havranův Jurka ve vojenském stejnokroji. Naparádil se, jak mohl nejlépe, a černé kníry trčely mu výbojně a hrdě pod orličím nosem.

Spatřiv sličnou slečnu, salutoval uctivě a nakloniv se, jak vidíval důstojníky se klaněti, řekl: „Ručičku líbám, milostslečno. — Prosím uctivě, je pan nadlesní doma?“

„Není. Kdo jste a co byste mu rád?“ tázala se slečna vlídně, uctivým pozdravem Jurkovým potěšena.

„Jsem Jiří Havran, vysloužilý desátník ze Zábřežic, a rád bych s milostpánem nadlesním mluvil. Mám na něho nějakou žádost a prosil bych, milostslečno, kdybyste se za mě přimluvila.“

„Je mi líto, že se za vás přimluviti nemohu; můj otec žádných přímluv nepřijímá, ani od maminky. Posaďte se tady na lavičku a čekejte. Tatínek jel na pohřeb habrovskému hajnému, ale k obědu zajisté přijede.“

„Ručenku líbám, milostslečno. Počkám, dovolíte-li. — To zde máte krásné růže. Takových jsem ani v Italii neviděl.“

„Vy jste byl v Italii?“ podivila se slečna a oči jí zvědavostí zahořely.

„Arci, že byl, — celá dvě léta.“

„Šťastný člověče! Vypravujte mi něco o té krásné Italii.“

Opřela se o plot naproti Jurkovi a ten počal povídati o svém pobytu ve Vlaších — pravdu i nepravdu. —

Slečna, žijící nejvíce v lesní samotě, byla jeho vypravováním unešena, i umínila si, otce hodně pěkně poprositi, aby Jurkovu prosbu vyslyšel.

Šíp opět zaštěkal, ale tentokráte radostně.

Za lesem zahrčel kočárek.

Růžena vyběhla otci vstříc.

„Vítám vás, tatínku. Už jsem myslila, že ani k obědu nepřijedete. — Čeká tam na vás jakýsi desátník ze Zábřežic. Prosím vás, můžete-li, vyplňte jeho prosbu.“

„Ten?“ řekl nadlesní táhlým hlasem a zakabonil se. —

Jurka stál vzpřímen jako svíčka u dveří a salutoval zdaleka po vojensku.

Nadlesní mrskl po něm očima, zakroutil si dlouhé, prošedivělé balousy a otázal se ho: „Kdo jste? Čeho si přejete?“

„Uctivě melduju, jsem Jiří Havran ze Zábřežic,“ odpověděl Jurka, položiv znova ruku po vojensku na čepici.

„Nechte toho salutování a raději smekněte. Zde nejste na vojně. — Čeho si přejete?“

Jurka smekl, vida, že s vojanštinou to nejde, a pravil, uctivě se pokloniv: „Slyšel jsem, že je místo hajného na Habří uprázdněno.“

„No — a?“

„Prosil bych uctivě, abyste mi té služby milostivě dopřáti ráčil. Jsem dobrý střelec, jak zde vojenská knížka dokazuje, a že jsem také spořádaný, spolehlivý muž, dosvědčuje šarže, kterou jsem u pluku měl.“

Nadlesní pohledl nedbale do knížky a zabručel:

„To je všecko velmi krásné, — ale místo je již zadáno. Před hodinou jsem je slíbil mladému Věrnému.“

Jurka stiskl zuby a řekl hněvem přitlumeným hlasem: „Ale račte, prosím, považiti, že byl Věrný u setniny jen svobodníkem a já desátníkem!“

„A kdybyste byl býval šikovatelem, nemohl bych vám místa dáti, protože jsem je již jinému slíbil,“ odvětil nadlesní ostře. „K vůli vašemu kaprálství svého slova nezruším. Je mi líto. — S Bohem!“

Jurkovi vyšlehly zlostné šlehy z očí, zabručel: „Poroučím se,“ narazil si čepici, otočil se na opatku a odešel.

Nadlesní hleděl za ním a zasmál se trpce: „Z tebe by byl roztomilý hajný, chlape nadutý!“

Pak vstoupil do síně, pověsil klobouk a hůl na věšák, a volal do kuchyně na manželku: „Je mládenec již doma?“

„Je. — Vítám tě, tatinku,“ podávala mu panička ruku.

„Dávej tedy na stůl!“ — —

Jurka šel zlostným krokem domů a hlavou lítaly mu černé myšlénky jako netopýři.

Zašel napřed do hospody, zalil tam zlost několika sklínkami a šel pak k Jalovcům.

Kačka, vidouc jeho zamračený obličej, lekla se.

„Vítám tě, Jiříčku. — Jak pak jsi pochodil?"

„Ani se mne neptej! Hajnovství má již ten zat.... Josef slíbeno."

„Pro Boha! — A tak tedy nebude z naší svatby nic?"

„Proč by nebylo? Na truc se ožením — a co nejspíš! Ale to ti povídám, drž pak jazyk za zuby a tvá matka také, sice vás obě jako kuny zastřelím! — Mohli ze mne míti dobrého, spolehlivého hajného, ale nechtějí. Dobrá — budu tedy pytlákem! Uvidíš, Kačo, ještě tento týden zastřelím ti jelena. Ale, jak povídám, mlč potom, sice bude zle!"

„Zlatej Jiříčku, co pak si myslíš? Budu mlčeti jako pěna a mama také — a kdyby nás za živa dřeli, nevyzradíme ničeho. Jen je-li spoleh na tvou matku?"

„O tu neměj starostí. Ta je takovým věcem ode dávna zvyklá."

„Ale kam toho jelena schováme?"

„Nač jsou židi? Ti kupují všechno a u nich je to, jakoby do moře hodil. Neměj starostí, nebude nám zle."

K večeru šel domů, vytáhl na půdě pod krovem pušku a jal se ji čistiti.

Matka hleděla na něho jediným svým okem a

tázala se: „No, budeš hajným, že si chystáš křivé dřevo?"

„Nebudu, ale sáhnu zase k svému bývalému řemeslu."

„Jak chceš," pohodila matka hlavou a šla ven po práci.

XI.

»Kdo chce pěknú ženu mět,
musí sobě pro ňu jet.«

(Mor. nár. píseň.)

V neděli odpoledne šel Josef v nejnovějších svých šatech ke mlýnu. Nešel osadou, ale lesem kolem „Hastrmánka," aby ho nikdo neviděl.

Mlýn neklapal; nebylo meliva.

Pantáta mlynář stál před mlýnem opřen o vantroky a hleděl zasmušile na doškové střechy stodol. Věděl, že jsou prázdny a že mu tedy kyne malá naděje na výdělek. Býval vždy zasmušilý, kdykoliv mlýn stál. Zdálo se mu pak, že je v domě všecko mrtvo a říkával: „Tak je mi ouzko! Hned bych někam utekl."

Pak se mu mlynářka i dcera vždy vyhýbaly; nebývalo s ním radno mluviti.

V takové nepěkné chvilce byl právě, když Josef do mlýna přišel.

Přišel, jak obyčejně zadní bránkou do zahrady.

Mlynářka seděla s Mařenkou na lavičce pod košatou jabloní. Seděly mlčky vedle sebe. Mlynářka modlila se ve starém „Nebeklíči," Mařenka pletla punčochu. Zaplítala do ní své dumy a touhy.

V zahradě bylo tichoučko. Listí na stromech dřímalo v poledním parnu, dřímali též ptáci a jen modrá šídla lítala kolem polovyschlého potoka, který od rybníka zahradou k vantrokům tekl, a věčně pilné včelky bzučely a zvučely ve vzduchu horkem se chvějícím.

Mařenka zaslechla vrznutí bránky a ohlédla se. Radostí zaleskly se jí oči a tváře zahořely.

Vstala a šla rychle Josefovi vstříc. „Vítám tě. Dobře, že jdeš. Tatínek má dnes zase mrzutý den."

Mlynářka sňala staré brýle s nosa a usmála se na příchozího. „Pěkně vítám, pěkně vítám. Však jsem si právě myslila, kde tak dlouho jste?"

Josef podal oběma ruce a vyřídil pozdravení od svých domácích.

„Děkujeme," řekla mlynářka. „Co pak dělá maminka?"

„Vyhřívá se na sluníčku. To prý je jí ještě nejzdravější."

„Ano, ano, sluníčko vytahuje z těla všechny nemoce," přisvědčovala zkušená paňmáma. „Posaďte se tady k nám a povězte nám něco nového."

„Co bych vám pověděl? Že měl ten Havranův s Jalovcovou Kačou dnes ohlášku, to beztoho již víte.“

„Ano, slyšely jsme o tom. Však bude dobře, když se vezmou, aby tomu hříšnému, pohoršlivému životu byl jednou konec.“

„Ale z čeho budou živi?“ řekla Mařenka. „Jemu práce nevoní a Kača se také nerada potrhá.“

„Na to takoví lidé ani nemyslí,“ pravil Josef. „On se uživí, ale jak!? Bojím se, že mi nadělá mnoho starostí a mrzutostí.“

„Vám?“ divila se mlynářka.

„Ano, právě mně. — Dověděl jsem se, že se ucházel u pana polesného o hájenství, ale nedostal ho. On býval již dříve myslivcům a hajným trnem v očích, teď však stane se jim na vzdory opravdu nebezpečným. Uvidíte!“

„Jak by mohl býti nebezpečným?“

„Jak? Ó jé!“ usmál se Josef trpce. „O tom by byla dlouhá kronika. Nechme toho raději. — Kde pak je pantáta?“

„Stojí tamhle před mlýnem. Dívá se dnes zase jako výr,“ odvětila mlynářka. „Ten člověk se někdy starostí ještě utrápí, jako bychom neměli již ani do čeho kousnouti.“

„Nepřijdu mu tedy dnes se svou prosbou vhod. Abych raději ještě několik dní počkal.“

„S jakou prosbou?“ vyzvídala mlynářka s tajenou radostí; tušilať dobře, co Josef chce.

Josef se usmál a stiskl jí ruku: „Však sama dobře víte. Měl-li Havran již ohlášky, proč bychom nemohli míti také my, já a Mařenka?“

„Arci, arci,“ upejpala se mlynářka blaženě. „Ale je tak na kvap?“

„Nač otáleti? Mám se do Habří přestěhovati a co bych tam sám počal? Vařiti a práti si přece sám nemohu a vzíti si prozatím nějakou hospodyň —“

„Bůh chraň!“ zvolala mlynářka rychle a rozhodně. „Mohly by z toho povstati nepěkné řeči. Víte, lidi přetřepají člověka hned. — Jen jděte k pantátovi, to ho zase trochu potěší. Vždyť na vás čeká. Víte, děvče je jako koláč: čím spíše s koláčem do pece, a čím spíše s děvčetem pod čepec, tím lépe.“ —

Mařenka střihla po Josefovi šelmovsky očima a zapýřila se.

„Tedy beze strachu do toho!“ zažertoval Josef. „Stál jsem před nepřítelem a nebál jsem se; proč bych se bál přítele?“

Nazdvihl klobouk a šel do mlýna.

Pantáta díval se v hlubokých myšlénkách do vantrok na tmavou, stojatou vodu. Pískal si zádumčivý nápěv písně „Když měsíček spanile svítil.“ To

byl jeho zvyk, kdykoliv byl v trudné náladě. — Nepozoroval ani, že Josef přichází.

„Má úcta, pane Zanáško," pozdravil ho Josef tak hlasitě, že sebou mlynář trhl.

„Ach, pěkně vítám, pane Josefe, či — tento — pane hajný, chtěl jsem říci. Také má úcta. Těší mě. Jsem rád, že jste přišel. Nevím kam dlouhou chvílí. Mlýn, jak vidíte, stojí; — (sysel má víc zrní ve své díře, než já na zanášce! Mám příjmění Zanáška jako na posměch!) — do hospody nechodím, na čtení hodně nevidím, jsem tedy rád, když mě někdo navštíví. — Posaďme se tamhle do stínu na lavičku. Ve světnici nedají mouchy pokoje."

Posadili se. Divná věc: Josef byl jinak muž bez bázně, a přece se ostýchal říci, proč přišel, ač dobře věděl, že mu obtíže kladeny nebudou.

Mlynář vytáhl kulatou pikslu a podával Josefovi: „Šňupněme si. To je pruský tabák. Starý Florián donesl mi ho až z Vambeřic. Takový tabák pod Habsburgem neroste!"

Josef vzal si šňupec ze zdvořilosti. „Děkuji uctivě. Výborný tabák!"

„Jak by ne! Cizozemský! — A kdy pak se, pane hajný, do toho Habří odstěhujete?"

„Mám poručeno, co nejdřív, aby les nebyl opuštěný. Zatím tam chodím každý den časně ráno a přicházívám až na noc domů, ale na delší dobu to tak

zůstati nemůže. Pytláci by v noci dělali, co čert káže. Není-li kocour doma, mají myši bál.“

„Svatá pravda,“ přisvědčil mlynář.

„Proto se musím co nejdříve odstěhovati, ale nerad bych sám. Ani Adamovi v ráji nebylo samotnému dobře, jak by bylo teprve mně v Habří?“

„No ano. Chcete se tedy — jako — oženiti?“

„Ano, — a proto vás, pane Zanáško, přicházím poprosit o Mařenku.“

„Toho titulu ‚pane Zanáško‘ nechte. — No, nač dlouhých řečí? Pravda, bude mi po děvčeti teskno, až odejde z domu, — nemám, než jí a syn je na vandře — ale co platno? Doma pořáde zůstati nemůže: Je to mezi námi beztoho již napolo umluveno: dej vám Pán Bůh štěstí! Já vám štěstí kaliti nebudu. Pozdrav nás Pán Bůh, synu!“ podal Josefovi ruku a stiskl ji vřele.

Josef mu ji políbil.

„A hubičku,“ řekl pantáta měkce.

Políbili se poprvé v životě.

„S radostí vám dám své dítě: vím, že ji dávám hodnému muži. Ale jedna věc je mi divna: neptáte se ani, mnoho-li jí dám?“

„Pantáto, neprosil jsem vás o statek, prosil jsem jen o vaši dceru. Co jí dáte, bude našich dětí, obdaří-li nás Pán Bůh.“

„To je řeč!“ pochválil ho pantáta a poslední chmurné stíny zmizely mu s čela. — „Kdy pak chcete míti svatbu?“

„Co nejdříve. Rád bych měl budoucí neděli první ohlášku.“

„Pro mě, za mě třebas tři najednou. Jsou-li jen ženské na to připraveny?“

„Jsou.“

„Dobrá. — Zavolejte je sem, aby nám ustrojily nějakou dobrou svačinu. Nenadál jsem se, že budu dnes ještě vesel. Ležela mi celý den v hlavě starosť, jako můra.“

XII.

»A když jsou přijeli na malý vrch,
kolo se zlámalo, kočár se zvrh', —
tak jsou poraněni lehce.«

(Ze staré ballady: „Nislav a Běla.“)

Havranova chalupa stála o samotě za osadou na kopečku. — Stranou k lesu byla za chalupou srázná zmola porostlá křovím. — Před dávnými časy stál prý tam jakýsi hrádek, — zůstatky starých sklepení bylo posud poznati. Později vystavěli si Jiříkovi předkové ze starých zřícenin chalupu a chlévy, a provozovali rasovství. Lidé se tenkráte rasovně na vršku vyhýbali i jejím obyvatelům. Šel krajinou jeden hlas, že Havrani dovedou dobytku uškoditi

i pomoci, že znají kouzla a čáry, a že v rasovně není všecko, jak by býti mělo. Staré ženy vypravovaly na přástkách, že z komína v rasovně vyšlehuje často oheň a že někdo, — snad sám — Pán Bůh chraň — zlý duch, — v tom ohni z rasovny vyletuje, a ne-li on, tak jistotně čarodějnice.

S robotou přestalo též rasovství a na místo rasů nastoupili ponenáhlu zvěrolékaři. Ale lid říká doposud Havranově chalupě rasovna a Jurka je zvláště u starých lidí doposud rasův a že je stará Havranka čarodějnicí, na to by půl Zábřežic krk vsadilo. Pro nic, za nic není prý jednooká. — —

Jurka dobře věděl, v jaké jsou pověsti a zanevřel na celý svět, zvláště od té chvíle, co nedostal hájenství. Pomyslil si: „Pravda, jak pak by mohli rasa udělati hajným! Ale počkejte, poznáte rasova Jurku!“ Pocty, které mu jako kaprálovi v hospodě prokazovali, neošálily ho.

Na vzdory oženil se hned; ale byla to podivná svatba. Z celé osady nepozval nikoho; že prý mohou býti též kostelníci za svědky. Když Kača strojila svatební věnec, hodil ho na zem a pošlapal: „Nač tu přetvářku? Ať se s ním přetvařují ty ostatní. Rasova nevěsta věnce nepotřebuje. Vezmi si šátek, jinšího beztoho nezasluhuješ.“

Kači bylo do pláče, ale bála se zaplakati.

Na zdavky šel Jurka s nevěstou sám, jen obě

matky je doprovázely. Šli furiantsky celou, dlouhou osadou, ač mohli jíti kratší cestou — lesem.

Lidé vybíhali ze dveří a vykukovali na ně z oken.

„Jen se dívejte," chechtal se ženich. „Tak se žení rasův Jurka. Kdybych se byl stal hajným, byli byste všichni pozváni a muzika by hrála, až by se hory zelenaly, ale tak — —! Kačo, hlavu vzhůru!"

V Lipanech je pan kaplan u přítomnosti obou kostelníků potichu sezdal, pak zavedl Jurka „pány svědky" do hospody, jedli a pili do večera a — bylo po svatbě.

Ani u Jalovců ani v rasovně nezakouřilo se po celý den z komína, jen časně ráno, když Jalovcová vařila kávu.

Teď byli již právě týden svoji.

Jurka stál před chaloupkou a nabíjel tři hmoždíře. Vypůjčil si je v Lipanech.

Kača stála vedle něho a dívala se ke mlýnu. Zaznívaly odtud tklivé zvuky svatební písně.

„Škoda, že jsme neměli o svatbě také muziku!" vzdychla Kača. „Bylo to přece jen smutné!"

„Mlč! Nám dělají muziku vrány. Máš železo v ohni?"

„Mám. Ale Jiříčku, nač mu děláš takovou slávu, když tebe na svatbu ani nepozval?"

„Jak mě mohl zváti, když jsem já ho nepozval? Podaří-li se mi to tak s tou oslavou, jak bych rád, pak uvidíš pěknou komedii. Budeš z toho míti sama radost, a řekneš, že jsem šikovný chlapík."

„Jakou pak komedii?"

„Nevyzvídej. Musíš se naučiti viděti a neviděti, věděti a nevěděti." —

Ve mlýně zatím žehnali rodiče nevěstě. (Josef vyprosil si doma požehnání, nežli se odebrali do mlýna.) Pak sedla nevěsta s družičkami na jeden vůz a ženich s rodiči a svědky na druhý. Hudebníci a družbové šli před prvním vozem.

Za zvuků veselého pochodu hnuli se ze dvora. Napentlení, dobře nakrmení koně vykračovali hrdě, lidé v osadě pozdravovali svatebníky vlídně a ti se usmívali vesele na vše strany.

Dojeli za osadu ke kopečku, na němž stála Havranova chalupa.

„Honem železo!" poručil Jurka ženě.

Kača donesla mu tyč se železným, rozžhaveným hrotem, a když vozy přijely před rasovnu položil rozžhavené železo na pánvici, oheň vyšlehl, kouř se vyvalil a hu! hu!! hu!!! zahřměly hmoždíře třikrát po sobě.

Koně se vypjali, splašili a letěli s nevěstou zrovna ke hluboké zmole.

Kočí držel opratě vší silou, nemohl však zdivočených koní udržeti.

Nastal křik a bědování. Kdyby byli koně sjeli do zmoly, mohl býti místo svatby — pohřeb.

Na štěstí šli před prvním vozem hudebníci a mládenci. Zaskočili koně a s nadlidskou silou zadrželi je na kraji samé propasti. Tam narazil vůz na velký kámen a převrhl se.

Nevěsta a družičky vyletěly z vozu. Křik a pláč.

Ženich seskočil polekán — a klesl. Vymrštil si žílu.

Na štěstí nebyly ani nevěsta, ani družičky poraněny, až na nepatrné odřeniny, — ale ženicha musili na vůz vyzdvihnouti.

„Bože, toto je neštěstí!“ plakala nevěsta. „To neznamená nic dobrého.“

Jurka přiběhl k vozům a litoval pokrytecky: „Tohoto jsem se nenadál. Odpust mi, kamaráde; chtěl jsem tvou veselku oslaviti a zatím by se bylo bezmála neštěstí stalo. Snad nemáš nohu zlomenou?“

„Děkuji ti za tu poctu!“ řekl Josef trpce. „Znám tvé dobré srdce!“ —

„No ne, nezlob se, myslil jsem to upřímně,“ ujišťoval Jurka lišácky.

„Známe se,“ prohodil Josef a poručil dále jeti.

XIII.

»Střelile ho do bočko.«

(Hanácká píseň).

Hoj, ve mlýně bylo veselo! — Ve velké světnici bylo za dvěma dlouhými stoly plno hostí. U dveří za malým stolem sedělo pět hudebníků. Hráli „nóbl", jak říkávají „štrajch", na dvoje housle, basu, klarinet a lesní roh, aby to tuze nekřičelo.

Ve vedlejším „pokoji" sedělo panstvo: sám pan nadlesní, jeho milostpaní, slečna dcera a mládenec Antonín. Lipanský pan kaplan přišel též a seděl vedle pana nadlesného.

Hosté snědli právě polévku. Obsluhující dva družbové přišli do panského pokoje a brali talíře od polévky a příbory — lžíce, vidličky a nože.

Nadlesní upřel na staršího družbu šelmovsky zrak a řekl: „No, no, což pak je již po hostině, že nám všecko bereš?"

„O ne, prosím, pane obrforšt, ale máme od kuchařek poručeno, po každém jídle sebrati náčiní, aby se umylo."

„Ale vždyť jsme vidliček a nožů ještě ani neupotřebili".

„To nic nedělá," zavrtěl družba rozhodně hlavou, sebral všecken příbor a odnesl.

„Toto je přece noblesa!" smála se paní nadlesná, zakrývajíc si ubrouskem bezzubá ústa.

„Kéž by ti lidé jednali vždy jen po svém obyčeji a neopičili se po jiných! To jim nesvědčí!“ prohodil poučně kaplan.

„Prosím vás, velebníčku, nekažte pořáde!“ řekl nadlesní. „Nechte jich, ať dělají, co chtějí, aspoň se zasmějeme.“

Družbové přinesli umyté talíře a příbor, a podávali je hostům přes stůl, ale obráceně. Nože a vidličky brali do prstů za špice místo za střenku.

Mládenec se zasmál hlasitě a zvolal na staršího družbu: „Francku, co děláš? Ber vidličky za střenku! Kdo pak má s nimi jísti, když je zamaštěnou svou rukou zašpiníš?“

Francek ohlížel se rozpačitě po hostech: „Což to není tak dobře?“

„Dobře je to, dobře, chasníčku; pan Anton vás jen škádlí,“ těšila ho nadlesná a utírala si příbor — ubrouskem.

Všichni byli rázem v nejlepší náladě.

Družbové nosili mísu za mísou: kuřata, kačeny, husu, zajíce — i vepřové! (zamilovanou pečeni pana nadlesného) — nač si kdo jen pomysliti mohl.

Mlynář přicházel co chvíle z velké světnice do pokoje, usmíval se blaženě, podával šňupce a tázal se, je-li pivečko dosti čerstvé?

„Je, je, jak od ledu, hotový malvaz,“ chválil

nadlesní. „Však bychom se sami hlásili, kdyby bylo teplé.“

„Proč pak se, pane Zanáško, neposadíte také k nám?“ zvala ho nadlesná.

„Děkuji pěkně, milostpaní. Posadím se, až jen budu míti trochu pokdy. Teď mám starost, aby páni hosté byli jak se patří obslouženi. Nedohlédne-li člověk všady sám, je hned nějaká chyba.“

„A což není tomu ještě konec?“ tázal se kaplan. „Nemůže nikdo více jísti.“

„Hned budeme hotovi. Přineseme jen ještě rybu —“

„Rybu?“ divila se slečna Růžena.

„Ano. Jaká pak by to byla svatba ve mlýně bez ryby?“ usmíval se mlynář vychloubavě. „Rybu a pak nějaké ty sladkosti.“

„Rybu jste měli donésti hned po polévce“, poučoval kaplan. „Já ji rád, ale teď již nemohu.“

„Však ti tam se o ni postarají,“ usmíval se mlynář a ukazoval palcem přes rameno na velkou světnici.

„Při hostinách nedává se ryba vždy po polévce, někdy také ku konci,“ poučovala nadlesná zase kaplana, by ukázala, že je zkušenější. „Dobře je to všecko, pane Zanáško. Výborné! Ode dávna jsem tak s chutí nejedla.“

„To nás tuze těší,“ mnul si mlynář ruce. „Račte odpustiti, podívám se zase k ostatním hostím.“

„A mně je jedno; má-li přijíti ryba napřed anebo ku konci!“ zvolal rozveselený mládenec. „Mám již všeho dost! Teď si poručím svůj kousek!“

Vstal a šel k hudebníkům.

„Chlapci, myslíte, když nám ženich dnes chrome, že máme všichni vymrštěnou žílu? Zahrejte nějakou veselou!“

„Na tanec není ještě místa, pane Anton,“ řekl primarista. — „Až budou stoly odklizeny.“

„To vím, však nechci také hned tančiti, máme na to celou noc —, ale zahrejte mi můj kousek: ‚Auf und d’ran’!“

„K službám,“ uklonil se primarista, vzal housle a zaklepav smyčcem, rozkázal ostatním hudebníkům: „Auf und d’ran - Polka,“ a světnicí zavířily veselé zvuky. —

Mládencovi zajiskřily se oči, nazdvihl obě ruce, zaluskl prsty, zadupal vesele nohama a zvolal na družičky: „Děvčátka, ve mně to již hrá. Dnes si zatančíme až do bílého rána!“

Družičky daly se do chechtotu a stříhaly po švarném mládenci očima.

Vjel si do hustých vousův a vyšel ven do síně.

Tam stál starý hajný s kloboukem na hlavě.

„Kam, kam, stará vojno?“ tázal se ho mládenec.

„Podívám se na chvilku domů.“

„A co doma? Dnes je váš domov tady!“

„Jaksi mne to zde netrpí,“ řekl hajný pololhlasně. „Pytláci vědí, že dnes všickni jsme tady, a budou v lese dělati, co čert káže. — Slunce již zapadá, za chvíli se setmí, — podívám se do lesa.“

„Jste opravdu svědomitý člověk,“ pravil mládenec vážně, „a zasluhujete vší pochvaly; ale já bych na vašem místě zůstal dnes doma, nechť si tam třeba nějakého toho — —“ máchl rukou, odkašlal a nedomluvil.

„Ne, ne, půjdu je aspoň zaplašiti,“ řekl hajný rozhodně. „Ten rasův Jurka dnes nadarmo koně nepoplašil. Měl něco za lubem. — Ještě, že to tak šťastně dopadlo!“

„Tak tedy jděte, nechcete-li jinak. Zatrubte několikráte na trubku, aby věděli, že je někdo v lese, a vraťte se zase brzy. — Svatba nebude každý den.“

Hajný šel zahradou k Hastrmánku a lesem domů. Vzal ručnici, tašku s nábojem, zapískal na psa a šel do lesa.

Slunce již zapadlo a jen večerní záplava prozařovala stromovím.

V lese bylo klidno a ticho. Ptáci již usnuli a stromy stály nepohnutě, jakoby naslouchaly.

Hajný zastavil se též a naslouchal, neozývá-li se někde podezřelý ruch.

Všechno ticho. Jen tam na stráni ulomila se suchá haluz a spadla s rachotem k zemi.

Tma rostla výš a výše. Hajný kráčel zvolna a opatrně dobře povědomými mu stežníky. —

V tutéž chvíli vypravoval se Jurka do lesa. Nebyli byste ho však poznali. Měl na sobě jakýsi podivný, široký burnus a pod ním krátkou dvojku, pod nosem i na bradě falešné vousy a na hlavě starosvětskou čepici. Místo botů měl filcové čižmy, aby nebylo jeho kroků slyšeti.

„Kačo, vezmi si peníze a jdi do hospody pro máz piva!“ poroučel ženě. „Kdyby se tě tam ptali, co dělám, řekni, že jsem se dal z dlouhé chvíle do čtení. — Pivo mi schovej do komory, až přijdu. Světlo nech hořeti, obleć si mé šaty, posaď si vojenskou čepici na hlavu a choď před chalupou, aby lidé, kdyby tady někdo šel, myslili, že jsem to já. Rozumíš?“

„Nejsem hluchá.“

„Co povídala mama? Jsou všichni na svatbě?“

„Všichni. Mládenec dal prý si již zahráti.“

„Já jim také zahrám,“ ušklíbl se Jurka. „A kde je mama nynčko?“

„Šla zase na výzvědy. Povídala, že se zastaví pro mou starou.“

„Jak pak by to tam bez nich bylo! — Ty udělej, jak jsem poroučel. Možná, že se brzy vrátím.“

Šel zadními vrátky, sestoupil opatrně do zmoly a dal se k lesu.

Kráčel tichými, rychlými kroky lesem až k mýtině — nad sráznými, vápencovitými skalami. Hluboko dole vinul se potok bujnými lučinami. S těch skal chodívalo srnčí dolů do údolí na pastvu.

Na mýtině stoupl si Jurka za keř, připravil si ručnici a čekal, nepřijde-li srnčí.

Měsíc vystoupl nad les a poléval celý svět blouznivým světlem. Mohutná, sto sáhů vysoká skaliska bělala se příšerně v měsíčné záři. — Vše ticho, tichounko.

Zdaleka zahoukla sova.

Jurka naslouchal, není-li to znamení ostatních pytláků.

Nebylo. Vycvičený jeho sluch rozeznal dobře hlas opravdové sovy od jakéhokoli sebe věrnějšího napodobení.

Po chvíli zaslechl jakési zakřupění, jakoby někdo na suchou haluz šlápl.

Jurka naslouchal ještě bystřeji.

Opět úplné ticho.

V tom vyšel z lesa srnec a kráčel zvolna ku skalině. Tam si stoupl na balvan a hleděl opatrně do krásné noci.

„Aha, tys to byl?“ pomyslil si Jurka, namířil — a tichým lesem zahučel výstřel.

Srnec vyskočil, zavřeštěl a spadl se skalního balvanu k zemi.

„Ani hnout, sice střelím!“ zahřměl hajného hlas. Stál na kraji mýtiny v plném měsíčním světle.

Jurka měl druhý kohoutek natažený. Otočil se, chráněn jsa křem, bleskurychle a střelil. Hajný střelil též, ale nevida Jurku ve stínu, chybil.

„Chlape, tys mi dal!“ zvolal hajný a chytl se za bok.

„Máš dost?“ chechtal se Jurka přetvářeným hlasem a přeběhl přes cestu mezi křoví, kam srnec padl.

„Fass'!“ zakřikl hajný na psa.

Ohař skočil na Jurku, chytl jej pod krk, pytlák hodil však psovi jakýsi hadr, a pes okamžitě Jurku pustil a počal se hadrem obírati.

Jurka hodil pak srnce přes rameno a utíkal s ním oklikami domů.

V hluboké zmole za rasovnou ve ssutinách starého hrádku byla ještě tajná chodba, o níž nikdo mimo Havranů nevěděl. Vchod byl zarostlý křovím a založen velikými kameny. K této chodbě pospíchal Jurka, odvalil vrchní kámen a hodil do otvoru srnce. Pak šel do chalupy.

Kača seděla skutečně v mužských šatech za stolem, na hlavě měla Jurkovu vojenskou čepici a četla v kalendáři.

„Už jsi tady?" podivila se, když muž vstoupil.

„Měl jsem dnes štěstí. Srnec leží už v jámě. A starý hajný bude na dnešní večer pamatovati."

„Pro Boha, snad jsi ho — —?"

„Mlč! Ani muk! Jdi ven a dávej pozor! Kdyby šel někdo okolo, dej mi znamení."

Kača vyšla jak byla před chalupu. Jurka odšoupl almaru s místa na kterém stála, nadzdvihl v podlaze prkno, pod nímž měl skrýž plnou starých šatů, rozdivných čepic a vousů. Uložil tam ručnici, burnus, čepici, falešné vousy, přikryl opět prknem a šoupl pak almaru zase na staré místo.

Když byl hotov, zavolal na Kaču: „Dones mi pivo a svleč tu maškaru! Půjdeme spat! Kdyby nás v noci vybouřili, nelekej se: mně nepřijdou na kobylku." —

Zatím vlekl se starý hajný domů. Na štěstí projela mu střela jen masem na kloubě a neporanila ho těžce. Ale krvácel silně.

Došel s namáháním až do mlýna. Tam bylo veselo. Hudba hrála, mladé párky se točily a mládenec rejdoval se slečnou Růženou až radost.

Hajný klesl na lavici u vantrok a zastenal.

Stará Havranka stála s Jalovcovou u okna a

pozorovala co se uvnitř děje. Když zaslechla hajného stenání, trhla sebou, zabodla se naň jediným svým okem a zmizela hned na to za rohem. Běžela domů s novinou, že se vrátil hajný s ručnicí a s psem z lesa, a že se zdá býti postřelen.

Jurka se jí vysmál: „To má býti novina? Vím to spíše, než vy. Ale také Kači jste řekla, že jsou ve mlýně všichni.“

„Jsou. A také on tam byl ještě sám večer. Jak se vytratil, ani sama nevím.“

„Špatně jste se dívala. No, co na tom? A nynčko jděte si na pec zdřímnout. Zdá se mi, že budeme míti nepokojnou noc.“ — —

Po chvíli vzchopil se hajný namáhavě, když nikdo nevycházel, a šel do síně. Tam do něho vrazil mlynář.

„No, že přece konečně jdeš!“ pozdravil ho. „Myslil jsem již, že v tom lese zůstaneš celou noc.“

„Ba, brzy bych tam byl na vždycky zůstal!“ vzdychl hajný. „Zaveď mě do šalandy a zavolej mi pana Antona.“

„Pro Boha, co je ti?“

„Jsem trochu postřelený, ale nestojí to za mnoho. Zavolej mi jen pana Antona a ostatním se ani nezmiňuj, abys jich nepobouřil.“

Mlynář zavedl hajného do šalandy, položil jej na lůžko, a šel pak do hodovní síně.

Mládenec uvedl slečnu právě do pokoje k matce a poděkoval jí, utíraje si pot s čela, za tanec.

Mlynář zaklepal mu na rameno a zakýval prstem: „Pane Anton, na slovíčko.“

Mládenec šel s ním ven.

„Co je?“ tázal se.

„Pojďte do šalandy. Leží tam hajný. Je postřelený,“ šeptal mu mlynář.

„Mord . . .!“ zaskřípěl mládenec a byl několika skoky v šalandě.

„Věrný, pro Boha, ce se stalo?“

Hajný vypravoval mu krátce celou příhodu.

„Toto je pěkná! A já vás nechal samotného jíti. — Na koho pak máte podezření?“

„Na koho jiného než na toho rasa? Byl převlečený, ale poznal jsem jej po kroku. — A pak mně psa očaroval. Podívejte se mi na ránu a dejte mi nějaký obkladek. Ostatním se nezmiňujte ani slovem, abyste jim nepokazil radosti.“

„No pravda! Obkladek vám dám; ale potom vykonám také ostatní svou povinnost. Tanci je dnes konec.“

Rozepnul hajnému šaty a prohlížel ránu. „No, na štěstí to není velké. Dám vám zatím studený obkladek, a pošleme pro lékaře.“

Opatřil poraněného a šel pak do pokoje za nadlesním.

Hrál s kaplanem, starostou a četnickým závodčím z Lipan, kterýž byl jako dobrý známý všech myslivců též pozván, v taroky.

„Pane nadlesní, prosím, — a vás, pane závodčí, též. — Novina."

Oba vstali a šli udiveni s mládencem ven.

„Proč pak nás vyrušujete?" tázal se nadlesní.

„Hned se všechno dovíte. Pojďte jen za mnou!"

Zavedl je do šalandy a tam se ovšem dověděli vše.

Do nadlesného jakoby byla všecka krev vjela, kterou hajný ztratil; omládl pojednou a zaklel: „Tisíc hromů do toho chlapa! Jiný to nebyl než on! Pane Anton, pošlete rychle pro doktora, a vy, pane závodčí, jděte toho chlapa zatknouti na mé zodpovídání."

„Půjde-li se mnou starosta, jsem k službám."

„Zavolejte starostu!" poručil nadlesní mládencovi. —

Za chvilkn vydal se četník se starostou a mládencem k rasovně. Šli po humnech, aby jich nikdo nepozoroval.

Ostatní hosté ve mlýně neměli tušení o tom, co se stalo.

„Kam pak šel četník se starostou?" otázala se nadlesná svého muže, když se vrátil.

„Mají v osadě jakési řízení." — —

Když četník s ostatními k rasovně přišel, řekl mládenec: „Ten chlap má v chalupě dvoje dvéře. Postavím se k zadním, aby nám neufoukl.“

„To může býti nebezpečné,“ upozornil ho četník.

„Nebojím se; mám tady tesák. Ráno jsem ho vzal pro parádu, a teď mi může býti k prospěchu.“ Šel za chalupu a četník zaklepal na přední dvéře.

Na první zaklepání zůstalo v chalupě ticho. Četník zaklepal silněji.

„Co je?“ ozval se uvnitř Jurkův hlas.

„Otevřte!“

„Je noc; dejte mi pokoj! Každému pobudovi neotevru.“

„Žádný pobuda! Já jsem to, starosta.“

„Ah, pan starosta! Co pak se stalo, že mě voláte? Hned, hned otevru, jen co rozžehnu lampu.“

Ve světnici zablesklo se světlo a hned na to zazářila lampa. Jurka vjel hned do kalhot, oblekl kazajku a vyšel bosko otevřít.

„Pěkně vítám, pane starosto. Čeho si přejete?“

„To vám poví tento pán,“ ukázal starosta na četníka.

„Zatýkám vás ve jménu zákona!“ řekl četník vážně.

„Mě?“ divil se Jurka. „Pánové byli na svatbě, bezpochyby žertují.“

„Vidíte mě ve zbroji, a to není žádný žert,“ řekl závodčí přísně.

Mládenec zaslechl Jurkův hlas a šel ku předním dveřím.

„Půjdu s vámi, proč ne?“ řekl Jurka lhostejně. „Jen bych rád věděl proč?“

„Starý Věrný je postřelený“, pravil mládenec. „Však vy nejlépe víte, kým.“

„Já? Jak bych já to mohl věděti?“ divil se Jurka. „Seděl jsem doma celý večer — žena mi donesla piva — a četl jsem v kalendáři. Což já mohu věděti, co se v lese děje?“

„Marné vaše přetvařování!“ křikl mládenec rozdrážděně. „Pane závodčí, prosím.“

Závodčí vytahoval pouta.

Jurkou to trhlo. „Dobrá, půjdu! Ale běda vám, až se má nevina ukáže! Pak budu žalovati já!“

„Dobrá! Já zodpovím všecko!“ řekl mládenec.

„Dovolte mi aspoň, obléci se,“ pravil Jurka drsně.

„Půjdeme s vámi,“ řekl četník.

Vešli všichni do světnice.

„Co je?“ tázala se stará na peci, jako ze sna. — Kača, takovým výstupům ještě nezvyklá, chvěla se strachem pod peřinou po všem těle.

„Maminko, starý hajný je prý postřelený a proto odvádějí mě!“

„Tebe, nebohý Jiříčku!? Můj Bože, vždyť jsi dnes z chalupy ani nevylezl! No ano, na nás všechno svedou, jsme rasi! — No, jdi jen, jdi, však se tvá nevinnost ukáže! A jim, pane Anton, zaplať to Pán Bůh a vám, starosto, také! To mám poděkování za to, že jsem vám před lety napravila zlomenou nohu.“

„Mlčte, stará čarodějnice!“ okřikl ji mládenec.

Jurka se zatím oblekl a prosil četníka: „Dovolte, rozloučím se se ženou.“

Šel k posteli, nahnul se ku plačící Kači, jakoby ji líbal, a pošeptal jí: „Odkliď všecko!“

Pak podal četníkovi ruce: „Tu máte, spoutejte mé nevinné ruce!“

Četník mu dal pouta a vedl jej zrovna k Brnu.

»Pěkně na chodníček —
Svítil jim měsíček.«

Mládenec se starostou vrátili se do mlýna.

„Hudebníci, veselou!“ zvolal pan Anton. „Přece není dnes ještě konec tance.“

XIV.

»Pánu Bohu prisahám.«
(*Ze slovácké písně.*)

Jest odpoledne po svatbě. — Starý hajný leží doma na loži a hajná stená na druhé posteli. Když

se ve mlýně k ránu dověděla, že je její muž postřelen, svalila se leknutím a od té chvíle leží.

Mladý manžel zůstal na rozkaz lékařův ve mlýně, by si vyvrtknutou nohu chůzí domů příliš nenamohl.

Bětuška sedí u otcovy postele a dává mu studené obkladky.

„Bože, Bože, co se to jen stalo!" zabědovala stará a zalomila hubenýma rukama. „Včera taková radost a dnes takový zármutek! Zlořečený člověk, který je toho příčinou! — Nebohé dítě," pohledla na Bětušku, „ty té svatby málo užiješ. Ostatní jistotně ve mlýně již zase tancují a ty nás musíš tady ošetřovati!"

„Prosím tě, matko, neběduj a nenaříkej bez ustání!" řekl hajný nevrle. „Děkuj raději Pánu Bohu, že mě ten chlap netrefil o kousek dále. Tady ta maličkost zahojí se za několik dní. Kdybys nebyla tak lekavá, mohla by dnes Bětka také tančiti."

„Ještě se se mnou vaď, že mám o tebe takovou starost."

„Co mám z té tvé starosti, když tě položila na postel!? Nemůžeš mne ani obsloužiti."

„Pánbíčku," zalomila hajná znova rukama, „proč mě již nevezmeš? Vidím, že jsem všem v cestě, i vlastnímu mužovi!" A dala se do pláče.

„Tak, tak, plač ještě ke všemu!“ zlobil se hajný, „a dopaluj mě. Což nevíš, že doktor poručil, abych měl pokoj?“

„Tatínku, nezlobte se!“ přimlouvala mu dcera. „Maminka za sebe nemůže. — Nemám dnes na tanec ani pomyšlení. Jak bych mohla tančiti, když vím, že ležíte nemocný?!“

Na štěstí přišel mládenec, veselý a plný kuráže.

„Dobré odpoledne! — No, starý, jak se daří?“

„Pěkně vítám, pane Antone. Děkuju pěkně, necítím skoro žádných bolestí. Za několik dní vstanu. — Posaďte se!“

Bětuška utřela rychle židli a podala ji švarnému mládenci.

„Co, co, vy také ležíte?“ podivil se Anton, zpozorovav hajnou na lůžku.

„Ach, ba, milý pane Antone, také. To leknutí mi včera dodalo. Bude to ještě má smrt. Nešťastný člověk, který to udělal! Jen kdybych jistě věděla, kdo to je?“

„Kdo by to byl, než ten, který již sedí? Jurka je to!“ zvolal mládenec. „Toto se mu nevyplatí! — A co vy, Bětuško? Málo jste se vyspala, ne?“

„Eh, co je o trochu spaní! Však bych také nebyla spala, kdybych byla na svatbě až do rána zůstala. — Myslili jsme, že jste ve mlýně.“

„Byl jsem tam, ale neměl jsem stání. Nutilo mne cosi, podívat se, jak je tady. A pak není ve mlýně dnes žádného břinku. Ženich sedí s obvázanou nohou, muzikanti jsou ospalí, — nic po všem! K večeru rozejdou se všichni hosté.“

„A kam dají všecko, co nachystali?“ starala se hajná. „Mají koláčův a masa plnou komoru a co piva!“

„O pivo nemějte starosti“, zazubil se mládenec, „o to je již postaráno. Když jsem odcházel, narazili poslední čtvrtku.“

„Již poslední?“ divil se hajný. „Vždyť jich měli deset!“

„Prosím vás, jak pak dlouho takový piňďour (čtvrtka) trvá? Je to jako kuří oko, a když je notná žízeň, jako byla včera, vyteče hned.“

„Tamhle jde stará Havranka,“ řekla Bětuška, vyzírajíc z okna — „a jde zrovna k našim.“

„Snad ne?!“ vyskočil mládenec a stoupl k oknu. „Skutečně jde sem. Toto je přece drzost!“

„Bětko, nepouštěj ji sem!“ prosila hajná. „Nechci ji ani viděti.“

„Kdož ví, jakou novinu nese?“ řekl hajný. „Jen ji pusť!“

„Co pak může taková čarodějnice dobrého nésti?“ zabručel mládenec. „Ale jsem sám zvědav, s jakou přichází.“

Pes venku vztekle zaštěkal. Bětuška vyšla před dům a okřikla ho.

„Pán Bůh dobré odpoledne, dceruško,“ pozdravila Havranová. „Co pak dělá tatínek? Jdu se na něho podívat.“

„Vítám vás. Však víte, že leží. Pojďte do světnice!“

Havranová vkročila a spatříc mládence, trhla sebou, opanovala se však okamžitě a řekla zkormouceným hlasem: „Pozdrav vás Pán Bůh, dobří lidé a potěš vás! Nedivte se, že k vám jdu. Přicházím s dobrým svědomím a s dobrým srdcem, třebas krvácelo, že mi syna četník odvedl.“

Mládenec kroutil si kníry a hleděl pátravě na babiznu.

Všichni mlčeli. Hajná obrátila se obličejem ke zdi.

„Vidím, že jste se mne nenadáli,“ hovořila Havranka dále. „Jdu se podívat, jaká ta rána je. Takovým věcem, jak víte, trochu rozumím.“

„On vás nepotřebuje, má již doktora,“ řekl mládenec úsečně.

„Někdy taková stará baba, jako jsem já, rozumí víc než doktor.“

„Děkuji vám, ale přidržím se doktora,“ pravil hajný.

„Jak chcete. Ale měla jsem dobrou vůli a je mi vás líto, třebas k vůli vám nevinně trpíme.“

Hajná obrátila se rychle a div že Havranku očima neprobodla: „Vy že k vůli nám trpíte?“

„Ano, k vůli vám! Jiřík sedí nevinně, já jsem celou noc ani oka nepřimhouřila a Kača div si nezoufá. Což můžeme za to, že nějaký darebák tady pantátu hajného postřelil?“

„Tím darebákem je váš syn!“ zvolal mládenec rozhněvaně.

„Můj syn?! Kdo to může říct? Kdo to může dokázat?“ vzkřikla Havranka a z oka jí sršel hněv.

„Tady hajný.“

„Vy, pantáto? Jak si můžete takový hřích na duši uvalit? Můj nebohý Jiřík nebyl včera ani na krok z chalupy. Poslal si po klekání pro pivo a seděl celý večer za stolem a četl v kalendáři. Kdo šel okolo, mohl jej viděti.“

„Havranko, neplkejte zbytečně a nelžete tak hanebně!“ okřikl ji hajný. „Poznal jsem jej po kroku a postavě.“

„Já že lžu? Jak můžete mně, staré ženě, něco takového říct?“ Skočila ke stolu, nad nímž visel kříž, strhla krucifix, vyzdvihla jej vysoko vzhůru a zvolala vášnivě: „Tady před ukřižovaným Spasitelem vám přísahám, že je můj syn nevinný na vaší krvi. Včera v lese ani nebyl!“

Všichni se hrůzou zachvěli a mládenec řekl vážně: „Havranko!“

„Pane Anton, ať mě hned blesk Boží zabije, ať mě na tom místě zem sežere, rouhám-li se. Avšak vás trest Boží nemine, že nám tak blížíte! V tomto domě nemůže vícekrát požehnání Boží bydleti, proto raději odejdu.“

Položila rozčileně kříž na stůl a odkvapila.

Všichni hleděli za ní zaraženi.

Hajná sepjala ruce a zabědovala: „Tatínku, pro Boha tě prosím, nevíš-li jistotně, že to byl Jurka, nesvědč proti němu! Vždyť není možná, aby se člověk tak rouhal, jako ta Havranová. Myslím, že mluvila pravdu.“

„Věru, brzo bych tomu sám věřil,“ kabonil se mládenec. „No, však soud to vypátrá!“ —

XV.

»Hory, hory, hory,
jasanové hory,
za tema horama
jasnej oheň hoří.«

(Mor. nár. píseň.)

Je již po žních. Z polí hledí smutná strniska a chvílemi fouká chladný vítr. Ze stodol slyšeti dupot cepův anebo vrčení a klapot mlátiček.

Jurka kráčí se svou ženou rychlým krokem

k Zábřežicům. Hlavu má hrdě vztyčenou a kolem úst pohrává mu zlomyslný úsměv.

„Ti hloupí chlapi mne nechytnou!“ řekl Kači, nesoucí koš. „Zatopím jim ještě víc. Měl jsem v kriminále na přemýšlení času dost a vymyslil jsem si pěknou věc. Poznají teprv, co Jurka umí!“ Zakroutil si samolibě kníry a zapálil dýmku.

„No a jakž?“ otázal se ženy. „Brečely jste hodně o mě?“

„Já jsem se naplakala dost, — jak by ne? — Ale tvá mama mě těšila, abych se nebála, že se ti nic nestane. Inu, ona je na takové věci zvyklejší.“

„Zvykej také. A kam jste daly toho srnce?“

„Mama jej zanesla hned druhou noc k židovi.“

„Dobrá. Co jí zaň dal?“

„Pětku.“

„Špina. Ošidil ji aspoň o tři zlatky.“

„Více nechtěl dát a hrozil vyzrazením.“

„Inu, jste hloupé ženské. No, však se židovi poděkuji. — Tak, tady jsme u dědiny. Jdi humny domů a uvař honem maso a knedlíky. Zajdu do hospody, abych se ukázal světu. Přijdu brzy domů. Mám dnes ještě velkou práci.“

„Ale, Jiříčku, dej si aspoň dnes pokoj a odpočni si!“

„Nevrč! Odpočal jsem si dost v arestě. Právě dnes se jim vymstím. Dnes se toho nenadají. Starý

hajný bude, cestou unavený, seděti doma a ti ostatní si pomyslí, že těď zůstanu aspoň nějaký čas jako jezevec ve své díře. — Ale já na ně vyzraju."

„Jiříčku dobrý, zůstaň aspoň dnes doma!" prosila Kača. „Obchází mě jakási hrůza, — sama ani nevím, proč? Zůstaň aspoň k vůli mně doma. Či mne nemáš ani trochu rád?"

„Už jsem řekl. Jdi po svých a pospěš si s vařením!"

Kača zabočila do humen a Jurka šel přímo do hospody.

Seděli tam Kocáb a Veleba. Bylo po žních, prodali trochu toho obilí a mohli si tedy nějakou tu kapičku popřáti.

„Dobré odpoledne!" pozdravil Jurka režonsky. „Tady jsem — svobodný a nevinný. — Hostinský, litr piva!"

„Pěkně vítám, pane Havrane," přivítal jej hostinský a hleděl naň všecek překvapen. „Já jsem pořád povídal, že jste nevinen."

Veleba a Kocáb dívali se na Jurku jako na nějaké zjevení, když se však přesvědčili, že to skutečně on, podal mu Veleba ruku a usmál se radostně: „Napijte se, pane Havrane, mám radost, že přišla vaše počestnost na světlo. Bylo by mě to samého mrzelo, kdyby se dokázalo, že císařský muž, kaprál, takovou věc vyvedl!"

Jurka vzal sklínku, přál Velebovi dobrého zdraví a vypil až na dno. Pak teprve řekl: „Jak vidíte, jsem na svobodě. Slavná porota uznala mou nevinu.“

„Ale, že se ten pan polesný tak přenáhlil a dal vás, nevinného člověka, zavříti?“ divil se Kocáb.

„Však se mu to i všem ostatním nevyplatí!“ hrozil Jurka. „Zadal jsem dnes proti všem žalobu pro urážku na cti a žádám odškodnou. Je to maličkost? Já, poctivý muž, seděl jsem 6 neděl v kriminále mezi zloději a darebáky, v nejpilnější době, ve žních, když jsem mohl pěkných pár zlatých vydělati. — Za to musím dostati náhradu, i kdybych měl jíti až k audienci! — Já těm zeleným ukážu, zač je toho loket!“

„Dobře máte, že se bráníte,“ přichválil mu Veleba.

Hostinský postavil před Jurku litr piva a řekl: „Načepoval jsem.“ Jinak se do řeči nepletl. Jako hostinský nechtěl si dobré vůle s nikým pokaliti.

„Na to, co má matka a žena zkusily a vytrpěly, nechci ani mysliti!“ řekl Jurka a vzdychl z hluboka. „Chudery, naplakaly se! — Ať každá slza těm tam na svědomí hoří!“ ukázal hrozivou rukou k lesu.

Poseděl asi hodinu a rozloučil se pak: „S Pán-

bíčkem, pánové. Rád bych s vámi ještě poseděl, ale naši na mě čekají. Však se zítra zase uvidíme.“

„S Pánem Bohem!“ podával mu Kocáb ruku. „A již si tu ostudu nějak z hlavy vyžeňte. Stanou se ještě horší věci. — Víte, náš Spasitel také trpěl nevinně!!“ potřásl vážně hlavou.

„Tím jsem se také těšil,“ přetvařoval se Jurka, „sic bych se byl snad zbláznil.“

* * *

„Můj zlatý synečku,“ zvolala matka, když vešel Jurka do světnice, „vítám tě! Však jsem se na tebe s bolestí načekala.“

„No, no, tady mě již máte, — ale jen žádné mazlení. Nejsem toho milovníkem.“

„Já vás také vítám,“ podávala mu stará Jalovcová ruku. „Bože, byly to bez vás dlouhé neděle!“

„Vidíte, a již je po nich. Teď nastanou zase dlouhé neděle myslivcům a hajným. — Kačo, je již uvařeno?“

„Maso ještě ne, ale mama ti přichystala kačenu. Je tam v troubě.“

„Sem s ní!“ poručil Jurka, svlekl kabát a zasedl za stůl. Kačena za krátko zmizela.

„Prozatím mám dost. Kačo, pospěš si, abych dostal brzy polévku. A vy dvě,“ poručil starým,

„jděte před chalupu na klep, a kdyby někdo k nám šel, zavolejte na mě. — Nebyli u nás hledat, když mě odvedli?“

„Byli, ale kde pak by co našli!“ ušklíbla se stará a zajiskřila okem.

Odešly ven, Jurka odšoupl almaru, vyňal ze skrýše ručnici, šaty, vlásenku a vousy, a postavil almaru zase na své místo. Očistil pak ručnici, nabil a chystal si náboje. Pískal si při tom vesele; byl při zamilovaném svém zaměstnání.

K večeru zakabonilo se půl oblohy a v dáli se blýskalo a hučel hrom.

Jurka vyšel ven a pozoroval mračna.

„Dobrá, sem to nepřijde,“ přichválil si, „a noc bude tmavá. Tím lépe.“

Pak povečeřeli, Jurka poslal Jalovcovou domů a lehl si na postel.

„Až se setmí, zbuď mě!“ poručil ženě.

Sotva ulehl, usnul.

Téhož večera setmělo se dříve, protože stála na nebi bouře. Po klekání probudila Kača muže: „Jiříčku, je již tma, ale prosím tě, nechoď raději nikam.“

Jurka ani neodpověděl. Vyskočil s postele, oblekl se v pytlácké své šaty a zavolal na matku: „Doneste mi nějakou starou sukni a šátek a hodný kus koudele.“

„Nač pak to potřebuješ?"

„Neptejte se a doneste! A ty, Kačo, kams dala tu kořalku? Sem s ní!"

Obě mu donesly, čeho si přál. Jurka se notně napil, strčil láhev do kapsy, oblekl pak matčinu sukni, přehodil si velký šátek přes hlavu, ukryl pod něj ručnici a koudel, a rozkázal: „Lehněte si, a kdybyste slyšely v noci poplach, že v lese hoří, obleč si, Kačo, zase mé šaty a vyjdi před chalupu, jako bych to byl já! — Zatím dobrou noc!"

Vyšel zadními dvířky a dal se kolem lesa k údolí, které se mezi vysokými skalami vinulo. Cestou zapálil si dýmku. Šel dobré půl hodiny, až přišel ku skladišti panského dříví nedaleko „dolního mlýna."

Stanul a naslouchal. — Všude ticho a tma. Jen ze mlýna kmitalo klidné světlo.

Chvílemi zahořely vzdálené mraky bleskem.

Jurka šel k hranici dříví, vytáhl koudel, zapálil doutnák v dýmce, připevnil jej na koudel, vložil do ní plnou hrst sirek a strčil všecko mezi suché štípy, ale tak, že doutnák visel ven, aby koudel nemohla hned chytnouti. Pak zmizel rychle v lese. Na stráni svlekl ženské šaty, aby mu v chůzi nepřekážely, a ukryl je v houšti pod velkým kamenem. Připravil si ručnici a stoupal opatrně po

srázné stráni vzhůru k mýtině, kde posledního srnce střelil. Stoupl si za tentýž keř a čekal.

V lese bylo tma a ticho, jako v hrobě. Jen na velkém jasanu nedaleko Jurky svítila sova očima a houkala.

Stál tak dobré čtvrt hodiny. Pojednou zarudlo nebe, lesem valil se čmoud a od mlýna bylo slyšet poděšené lidské hlasy a štěkot psů.

„Ha, ha! již máte rozsvíceno,“ zachechtal se Jurka. „No, dnes budu míti tady nahoře od vás pokoj.“

XVI.

»Zabili Janoška
v horách na polaně.«
(Mor. nár. píseň.)

Nadlesní seděl s rodinou a mládencem u večeře. Byl neobyčejně mrzut. Mládenec mu vypravoval, jak co u soudu bylo a jak starý hajný nechtěl přísahati.

„Tím vším je ta stará čarodějnice Havranová vinna,“ doložil. „Ta ho tenkráte s tou přísahou na krucifix zastrašila.“

„A přísahala křivě!“ udeřil nadlesní na stůl. „Věrný je baba!“

„Jiný to nebyl, než ten rasův Jurka,“ bručel mládenec mrzutě, „a my budeme s ním teď ještě míti opletačku.“ —

Pes pod stolem vyskočil a zaštěkal. U dveří kdosi zazvonil.

„Kdo pak to tak pozdě zvoní?“ podivil se nadlesní.

Mládenec vstal a šel ven. „Kdo je?“

„Já,“ ozval se starý hajný. „Zle je!“

„Co zase, u všech hromů?!“ zvolal mládenec a otevřel.

Nadlesní vyšel zvědavostí jsa puzen do síně.

„Forota u dolního mlýna hoří plamenem,“ zvěstoval hajný všecek udýchaný. „Jen se tamhle podívejte!“

Všichni vyběhli ven a uviděli rudou zář nad údolím.

„Kdož ví, nehoří-li to mlýn?“ těšila nadlesná. „Pán Bůh těm lidem pomoz!“

„Ne, ne, milostpaní, — forota! Přiběhl ke mně prášek s tou pěknou novinou.“

„Růženo, kabát a klobouk! Toto je zase zatr . . . . novina!“ zaklel nadlesní. „Což se dnes všichni čerti žení? Zajisté je v tom zase ten Jurka!“

„Pantáto, prosím tě, dej pozor, ať si neuškodíš! Nejsi mladý!“ prosila nadlesná.

„Drž hubu!“ okřikl ji polesný v rozčilení bezohledně. Oblekl se rychle, vzal ručnici a hůl, a spěchal s mládencem a hajným k dolnímu mlýnu.

Celý les byl plný kouře, koruny stromů rděly

se, a když přišli ku stráni, svítily jim na cestu ze zdola mocné plameny hořících hranic. Byl to příšerně krásný pohled.

„Pěkné osvětlení!“ zaklel nadlesní. „Toho, kdo nám to rozsvítil, hoditi do ohně!“

„Však on trestu neujde!“ těšil se hajný.

U mlýna bylo křiku a hluku! Mlynář se svými lidmi a s několika melci snažil se oheň omeziti. Stál na kládě a rozkazoval jako jenerál. Dva velcí psi seděli vedle něho a vyli, až strach.

„Pěkně vítám, pane polesný!“ zvolal, spatřiv příchozí. „Krásné nadělení!“

„Ba právě! Nevíte, kdo to udělal?“

„Nevím. Všecko bylo ticho, až znenadání celá hranice v ohni stála.“

„Však to nějak vypátráme. — Lidičci, jen se přičiňte, aby ostatní hranice nechytly. Zaplatím vám rád.“

Kde kdo nosil vodu a poléval ostatní rázy dříví, aby se též nevzňaly.

Zdaleka zahoukla lesem rána z ručnice a brzy na to ještě dvě.

Do myslivců jakoby byl někdo střelil.

„Hrome, co to zase?“ vykřikl mládenec.

„Řekl jsem vám, že se dnes celé peklo žení! — Kam pak?“

„Poběhnu nahoru, podívat se, co to bylo?“ řekl mládenec.

„Tady zůstaňte. Tam je jich víc. Mohl byste přijít o život! Tady je vás více potřebí. — Toto je nejhorší den mého života! — Lidičci, nestůjte, zdvihá se ke všemu neštěstí také ještě vítr!“

Dali se znova do hašení.

Po chvíli vystoupl z lesa myslivec Bazala ze sousedního panství.

„Má úcta, pane nadlesní!“ volal zdaleka, utíraje si s čela pot. „Toto je strašná noc, až se mi vlasy ježí. Jakživ jsem takové nezažil.“

„Je!“ řekl nadlesní, tiskna mu ruku. „Tady dole hoří jako v pekle a tam nahoře střílejí. Sám ďas ví, kdo?“

„Tam je hůř, než tady. Leží tam chlap zastřelený a brzy bych byl ležel také já.“

„Zastřelil jste někoho?“ vykřikl nadlesní.

„Ano,“ odvětil myslivec zasmušile.

„A koho?“

„Nevím, neznám ho, ale má dost.“

Všichni shlukli se kolem myslivce a vyptávali se, jak se to stalo.

„Stál jsem na čekané,“ vypravoval Bazala, „— křižuje přes naše hranice vysoká, — a vidím najednou na nebi zář, čuju kouř a slyším křik. Co to? myslím si. Snad tam nehoří les? Spustím kohoutek a jdu přes hranice, podívat se, co to? —

Přijdu tamhle k mýtině, a znenadání blesk a bác! Zastavím se, dívám se — a z houští vyskočí chlap a nakládá si srnce na záda. — Natáhnu kohoutky a volám: ‚Ani krok — sice střelím!‘ Ale chlap se obrátí a míří na mě. Já jej však předběhl. Vystřelím, on zařve a v tom již hřmí také jeho rána. Broky vrazily nad mou hlavou do stromu. Když vystřelil, měl již mou ránu v ‚komoře‘, zavrávoral, a to bylo moje štěstí, — sic bych již také tam nahoře ležel. — Hrůzou jsem utíkal sem. Chvěju se po celém těle!“ —

„To věřím,“ pravil nadlesní vážně. „Co teď?“

„Pojďme se podívat, kdo to je?“ radil mládenec.

„Ano, jděte a vezměte si s sebou dva chlapy za svědky. Ale mrtvolou ani nehněte! Přijde komise, ať shledá všechno tak, jak to bylo. —“

„Pane mlynáři, půjčte nám lucerny, abychom se tomu ptáčkovi podívali do obličeje,“ obrátil se mládenec na mlynáře.

„S radostí. Paňmámo, dones lucernu!“

Mlynářka odběhla a za chvilku vrátila se se svítilnou.

Mládenec, Bazala, hajný a ještě dva muži šli pak nahoru k mýtině.

Šli tiše, zasmušile, jen chvílemi prohodil některý krátké slovo.

„Tady jsme,“ řekl Bazala, když přišli na mýtinu. „Tam za tím jalovcem leží.“

Ležel tam zastřelený Jurka s ručnicí v ruce a vedle něho srnec.

Mládenec přiklekl k mrtvole a posvítil si na ni. „Kdo pak je ten vousáč?“ zabručel. „Neznám ho.“

Posvítil si lépe do obličeje a vzkřikl: „To je Jurka! Darebák, přivázal si falešné vousy!“

Hajný přiklekl též k mrtvole a vzdychl z hluboka: „Ano, je to on! — Pán Bůh ti buď milostiv! Jak tě vychovali, takovým byl's! Prorokoval jsem ti tu kulku. Mlýny Boží melou zvolna, ale jistě!“

Bazala stál strnulý jako socha.

„Kam mu vjela kulka?“ otázal se přidušeným hlasem.

„Zrovna do srdce,“ pravil mládenec.

„To bylo mým štěstím!“ vzdychl myslivec. „Nebohá žena a nebohé děti, co by byly počaly?!“

„Hajný, zůstaňte zde s Honzou na stráži, a vy,“ rozkázal mládenec druhému mužovi, „jděte do Lipan pro četníky. — A co my?“ otázal se Bazaly.

„Pojďme dolů k ohni. Počkám, až přijdou četníci, abych jim hned udal, jak se to stalo.“

Sestupovali rudě prozářeným lesem dolů, kde zásoby jako peklo hořely.

Nahoře u mrtvoly stál hajný s druhým strážcem v temném lese a rozmlouvali vážně o zbojnickém životě, až přišli četníci.

VI.

Lamentace paniček.

Paní radová pozvala si tři dobré přítelkyně na svačinu, a sice: paní gymnasialního ředitele, k němuž radovi dva hoši do školy chodili, pak světa znalou, ještě přimladlou vdovu po majorovi a konečně choť domácího lékaře.

Jakýsi čtverák a zároveň dobrý znalec lidských povah napsal, že při takových svačinách dámy pojídají a popíjejí věci nejlepší, za to ale mluvívají věci nejhorší. Zrnko pravdy v tomto výroku bez odporu je a hodně velké zrnko: aspoň tolik jest jisto, že kávička a vonné rosolky jazýčky paniček nanejvýš ohebkými a ostrými činívají — žádná damascenská šavle není tak ohebka a břitka! — a těmi jazýčky sekávají pak kolem sebe, že by ze cti všech známých horká krev tekla, kdyby téci mohla. Paní radová byla mistryně takového jazykového šermu a za přítelkyně vyvolila si paničky stejného nadání a stejných choutek — vždyť vrána vedle vrány sedá a rovný rovného hledá —:

proto bývaly její svačiny pověstny, byly vzorem všech ostatních.

Paní radová stojí před velikým stojacím zrcadlem a urovnává s největší úzkostlivostí svou toaletu, vždyť ví, že by znaleckým, bystrým zrakům přítelkyň ani nejmenší vada neušla. Je asi čtyřicetiletá, statná pěkná paní, velké její oči dovedou svůdně zazářiti, hlas má zvučný a ohebný a kdyby ovdověla, chytla by zajisté bez velkého namáhání nějakého muže do svých tenat.

V celém bytu je vše v bezvadném pořádku a v jídárně na stole elegantně prostřeno. Služka v kuchyni je čistě oblečena a má sněhobílou ozdobnou zástěrku.

Zvonek u dveří zacinkal. Služka spíchala otevřít. Uklonila se hluboce a políbila paní majorce ruku: „Poníženě ruku líbám. Prosím, račte dále.“

Paní majorka byla jednoduše, ale elegantně oblečena. Vykračovala si jako voják a na hlavě měla široký klobouk s dlouhým pštrosím pérem. Každého okamžiku mohla sednouti na koně a jeti v čele amazonského pluku.

Poděkovala službce hrdým pokynem hlavy a šla rázným krokem do pokoje.

Radová spíchala jí vstříc a tiskla jí obě ruce: „Milá přítelkyně, vy jste nejhodnější, přicházíváte vždy první.“

„Navykla jsem pořádku u nebožtíka majora. Jsou právě čtyři hodiny.“

„Račte, prosím, odložiti. A jak dnes krásně vypadáte, jen jen kvetete!“

Majorka se elegantně uklonila a usmála se: „Děkuji, ale těch lichotivých pochval uschovejte si pro paní ředitelovou, té se jimi zavděčíte.“

„Ovšem, vy jich nepotřebujete, vaše krása chválí se sama.“

„Škoda, že nejste pánem,“ zažertovala majorka, snímajíc klobouk s hlavy, „byla byste mistrem galanterie.“

Usedly a daly se do hovoru. Sotva že ho nakously, zacinkal zvonek znovu, služka otevřela dvéře a do pokoje vznášela se paní ředitelová. Ano, vznášela se! Těla bylo na ní pramálo: byla malá a hubená, za to měla na sobě tím více mašlí a rozdivných tretek a na hlavě klobouk dvouposchoďový.

Nastalo vítání a lichocení obapolné. Majorka usmívala se na ředitelku tak přátelsky a ústa přetékala jí takovou chválou, že marnivá ředitelka skutečně v moři radosti tonula.

Usedly a daly se do hovoru. Do třetice šlo jim to veseleji.

Když bylo půl páté, přišla služka a šeptala paní, že je káva již uvařena.

„Ale paní doktorová zde ještě není,“ řekla ra-

dová a pohledla netrpělivě na hodiny. „Co pak se stalo, že nejde?“

„Kdož ví, přijde-li?“ pravila majorka.

„Kdyby nemohla přijíti, byla by se zajisté omluvila,“ namítala domácí paní. „Přicházívá arci pokaždé později, ale dnes neobyčejně otálí.“

„Prosím vás, drahá přítelkyně, nezazlete jí,“ přimlouvala se ředitelová. „Venku je dnes náramné parno — ona jest příliš tělnatá — než se sem dovalí, to trvá hodnou chvíli.“

„Arci, subtilní lidé mají velkou výhodu,“ zasmála se majorová a ukázala krásné falešné zuby.

Ředitelová cítila žíhadlo dobře a chtěla se pomstiti. „Paní majorová, jste dnes v růžové náladě. Inu, paničkám, které mají tak krásné zoubky, jako vy, je lehko se smáti. Závidím vám jich, věru.“

„A já zase vám vaše krásné, bohaté vlasy“, řekla majorka a hleděla s líčeným obdivem na ředitelčiny kupované pletence.

Kdož ví, jak hluboko by se byly do sebe zakousaly, kdyby na štěstí doktorová nebyla zazvonila.

„Konečně jde!“ zvolala radová a vyskočila radostí.

Doktorka přibatolila se všecka upocena a rozčilena: „Odpusťte, moje dámy, že tak pozdě přicházím, ale nemohu za to. Je to hrozné — —“

„— parno venku. Není-liž pravda?“ vpadla jí ředitelová úlisně do řeči.

„Ano, je, ale na to tak nenaříkám. Je to hrozné, co člověk s tou čeládkou vystojí! Dovolte, paní radová, posadím se; jsem tak rozčilena, že se nohy pode mnou třesou.“ A vrhla sebou na pohovku.

„Prosím, prosím. Co pak se vám přihodilo? Jste skutečně velmi rozčilena.“

„Chci zahnati děvečku a byla jsem si v tom ústavě, kde se služky o místa ucházejí, nějakou vybrati, ale — je to hrůza! Prosím, poshovte, až si trochu oddechnu.“

„Tiny,“ zavolala radová na služku, „dones kávu. Moje dámy, prosím, račte k svačině.“

Zavedla paničky do vedlejšího pokoje a zasedly k té požehnané bryndičce.

Okusily a ředitelová řekla: „Výborná káva! Paní radová, prosím vás, kde tu kávu kupujete? Já nikdy takové nemám. Abych se věru styděla vás k svačině pozvati: nikdy vám takovou kávou posloužiti nemohu!“

„Prosím, paní ředitelová, neračte lichotiti, vaše káva je pokaždé lepší než má. Jaké to máte tajemství, že umíte tak neobyčejně dobrou uvařiti? — A ty vaše bábovky! Každá je věru uměleckým dílem!“

„Ano, je,“ přisvědčila doktorová, „ale vaše, paní radová, nejsou o nic horší!“

Majorka nechválila. Jen se usmála a jedla.

„Děkuji za poklonu,“ uklonila se radová, „ale, prosím, nechte zbytečné chvály. Vypravujte nám přece, paní doktorová, co vás tak rozčililo? Však můžeme za řeči pomaloučku popíjeti.“

„Ano, proč chcete svou služku propustiti? Vždyť jste ji přece vždycky chválívala,“ řekla ředitelová.

„A nehaním ji ani dnes“, pravila doktorka. „Je hodné děvče: pracovitá, poslušná, zlého slova nepromluví, ženicha nemá, — to je všechno pravda, — ale je hrozná modla, pořáde by v kostele klečela — a to je člověku protivné.“

„To se mi také nelíbí,“ přisvědčila majorka.

„Na svatodušní svátky jsem se s ní tak dopálila, že jsem myslila, že mě šlak trefí. Jen poslouchejte.“

„No,“ vyklouzlo z ředitelové a natáhla zvědavě beztoho dosti dlouhý krk.

„Jak je dámám povědomo,“ vypravovala doktorka, „byly po celý květen na večer u Minoritů májové pobožnosti.“

„Zase?“ prohodila majorka a pokrčila nosem.

„Ano, ano,“ dosvědčila radová, „ty bývají každoročně.“

„Moje Plony byla po těch pobožnostech jako zblázněná,“ pokračovala doktorová. „Nevím, co se jí tam tak tuze líbilo?“

„Možná, že se do toho kazatele zamilovala,“ šplichla ředitelová.

„Haha!“ zasmála se majorka vesele.

„Já jsem jí dovolila každou neděli a svátek jíti,“ vyprávěla doktorová dále, „a je mně to konečně milejší, když jde do kostela, než kdyby se vodila s chlapem.“

„Docela dobře,“ přisvědčila domácí paní.

„S fešným dragonem se procházeti není nic špatného,“ zažertovala majorka.

„Výborně! Paní majorová je šelmička!“ tleskala domácí paní.

„No dále, prosím,“ vyzvídala ředitelová.

„Ale na svatodušní svátky jsem se dopálila. V neděli byla na pobožnosti jak obyčejně. Dobrá, přála jsem jí toho, ale když mi v pondělí po obědě zase říkala, smí-li jíti, přešla mne trpělivost. Jářku: Děvče, máš rozum? Myslíš, že tě živím a platím ti proto, abys jen po kostelích běhala? Já tě mám pro sebe a ne pro kostel. Chceš-li se modliti, modli se doma!“ — Neřekla mi na to ani slova, ale celé odpoledne mi pofňukávala, a to, to, milé dámy, to mi jde do všech údů, toho nesnesu.“

„Já také ne; to mě rozčiluje“, přisvědčila domácí paní.

„Takovou dívku bych okamžitě vyhodila“, řekla ředitelová.

Majorka sáhla do mísy pro druhý kus bábovky

a usmála se: „Mne by to nerozčililo. Plač si jak chceš, aspoň budeš hezčí.“

„To máte záviděníhodnou povahu“, pravila doktorová, „já taková nejsem. Mě to rozčililo až strach. Jářku: „Kdo pak ti umřel, že pláčeš?“ — „Žádný,“ řekla, „ale líto je mi, že ani do kostela nesmím. Což pak jsem horší než otrok?“ — Jen si rozvažte, to mi řekla!“

„To bylo mnoho“, usoudila ředitelová, „vždyť přece celé město ví, že jste lidumilovná paní.“

„Však proto — — Jak mi to řekla, myslila jsem, že jí do vlasů vjedu. Jářku: „Cos povídala? že jsi u mne jak otrok? Ty u mne otrokem? Počkej jen, ty nevděčnice, až přijdeš jinam, teprv poznáš, co je to býti u cizích lidí, u panstva! U mne bylas jak doma: co jsme my jedli, dostalas ty také, neodměřovala jsem ti, nezamykala jsem před tebou a ty, že jsi otrokem? To jsem si od tebe zasloužila?“

„Jen se tak nerozčilujte“, chlácholila ji domácí paní, „vždyť sotva dechu popadáte.“

„Kdož pak by se nerozčilil? Tak se celá třesu, když si na to vzpomenu. — „Když jsi u mne otrokem, nemusíš tady zůstati“, řekla jsem jí. — „Abys věděla, vyhledám si jinou dívku a ty můžeš jíti s Pánembohem tam, kde se ti povede líp.“ — Na to obrátila a dala se do pláče, že to tak zle nemyslila. — — Jářku: „Nic, co jsem jednou řekla,

to bude a dost! Já nejsem žádný větroplach, dnes tak, zítra tak, já jsem karakter!“

„To je také pravda,“ přisvědčily dámy.

„A abych dokázala, že jsem karakter, zastavila jsem se na cestě sem v tom zlořečeném „Dienstbotenvermittelungsanstaltu“, ale kýž bych tam byla raději ani nevkročila! Víckrát mne tam nikdo neuvidí“.

„Co pak se vám tam stalo?“ vyzvídala ředitelová a všechny tři poposedly blíž.

„Tak jsem vám tam, milé dámy, přišla a měla jsem toho hned dost. Sedělo jich tam asi dvacet a to vám byl zápach! Pfuj!“

„No ano, ten sprostý lid má hrozné výpary,“ řekla domácí.

„Není také divu, když do sebe tolik vperou,“ vysvětlovala ředitelová.

Služka poslouchala za dveřmi a šeptla: „No arci, ty se dáš naprátì! Každá služka musí od tebe hladem utéci.“

„Paní zavedla mě do vedlejšího pokojíku,“ vypravovala doktorová, „a ptala se mne, co poroučím? Je to zdvořilá ženuška, líbila se mi. — Jářku: ráda bych děvečku, ale hodné, slušné, pracovité a čistotné děvče. — ‚Prosím, mám zde na výběr‘, řekla, ‚hned vám některou představím.‘ Šla ven a dovedla mi děvče silné a zdravé, ale na první pohled jsem poznala, že je to husička z venkova. Jářku: Sloužila

jste již? Děvče se na mě hloupě podívalo a řeklo: „Nerozumím." Řekla jsem paní — Oliva se, zdá se mi, jmenuje."

„Ano, má na tabulce napsáno Regina Oliva," přisvědčila ředitelová.

„Řekla jsem jí tedy: Prosím vás, jak mi můžete takové děvče nabízeti? Vždyť neumí ani německy! — ‚Takové jsou nepokaženy', řekla Olivová. — To věřím, řekla jsem zase já, ale co s ní v takovém domě, jako je můj? Já česky arci umím a můj muž také, ale přicházívají k nám často lidé, kteří ani slova česky neznají, jak by s těmi se domluvila, kdybychom náhodou nebyli doma? Není to pravda, moje dámy?"

„Svatá pravda," přisvědčila domácí paní. „Nepochopuji, jak mohou býti lidé tak drzí a hlásiti se v městě o službu, když neumějí ani německy?"

„Je to inferiorní rasa," prohodila majorka.

„Profanum vulgus, jak říká můj muž," pochlubila se ředitelová latinskou frází.

Majorka se usmála: „Ah, paní ředitelová umí také latinsky!"

„Prosím, když má člověk latináře za muže, pak se mimoděk něčemu přiučí. — Prosím, paní doktorová, jak to bylo dál?"

„Řekla jsem zkrátka: ‚Takové husičky nemohu potřebovati!' — ‚Docela dobře,' uklonila se mi Olivová,

‚přivedu vám tedy fajnové děvče, které se vám snad bude líbiti. — Sloužila zde v městě již několik roků. — Dobrá, pravím. Přivedla mi na to děvče opravdu fajnové. Vyšlapovala si vám jako nějaká dáma a uklonila se mi tak elegantně, jak by se byla v tančírně neb na divadle tomu učila. Na čele měla afinu a vlasy samá kudrlinka, na krku velkou mašli docela podle módy na straně —"

„Takové jsou ty pravé!" přerušila ji domácí paní.

„— na ruce měla dva prsteny, sešněrovaná byla, že ji mohl v půli prstama obejmouti a na nohou měla vystřižené střevíčky s mašličkami — žádná slečinka by se za ně styděti nepotřebovala!"

„Jsou to parádnice!" vzdychla ředitelová.

„Prohlídla jsem si jí od hlavy až k patě," vykládala doktorová dále „a musím říci, líbila se mi. „Jak dlouho již sloužíte tady v městě?" ptala jsem se jí. ‚Již na pátý rok, milostpaní,' řekla. — Kde máte vysvědčení, knížku? — ‚Je u soudu,' řekla docela nenuceně. — U soudu? A proč? — „Má předešlá milostpaní nechtěla mi do knížky napsati, že jsem jí věrně a poctivě sloužila a žalovala jsem ji proto."

„Aha!" pohodila domácí paní hlavou.

„Jářku: měla zajistě k tomu nějakou příčinu. „Pražádnou!" ona mi docela resolutně na to. „Jen jednou jsem omylem obula paniny střevíce — byly

na vlas takové, jako moje a milostpaní mě hned podezřívala, že jsem zlodějka. Já zlodějka? Proti tomu jsem se musila, prosím uctivě, ozvati. Jsem chudé děvče, nemám nic, než svou čest a tu si nedám nikým vzíti!"

„No pravda!" řekla majorka posměšně. „A co jste vy jí řekla?"

„Já? Odbyla jsem ji docela zkrátka. Moje milá, řekla jsem, skoro bych vám byla řekla slečinko, — takových děvčat, které ani svých vlastních střevíců nepoznají, já potřebovati nemohu. — Prosím, paní Olivová, přiveďte mi nějakou jinou. — A ono vám mne to robsko už ani nepozdravilo. Obrátilo se trucovitě a odešlo jak na divadle.

„Toto je intresantní," řekla ředitelová a přisedla k doktorové ještě blíže. „A jakou přivedla vám ta Olivová potom?"

„No, po té přišla zase jedna, ta měla plnou knížku popsanou. Nebyla ještě stará, a přece již byla aspoň v dvacíti službách. Nikde nevydržela déle než čtyry nebo šest neděl. Ptala jsem se jí: Čím pak je to, že jste měla již tolik služeb? — „Zlatá milostpaní," řekla vám docela skroušeně, „jsem nešťastná, nikde jsem netrefila na dobrou službu. První má milostpaní se se mnou vadívala od božího rána až do noci a někdy tak křičívala, že zůstávali lidé na ulici státi a mysleli, že se dějí nějaké mordy." —

„Haha,“ zasmála se majorová, „ta byla teprv ta pravá.“

Doktorová máchla jen rukou a přisvědčila očima a vypravovala dále: „A co je na světě jmen, každé mi dala, jen žádné dobré ne, povídala: Tak jsem vypověděla službu a šla do jiné! — Tam bylo všeho hoje boje, ale jen pro pány, já nebohá služka mívala jsem hlad a dříti jsem musela od Božího rána až do noci. Co panstvo prohýřilo, to chtěli na mne, nebohé děvečce, udřiti. V takové službě nevydržel by ani pes, jak pak potom člověk? Šla jsem pryč.“

„Tak mluvila pěkně o svých pánech,“ řekla domácí paní.

„Hanba povídati,“ přisvědčila doktorová. „Napřed začala docela skromně, ale čím dále, tím více se rozpalovala a poznala jsem, co je to zač. V jiné službě prý by bývalo všechno obstojné, ale měli prý zase velkého syna a ten prý si všelicos dovoloval, co pořádné děvče, které na svou čest dbá, trpěti nesmí.“

„I ty neviňátko!“ zvolala ředitelová.

„Měla jsem toho už dost,“ pokračovala doktorová. „Jářku: vy nebohé děvče, narodila jste se, jak se mi zdá, na nešťastnou planetu, nemůžete nikde dobré služby natrefiti a kdož ví, co by se vám u mne nelíbilo. — Paní Olivová, prosím, doveďte mi jiné

děvče, řekla jsem paní a ta mi pak dovedla holku opravdu slušnou. Knížku měla v nejlepším pořádku, byla pěkně čistě, ale ne parádně oblečena a řekla mi, že umí všechnu práci — sprostou i fajnovější a že se žádné neštítí. Jářku: Zdáte se býti spořádaným děvčetem. Já dávám děvečkám měsíčně osm zlatých. Jste s tím spokojena? — Jsem, milostpaní, řekla. — Tak, tady máte závdavek, řekla jsem zase já a podávala jsem jí peníze, ale ona se vám jaksi zdráhala je vzíti.“

„Co co!?“ zakroutila ředitelová hlavou.

„Jářku: Nechcete jich? — Milostpaní, než závdavek vezmu, ráda bych se ještě na něco zeptala, řekla. — Co pak máte? ptám se jí. — Milostpaní, mám s jedním tuze spořádaným člověkem známost, a chceme se vzíti, jen až bude od vojska fraj; prosila bych, kdyby směl aspoň jednou za týden ke mně přijíti.“

„To tak,“ vyhrklo z domácí paní. „A co jste jí, paní doktorová, na to řekla?“

„Co jsem jí řekla? Co by jí byla každá jiná spořádaná paní také pověděla. Jářku: milá brachu, váš amant může býti docela spořádaný člověk, já ho ale neznám a neznámých lidí do svého domu pouštěti nemohu; můj muž by toho ani netrpěl. S Pánem Bohem! — Paní Olivová, nemáte-li lepších děvčat, pak si tady žádné nevyberu. — Prosím, já v nich

nevězím, omlouvala se Olivová, jedné paní se líbí taková, jiné zase jiná. Je tam ještě několik děvčat, dovedu vám ještě jinou. — No dobrá, dovedla zase jednu, na pohled tuze spořádanou, ale ta se zase ptala, jest-li se u mne v domě pere? Jářku: nepere se, ale služka u mne musí zašívati prádlo. To jste měly, milé dámy, viděti, jak natáhla obličej. Tak? řekla. A kde by pak nabrala služka pro sebe prázdné chvilky?!“

„I ty jedna sloto!“ zvolala domácí paní, „tak ani prádla zašívati nechtěla? Nač by tedy člověk děvečku měl?“

„Tedy jste nenašla žádnou?“ tázala se ředitelová.

„I našla. Dopálila jsem se a když mi pak Olivová přivedla jednu, co také zde u paní majorové sloužila, pomyslila jsem si: ta nebude nejhorší a dala jsem jí závdavek.“

„Tak?“ zvolala majorová. „A která pak je to? Jak se jmenuje?“

„Tady je její knížka,“ podávala doktorová majorce služební knížku. Majorová ji otevřela a dala se do hlasitého smíchu: „Tu Fanny jste si vzala? No gratuluji.“

„Proč se smějete?“ zarazila se doktorová.

„Ta mě šidila a okrádala, kde jen mohla.“

„Tak? A vždyť jste jí dala dobré vysvědčení.“

„A co jsem měla jiného dělati? Kdybych byla napsala do knížky pravdu, žalovala by mě a mám pak k vůli slotě běhati k soudu?“

„Tedy zlodějka je? No, dobře že to vím. To si raději nechám tu, co mám, ať si běhá do kostela, jak chce. Aspoň mi nic neukradne a netoulá se s chlapy.“

„A to je to nejhlavnější,“ přisvědčila domácí paní. „Nějakou chybu má každá.“

„Každý nešťastný člověk, kdo musí míti čeládku,“ řekla ředitelová. „Domestici hominis inimici ejus,*) říká můj muž.“

„Ale, moje dámy, prosím, račte si přece posloužiti,“ pobízela domácí paní. „Samým posloucháním zapomněly jsme na jídlo.“

*) Domácí jsou nepřátelé člověka.

VII.

Jen nóbl.

Zdavky.

Řezník Vocelka z městečka R.... přijel se svou manželkou a dcerou po železné dráze do Brna. V restauraci vypil půl litru piva, ženské po žejdlíku a šli pak k uzenáři Klobásovi.

Vocelka byl statný padesátník a vykračoval si ještě jako mladík. Pod nosem měl po maďarsku zakroucené kníry a na hlavě myslivecký klobouk. Ostatní oblek podobal se též mysliveckému. Vocelková vypadala starší než její muž, ale příčinou toho byly její tloušťka a maloměstský, paňmámovský oblek. —

Za to byla její dcera Olga dle nejnovější městské mody vyšňořena. Byla vysoká, statná, jiskrných tmavých očí a jenjen kvetla. Na hlavě měla klobouk za půl věže a na něm mašlí, fáborů a kvítí, jako na máji.

Bledé neb nalíčené městské slečinky ohlížely se po ní a vtipkovaly: „Husička z lontu! Mohla by býti dragonem.“

„Já ji znám,“ řekla druhá. „Vidívala jsem ji v loni každodenně okolo našich choditi: bezpochyby se učila někde vařiti nebo šíti.“

„A oblíkati se,“ dodala první se smíchem. „Však se naučila. Má toho na sobě navěšeného!“

„Ta děvčata z venkova jsou všechna tak,“ řekla druhá. „Myslívají: čím víc toho na sobě mají, tím že jsou noblejší.“

U Klobásových se Vocelkovi zastavili a šli do krámku.

Tlustá Klobásová seděla u váhy a četla noviny. Jak Vocelkovy spatřila, vyskočila radostně. „Pěkně vítám! Služebnice. Toto je radost.“

„Má úcta, paní Klobásová,“ sekl Vocelka slušnou poklonu. „Jak pak se máme?“

„Děkuji uctivě, ujde to. — A vy jste také zdrávi, jak vidím. Slečinka kvete jako růžička. Prosím, račte dále do pokoje za Emilkou. Emilko, podívej se, kdo k nám přišel,“ volala na dceru, otvírajíc dvéře do pokoje.

Emilie seděla právě u klavíru a břinkala jakousi polku.

Vyskočila a běžela s otevřenou náručí malými kročky Olze vstříc: „Vítám Tě, má drahá Olginko.

To je radost!“ Políbila ji, podala pak Vocelkové ruku, jemu se uklonila a s okouzlujícím úsměvem, kterému se v divadle naučila, zahovořila: „Jaká šťastná náhoda nám to potěšení způsobila? — Ale nejprv se posaďte, — sem na divan, prosím.“

„Děkujeme uctivě,“ usmál se Vocelka. „Přicházíme s velikou prosbou.“

„O prosím, prosím,“ řekla Klobásová a nutila Vocelkovou na divan. „Všechno, co bude v naší možnosti.“

„Přišli jsme vás uctivě pozvat na svatbu, vás všechny, slečinku —“

„Již na svatbu?!“ vykřikly obě Klobásovy najednou.

„Ano,“ zapýřila se Olga více radostí než studem. „Prosím tě, drahá Emilko, buď mi první družičkou.“

„Velká čest“, usmála se Emilie, „ale myslila jsem, že budeš ty družičkou na mé svatbě a zatím se vdáš dřív než já.“

„A kdy pak má býti svatba?“ tázala se živě Klobásová, jak by byl někdo do ní ohně nalil.

„Již za měsíc,“ chlubila se Vocelková.

„Již za měsíc? Naše Emilka se bude vdávati až v červenci, aby pak mohla se svým panem professorem hned po zdavkách na svatební cestu.“

„Však má slečinka na vdávání ještě času dost,“ řekl Vocelka.

„Až moc,“ přikývla Vocelková.

„My bychom se svatbou také nespíchali,“ chlubil se Vocelka dále, „ale pan poštmistr nechce déle čekati, že prý je mu to jako svobodnému člověku tuze obtížno, v hostinci stravovati, — tak co máme dělati? Když to má býti, ať to je, ač je nám toho dost líto.“

„Ona naše Olga beztoho co chvíle pláče, že má panenský svůj stav již opustiti,“ přimastila Vocelková.

Emilie telegrafovala matce očima a zasmála se: „Ale jdi, ty blázinku, snad bys neplakala? Já jsem myslila, že se té svatby ani dočkati nemůžeš. Když jsi byla tady v městě na učení, mluvila jsi pořád o panu poštmistrovi, aspoň cos u nás bydlela.“

Olga pohledla na ni šelmovsky: „A ty o panu professorovi.“

„Nač bych to zapírala?“ nadula se Emilie, „však si jej vezmu a neplaču pro to.“

Olga ji vzala kolem krku a šeptala do ucha: „Však já také nepláču. To maminka jen tak povídá proto, že u nás mají nevěsty ve zvyku plakati.“

„Na to musíme zavolati tatínka,“ řekla Klobásová a volala na služku do kuchyně: „Zaskoč pro pána; bude „u lípy“ na víně, ať přijde hned domů.“

„Milostpaní, teď nemohu, všechno mi vře.“

„Tak pošli Josefa — a rychle.“

„Tedy — smíme se těšiti, že nás poctíte?“ tázal se Vocelka.

„Myslím, že pán nebude míti nic proti tomu,“ řekla Klobásová, „vždyť jsme od jakživa dobří přátelé. Ale bude-li nám všem možno odejeti, nevím. Víte, obchod je obchod!“

„Pro jeden den nebude zle,“ mínil Vocelka.

„To se všechno spraví,“ řekla Emilie. „Já Olgince na svatbu půjdu na každý pád! Těší mě, že mě pozvala za první družičku, beztoho budu pak za družičku naposled.“

„To nás tuze těší, slečinko, že se přimlouváte a děkujeme pěkně za to,“ pravil Vocelka.

„A ještě jednu velkou prosbu máme: kdyby nám slečinka pomohla pro Olgu objednati svatební šaty“ prosila Vocelková.

„S radostí!“ zvolala Emilie. „Z toho vidím, že mě má Olginka ráda. Maminko, poradíme se na to.“

„Ano, ale až při obědě. Zůstaňte, prosím, u nás.“

„Děkujeme uctivě,“ řekl Vocelka, „nebudeme obtěžovati.“

„Jaké obtěžování?“

„A pak mám v městě práci.“

„Tu si můžete také po obědě odpraviti. My vás na objednávání šatů potřebovati nebudeme. Zůstaňte u nás a dost!“

V tom přišel Klobása.

„Vítám vás, příteli Vocelko,“ zvolal Klobása hned mezi dveřmi.

„Tatínku, jsme pozváni na Olginčinu svatbu a pojedeme,“ běžela Emilie otci vstříc a učinila tím všechno opětné zvaní a vyjednávání zbytečným.

Klobása byl uvykl v mimoobchodních věcech dle vůle ženiny a dceřiny se chovati, k tomu měl právě dobrou chvilku, proto přisvědčil z vesela: „Tož pojedeme! A vy přijedete zase na svatbu naší Emilky.“

„Přijedeme,“ sliboval Vocelka, podávaje Klobásovi ruku.

„Tož dobrá! Jak pak, abychom si na to připili? — Paňmámo, pošli pro víno!“

„Hned, hned. Abys věděl, pozvala jsem panstvo k obědu. Ať mi jich nepouštíš!“

„Tím líp. — A máš něco pro ně?“

„Nestarej se.“

Učeň donesl vína, muži si nalili a šli do krámu, Klobásová odešla do kuchyně a Emilie zůstala s Vocelkovými dámami sama.

Klobásová nechala dvéře od kuchyně dokořán otevřené, aby jí ani slovíčka neušlo.

„Tak, milá Olginko, jaká pak bude ta Tvá svatbička?“ vyzvídala Emilie.

„Já bych ráda pěknou,“ řekla Olga.

„O to se postaráme,“ ujišťovala ji matka. „Šaty

ti koupíme, jaké budeš chtíti a jaké nám tady slečinka vybere."

„S vybráním není nic," zatřepala Emilie rukou, „to já znám, je to všechno práce jen na oko. Objednáme tady nevěstince něco extra fajn!"

„Objednáme," přisvědčila Vocelková, „vždyť si bude bráti pana postmajstra a je to první dcera, kterou vdávám."

„Dobrá, toto by bylo tedy v pořádku. Ale šaty nejsou celá svatba. Jak pak to ostatní?" vyzvídala Emilie dále.

„Také nóbl," řekla Vocelková. „Poprosila jsem kuchařku ze zámku — dodáváme tam maso — a slíbila mi, že ty nejfajnější věci nám přichystá. Budeme míti polévku s plíčkovým závitkem, za „foršpajs" rybu."

Emilie pokrčila nosíčkem: „To jsou vedlejší věci!" —

„Nic vedlejší věci!" ozvala se matka z kuchyně. „Prázdný žaludek vrčí a nejkrásnější šaty ho neuchlácholí."

„Slyšíte to až tam?" smála se Emilie.

„Proto jsem si nechala otevřeno. — Máte pravdu, paní Vocelková, jen tabulu co možná nejfajnější, abyste potom neměla pomluv. — Nám na tom nezáleží, to víte, ale je o ty ostatní."

„Poslechnu vás, paní Klobásová, jste zkušenější než já!"

„Dobrá tedy — tres bien“ — řekla Emilie, „dobrá hostina patří také k celku, ale jak pak to ostatní? O kolika hodinách chcete míti zdavky?“

„Jak to bývá u bohatších lidí ve zvyku,“ řekla Vocelková, „o jedenácti se zpívanou mší svatou.“

Emilie spráskla ruce. „Dopoledne!? Co pak vám napadá, paní Vocelková?! Dopoledne mívají zdavky jen sprostí lidé, ale kdo je trochu vzdělaný, každý má je tady na večer. Snad byste nechtěla, aby byla Olga po selsky sezdána?“

Vocelková se zarazila a řekla nesměle: „To ne, ale vždyť je stav manželský svátost a pak dostane nevěsta při mši svaté požehnání. Já jsem byla tak sezdána a ráda bych, aby má dcera také byla.“

Emilie se zasmála: „To jsou všechno zastaralé věci. Nejlepším požehnáním je mnoho peněz. Má Olginka musí míti nóbl svatbu, — však já vám všechno povím, jak a co — a pak-li mne neuposlechnete, nepůjdu za družičku — a ne — a ne!“

„Emilko, prostírej,“ volala matka z kuchyně, „budu hned hotova.“

Po obědě šel Vocelka po své práci a zatím co se Emilie strojila, radily se dámy, kde mají co koupiti a objednati. Emilie připomněla na to i ono, čeho k nóbl svatbě nevyhnutelně potřeba jest. Když byla konečně na procházku vystrojena, šly do města.

Vocelková měla tobolku důkladně nakrmenou, ale než všechno obešly, splaskla jí docela.

Na večer Vocelkovi odjeli, Emilie je doprovodila k nádraží a slíbila, že tři dni před svatbou k nim přijede, aby se přípravy ku svatbě děly pod jejím dozorem a dle jejího vytříbeného vkusu. —

* * *

R . . . ský poštmistr vede Vocelkovou slečnu Olgu pod paždím na děkanství. Oba jsou slavnostně vystrojeni. Vocelka jde několik kroků za nimi.

Pan děkan, vysoký muž s prošedivělými vlasy, přijal je vlídně a ptal se na jejich přání.

Poštmistr, ještě mladý muž s elegantní bradkou a vlasy po šviháčku načesanými, uklonil se a počal velmi plynně, ač přízvuk a celý způsob řeči prozrazoval, že je rodilý Němec: „Veledůstojný pane děkane, přicházím uctivě prosit, abyste mě se slečnou Vocelkovou ohlásil.“

Děkan se usmál. „S radostí. Račte se posaditi. Prosím, pane poštmistře, máte zde svůj křestní list a můžete nějakou listinou dokázati, že jste skutečně svobodný?“

„Zde je můj křestní list, ale že bych potřeboval dokument, že jsem svobodný, to jsem nevěděl,“ dodal kysele.

Starý Vocelka hleděl na děkana též překvapeně.

„Prosím, já věřím a jsem přesvědčen, že jste svobodný,“ vysvětloval děkan, „ale račte zde býti

teprv rok a jste až z horních Čech, musím míti úřední potvrzení, že jste skutečně ještě svobodný. Ostatně je to docela snadná věc: račte psáti domů, aby vám vaše obec poslala farním úřadem potvrzené vysvědčení, že jste svobodný — více není třeba."

„To se stane, prosím."

„Protokol zatím napíšu, vždyť jsou mi všechny okolnosti známy a v neděli — buď dopoledne neb po požehnání — račte opět s dvěma pány svědky k podpisu přijíti."

„K službám," uklonil se poštmistr i Vocelka.

„A mám ještě jednu prosbu na vás, veledůstojný pane děkane," řekl poštmistr.

„Prosím."

„My bychom rádi zdavky odpoledne.

„Odpoledne?" podivil se děkan. „A proč to? Zdavky mají býti dle církevních předpisů přede mší svatou."

„Ale prosím uctivě, jemnostpane," ozval se Vocelka, „v Brně bývají zdavky obyčejně na večer, ano."

„To já vím, pane Vocelko, — a v Jihlavě také a ve Znojmě také, ale velká města mají k tomu zvláštní povolení. My na venkově bez biskupského povolení odpoledne sezdati nesmíme."

„Pak, prosím, budu žádati o povolení," usmál se poštmistr.

„To můžete. Ale jaké udáte příčiny?“

„Můj úřad, prosím. Já musím býti v kanceláři každý den až přes poledne.“

„A pak přijedou, uctivě prosím,“ dodal Vocelka, „páni hosté z Brna a ti nemohou dopoledne přijeti.“

„Tedy zadejte žádost,“ pokrčil děkan ramenama, „když dostanu dovolení, sezdám vás i odpoledne, ač by mě to velmi těšilo, kdybyste měli zdavky přede mší svatou. Vždyť jste, Olginko, bývala tak nábožná.“

„Však ona také je,“ potvrdil otec, „a beztoho půjdou ráno před svatbou ku sv. zpovědi.“

„O tom si promluvíme, až přijdete na katechismus,“ řekl děkan a doprovodil je vlídně ke dveřím.

* * *

Slečna Emilie přijela do R . . . dle úmluvy tři dni před svatbou jako vystrojená loď. Kolíbala se ve vagoně hrdě, jako pyšná loď na moři a vezla celou spoustu škatul a veliký kufr. Děvečka a dva učni to od nádraží k Vocelkům sotva unesli.

Bylo pak u řezníka běhání a strojení od rána do pozdní noci po celé tři dni. Emilie arci málo nač ruku položila, vyjma cukrovinky, ale za to měl její červený jazýček tím více práce. — Psala také každodenně dva listy do Brna — panu professorovi.

Den svatební přiblížil se tak rychle, až se ho všichni lekli.

Ráno šla Olga v „polovičním pucu“ ku sv. zpovědi a ku přijímání, aby očistila svou duši před zdavkami, ale přišla brzo domů. Ostatek dne až do rozhodné hodiny byl pak věnován okrase těla! Jak pak jinak? Okrasu těla vidí kde kdo, okrasu duše ne!

K jedenácté hodině zazněla na náměstí veselá hudba.

Emilie kadeřila právě Olze vlasy. Běžela k oknu a volala na ni: „Pojď se podívat, Olginko, jde svatba!“

Z přifařené venkovské osady šli svatebčané do kostela. Hudba šla před nimi, stárci si vykračovali s ozdobenými klobouky, nevěsta a družičky hořely barvami jako makové pole.

„Haha!“ zasmála se Emilie. „Podívej se, to je jako na divadle. Kdyby nebylo mne, měla bys bezmála také takovou svatbu, ale teď budeš míti jinou.“

A měla jinou!

Odpoledne po čtvrté hodině sjížděly se kočáry se všech stran. Z nádraží přijeli manželé Klobásovy a pan professor, ženich Emiliin. Dovezli čerstvé kytice.

K páté hodině stála celá řada lesklých neb naleštěných kočárů před Vocelkovými. Kočové byli slavnostně oblečeni a koně měli hřívy zapletené.

Právě o pěti hodinách usedlo „panstvo“ do kočárů a jeli do kostela, ač bylo od Vocelkových ke kostelu sotva dvě stě kroků.

Na ulici i v kostele bylo plno diváků, zvědavých a závistivých ženských očí.

Pan professor, první družba, zavedl nevěstu k oltáři, poštmistr slečnu Emilii a za nimi šla celá řada mládenců a družiček.

Nevěsta měla bílé hedbávné šaty s dlouhou vlečkou, na hlavě myrtový věneček a závoj, jenž jí splýval až na zem. Na rukou měla bílé rukavičky, sahající bezmála až k loktům a na nohou bílé, atlasové střevíce. V ruce držela velikou, drahou kytici. Byla věru krásná nevěsta. Slečna Emilie s panem professorem a dva svědci stoupli si za snoubence. Ostatní družičky s kyticemi v rukou a mládenci stoupli si do polokruhu. Tak stkvěla se nevěsta jako nejkrásnější růže ve věnci spanilých družek. Klonila hlavu a rozčilením jí tváře hořely. Za ní stála Emilie s hlavou hrdě vztýčenou a myslila si: „Pěkně jsem to zaranžovala! — Až budu já míti svatbu, bude to ještě krásnější!“

Pan děkan vyšel ze sakristie, nevěsta se obrátila a podala svou kytici panu professorovi. Svatý obřad započal. V kostele bylo ticho, jak v kostele ticho býti má. Ženské stoupaly na prsty a tajily dech. Když si měli snoubenci podati ruce k věčnému

slibu, musil pan děkan hodnou chvíli čekati, než si nevěsta rozepjala u rukavičky dlouhou řadu knoflíčků.

Jakmile kněz novomanžele pokropil, zanotili zpěváci na chóře píseň o ráji manželském, o kvetoucích růžích lásky, o hvězdách štěstí, Emilie políbila nevěstu a přála jí u oltáře štěstí a ostatní družičky též. Páni se klaněli a přáli vše dobré. Poštmistr zářil radostí, podal své „ženušce“ páži a vedl ji v triumfu ke kočáru.

Oltáři se již ani nepoklonil.

A celé město si povídalo: „Toto byla „nóbl“ svatba!“

Křtiny.

Za deset měsíců po svatbě chodil R... ký poštmistr rozčilen po kanceláři. Co chvíle se zastavil a naslouchal napnutě, jak by někoho očekával.

Najednou se rozlétly dvéře a Vocelková vběhla všecka rozpálená a radostí zářic: „Máme děvčátko, krásné, tlusté děvčátko!“ zvolala.

Poštmistr vyskočil a objal ji upřímně, což se tchyním zřídka stává. „A je Olginka zdráva?“ ptal se chvatně.

„Chvála Bohu, je!“

„Ať si přijde kdokoliv, nechť čeká,“ řekl poštmistr rozhodně. „Půjdu se podívat na svou dceru.“

Zamkl kancelář a spíchal do svého bytu.

„Neutíkej tak, vždyť ti nemohu postačiti,“ volala za ním Vocelková a plesala v srdci, že má zeť nad narozením dcerušky takovou radost.

Po chvíli přiběhl poštmistr do kanceláře zpět a napsal na krásný listový arch velkého formátu slavnostním způsobem professorovi K . . ., jenž si vzal Klobásovu Emilii, tento dopis:

„Velectěný pane professore!

Velevážená a spanilomyslná paní professorová!

Především Vám, velectění a milí přátelé, zvěstuji radostnou zprávu. Moje drahá Olginka obdařila mě roztomilou dceruškou. Děťátko je krásné, tlusťounké jako váleček a babička i moje milá paní tchyně ujišťují, že je podobná na mě, ale oči má maminčiny. Jsem radostí v třetím nebi! Má drahá Olginka Vás, ctěná paní professorová, tisíckrát líbá a Vás, pane professore, uctivě pozdravuje a prosí, abyste naší malé dcerušce byli kmotry, jak jste již dříve slibiti ráčili. Já přidávám se k této prosbě své předrahé manželky se vší vroucností a prosím, pište nám, v který den Vás čekati máme a v kterou hodinu si přejete, aby naše maličká pokřtěna byla? Jméno pro naši malou dcerušku nechť vyvolí paní kmotřenka sama. Moje Olginka je dle poměrů zdráva, chvála Bohu!

Opětuje svou snažnou prosbu, líbám paní kmotřence ručičku a znamenám se v nejhlubší úctě oddaný
Hermann Altmann,
c. k. poštmistr.

P. S. Byl bych samou radostí brzo zapomněl Vám psáti, že moje drahá Olginka si přeje Haustaufe (křest ve světnici), nebudete tedy při tom mnoho obtíží míti.

Prosím uctivě, račte nám, možná-li, odpověditi obratem pošty, abychom se mohli náležitě připraviti.

V R . . . . ích dne 2. února 1881. Hořejší."

Hned třetího dne přišlo zelenavé, voňavé psaníčko s německou adresou, psanou ženskou rukou:

„Ihr Wohlgeboren Frau, Frau
Olga Altmann,
k. k. Postmeistersgattin
in R . . . tz."

„Aha, to jest od paní professorové," řekl si poštmistr. „Zaneste to psaní hned mé paní," poručil poslovi, jenž psaní roznášel. (Poštmistr bydlel totiž v prvním patře a kancelář měl v přízemí.)

Posel zanesl list nahoru do kuchyně, Vocelková jej vzala a zanesla opět dceři, ležící v posteli záclonami ověšené.

„Má dušinko, tady dostalas z Brna psaníčko," řekla matka lichotivým hlasem.

Mladá matka vzala list, pohledla na adresu a usmála se: „To je od Emilky.“

„Mám ti jej přečísti, nebo budeš čísti sama?“ tázala se matka.

„Já sama,“ řekla dcera mazlivě.

„A neunaví tě to?“

„Snad ne. — Otevřte obálku.“

Stará vyňala list z obálky a dcera četla:

„Má drahá Olginko!

Tisíckráte buď políbena, mladá matinko i ten tvůj malý andílek. Ó, jak se těším jej uviděti a k srdci přitisknouti!

S radostí vyhovujeme Tvé i Tvého pana manžela žádosti a přijedeme v neděli s posledním vlakem na křtiny. Doufám, že nebudeš míti nic proti tomu. Ve všední den by nám bylo velmi obtížno odejeti, poněvadž má můj mužíček každodenně přednášky. Že chceš míti domácí křest, schvaluji Ti, drahá Olginko, docela: ono je to nóblejší. Do kostela zanáší ke křtu každý žebrák své děti, doma však ke křtu vše slušně upraviti — může jen zámožnější rodina, která má též k tomu hodící se byt. Zdejší obchodník s kostelními paramenty má pohotově malý, vkusný oltářík pro domácí křty a mnohé rodiny si ho od něho vypůjčují. Vypůjčím ho pro tebe a dovezu ti ho, abys neměla mnoho starostí. — Prosím Tě, nedělej si

k vůli nám zbytečných výloh. Když mi dáš sklínku kávy a mému mužíčkovi sklínku piva, budeme docela spokojeni.

Těším se na neděli jako dítě, pak si, drahá Olginko, všecko, všecinko, povíme! — Matinka tě pozdravuje — — —"

„Tedy v neděli přijedou?" vpadla jí Vocelková do čtení.

„Ano, v neděli v poledne."

„Dnes máme středu — času dost k přípravě," řekla stará.

„Jak je ta Emilka pozorná," usmívala se Olga spokojeně, „doveze, chudinka, všechno, čeho je k domácímu křtu potřeba. Musíme ji za to hodně uctiti."

„Arci, arci! To by tak bylo, abychom jí jen kávy dali, jak píše! Takový křest by si tady ta malinká zasloužila? — Jaké pak jí dá kmotřenka jméno?"

„Počkejte, třebas to tady v psaní ještě stojí," řekla dcera a četla dále pozdravy od Klobásových a obvyklé zdvořilosti. Teprv po všem bylo na prázdném kraji listu na příč napsáno: „Tvému andílkovi jsem vybrala krásné jméno a doufám, že se Ti bude také líbiti. Vyber si ty také jedno jméno a babička též, aby dostalo děvčátko tři jména. To je teď nóbl."

Staré Vocelkové ten návrh zalichotil. Přikývla spokojeně hlavou: „Ano, ano, vyberu jí také nějaké jméno. — Ta paní professorová má sakulajtské nápady!" —

Poštmistr zaklepal na děkanovy dvéře.

„Ave!“ ozval se hlas.

Poštmistr vešel a uklonil se zdvořile. Nebyl již tak pečlivě učesán, jako když před svatbou s nevěstou na děkanství přišel a měl také delší vousy.

„Nejhlubší mou poklonu, nejdůstojnější pane!“

„Pěkně vítám. Čím mohu sloužiti?“

„Račte odpustiti, přicházím opět obtěžovati. Pán Bůh nám dal děvčátko —“

„Gratuluji.“

„— a rádi bychom měli v neděli odpoledne křest, bude-li možno?“ A poštmistr pohledl prosebně na děkana. „Kmotrem bude pan professor K . . . z Brna a ten nemívá jindy času —“

„Prosím, netřeba žádných omluv,“ vzal jej děkan za ruku, „nám jest to lhostejno, kdy přijdete, jen když o tom víme. — Tedy v neděli odpoledne?“

„Ano, prosím uctivě, asi k třetí hodině.“

„Dobře, dobře,“ usmál se děkan vlídně.

„A pak bych uctivě prosil, kdyby velebný pán přišel k nám do domu naši dcerušku nám pokřtít.“

Pojednou zmizela z děkanových tváří všechna vlídnost, pustil poštmistrovu ruku a řekl táhlým hlasem: „Do domu?! A proč?“

„Moje ženuška si to, prosím, přeje, proto že to je v Brně v lepších rodinách zvykem a pak se bojí, aby se děťátko v té kruté zimě nenachladilo a nám neumřelo.“

„Což je dítě nemocno?“

„Chvála Bohu, to právě ne, ale útlounké je a ta — ta krutá zima. — Prosím, nejdůstojnější pane, račte nám to udělati, má žena by se mi jinak strachem roznemohla.“

„Milý pane poštmistře,“ pravil děkan vážně, „dítě má býti přineseno ke sv. křtu do kostela, tam stojí křitelnice, kostel má býti rodným či obrodným domem každé duše křesťanské. Jen v čas nejnutnější potřeby může býti dítě pokřtěno doma buď babkou, z nouze neb na žádost rodičů též od kněze, ale zdravé dítko má býti ke křtu sv. přineseno do kostela. Pochopujete zajisté sám, že jest slušno, aby nesmrtelná duše v domě věčného nebeského Otce synovství nebeské obdržela a ne v domě svých rodičů, ve světnici, která slouží přec všem našim všedním, tělesným potřebám, kdežto chrám Páně jest výhradně službě Boží a posvěcení našich duší určen!“

„Uznávám to, nejdůstojnější pane,“ uklonil se poštmistr rozpačitě, „a já sám bych na to ani nenaléhal, kdyby má ženuška o to dítě tak tuze se nebála! A pak bude u nás také vše připraveno. Máme z Brna vypůjčený oltářík, schválně k takovým příležitostem určený —“

Děkan se trpce usmál, mysle si: „Co ti lidé k vůli té pošetilé chlubivosti všechno neobětují!“

Pak pokrčil ramenoma a řekl: „Rád bych vám vyhověl, ale dítě je, jak sám pravíte, zdrávo —“

„Totiž, nejdůstojnější pane, úplně ne. Pan doktor to zajisté dosvědčí.“

„Donesete-li si lékařské vysvědčení, pak uhlídáme, ale stalo by se to proti mé vůli, — to vysloviti považuji za svou povinnost.“

Poštmistr řekl ještě několik slov na omluvu a odešel domů. — —

„No jak, mužíčku,“ tázala se ho mladá matka nedočkavě.

„Křest v neděli bude, buď bezstarosti, má drahá, ale musím ještě jíti k doktorovi.“

„K doktorovi? A proč?“

„Děkan řekl, že má býti každé dítě pokřtěno v kostele, jen nemocné mohou býti pokřtěny doma.“

„Co to má ten děkan zase za hlouposti?!“ vykřikla mladá. „V Brně bývají bezmála všechny děti doma křtěny a jsou zdrávy jako buci!“

„Nerozčiluj se tak, má drahá,“ chlácholil poštmistr ženušku, „pan doktor mi dá vysvědčení, že je naše dceruška tuze útlounká, že by té zimy v kostele nesnesla a pak se musí děkan podložiti!“

„To udělej a hned!“ řekla Vocelková. „Nevím, co ten děkan proti nám má? Vždyť mu přece pokaždé pořádně zaplatíme, a víc než jiní lidé a přece

nám nikdy nechce udělati po vůli! Se svatbou dělal takové caherty a teď zase."

„To je hrůza!" zasténala Olga a klesla zpět, „já se ještě rozstůňu!"

„Olginko, pamatuj se!" zvolala Vocelková a přiskočila k dceři. „Hermane, zaskoč rychle k tomu doktorovi."

Poštmistr chytl klobouk a spíchal do vedlejší kavárny, kde doktor v tu hodinu obyčejně sedával.

Řekl lékařovi co se stalo, ten se ušklíbl a pravil: „Je s těmi paničkami trápení. Jak jim nejde vše po vůli, je hned zle. — Vlastně bych vám vysvědčení dáti neměl, vždyť je dítě jako lusk, ale nedám-li vám ho, rozstůně se matka a to by bylo horší. — No nechť, však nějak tu hubovou polévku od pana děkana spolknu."

V neděli po ranní mši sv. setkala se porodní babka Klepáčková před kostelem s perníkářkou a starou trafikantkou. Nedbaly kruté zimy a chumelice a skleply si.

„Pěkně jich prosím, babičko," tázala se perníkářka Sladká, „je to pravda, že poštovi nebudou křtíti v kostele?"

„Je to pravda, milá paní Sladká," přisvědčila babka. „Paní kmotřenka přiveze z Brna vypůjčený oltářík, postaví jej v druhém pokoji a bude prý to tuze krásné.

„A jdou! Oltářík přiveze? Na ten bychom se měly podívat.“

„A o kolika bude ten křest?“ tázala se trafikantka.

„Po požehnání, — o třech hodinách.“

„A proč nechtějí křtíti v kostele jak ostatní lidé?“

Babka se potupně usmála: „Děťátko prý by se jim mohlo nachladiti a umříti.“

„No arci,“ ušklíbla se trafikantka, „ono je jinší než ostatní děti, je z jinšího těsta! Toto jsou mi flanzy! Že k tomu ten pan děkan svolil.“

„Co měl dělati?“ vyzradila babka, „pan doktor dal vysvědčení, že je dítě tuze slabounké.“

„A je?“

„Ale kde pak! Povídám jim, jako válec je. Když ho koupám, div ho z té vandličky vyzdvihnu.“

„Jen aby jich Pán Bůh netrestal,“ horlila pernikářka, „a to dítě jim přece nevzal! Kdo to kdy v našem městě slyšel, že by se někdo za kostel styděl a dítě doma pokřtíti dal? Já jsem jich měla osm a všechny se narodily v zimě a žádné se při křtu nenastudilo.“

„Což jejich děti byly jen obyčejné děti,“ vtipkovala trafikantka, „ale to na poště musí býti něco zázračného. To přišlo bezpochyby jinak na svět než ostatní děti. Měly bychom se na ně opravdu podívati.“

„Přijdou po křtu,“ zvala je babka. „Oltářík bude ještě státi, dítě bude v parádě a poštmistrová beztoho na to čeká, aby se mohla pochlubiti.“

„Přijdu, proč bych ne?“ slíbila perníkářka.

„Zastavijou se pro mě, až půjdou,“ řekla trafikantka.

Na věži bilo devět. Klepáčkovou to trhlo: „Už devět? Musím utíkati. — S Pánem Bohem a přijdou se jistě podívat, já to paní poštmistrové řeknu.“

* * *

V poledne jel Vocelka v kočáře k nádraží pro kmotry z Brna. Poštmistr nemohl, byl v kanceláři zaměstnán.

O půl jedné přivezl vlak professora a jeho elegantní choť. Ústroj na oltářík přivezli ve veliké krabici.

Přivítali se, vsedli do kočáru a koně je nesli letmo do města.

Poštmistrová stála v elegantním županě u okna a vyhlídala hosty. Dítě leželo v kolébce pod modrým baldachynem.

Když professorovi do dveří vkročili, rozevřela Olga náručí a professorová objala ji jemně, aby jí neublížila a políbily se mlčky několikrát.

Pak zvolala professorová: „Má drahá! co jsi vytrpěla! Ale teď ta radost!“

Professor se uklonil: „Gratuluji srdečně!“

„Pane, professore, jste tak tuze laskavý! Díky! A má roztomilá Emilko, zaplať Pánbůh za všechno.“

„Vše s radostí činíme. Kde pak máš svého andílka?“

Šli ke kolébce a bylo divení a líbání bez konce.

Přiběhla též Vocelková z kuchyně, poštmistr z kanceláře. Nové vítání, opětné poklony. Pak zasedli jako nějaká vysoká vrchnost k „dinatoáru“ (masité hojné snídaní).

Po snídaní upravila professorová s babkou ve vedlejším pokoji oltářík a když se blížila třetí hodina, sedla si poštmistrová do lenošky, jak by byla na smrt unavena.

O třech hodinách přišel kaplan s kostelníkem a ministrantem. Kostelník nesl matriku, sv. oleje a svíčky, ministrant křestní vodu a agendu.

V předsíni přivítal poštmistr kaplana a uvedl jej do pokoje, kde professorovi a babka s dítětem již čekali. Vocelkovi a ostatní jejich děti stáli u zdi. Poštmistrová dívala se otevřenými dveřmi z vedlejšího pokoje na sv. výkon.

Kostelník postavil sv. oleje, křestnou vodu a svěcenou sůl na oltářík, zašňupl si notně a postavil se za kněze.

Professorová vzala dítě na lokty a kaplan se otázal: „Jak chcete to dítě jmenovati?“

Professorová odpověděla vážně: „Melanie, Aurora, Delfína.“

„Zrovna tři jména a jakási pohanská,“ zašeptal kostelník nevrle.

„Delfína byla svatá“, pošeptal mu kaplan káravě a pokřtil dítě.

Po křtu svatém zanesla kmotřenka dítě místo k Bohu na oltáři, jak ostatní kmotřenky činívají, k matce, aby svou Melanii — Auroru — Delfínu políbila.

Kaplan matce blahopřál, zapsali dítě do matriky a vše pak ukončeno slavnými hody.

I kostelník dostal v kuchyni notný kus pečeně a láhev vína. To jej smířilo.

A Vocelková pak dlouho kde komu vyprávěla, jak krásné křtiny měli a že takových v městě ještě nebylo. Končívala svoje líčení pokaždé slovy: „Zkrátka: bylo to nóbl!“

Pohřeb.

Malá Melanie Aurora Delfína rostla a prospívala až radost. Za několik roků dokázala, že druhé a třetí křestní jméno nebylo jí nadarmo dáno: měla tvářičky červené jako aurora (jitřenka) a byla mrštná jako delfín (ryba plískavice). Nezůstala arci sama, přišli za ní brzo bratříčci i sestřičky, ale Melanie zůstala matce přece nejmilejší proto, že menší dvě sestřičky ještě jako nemluvňátka umřely a Melanie byla tedy jedinou dcerou. A která matka by své

jediné dcery nezbožňovala? Již z té příčiny, že ji může více strojiti, než chlapce, že se s ní může paráditi a pak každé děvče steskům a starostem matčiným lépe rozumí a je ochotněji sdílí, než chlapci. Melanie byla klenotem v domě a jako klenot chráněna a ošetřována. Každý její rozmar byl všem zákonem a běda služce, běda mladším bratrům, když ji rozhněvali!

Melanie byla by se zajisté později v životě nešťastnou stala, poněvadž by nikdo jejím vrtochům byl nevyhověl, ale Bůh se nad ní smiloval a vzal ji k sobě dříve, než pel nevinnosti s jejího srdce byl setřen, než špatné semeno, do jejího srdce zaseté, vyrostlo a všechny krásné květy udusilo.

Když byla Melanie ve dvanáctém svém roce, měli školáci před prázdninami „výlet" do nedalekého lesa. Byli tam od pánů učitelů s hudbou vedeni a zpívali a deklamovali a tančili, jak to teď bezmála všeobecným zvykem jest, až do unavení. Mladší páni učitelé tančili se slečinkami, které se na výlet podívat přišly a brali též větší školačky do kola — snad dle paedagogických zásad.

Poštmistrová tonula v rozkoši, vždyť její Melanie byla pořáde v kole a její třídní pan učitel s ní třikráte tančil, vyznamenal ji jako vynikající školačku.

Děti zůstaly v lese až do samého večera.

Na zpáteční cestě se Melanie vezla, otec poslal kočárek. Z velkého rybníka u lesa vystupovalo chladno. Uhřátá Melanie se zachladila a druhého dne ráno naříkala, že jí bolí hlava.

„Hlavička tě bolí, má dušinko?“ hladila ji matka. „Inu není divu, včera ses tuze rozčilila. Dám ti šumící prášek a nechoď dnes do školy, zůstaň pěkně doma.“

„Ano, aby se mi ostatní vysmály, že nic nevydržím?“ odporovala Melanie. „Ne, ne, já půjdu. Ráda bych věděla, co bude která o tom včerejším výletě vypravovati.“ — Na to se zamyslila a řekla pak jaksi nesměle: „Maminko, ráda bych donesla panu učitelovi nějakou pěknou kytici, — víš, včera se mnou třikráte tančil!“

Poštmistrová se usmála a pomyslila si: „Podívejme se, již se o ni pokouší láska,“ řekla však proti svému zvyku rozhodně: „Ne, má dušinko, tentokráte by se to neslušelo. Kdyby byl jeho svátek, ano, ale včera s níms tančila a dnes bys mu nesla kytici — to nejde: jsi na takové věci přece již trochu velká. Až budeš starší, připomenu ti to a poznáš, že maminka měla pravdu. — Za nedlouho bude ti snad nositi kytičky on.“

Děvče pohodilo trucovitě hlavou: „Když nechceš dnes, tak mu donesu kytici zítra.“

Oblekla si pláštík, posadila si před zrcadlem

koketně klobouček na hlavu, vzala tašku s knihami, políbila matce lhostejně ruku a šla do školy.

Matka dívala se z okna za ní a usmívala se spokojeně: „Jak si již vyšlapuje, jako hotová slečna! Bude z ní krásné děvče. Ta pomate mnohému hlavu, ale ledakomu ji nedám!“

Nejmladší na kolébce zaplakalo a paní poštmistrová šla za svou mateřskou povinností.

Asi za dvě hodiny přivedly dvě spolužačky plačící Melanii domů. Byla bledá jako smrt a drkotala zubama.

„Pro Boha, Melánko, co je ti?“ zvolala matka zděšeně.

„Mami, mně je tuze zima, honem do postele,“ naříkalo děvče a trhalo se sebe šaty.

Matka ji rychle uložila a volala na děvečku: „Tony, honem, honem pro pana doktora, že je zle!“

Doktor přišel, prohlídl děvče a řekl: „Uvařte jí rychle bezového květu, aby se potila. Pokouší se o ni nějaká nemoc, ale ještě nemohu říci, která. Odpoledne přijdu zase.“

Odpoledne zjistil lékař, že má Melanie zánět plic.

„A je to nebezpečné?“ tázala se polekaná poštmistrová.

„Uvidíme, až jak se nemoc vyvine,“ řekl lékař, předepsal medicinu a poručil ledové obkladky.

Olga nehnula se ani chvilku od lůžka své dce-

rušky a vzala si ještě matku ku pomoci. Ošetřovaly nemocnou, jak nejlépe mohly, dělaly vše, co lékař naporučil, ale všechno namáhání zůstalo marno.

Pátého dne hleděl lékař povážlivě, když od nemocné ven vyšel: „Nepouštějte k ní žádného," rozkazoval, „děvče je tuze slabé a mluvení jí škodí."

„Ale, pane doktore, když k ní přijdou přítelkyně na chvílečku, to jí přece nemůže škoditi, — ona se s nimi trochu potěší a pobaví," přimlouvala se poštmistrová.

„Na zábavu není teď času," zavrtěl lékař káravě hlavou. „Užitečnější by jí bylo, kdybyste jí zavolala kněze, aby ji zaopatřil."

Poštmistrová div neomdlela: „Zaopatřiti? Pro Boha, pane doktore, což je tak zle? Musí má Melánka umříti?! Pane doktore!"

„Jen neztrácejte již opět všechnu rozvahu," chlácholil ji lékař. „Kdo se dá zaopatřiti, nemusí proto již umříti. Mnohý byl již několikráte zaopatřen a chodí zase. U vaší dcerušky rozhodne teprv sedmý den, ale nemoc jest nebezpečná a proto pokládám to za svou povinnost, vás na to upozorniti. Dítě bude také klidnější, když bude zaopatřeno: mám toho zkušenost."

„Tedy teprv sedmý den rozhodne?" oddechla si polekaná matka.

„Ano, pak teprv nastane krise."

„Ó, pane doktore, nechme to zaopatřování tedy až na pozejtří. Melanie, chudinka, nemá tušení, že je s ní tak zle a kdybych se jí o zaopatření zmínila, polekala by se a nemoc by se zhoršila.“

„Ale pozejtří může již býti bez vědomí,“ namítl lékař.

„To snad Pán Bůh nedopustí, vždyť ona je jak andílek.“

„Řekl jsem vám své mínění, ostatně si dělejte, jak se vám zdá,“ pravil lékař a odcházel.

„A kdy přijdete zase, pane doktore?“

„Odpoledne. — Poroučím se.“

Když vyšel lékař na náměstí, potkal kaplana, jenž se vracel ze školy. Pozdravili se a podali si ruce.

„Přicházíte od poštmistrových?“ tázal se kaplan.

„Ano.“

„Jak je Melanii?“

„Sotva okřeje. Měl byste se na ni podívati a matku přemluviti, aby ji dala zaopatřiti. Zmínil jsem se jí o tom, ale nechce ani slyšeti, že prý by se děvče přílišně polekalo.“

„To jsou nemoudré matky. Děkuji vám, pane doktore, za upozornění. Je to s tím zaopatřováním pilné?“

„Okamžitého nebezpečí není, ale pozítřku může nastati smutný převrat.“

„Půjdu tam odpoledne,“ slíbil kaplan.

* * *

„Olginko, pojď na okamžik ven,“ zavolala odpoledne stará Vocelková svou dceru, u nemocné sedící.

„Melánko, má dušinko, hned přijdu,“ pohladila poštmistrová nemocné rozpálenou tvář a vyšla po prstech ven.

V prvním pokoji stál pan kaplan.

Poštmistrová se ho lekla a přivítala jej jen nucenou přívětivostí.

„Pěkně vítám, velebný pane.“

„Děkuji uctivě. Přicházím navštívit svou školačku. Je prý, chuderka, těžce nemocna.“

„Je to veliká pozornost od vás, velebný pane, a Melánka bude míti zajisté velkou radost až vás uvidí, vždyť vás mívala vždy tak ráda, ale prosím vás pěkně,“ sepjala před knězem ruce, „nezmiňujte se jí o zaopatřování, chudinka by se tuze polekala.“

„Nebojte se, milostpaní, nepoleká se, vždyť bývala vždy hodná.“

„Ale s tím zaopatřováním to tak nekvapí, pan doktor řekl, že teprv pozejtří nastane krise.“

„Vždyť já ji nechci okamžitě zaopatřovat,“ chlácholil kaplan rozčilenou matku, „jen ji na to připravím a kdyby pak bylo hůř, pak mě zavolejte. Zajisté nechcete, aby umřela bez Pána Boha.“

„To ne, to ne!“ vzdychla poštmistrová z hluboka a zalomila rukama: „Ach můj Bože, co jsi to na nás seslal? O zaopatřování slyšeti, o zaopatřo-

vání svého nejmilejšího dítěte, to, velebný pane, je hrozné! Vy to ani pochopiti nemůžete!"

„Mohu se do vašeho postavení vmysliti a cítím s vámi, milostpaní, vždyť mám Melanii ze srdce rád," řekl kaplan pohnutým hlasem, „a právě proto přicházím k ní jako dobrý přítel, abych jí nabídl posily a pomoci nejlepšího lékaře. Smím se na ni podívati?"

„Ó prosím, račte dále. — Melánko, podívej se, kdo k tobě přišel návštěvou."

Nemocná obrátila ke dveřím hlavičku a vidouc katechetu, usmála se radostně a vztáhla po něm ručku.

Kaplan si k ní sedl, vyptával se jí, kde ji bolí, těšil ji, že dá Pán Bůh a vstane opět a potom že pojedou na sv. Hostýn na pouť.

„Tam je krásně, milé dítě, tam ti srdce radostí poskočí a poděkujeme tam Matce Boží za tvé uzdravení. Ano?"

„Ano," zašeptala Melanie.

„Ale aby ses spíše uzdravila, víš, co bych ti radil?"

Děvče pohledlo naň tázavě.

„Učila ses ve škole, jak Ježíš Kristus nemocné svátostí posledního pomazání posiluje a jak jim vracuje zdraví zpět, je-li to k jejich spasení. Nechtěla bys, abych ti toho nebeského lékaře přinesl?"

Matka strachem trnula a jen stěží dusila pláč.

Melanie hleděla na milého jí kněze rozumnýma,

velkýma očima, hleděla chvíli, jak by přemýšlela a zašeptala pak: „Prosím vás, velebný pane."

„Ale ne hned!" zvolala matka, „vždyť ti není tak zle, má zlatá dušinko."

Nemocná zakašlala a celý obličej zkřivil se jí velkou bolestí.

„Velebný pane, děkuji vám uctivě za návštěvu, ale vidíte, že je Melánka příliš unavena. Až se utiší, vzkážu vám."

„Ale jistě!" řekl kněz vážně a pohledl přísně na matku. „Melanie, opatruj tě zatím tvůj anděl strážce a až ucítíš touhu, popros maminku, aby pro mě poslala, přijdu okamžitě."

Poznamenal nemocnou na bělostném čele křížem a odešel. —

Doma čekal do večera, z pošty pro něj neposílali; čekal celý druhý den, opět nic, — teprv na třetí den časně ráno klepal kostelník na jeho dvéře, aby šel zaopatřovat. Spíchal, co mohl, ale Melanie ležela již v umírání, když k ní přišel. Nepoznala ho.

Poštmistrová rvala si vlasy.

Mrtvola Melanie ležela v krásné, bílé, růžemi vystlané rakvi. Mladé, ulomené liliji ustlali na růžích.

Jak ležela klidně a krásně! Zlatolesklé vlasy splývaly jí měkkými vlnami kolem ramen, hlava byla ozdobena věnečkem z bílých růží, na ztuhlém, jako slonovina přižloutlém obličeji, zrcadlil se klid

věčnosti. Spatřiv ten obličej, mimoděk každý poklekl aneb stanul v tichém rozjímání: „Kýž bych byl ve své mladosti tak do rakve položen, jako ty, bylo by mi lépe!"

Ostatní tělo mrtvoly bylo oděno bílým rouchem, v kterém nebožka k prvnímu sv. přijímání šla. Bílé ručky byly ovinuty růžencem a držely bílý křížek.

Celá mrtvola byla pokryta obrázky, spolužačkami zemřelé věnovanými.

Mnozí považují to za malicherné, když příbuzní a známí na mrtvoly obrazy svatých kladou, pro srdce křesťanské však spočívá v tomto zvyku hluboký smysl a sladká potěcha, že svatí, jichžto obrazy jsme s pobožnou modlitbou do rakve položili, za duši zemřelého orodovati budou a ve věčném ráji mile ji přivítají a s ní se sbratří.

Kolem rakve hořely čtyry voskovice. Na svícnech byly zavěšeny krásné věnce, zemřelé věnované. Několik spolužaček klečelo u rakve a modlily se.

U stěny stál fotograf se svým strojem a fotografoval celé skupení.

Ve vedlejším pokoji oblíkala se poštmistrová do černých šatů. Byla bledá jako smrt a oči měla od pláče červené. Chodila jako bez paměti, jen pro jedno měla smysl, aby pohřeb co nejkrásněji vypadl.

„Kamillo, Zdenko," volala na své chlapečky, „pojďte sem, učešu vám vlasy, abyste byli o pohřbu

své sestřičky hodně hezcí. Kdyby vás tak rozkořípané viděla, ta by se chuderka vadila."

Počala chlapce česati a myslila si při tom: „Raděj bych vás některého místo Melanie v rakvi viděla." Sotva však si to pomyslila, již jí činilo mateřské srdce předhůzky a přitiskla chlapce bojácně k srdci.

„Milostpaní, jsem již hotov. Obraz bude velmi krásný, mrtvá vypadá jako andílek."

„Není liž pravda? Ach, jak je krásná i mrtvá," usmála se poštmistrová smutně.

„Jak jsem řekl, jako andílek. Kolik obrazů mám, prosím, udělati?"

„Hodně mnoho, asi čtyry tucty. — Půjdete také na pohřeb?"

„Jak pak by ne, milostpaní!"

Před okny zahrčel kočár.

Poštmistrová pohledla z okna ven a letěla ke schodům. Dole v předsíni padla professorové kolem krku. „Má drahá, děkuji ti na stotisíckrát, žes mě přišla potěšit. Má — Melánka — již leží — na — růžích!"

A počala usedavě škytati. Professorová s ní.

Professor stál několik kroků opodál, tvářil se vážně a držel v rukou veliký, skvostný věnec.

Plačící matka obrátila se k němu, podávala

mu ruku a škytala: „Pane kmotříčku, — co — tomu — ří — káte?“

„Potěšte se, paní kmotřenko, Melanie jest u Boha.“

Tu přišel poštmistr z kanceláře. Pohled na něho byl dojemný. Muž jindy vždy veselý, byl jako zdrcený. Vousy měl rozcuchané, oči pomatené. Nepřivítal professorových, jen jim podal mlčky ruku, ale bledé rty se mu při tom chvěly. Pak ukázal na schody a zašeptal: „Prosím.“

Šli nahoru k mrtvole. Světnice byla právě prázdná, jen několik malých dětí dívalo se zvědavě na mrtvou.

Když ji professorová spatřila, objala svou přítelkyni Olgu a počala znovu usedavě plakati. Po chvíli se utišila, pokropila mrtvolu svěcenou vodou, položila jí na prsa místo obrázku kytici a zadívala se pak na zemřelou. Poznenáhla polil úsměv její obličej, uchopila přítelkyni za ruku a řekla: „Bože můj, jak je krásná! Taková nevinná nevěstinka smrti! Vlastně — měli bychom jí toho přáti; nebude jí na světě nic více soužiti jako nás. Jen se podívej, Olginko, na tu krásu. Nemáš radost? Já budu chudinku tak až do smrti v duchu viděti.“

Poštmistrová usmála se též: chvála o kráse mrtvé dcerušky jí lichotila. Zašeptala své přítelkyni: „Dala jsem ji tak fotografovati.“

„Dobřes udělala. A dáš mi také jednu fotografii?“

„Dám ráda.“

Za chvíli odešli do druhého pokoje a professorová šeptala svému mužovi: „Již zapáchá.“ A otřásla se. Professor mrkl jen klapkami a neřekl nic.

O třech hodinách zazněl na věži velký zvon. Šli se ještě jednou na mrtvolu podívat a pak rozléhaly se v prvním pokoji přidušené rány na víko.

Poštmistrová omdlela, voňavky ji však opět vzkřísily.

Snesli rakev dolů do předsíně, přišli školáci s pány učiteli, přišli zpěváci, hudebníci, družičky a mládenci, přišli kněží a veliký dav lidí pansky i nepansky nastrojených.

Vůně kadidla prostoupila dům, zpěv vznesl se vzhůru k oblakům a pak zanesli rakev věnci pokrytou za zvuků smutečního pochodu a zpěvu žalmů na hřbitov do hrobu kvítím vystlaného.

Když se ze hřbitova vrátili, klesla Olga do lenošky, zalomila ruce a zůstala bez pohnutí jako socha.

Professorová ji hladila a přimlouvala jí: „Již se jen přestaň trápiti, drahá Olginko, a zachovej se ostatním. Co Bůh vzal, je u něho a můžeš míti přece radost, že měla tak tuze krásný pohřeb. Tolik družiček, tolik lidí, tolik věnců — ne, skutečně, byl to velmi krásný pohřeb!“

„Je to pravda,“ řekla stará Vocelková, „a mám z toho velikou radost, jen to mě bolí, že chudinka nebyla“ — a počala plakati — „zaopatřena“.

Poštmistrová sebou trhla. „Co to zase mluvíte? Vždyť tady byl P. Jan a dal jí poslední pomazání.“

„Ale vyzpovídati se již nemohla,“ namítla stará.

„Co na tom?“ pravila professorová. „Jaké pak může míti takové nevinné děvčátko hříchy? Z čeho by se zpovídala? Jen když dostala poslední pomazání, to dostačí. A teď měla nóbl pohřeb — jen co je pravda a to je hlavní věc.“

Za týden po pohřbu malé Melanie přiběhla stará Vocelková ráno všecka zděšená k poštmistrovům.

Poštmistrová vypravila právě chlapce na procházku a obírala se s nejmenším. Když uviděla matku jaksi pobouřenou v neobyčejnou dobu přicházeti, podivila se: „Vy dnes tak časně? Co pak se, prosím vás, stalo?“

„Pojď do druhého pokoje, aby nás neslyšela —“ a zašilhala po kuchyni, kde byla děvečka.

„Tony,“ zavolala poštmistrová na děvečku, „pojď, vezmi si Theodorka.“

Děvečka přiběhla pro dítě a matka s dcerou šly do druhého pokoje.

„Tak — co se stalo?“ tázala se Olga nedočkavě u samých dveří.

Vocelková sevřela ruce a pohledla na dceru bolestně: „Zlatá dceruško, měla jsem dnes strašnou noc! Ještě se celá třesu.“

„Byla jste nemocná?“

„Oh ne! To by bylo to nejmenší. Radš bych i smrt podstoupila než bych ještě jednou takové noci se dočkati si volila.“

„Pro Boha!“

„Do nejdelší smrti na ni nezapomenu!“

„Ale mluvte přece, co bylo vlastně?“

„Ani sama nevím, mám-li ti to říci? Polekáš se tuze a mohlo by ti to škoditi.“

„Jen mluvte, ať je to co chce!“ nalehala dcera na Vocelkovou již roztrpčeně. „To vaše okolkování je mi trapnější, než ta nejhorší pravda. Vy jste maminko, někdy divná.“

„Tak ti to tedy povím, ale neber si to tuze, však nebohé Meláncе k svatému pokoji dopomůžeme,“ doložila plačky.

„Meláncе?!“ vykřikla poštmistrová a chytla matku za obě ruce.

„Ano, Meláncе,“ zaškytala Vocelková a klesla na židli. „Měla jsem ti dnes strašný sen —“

Poštmistrová sedla si naproti matce a hleděla mlčky na ni. Hrozná úzkost jevila se v jejím zraku, v celé její tváři.

Vocelková utřela si slzy a počala matným hla-

sem vypravovati: „Tak jsem ti, milá Olginko, včera večer teprv po jedenácté hodině usnula. Tatínek přišel o desíti hodinách z kasina a já jsem pak nemohla dlouho usnouti, pořád jsem měla nebožku Melánku, chuďátko zlaté, na mysli. A když jsem konečně usnula, zdálo se mi, že ke mně chuderka přišla — tak jak v truhličce ležela, v bílých šatkách, s věnečkem na hlavě a s růženečkem v ruce. Vznášela se nad mou postelí jako andílek a dívala se na mě, ale tak smutně, — tak smutně — —!“

A Vocelková zakryla si oči a dala se znovu do pláče.

Dcera zaplakala ovšem též, ač vlastně ještě ani nevěděla proč? „Mé nebohé dítě!“ vzdychla.

„Ba nebohé,“ přisvědčila matka. „Leknutím jsem se probudila — dívám se kolem sebe, ale Melánka byla tatam. Jen měsíček svítil do oken a hodiny byly čtvrt na jednu. Pomodlila jsem se pět očenášů za dušičky v očistci, — to dělávám vždycky, když nemohu spáti — však jsem ti to již kolikrát řekla a dělávej to také, to pomůže vždycky — a usnula jsem zase. Ale milá brachu, sotva jsem usnula, ukázala se mi Melánka zase — ještě smutnější než ponejprv. Viděla jsem na ní, že by ráda mluvila. Zeptala jsem se jí: „Melánko, co žádáš?“ a ona — oh, můj Bože — !“

A Vocelková padla dceři s hlasitým pláčem kolem krku. Poštmistrová škytala též hlasitě.

„Co řekla, maminko, co?“

„A ona — chudinka řekla tak smutným hláskem: „Proč jste — mě — ne — dali — vyzpovídati se?“ — Ach, můj Bože, ona je, chudinka ubohá, v očistci!“

Poštmistrová si sáhla k srdci, vykřikla a sklesla zpět. „Má Melánka! Maminko, to není možná, ona musí býti andílkem!*)

„Zlaté dítě, povídám ti jen svatou pravdu, co jsem v noci viděla. Ale nerozčiluj se tak tuze Chybyli jsme arci, že jsme ji nedali dříve zaopatřiti, — mě to bude do smrti boleti — ale dlouho ji v očistci nenecháme. Časně ráno jsem běžela do fary a hned o šesti hodinách sloužil za ni P. Jan mši svatou. Dala jsem mu dvě zlatky. A na modlení jsem dala také.“

Poštmistrová lomila rukama: „Ona se tam za hrobečkem trápí! Ještě dnes dám na tři mše svaté a zanesu ji na hrobeček čerstvý věnec.“ —

Děvečka slyšela celou rozmluvu dírkou ve dveřích. Odpoledne věděla kde která klepna v celém městečku, že se Vocelkové Malanie ukázala a co jí řekla.

---

*) U lidu sevšeobecnělo mylné mínění, že zemřelé dítě stává se andělem.

Pernikářka zašla si schválně k trafikantce za dva krejcary pro šňupavý tabáček, aby mohla s ní důkladně o celé té poplašující události porokovati.

Výsledek celého rokování byl: „Inu, jinak to nemůže ani býti, je-li Pán Bůh spravedlivý. Vyzpovídat se — nic — ale za to nóbl pohřeb!“ řekla pernikářka.

„A před tím nóbl svatba a nóbl křtiny,“ doložila trafikantka.

„Tak, tak. Teď jim to nóbl přineslo ovoce. Dobře tak na ně! Ale té nebohé dušičky je mi líto.

„Však jí Pán Bůh dlouho trpěti nedá.“

